

Др Драгомир Бонџић

СТО ГОДИНА
ЗАВОДА ЗА
ИНТЕЛЕКТУАЛНУ
СВОЈИНУ

1920 - 2020

Завод за
интелектуалну својину
Републике Србије

Др Драгомир Бонџић

**СТО ГОДИНА
ЗАВОДА ЗА ИНТЕЛЕКТУАЛНУ СВОЈИНУ**

Др Драгомир Бонџић

СТО ГОДИНА ЗАВОДА ЗА ИНТЕЛЕКТУАЛНУ СВОЈИНУ

Београд 2020

Завод за
интелектуалну својину
Републике Србије

The Intellectual
Property Office of the
Republic of Serbia

Светска организација за интелектуалну својину (WIPO) полаже ауторска права на оригинални садржај. Секретаријат WIPO-а не преузима одговорност у погледу трансформације или превода оригиналног садржаја. Ставови изнети овде су ставови аутора и не одражавају нужно ставове Светске организације за интелектуалну својину (WIPO).

Copyright in the original content is vested in the World Intellectual Property Organization (WIPO). The Secretariat of WIPO assumes no liability or responsibility with regard to the transformation or translation of the original content. The views expressed herein are those of the author and do not necessarily reflect the views of the World Intellectual Property Organization (WIPO).

©WIPO, 2020

First published 2020

World Intellectual Property Organization

Attribution 3.0 IGO
(CC BY 3.0 IGO)

ISBN-978-86-7811-053-5

САДРЖАЈ

- 8. РЕЧ ДИРЕКТОРА/FOREWORD ADDRESS
- 14. ПРЕДГОВОР
- 18. УВОД: ТРАДИЦИЈЕ ИЗ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ 1883–1918. ГОДИНЕ
- 18. Наслеђе Краљевине Србије
- 29. Искуства других југословенских народа
- 31. Међународни биро Савеза за заштиту индустријске својине
- 40. УПРАВА ЗА ЗАШТИТУ ИНДУСТРИЈСКЕ СВОЈИНЕ У КРАЉЕВИНИ СХС/ЈУГОСЛАВИЈИ 1920–1941. ГОДИНЕ
- 40. Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца/Југославија 1918–1941. године
- 42. Оснивање Управе за заштиту индустријске својине и правна регулатива
- 52. Управа за заштиту индустријске својине – надлежност и организација
- 58. Особље Управе за заштиту индустријске својине
- 68. Међународни оквири заштите индустријске својине
- 75. Рад, резултати и проблеми у раду Управе
- 90. У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ 1941–1945. ГОДИНЕ
- 90. Југославија и Србија у Другом светском рату
- 91. Управа за заштиту индустријске својине у Другом светском рату
- 98. У СОЦИЈАЛИСТИЧКОЈ ЈУГОСЛАВИЈИ 1945–1992. ГОДИНЕ
- 98. Социјалистичка Југославија 1945–1992. године
- 101. Право индустријске својине у време обнове и Савезна управа за проналазаштво 1946–1953. године
- 109. Пораст бриге о индустријској својини 50-их и 60-их година – Савезни уред за патенте 1953–1956. године и Управа за патенте 1956–1967. године
- 120. Савезни завод за патенте 1967–1992. године
- 139. У СРБИЈИ И ЦРНОЈ ГОРИ 1992–2006. ГОДИНЕ
- 139. Савезна Република Југославија и Државна заједница Србије и Црне Горе

- 140. Савезни завод за патенте у годинама санкција и изолације
- 145. Промена имена и надлежности 1994. године – Савезни завод за интелектуалну својину
- 147. Под бомбама 1999. године
- 148. Опоравак и повратак у свет 2000–2003. године
- 154. У Државној заједници Србије и Црне Горе 2003–2006. године
- 168. У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 2006–2020. ГОДИНЕ
- 168. Република Србија
- 169. Завод за интелектуалну својину Републике Србије – структура, кадрови и закони
- 173. Међународна сарадња
- 179. Ка новој визији Завода
- 199. SUMMARY
- 211. ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА
- 215. О АУТОРУ

FOREWORD ADDRESS BY THE IPO DIRECTOR

РЕЧ ДИРЕКТОРА

У припремама за обележавање стогодишњице Завода за интелектуалну својину природно се наметнуло питање како на достајан начин обележити тај вредан јубилеј. Идеја о изради монографије о Заводу јавила се готово моментално, око тога није било никакве дилеме. Институција која већ читав век брине о заштити интелектуалне својине у Србији, која је добрим делом свог трајања то чинила и на простору целе бивше Југославије, таква институција, до сада није имала своју заслужену монографију. Иако је историја интелектуалне својине у Србији почела четрдесет година пре оснивања пр-

During the preparations for the celebration of 100 years of existence of the Intellectual Property Office of the Republic of Serbia, the question that imposed itself had to be faced: how to celebrate this significant jubilee in a dignified way? The idea about the elaboration of the monography dedicated to our Office appeared almost immediately, there was no dilemma about the necessity to do so. The institution which has been taking care of the protection of intellectual property in Serbia for almost a century, and which also did the same for the entire territory of the ex-Yugoslavia, during some periods of its existence - such an important institution, up till now, did not have the monography it certainly deserved. Although the history of the intellectual property in Serbia began forty years before the establishment of the first Administration for the Protection of Industrial Property, only after its

ве Управе за заштиту индустријске својине, тек са њеним настанком, индустријска својина на овим просторима заиста почиње да живи као правно заокружен и институционално утемељен систем. Оснивањем Управе за заштиту индустријске својине не само да смо добили специјализовану институцију којој је основни посао био да штити патенте, жигове и дизајн, већ и институцију која је била и остала место где настају национални прописи из ове области и преко које је некадашња заједничка држава, а данас Србија, пратила и имплементирала међународно право интелектуалне својине у национални правни систем. Историја Завода за интелектуалну својину зато је у великој мери и историја права интелектуалне својине код нас.

Колико је важан Завод за државу и друштво? Тачно онолико колико је важна и интелектуална својина, и то ова књига одлично показује. То је универзално правило и не важи само за нашу земљу. Последњих неколико деценија, код нас и у свету убрзано расте значај интелектуалне својине јер расте економска вредност креативних и других индустрија које на интелектуалној својини почивају: информационих технологија, филмске и музичке индустрије, издавачке делатности, индустрије видео игара и тако даље. Завод данас има добре услове за рад, људски и технички капацитет да квалитетно и ефикасно штити интелектуалну својину на добробит овог друштва. Присећам се, једном је у посету Заводу, пре неких пет-

establishment, the industrial property in this region really began to live as the legally comprehensive and institutionally established system. The foundation of the Administration for the Protection of Industrial Property not only gave us a specialized institution whose main task was to protect patents, trademarks and designs, but we also got an institution that, both in the past and in the present, remained a central place where the national legislation in IP field was created. The former Federation, and now Serbia, through the Administration has monitored and implemented international intellectual property regulations into the national legal system. The history of Intellectual Property Office is thus, in a great degree, also the history of intellectual property rights in our country.

How important is the Office for the state and society? Exactly as important as the intellectual property itself, and that is shown in this book in an excellent way. That is the universal rule, and it does not hold true only for our country. In the last several decades, the importance of intellectual property has been growing rapidly in our country and in the World, because the economic value of creative and other industries based on intellectual property kept on growing as well: information technologies, film and music industry, publishing activities, industry of video games and so on. Today, the Office has good working conditions, human and technical capacity to protect intellectual property with quality and efficiency for the benefit of this society. I remember that some fifteen years ago, a delegation from the Swiss Institute

наест година, дошла делегација Швајцарског института за интелектуалну својину, наше колеге из Берна. Питао сам једног од њих како му се свиђа код нас, а он је одговорио да је „једноставно фасциниран“. (Да, баш ту реч је употребио!). Захвалио сам се и рекао му „да смо се потрудили да добро организујемо семинар“, али ме је он прекинуо и рекао да он није мислио на семинар, већ на Завод у целини: на зграду у којој радимо, на нашу техничку опремљеност, на стручност и љубазност наших људи, све га је то, како је рекао, одушевило. Мене је, разуме се, преплавио осећај поноса и среће што неко на такав начин види ову институцију. Али није увек било тако.

Читајући монографију др Драгомира Бонџића на ум ми је пала следећа мисао: да је историја ове институције историја борбе посвећених и прогресивних државних службеника за очување и унапређење интелектуалне својине на овим просторима, али и борбе за опстанак ове институције, нарочито у првих педесет година њеног рада. Поред бројних занимљивих чињеница о раду Завода током протеклих деценија, у књизи се може видети и колико је напредак у овој комплексној правној области интелектуалне својине неретко почивао на марљивости, ентузијазму и истрајности појединаца, првенствено руководиоца Завода. Ова књига расветљава улогу тих данас углавном заборављених државних службеника у грађењу ове институције, у њеној модернизацији и тражењу њеног места у друштву. Слично као што је

for Intellectual Property from Berne, came to visit our Office. I asked one of them how they liked the IPO and the answer was “simply fascinated”. (Yes, that was exactly the word he used). I thanked him and answered that “we made some effort to organize the seminar well”, but he interrupted me and said that he was not thinking about the seminar, but the Office as a whole: the building we work in, our technical capacities, the expert level and kindness of our people, altogether, he repeated that he had been impressed. I was overwhelmed of course, by a feeling of pride and happiness resulting from the fact that there are people who see this institution in such a way. However, it had not always been so.

Reading the monography of Dragomir Bondžić, Ph.D., the following thought came into my mind: the history of this institution is the history of the struggle of dedicated and progressive government employees to preserve and improve intellectual property in this region, but also the struggle for the survival of this institution, in particular in the first fifty years of its work. Apart from the numerous interesting facts concerning the activities of the Office in the last decades, one can see in the book how the improvement in this complex legal field of intellectual property very often depended on the diligence, enthusiasm and persistence of the individuals, primarily the heads of the Office. This book clarifies the role of these government employees, today mostly forgotten, that invested much effort in the building of this institution, its modernization and looking for a proper place in the society for it. Just

некада Вук Караџић, у борби за своје прогресивне идеје по питању нашег писма и језика, наилазио на отпор читаве политичке и интелектуалне елите Србије с почетка 19. века, тако су се и поједини директори Управе за заштиту индустријске својине борили са неразумевањем и равнодушношћу тадашњих властодржаца према заштити „умне својине“, како се почетком прошлог века код нас називала интелектуална својина. За све кључне кораке у напретку ове земље, када је реч о интелектуалној својини, од доношења првих националних закона који су уређивали материју патената, ауторског права или пословне тајне, преко модернизације нашег патентног система, која се дешава осамдесетих година прошлог века, па све до пријема наше земље у неке кључне међународне организације као што су Светска организација за интелектуалну својину (WIPO) и Европска патентна организација (ЕПО), иницијатива је увек долазила из Завода, увек је описани напредак почивао пре свега на памети и радним способностима службеника Завода.

Желео бих да овом приликом истакнем заслуге свих оних службеника који су радили и који још увек раде у Заводу, поштено и не штедећи себе, а чија имена се нису нашла у овој књизи. Историја Завода је историја њиховог рада. Они су, заједно са својим руководиоцима, стварали и створили овај важан стуб српског друштва. Књига коју читалац држи у рукама, барем по мом осећају, носи у себи, поред осталог, и ту невидљиву нит захвалности за

as Vuk Karadzic once in the fight for his progressive ideas concerning our alphabet and language, encountered resistance from the entire political and intellectual elite of Serbia at the beginning of the 19th century, so did some directors of the Industrial Property Protection Administration struggle with lack of understanding and the indifference of their superiors towards the protection of “Property of the Mind”, as the intellectual property was named in our country at the beginning of the last century. All the key steps in the progress of this country when it comes to intellectual property, from the passing of the first national laws governing the matter of patents, copyright or trade secrets, through the modernization of our patent system in the 1980s of the last century, all the way to the accession of our country to some key international organizations, such as the World Intellectual Property Organization (WIPO) and the European Patent Organization (EPO), always resulted from the initiative coming from the Office and the described progress relied primarily on the minds and working capacities of the employees of the Office.

On this special occasion, I would like to emphasize the merits of all those employees that worked and have still been working in the Office, with honesty and dedication, whose names are not mentioned in this book. The history of the Office is the history of their work. They, along with the management, kept on being creative and established the IPO as the important pillar of Serbian society. This book, that the reader holds in his hands, at least in my opinion, con-

сав труд који су генерације наших претходника утале у изградњу ове институције.

На крају ове кратке уводне речи, истакао бих да ова књига не би угледала светлост дана да није било наших колега у Светској организацији за интелектуалну својину који су подржали израду ове монографије. Захваљујем се зато искрено и од срца Светској организацији за интелектуалну својину за подршку коју смо добили поводом стварања ове прве монографије нашег Завода.

С поштовањем,

Владимир Марић
Директор

tains, among other interesting things, also that invisible thread of gratitude for all the work that the generations of our predecessors have woven into the building of this institution.

At the end of this short foreword, I wish to underline that this book would not see the light of the day without our colleagues in the World Intellectual Property Organization that supported the elaboration of this monography. Therefore, I want to thank sincerely and from the bottom of my heart the World Intellectual Property Organization (WIPO), for the support we got during the creation of this Monography of our Office.

Sincerely,

Vladimir Marić, LL.M.
Director

ПРЕДГОВОР

Сто година постојања и рада једне установе представља озбиљну и хвале вредну традицију. У случају Завода за интелектуалну својину Републике Србије, та традиција има и дубље корене и тиме и већи значај. Оснивање Управе за заштиту индустријске својине новоосноване Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, указом престолонаследника Александра I Карађорђевића од 15. новембра 1920. године, добија још више на значају, када се има у виду да је Краљевина Србија, скоро 40 година пре тог тренутка, 1883. године у Паризу, била једна од једанаест земаља потписница Париске конвенције, темељног документа за заштиту права индустријске својине све до данашњих дана. Поред тога, значај обележавања стогодишњице рада једне установе вишеструко расте када се има у виду у каквим историјским околностима се тај рад, у тих сто година одвијао. Већ одавно је примећено и забележено да је орган за бригу о интелектуалној и индустријској својини у Србији осам пута мењао назив и исто толико пута име државе у којој је деловао. И гласило Завода је за сто година излажења (уз прекид 1941–1950) четири пута мењало назив. Промене нису биле само формалне, већ су са собом носиле и промене надлежности, структуре, циљева, када је у питању установа, а наметали су их ратови, револуције, диктатуре, стварања, развој и распади држава, окупације и ослобођења, територијална проширења и смањења.

Циљ монографије јесте давање сажетог прегледа стогодишњег развоја Завода за интелектуалну својину Србије, под разним именима и у различитим државно-правним оквирима, и развоја заштите интелектуалне својине у Србији у том периоду. Развој саме установе и области интелектуалне својине посматра се у историјском контексту, кроз бурне историјске, политичке и друштвено-економске промене у Србији и на ширем југо-словенском простору. Исто тако, рад Завода и старање о интелектуалној

својини у Србији се посматра и у међународном контексту, са намером да се покаже зависност и уклопљеност националне установе у светска кретања и тенденције, што је, сасвим сигурно, неминовно и неизбежно у материји као што је интелектуална својина. О тој неизбежности управо и сведоче кратки периоди, изабране или наметнуте, изолованости и самосталног развоја у стогодишњој историји Завода.

Монографија је настала на темељу класичног историографског метода. После темељног истраживања у архивама и библиотекама, извршена је анализа прикупљеног материјала и сазнања су презентована хронолошко-тематском методом. Периодизација историје установе и структура саме монографије прате кључне државно-правне промене које су утицале на установу и обликовале њену структуру, надлежности и циљеве. Ипак, и поред такве поделе, која је нужна ради прегледности, све време се приказује континуитет установе и проблематике којом се она бавила.

Као и у сваком историографском истраживању, количина и квалитет сачуване грађе диктирали су обраду и појединих периода и појединих тема из историје установе. Као ни многе друге установе у Србији, ни Завод за интелектуалну својину нема целовиту и на једном месту сачувану архиву за читав период постојања. То се свакако делимично може објаснити и самом бурном историјом, честим променама државних оквира и надлежности, па и повременим ратним збивањима на овим просторима. У сваком случају сачувана архивска документација о раду Завода за интелектуалну својину (односно установа које су му претходиле) налази се претежно у Архиву Југославије, што је разумљиво с обзиром на чињеницу да је Завод преко 80, од укупно 100 година постојања, био савезна, југословенска установа. Грађа за период Краљевине СХС/Југославије, дакле за први, формативни период установе, налази се у фонду Министарства трговине и индустрије у Архиву Југославије, није обимна, али је педантно вођена и сређена, и скоро комплетна за цео међуратни период. У Архиву Југославије постоји и фонд Савезног завода за патенте, који је обиман, крцат разноврсном грађом, за читав период од 1945. до 1990. године (делимично и за период Краљевине), али је несређен. Документа Завода, односно његових претходница из социјалистичког периода, налазе се и у више фондова органа који су у честим реорганизацијама били надређени Заводу.

Од велике користи за период за који постоји доступна архивска грађа (до 1990. године), а од пресудне за новији период било је гласило Завода, под његовим разним именима (*Гласник Управе за заштиту индустријске својине*, *Проналазаштво*, *Патентни гласник*, *Гласник интелектуалне својине*). Допринос *Гласника* нашем истраживању је толики да се у потпуности слажемо са уверењем дугогодишњег директора Завода Благоте Жарковића, изнетим пре скоро 30 година, да је „*Гласник* по садржају наша највреднија књига о индустријској својини и поуздана хроника о развоју

индустријске својине у Југославији и свету”¹. Вредна, корисна и поуздана су и друга издања Завода, посебно извештаји и ЕИЦ билтен, који дају обиље података и прецизну хронологију догађаја у новијем периоду рада Завода, а повремено праве и корисне осврте у прошлост и доносе податке из богате историје ове установе. Наравно, неизбежна су била и службена гласила са законским и другим прописима који представљају кључна места и прекретнице у бурном развоју Завода и интелектуалне својине у Србији и Југославији. Део тих прописа је објављен и у посебним публикацијама. Бацили смо истраживачки поглед и на дневну и периодичну штампу и одабрали неколико цртица о Заводу, које су нам деловале илустративно, али и важно. Од велике користи нам је било неколико осврта на историју Завода у литератури и на богатом сајту Завода, а из обимне стручне литературе о интелектуалној својини смо покушали да искористимо само ретке историјске осврте и податке. Покушали смо да монографију обогатимо илустрацијама, колико су њихова доступност и квалитет омогућиле. Разне податке и пасаже, због њихове важности или занимљивости, издвојили смо у низ антрфилеа, који употпуњују главни ток приче, а пре свега представљају важне појединце из историје Завода.

Захваљујући се на Ордену рада 27. децембра 2005. директор тада Савезног завода за интелектуалну својину Слободан М. Марковић је изјавио да су „институције главно обележје добро уређеног друштва” и додао „зато крећемо у остварење визије будућности Завода, која ће омогућити и његову стоту и друге годишњице”². Надамо се да ова монографија бар делимично показује колико је ова установа у првом веку постојања, упркос свим тешкоћама и посртањима, поставила чврсте темеље за своју даљу будућност и нови век у који закорачује, али и колико је својим радом допринела развоју и добробити средине у којој је деловала.

Аутор

¹ Blagota Žarković, *Sedamdeseta godišnjica „Patentnog glasnika” (1921–1991)*, Podlistak Patentnog glasnika, 4/91, str. 1.

² Јелена Тасић, *Заводу за интелектуалну својину уручен Орден рада*, Подлистак ГИС, бр. 6/2005, 1469–1470.

Слика 1. Краљ Милан Обреновић (1868–1889),
слика Стеве Тодоровића, 1881

УВОД: ТРАДИЦИЈЕ ИЗ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ 1883–1918. ГОДИНЕ

Наслеђе Краљевине Србије

Завод за интелектуалну својину Републике Србије је више пута током своје столетне историје мењао назив, обим надлежности и територијалне оквире деловања. Било је времена када је Завод постојао, али није деловао, као што је било и времена када Завод није постојао, али се у Србији радило на заштити интелектуалне својине, у складу са скромним могућностима и великим амбицијама младе државе. Тако је било крајем 19. века, у време када је стваран концепт међународне заштите интелектуалне својине, а Србија тек стекла независност и почела да се развија као модерна држава.

Иако је и даље била изразито патријархална, пољопривредна земља са око 90% становништва које је живело на селу и са око 80% неписменог становништва, Србија је у снажном успону после стицања независности на Берлинском конгресу 1878. године, тежила политичком, економском и културном просперитету, сустизању развијених европских држава и надокнађивању вишевековне заосталости и стагнације. Милан Обреновић се 1882. про-гласио за краља и Србија је постала Краљевина, што је значило подизање

Слика 2.
Застава Краљевине Србије

међународног угледа земље. Током 80-их година 19. века у Србији су усвајани модерни закони и осниване установе, те вршен процес модернизације у друштвеном, економском и културном животу. Основане су модерне политичке странке. Законом о основним школама из 1883. године уведено је обавезно шестогодишње школовање, постављани су темељи развоју индустрије, а подстрек развоју привреде давала је изградња железнице. Поред основних школа и неколико гимназија, Србија је имала и Велику школу у Београду, са Филозофским, Правним и Техничким факултетом. Временом је јачао грађански слој становништва који су чинили чиновници, трговци, занатлије, професори, учитељи, а посебан допринос развоју и модернизацији државе давала је млада интелектуална елита школована на европским универзитетима³.

Таква Србија, годину дана пошто се прогласила за Краљевину, постала је 20. марта 1883. године једна од 11 земаља које су у Паризу потписале Париску конвенцију за заштиту индустријске својине, један од првих и до данас, после неколико ревизија, најважнијих споразума у области интелектуалне својине. Поред Србије, Конвенцију су тада потписале Белгија, Бразил, Француска, Гватемала, Италија, Холандија, Португалија, Ел Салвадор, Шпанија и Швајцарска⁴.

Слика 3. Париска конвенција 1883.

Слика 4. Париска конвенција 1883. издање на српском из 1884.

³ Историја српског народа, VI-1, Београд, 1983, стр. 7–28.

⁴ WIPO Intellectual Property Handbook, 2004, стр. 241; Камил Идрис, Интелектуална својина моћно средство економског раста, Београд, 2003, стр. 15.

Слика 5. Париска конвенција 1884. прва страна (Српске новине)

Доношење ове Конвенције је представљало израз глобалног привредног и технолошког развоја тог времена, који је захтевао међународну заштиту патената и искључивих права проналазача, иако је концепт заштите патената као интелектуалне својине био познат још од раније (Венецијански закон из 1474, Статут о монополима у Енглеској 1624, Закон о патентима у Француској 1791, Устав Сједињених Америчких Држава 1778, итд.). Крајем 19. века крупне политичке и друштвено-економске промене у Европи и свету

Слика 6. Париска конвенција 1884. потписи (Српске новине)

(пораст градова, изградња железнице, развој индустрије, технике, инвестирања капитала и прекоокеанске трговине, као и јачање националних централизованих држава) довеле су до установљавања савремених закона о патентима и ауторским правима у многим земљама. Међутим, показало се да заштита патената на националном нивоу није била довољна и да је потребно заштитити права проналазача у међународним оквирима. Када су страни излагачи одбили да излажу на Међународној изложби проналазака у Бечу 1873. године због бојазни да ће њихове идеје бити украдене и економски коришћене у другим земљама, кренуло се са тражењем начина да се држављанима једне земље обезбеди заштита њихових проналазака и у другим земљама, што је постигнуто Париским конвенцијом из 1883. године⁵.

У име Краљевине Србије конвенцију је потписао Сима Ј. Мариновић, носилац Ордена Таковског Крста, привремени отправник Послова Србије у Паризу. На основу решења Народне скупштине одобрио ју је краљ Милан Обреновић 30. маја 1884. у Нишу, а објављена је у *Српским новинама* 5. јула 1884. У уводу Конвенције је писало: „Његово Величанство Краљ Србије, Његово Величанство Краљ Белгије, Његово Величанство Цар Бразилије, Његово Величанство Краљ Шпанске, Председник Француске Републике, Његово Величанство Краљ Италије, Његово Величанство Краљ Холандије, Његово Величанство Краљ Португалије и Алгарва, Председник Републике Салвадора и Савезни Савет Швајцарског Савеза, подједнако одушевљени жељом да узајамним споразумом осигурају и заштите потпуно и стварно индустрију и трговину Њихових држављана, да обезбеде права проналазача и лојалност у трговинским односима, решили су да у тој жељи закључе конвенцију и именовали су Своје Пуномоћнике”. После имена и титула пуномоћника, следиле су одредбе Конвенције, на српском и француском језику. Према члану 1. земље потписнице су ступиле у Савез за заштиту индустријске својине. У члану 2. стајало је: „Поданици и грађани сваке од Уговарајућих Држава, уживаће у осталим државама које су ступиле у овај Савез, ако се то тиче патената на проналаске, цртеже, индустријске моделе, фабричне или трговинске марке, трговинског имена (*nom commercial*) сва права која ће дотични закон дати или већ даје урођеницима. Према томе, они ће, дакле, уживати исту заштиту као и урођеници и имаће

⁵ К. Идрис, *нав.дело*, стр. 13-15.

право жалити се Судовима противу сваке повреде која би била нанесена њиховим правима, ако претходно испуне формалности и услове, који су законодавством сваке поједине Државе обавезни за урођенике”⁶. Ове одредбе су представљале први корак у међународном регулисању права индустријске својине.

У осталим члановима Конвенције било је предвиђено: да иста права као грађани уговарајућих држава имају и грађани оних држава које нису потписале конвенцију, ако су настањени или су сопственици индустријских или трговачких радњи на подручју једне од потписница; да сваки подносилац молбе за патент на проналазак, индустријски цртеж или модел и фабричку или трговинску марку има право првенства у осталим државама за тражење патента у року од 6 месеци, односно за цртеже, моделе и марке од 3 месеца (касније су ови рокови мењани); свака фабричка или трговинска марка, која је уредно депонована у земљи постанка, узимана је у заштиту без измене у свим осталим државама потписницама; сваки производ који носи трговинско име или марку, а нема на то права, требало је да буде конфискован при увозу у државама потписницама итд. Предвиђено је да све земље потписнице организују посебну службу за индустријску својину, као и да се формира Међународно биро Савеза за заштиту индустријске својине. Конвенцију је требало периодично прегледати и у њу уводити нове мере ради извршења задатка Савеза. У том циљу требало је да изасланици уговорних страна држе конференције редом у свакој од Држава потписница, а први идући скуп је требало да буде одржан у Риму 1885. године. Уговорне стране су имале и право да једна са другом закључују посебне уговоре за заштиту индустријске својине, уколико се ти уговори не косе са конвенцијом. Државе које нису потписале Конвенцију, могле су да приступе касније, ако желе, преко Владе Швајцарског Савеза. Конвенција је ступала на снагу месец дана после измене ратификација и важила је на неодређено време, односно до иступања одређене земље из ње. Ратификацију је требало извршити у Паризу у року од једне године. У закључном протоколу Конвенције су прецизирани неки основни појмови (индустријска својина, патент) и функционисање Међународног бироа⁷.

Потписивањем Париске конвенције, Краљевина Србија се нашла у друштву развијенијих земаља као што су Француска, Белгија, Швајцарска, Италија; до Првог светског рата Конвенцији су приступиле и Велика Британија 1884, Норвешка и Шведска 1885, Сједињене Америчке Државе 1887, Данска 1894, Немачка 1903, Аустроугарска 1908. године⁸. Може се рећи да приступање

⁶ Српске новине, бр. 147, 5. 7. 1884, стр. 793–796; Конвенција о заштити индустријске својине између Србије, Белгије, Бразилије..., потписана у Паризу 8/20. марта 1883, Београд, 1884, стр. 1–14.

⁷ Српске новине, бр. 147, 5. 7. 1884, стр. 794–795.

⁸ WIPO – Administered Treaties Contracting Parties, Paris Convention, <https://www.wipo.int/about-wipo/int/treaties/en.html> (приступљено 20. марта 2020).

Србије Конвенцији није било случајно, већ као резултат смишљене политике која је имала за циљ афирмисање националног суверенитета и бржи економски развој. Иако је Србија била неразвијена, претежно пољопривредна земља, а тадашња индустрија била на ниском нивоу и споро се развијала, ипак је тај развој био приметан и временом све значајнији. Крајем 19. и почетком 20. века у Србији је постојало 190 парних и 50 турбинских млинова, 9 пивара и 127 индустријских предузећа разних грана индустрије; посебно су се развијале индустрија грађевинског материјала, индустрија стакла, текстилна, прехранбена, хемијска и војна индустрија. У тим условима, правно регулисање питања индустријске својине, ратификовањем Париске конвенције и потом домаћим законодавством, могло је да буде важан регулатор односа конкуренције на тржишту и велики подстицај за даљи индустријски и технолошки развој⁹.

Ипак, треба рећи да су ефекти и последице потписивања Париске конвенције у Краљевини Србији били различити. Пре свега, Србија до краја свог самосталног постојања, односно до краја Првог светског рата и уношења своје државности у новостворену Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца 1918. године, није реализовала обавезу из члана 12. Париске конвенције по којем је свака од уговарајућих страна морала да организује специјалну службу за индустријску својину, која би објављивала периодични званични лист, као и централни депо који би објављивао patente проналазака, цртеже, мустре, индустријске моделе и фабричке и трговинске жигове. У одсуству такве службе, заштита индустријске својине је спровођена тако што је вршена регистрација жигова, мустри и модела код првостепених судова, односно код београдског Трговачког суда, код ког је образовано посебно одељење за регистровање индустријске својине¹⁰. Ова пракса није била развијена и само је Трговачки суд у Београду имао изванредан број жигова регистрованих у Србији. Спорови су били врло ретки, тако да није постојала ни развијена судска пракса која би се односила на јудикатуру у споровима заштићених жигова. О пријављивању и заштити патената у претежно пољопривредној земљи, чија је индустрија била тек у зачетку, није ни могло бити речи¹¹.

Заштита индустријске својине у Србији одвијала се на основу домаћих *Закона о заштити мустара и модела* и *Закона о заштити фабричких и трговачких жигова* који су донети 30. маја 1884. године, истог дана када је ратификована Париска конвенција. Ови закони су дефинисали темељне

⁹ Драгомир Церовић, *Сто година правне заштите индустријске својине и привредни развој Србије*, Гласник Правног факултета у Крагујевцу, 1983/84, Крагујевац 1984, стр. 119-120.

¹⁰ У документима се врло брзо уместо појма марка појављује појам жиг, док је појам мустра дуго остао и тек касније био замењен појмом узорак. У тексту поштујемо језик извора, постепено прелазећи на појмове жиг и узорак који су данас у употреби.

¹¹ Eugen Sladović, *Patentno pravo*, Zagreb 1925, стр. 42; Архив Југославије (АЈ), фонд Министарство индустрије и трговине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (СХС)/Југославије (МТИ), 65, фасцикла 295, архивска јединица 903, бр. 1071, 29. 10. 1923.

појмове индустријске својине и обезбеђивали њихову заштиту на територији Краљевине. Под мустром је подразумеван „сваки онај облик који може да служи за углед и да се пренесе на какав индустријски производ”. Модел је био „свако дело у рељефу, које представља какав индустријски предмет или који се употребљује на каквом индустријском предмету”. Фабрички или трговински жигови су „они знаци који се употребљују у разним облицима за разликовање у трговачком промету производа једне индустрије, заната или земљорада од других њима подобних производа” и могли су бити употребљени у облику жига, печата, вињета, рељефа, цифара, натписа, нарочитих слика итд. У *Закону о мустрама и моделима* је поменуто и да се посебан Закон о патентима односи на „индустријске производе код којих је облик заштићен само зарад њиховог техничког дејства”, али такав Закон у Краљевини Србији није био донет. Законима нису били дозвољени мустре, модели и жигови који су били начињени подражавањем самосталних вештачких дела, који су били неморалне садржине и косили се са јавним редом или се противили јавном поретку. Искључиво право на мустру, модел и жиг је трајало 10 година и могло се пренети на другог (за жиг се могло и продужити). Трговци, фабриканти или земљорадници су мустру, модел и жиг морали уписати, уз наплату таксе, код надлежног грађанског окружног суда или код Трговачког суда у Београду. Подаци о уписаним мустрама, моделима и жиговима су објављивани и били доступни јавности, као и саме мустре и модели и жигови који су чувани у суду и у Министарству народне привреде.

Слика 7. Закон о заштити фабричких и трговинских жигова, 30. мај 1884.

Слика 8. Закон о заштити мустара и модела, 30. мај 1884.

Сопственик мустре, модела или жига је био дужан да их примењује на индустријским производима. Закони су прописивали и услове престанка важења мустри, модела и жига, као и злоупотребе и казне (недозвољени пренос, подражавање и продају производа произведених према туђој мустри или моделу или са туђим жигом). Испитивање и суђење против ових преступа, као и престанак важења, био је у надлежности првостепених судова, односно београдског Трговачког суда. Оба закона су имала посебне одредбе по којима нису поништавана права зајемчена страним поданицима у погледу првенства пријаве њихових мустара и модела и жигова која су међународним уговорима закључена са страним државама, већ их је требало посебно узимати у обзир. Маја 1885. донета су и *Правила и упуту за извршивање Закона о фабричким и трговачким жиговима и Закона о мустрима и моделима* којима су прецизирани начини коришћења права индустријске својине¹².

Истовремено, склапани су и споразуми са страним земљама о билатералној заштити индустријске својине, чије поштовање су гарантовали и домаћи закони. Краљевина Србија је прихватила систем правне заштите индустријске својине још пре потписивања Париске конвенције 1883. године, склапањем неколико билатералних трговинских уговора (са Великом Британијом, Аустроугарском и Сједињеним Америчким Државама 1881, са Грчком 1882, и са Немачком почетком 1883) у којима је уз трговинске односе било регулисано и питање заштите и употребе мустара, модела и жигова¹³. Поред тога, потписивани су и билатерални споразуми који су се директно тицали индустријске својине. Тако је још пре Париске конвенције, јануара 1883. у Паризу потписана *Декларација о заштити књижевне, уметничке и индустријске својине између Србије и Француске* (у исто време кад и трговински уговор између ове две земље), коју су српска Народна скупштина и краљ Милан Обреновић одобрили јула 1883. Према овом документу, желећи да осигурају заштиту књижевним, уметничким и индустријским производима, владе Србије и Француске су се обавезале да ће до склапања међусобне конвенције и до доношења закона о уређивању индустријске својине у Србији, држављани и једне и друге стране на земљишту друге стране уживати онај исти поступак који имају и грађани те земље „у свему што се тиче гаранције фабричких и трговинских марака, етикета, еспапа и њихових завоја и амбалажа, цртежа и индустријских модела, као и имена трговинских”¹⁴.

Сличан садржај имале су и *Декларација и Погодба за узајамну заштиту индустријских (занатлијских) мустара и модела између Србије и Немачке*

¹² Српске новине, бр. 148, 6. 7. 1884, стр. 801–802; Српске новине, бр. 149, 7. 7. 1884, стр. 807.

¹³ Д. Церовић, *нав. дело*, 119–120; Српске новине, бр. 171, 5. 8. 1882, стр. 1071; Српске новине, бр. 204, 17. 9. 1882, стр. 1270; Српске новине, бр. 119, 1. 6. 1883, стр. 589.

¹⁴ Српске новине, бр. 150, 12. 7. 1883, стр. 774–775.

Слика 10. Декларација о заштити књижевне, уметничке и индустријске својине између Србије и Француске, јануар 1883. потписи – (Српске новине)

Краљевина Србија је крајем 19. века редовно испуњавала финансијске обавезе које су произлазиле из Париске конвенције, односно из чланства у Савезу за заштиту индустријске својине. Тако су у буџетима које је усвајала Народна скупштина била предвиђена и средства за издржавање Међународног бироа за заштиту индустријске својине¹⁷. Исто тако, Краљевина је пратила даљи развој заштите индустријске својине на међународ-

¹⁷ Народна скупштина. Службени лист о раду српске Народне скупштине, бр. 159, 18. 5. 1891, стр. 294; нав. дело, бр. 71, 31. 8. 1893, стр. 412.

CONVENTION DE COMMERCE ET DE NAVIGATION

ENTRE

LA SERBIE ET LA FRANCE

Sa Majesté le Roi de Serbie et le Président de la République Française, désirant compléter, en ce qui concerne les relations commerciales des deux Pays, la Convention conclue entre la Serbie et la France, le ^{23 juin}_{1 juillet} 1893, ont décidé de conclure une Convention à cet effet et ont nommé pour leurs plénipotentiaires respectifs, savoir:

Sa Majesté le Roi de Serbie:

Mr Racha Milochévitch, Directeur Général des Monopoles;

Mr Sava R. Koukitch, Directeur Général des Douanes;

Le Président de la République Française:

Mr Georges Charles Benoît, Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire de la République Française,

Lesquels, après s'être réciproquement communiqué leurs pleins pouvoirs, trouvés en bonne et due forme, sont convenus des articles suivants: .

Article 1.

Il y aura pleine et entière liberté de commerce et de navigation entre les deux pays.

Il pourra avoir avec lui des échantillons, mais point de marchandises. Il se conformera, d'ailleurs, aux dispositions en vigueur dans le pays où il se trouve. Fait à Belgrade en double exemplaire, le 23 décembre 1906. 5 janvier 1907.

Georges Benoît Racha Milochévitch
J. R. Koukitch

Слика 11. Уговор о трговини и пловидби између Србије и Француске, 1907. (Љ. Радосављевић, 2005, 16).

ном нивоу и учествовала у ревизијама постојећих уговора и креирању нових. Србија је већ 1886. учествовала на међународној конференцији Уније за заштиту индустријске својине у Риму, на којој је 11. маја потписан Протокол са додацима Париској конвенцији. Овим додацима су прецизиране раније одредбе, приступ нових чланица, надлежности Међународног бироа, вођење статистике (број тражених и издатих патената и новац добијен за то, број депонованих и број протоколираних цртежа, модела и жигова и новац добијен за то), као и привремена заштита проналазака, цртежа, модела и жигова изложених на међународним изложбама¹⁸. Србија је потписала и ревизију Париске конвенције у Бриселу 14. децембра 1900, која је ступила на снагу 1909, док је ревизији из Вашингтона 1911, приступила десет година касније, 1921. тада већ у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Исто тако, тек тада је приступљено и *Мадридском аранжману о међународном регистровању жигова из 1891.* (али не и *Мадридском споразуму о сузбијању лажних и преварних ознака порекла на производима из 1891*)¹⁹.

Краљевина Србија није приступила ни *Бернској конвенцији за заштиту књижевних и уметничких дела* која је потписана 1886. у Берну, а ревидирана у Паризу 1896, у Берлину 1908, а Допунски протокол додат је у Берну 1914. Она је утемељила једну посебну грану заштите интелектуалне својине – заштиту ауторских права. Наиме, крајем 19. века, ширење издавачке и штампарске делатности изазвало је потребу за међународном законском заштитом ауторских права, која нису била покривена Париском конвенцијом, иако је и у овој области заштита права постојала и раније, а била је везана пре свега за Гутенбергов проналазак штампе око 1440. године; у Венецији је у 15. веку први пут додељено искључиво право штампања, односно умножавања коришћењем штампарске пресе, а касније су у Енглеској и Француској и другим земљама законом штићена права издавача и аутора на прештампавање књига. Крајем 19. века снажан економски и индустријски развој и ширење штампе довели су до илегалног умножавања и продаје разних књижевних и уметничких дела у страним земљама, од чега сами аутори нису добијали никакве приходе. У намери да заштити права стваралаца и установи основне облике међународне заштите књижевних дела, чувени француски писац Виктор Иго је организовао групу истакнутих аутора у Међународно књижевно удружење, касније Књижевно и уметничко удружење. Са истим циљем је 1886. године усвојена *Бернска конвенција за заштиту књижевних и уметничких дела*, која до данас, уз низ каснијих ревизија, представља темељан међународни споразум у области интелектуалне својине²⁰. Краљевина Србија није учествовала у усвајању

¹⁸ *Српске новине*, бр. 179, 12. 8. 1886, стр. 731.

¹⁹ WIPO – Administered Treaties Contracting Parties, Paris Convention, Serbia <https://www.wipo.int/about-wipo/int/treaties/en.html> (приступљено 20. марта 2020).

²⁰ К. Идрис, *нав. дело*, 14-15; WIPO – Administered Treaties Contracting Parties, Berne Convention, Serbia, https://www.wipo.int/treaties/en/remarks.jsp?cnty_id=1393C (приступљено 20. марта 2020).

овог споразума нити је до краја свог постојања поклањала посебну пажњу заштити ауторских права, иако је у поменутој Декларацији између Србије и Француске из 1883, уз индустријску, споменута и заштита књижевне и уметничке својине (исто тако, и у поменутом *Закону о трговини и пловидби са Француском* из 1907. било је предвиђено да се за пет година размотре и питања међусобне заштите уметничких дела, али до тога није дошло)²¹. Ни у новоформираној Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, ауторским правима није поклањана иста пажња као индустријској својини, а дуго је требало чекати (све до 1994. године), да ове две гране интелектуалне својине дођу у надлежност истог органа.

Крајем 19. и почетком 20. века у Краљевини Србији је значајна пажња посвећивана заштити индустријске својине. Иако није формиран надлежни орган и заштита није била довољно спроведена у пракси, Србија је међу првим државама приступила међународним конвенцијама, донела прве законе из те области и у низ билатералних трговинских уговора укључила и питање индустријске својине. Поред тога, и унутар стручне и научне јавности Краљевине Србије поклањана је све већа пажња индустријској својини. Постепено су се у домаћој стручној периодици јављале прве анализе проблема из те области, засноване и на домаћим приликама, али пре свега на стању у страним земљама, међународним уговорима и страној литератури²².

Искуства других југословенских народа

Потребно је дати и краћи осврт на традиције у области заштите индустријске својине које су постојале и ван Краљевине Србије, на другим јужно-словенским просторима који су се после 1918. године нашли у заједничкој држави. У питању су простори Македоније, Косова и Метохије и Рашке области, који су 1912. и 1913. године, после Балканских ратова, ушли у састав Краљевине Србије, а нису имали никакву традицију у заштити индустријске својине, пошто су пре тога припадали феудалном Османском царству; Црна Гора, која је поред Србије била једина независна држава и у којој су се појављивали тек скромни трагови бриге о индустријској својини; и на крају, простори данашње Војводине, Босне и Херцеговине, Славоније, Хрватске, Далмације и Словеније – припадали су великој Аустроугарској монархији, која је развијајући индустрију, развијала и традицију заштите индустријске

²¹ *Српске новине*, бр. 47, 26. 2. 1907, стр. 203.

²² Мил. Марковић, *Примена закона и текстови о жиговима и маркама*, Правник, 1892; Лазар Марковић, *Фабрички и трговачки жигови (марке)*, Бранич, бр. 3, март 1906, 183–203, бр. 4, април 1906, 238–260, бр. 5–6, мај–јун 1906, 342–357.

својине, што ће, уз традицију из Краљевине Србије, знатно утицати на развој установа и законодавства у овој области у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца после Првог светског рата.

Црна Гора је стекла независност кад и Србија, на Берлинском конгресу 1878. године, али су њена привреда и индустрија биле још слабије развијене, а темељи индустријализације постављани су спорије и скромније. Закупљена елементарнијим питањима и проблемима, Црна Гора није била потписник ниједног од међународних правних аката о заштити индустријске својине који су настали пре Првог светског рата, али је ипак поклањала извесну пажњу заштити индустријске својине и ауторских права. Један од докумената који то показује је *Конвенција о заштити књижевних и уметничких дела између Црне Горе и Француске* потписана 11. јануара 1902. године²³.

Аустроугарска монархија је крајем 19. века још увек економски, индустријски и технолошки заостајала за осталим великим силама, али је ипак била далеко развијенија од Краљевине Србије и убрзано је развијала индустрију, привреду и трговину. Процесу индустријализације је знатно доприносио и научни и технолошки напредак низа средњоевропских универзитетских и научних центара (Беч, Будимпешта, Праг, Грац...). У складу са двојним уређењем Аустроугарске, законска регулатива заштите индустријске својине се разликовала у аустријском и угарском делу монархије. Тако је у аустријском делу постојао закон из 1897. који је регулисао права патената, закон из 1858. о мустрама и закон из 1890. о жиговима. Аустријско законодавство је примењивано у Словенији, Далмацији и, после окупације 1878, у Босни и Херцеговини. У Угарској је за patente постојао закон из 1895, за мустре наредбе министра трговине из 1907, а за жигове, закон из 1890; ова регулатива је примењивана на простору Хрватске, Славоније и Војводине (јужне Угарске). У оба дела монархије постојали су и закони занатских редова који су регулисали нека питања индустријске својине. Према закону о уређењу трговачких и занатских комора из 1868. године, трговачко-занатске коморе у Хрватској, Славонији и Војводини вршиле су пријаву и водиле регистар узорака, модела и заштитних жигова предузећа са свог подручја. За жалбе и оспоравања су била надлежна Министарства трговине и индустрије у Бечу и Будимпешти, која су такође водила регистре, а одређене ингеренције у споровима су имали и судови. Постојали су и нарочити Патентни заводи у Бечу (основан 1898) и Будимпешти, који су самостално у првој и другој инстанци решавали питања о патентним пријавама, а као прва инстанца учествовали у споровима о датим патентима. Друга и последња инстанца у споровима био је Највиши патентни суд, једно специјално одељење Највишег (Касационог) Суда. Уреди су били самостални органи при Министарству трговине, састављени од правника

²³ E. Sladović, *нав.дело*, стр. 42; Љубинка Радосављевић, *Интелектуална својина на просторима Србије 1920–2005*, Београд 2005, стр. 31–34.

и техничара. Ради заступања странака пред уредима, у оба дела монархије су постојали патентни одветници²⁴. Као што ће се видети, искуства из Аустроугарске директно су примењена у обликовању система заштите индустријске својине у новонасталој Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

Међународни биро Савеза за заштиту индустријске својине

У члану 13. Париске конвенције стајало је: „Једно међународно надлештво образоваће се под именом: Међународни Биро Савеза за заштиту индустријске својине. Биро овај, чије ће трошкове сносити све Државе потписнице, стајаће под високом управом више административне власти Швајцарског Савеза и дејствоваће под његовим надзором. Делокруг радње овога Бироа определиће, међусобним споразумом, државе које у овај савез ступају.” Касније је у закључним одредбама предвиђено да општи трошкови међународног Бироа неће ни у каквом случају превазићи годишњу суму од по 2.000 динара за сваку уговарајућу Државу. Зарад равномерне расподеле трошкова, земље су подељене у шест класа, а Србија је спадала у пету. Требало је да швајцарска администрација контролише трошкове Међународног Бироа, да издаје нужне суме унапред и склапа годишње рачуне, које ће подносити свим другим администрацијама. Сам Међународни Биро требало је да скупља податке различите природе који се тичу заштите индустријске својине и да од тих података прави општу статистику и шаље је свим администрацијама; да проучава све што је од опште користи и што може интересовати Савез; да, на основу докумената које му буду слале администрације појединих земаља, штампа један периодични лист на француском језику о питањима која се тичу задатка Савеза и да тај лист шаље администрацијама земаља потписница. Међународни Биро је требало увек да стоји на располагању члановима Савеза кад год би овима затребала обавештења која се тичу међународне службе индустријске својине. Међународни Биро је требало да пружи организациону помоћ администрацији државе у којој је одржавана следећа конференција, којој је директор Бироа могао да присуствује и да учествује у претресима, али не и да гласа. Директор је требало да сваке године подноси свим чланицама Савеза извештај о свом раду. Званични језик Бироа био је француски²⁵.

²⁴ Е. Sladović, *нав. дело*, 42–56; АЈ, 65–295–903, Предлог о изменама и допунама Закона о заштити индустријске својине од 17. 2. 1922. (у образложењу је дат преглед стања заштите индустријске својине у појединим деловима Краљевине СХС, пре уједињења).

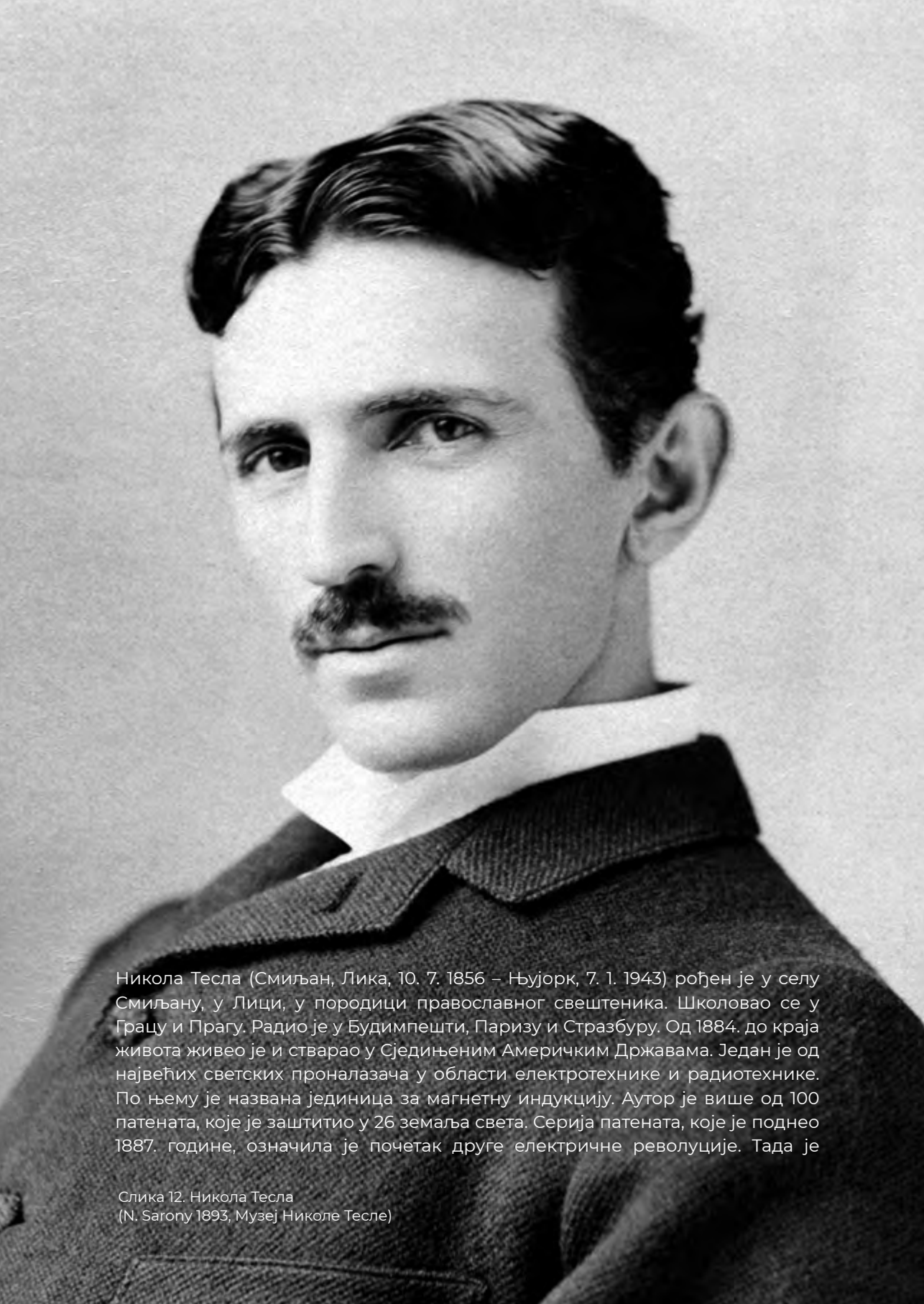
²⁵ *Српске новине*, год. LI, бр. 147, 5. јул 1884, стр. 795–796.

Нешто касније је и *Бернска конвенција за заштиту књижевних и уметничких дела*, потписана 1886. године, предвидела постојање међународне организације за заштиту права аутора књижевних, музичких и ликовних дела. На основу одредби ове две конвенције, 1893. године је основан Уједињени међународни биро за заштиту интелектуалне својине (The United International Bureaux for the Protection of Intellectual Property на енглеском, и Bureaux Internationaux Réunis pour la Protection de la Propriété Intellectuelle на француском језику, одакле и долази званична скраћеница BIRPI). Током више од пола века ова међународна организација је вршила административне задатке на међународној примени индустријских и ауторских права на основу Париске и Бернске конвенције. Била је смештена у Берну, а 1960. године премештена је у Женеву. Организација је 1970. променила име и прерасла у Светску организацију за заштиту интелектуалне својине (World Intellectual Property Organization – WIPO)²⁶.

* * *

Иако у Србији крајем 19. и почетком 20. века није постојала установа за пријаву и регистрацију патената и није било могуће пријавити патент, било је поданика Краљевине Србије, као и Срба из других држава, који су успевали да у патентним заводима других земаља пријаве веома важне патенте, а неки и да се њима прославе и уђу у историју светске науке и технике. Ево кратког упознавања са ликом и делом тројице великих научника и проналазача, у националним и светским оквирима.

²⁶ WIPO – A Brief History, <https://www.wipo.int/about-wipo/en/history.html> (приступљено 20. марта 2020).

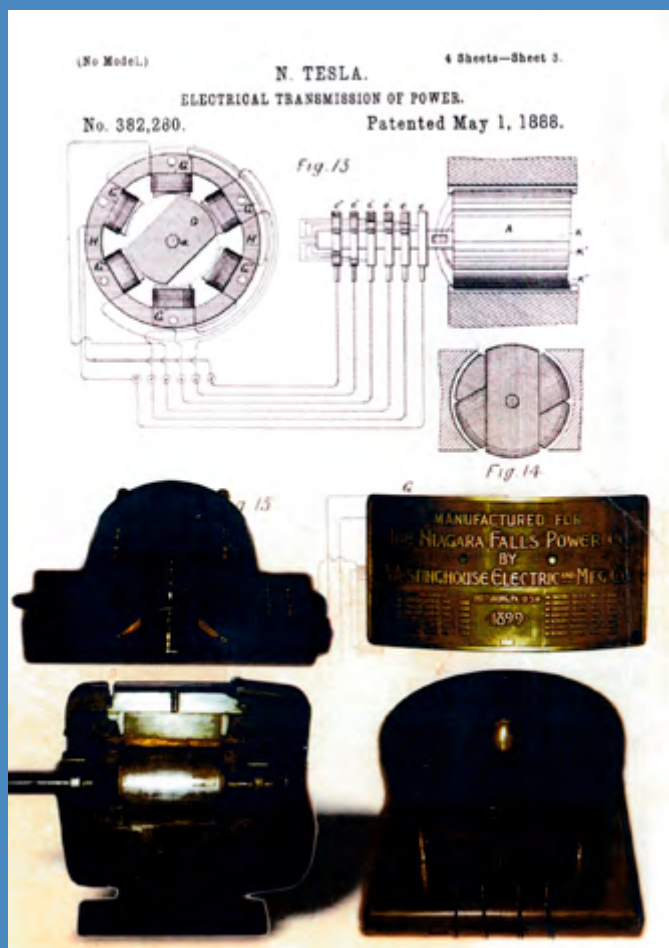

Никола Тесла (Смиљан, Лика, 10. 7. 1856 – Њујорк, 7. 1. 1943) рођен је у селу Смиљану, у Лици, у породици православног свештеника. Школовао се у Грацу и Прагу. Радио је у Будимпешти, Паризу и Стразбуру. Од 1884. до краја живота живео је и стварао у Сједињеним Америчким Државама. Један је од највећих светских проналазача у области електротехнике и радиотехнике. По њему је названа јединица за магнетну индукцију. Аутор је више од 100 патената, које је заштитио у 26 земаља света. Серија патената, које је поднео 1887. године, означила је почетак друге електричне револуције. Тада је

Слика 12. Никола Тесла
(N. Sarony 1893, Музеј Николе Тесле)

открио обртно магнетно поље и вишефазни систем наизменичних струја. Теслин индукциони мотор је један од најједноставнијих и најкориснијих мотора икад конструисаних. За само неколико година пријавио је и добио четрдесетак патената који су били толико садржајни и комплексни да је следбеницима остало да углавном усавршавају поједине елементе његових открића. Признато му је и право на патент радија. У сарадњи са инжењерима „Вестингхауса“ радио је на конструкцији тада највећих светских генератора за хидроцентралу на Нијагариним водопадима, где је први пут у свету остварен полифазни систем великих размера. Потом се посветио истраживањима високих напона и наизменичне струје високих фреквенција. Залагао се за пренос енергије наизменичном струјом. Крајем 19. века изградио је велику експерименталну радио станицу на платоу Колорадо Спрингса, где је истражио низ феномена струја високих фреквенција и

изузетно високих напона, који су нашли примену тек у новије време. Посебно се посветио и истраживању даљинског управљања и бежичног преноса енергије, у чему је видео велику корист за човечанство, која се тек у новије време остварује. Разрадио је више модела турбина и пумпи и бавио се истраживањем нове турбине без лопатица. Експериментисао је и са Х-зрацима. Добио је неколико почасних доктората, медаља и признања. Био је члан Српске краљевске академије. Био је кандидат за Нобелову награду, а 1917. године је добио Едисонову медаљу, највеће америчко научно признање.²⁷

Слика 13. Неки од изума Николе Тесле (Радосављевић, 53)

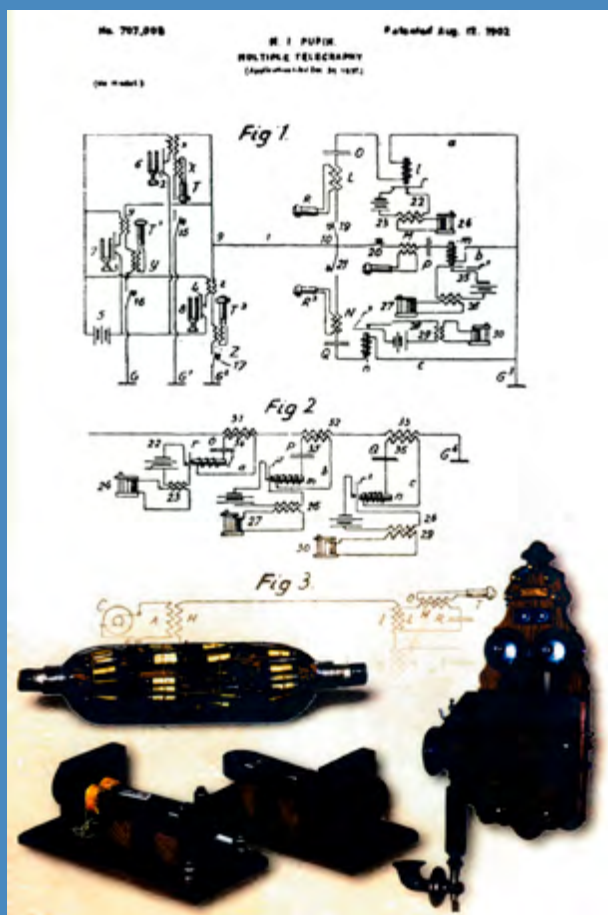
²⁷ Љ. Радосављевић, *нав. дело*, стр. 52; Благота Жарковић, *Колумбовање Николе Тесле*, у: Никола Тесла, *Дневник из Стразбура*, Београд 2002, стр. 11–17.

Слика 14. Михајло Пупин (Википедија)

Михајло Пупин (Идвор, Банат, 9. 10. 1854 – Њујорк, 12. 3. 1935) рођен је у селу Идвор, у Банату. Започео је школовање у Панчеву и Прагу. Емигрирао је у САД 1874. као двадесетогодишњак без завршене школе, заната и знања енглеског језика. Дуго је радио физичке послове и стицао образовање. Школовао се у Њујорку, Кембриџу и Берлину, где је докторирао 1889. године. Био је професор на Универзитету Колумбија у Њујорку, где је предавао математичку физику, науку о топлоти, хидраулику и динамику. Аутор је бројних проналазака из телеграфије, телефоније и електротехнике. Патентима је заштитио укупно 24 проналаска. Значајан је проналазак вишеструке телеграфије, универзалне технике за пренос више одвојених сигнала по истом физичком преносном путу, који је заштитио са више патената и који се и данас примењује у модерним телекомуникационим системима. Важно је било и откриће секундарне радијације рендгенских зрака и метода брзе рендгенске фотографије. Највеће откриће му је било математичко

решење проблема преноса наизменичних телефонских струја по водовима, тзв. Пупинови калемови, које је такође заштићено патентом и врло брзо примењено у телефонији. Био је почасни конзул Србије у САД и један од оснивача Српског народног савеза у Америци. Дао је значајан допринос одређивању граница Краљевине СХС после Првог светског рата. Био је члан Српске краљевске академије, Америчке академије наука и почасни доктор 18 универзитета. Описао је свој живот и проналаске у аутобиографији „Од пашњака до научењака“, за коју је добио Пулицерову награду 1924. године.²⁸

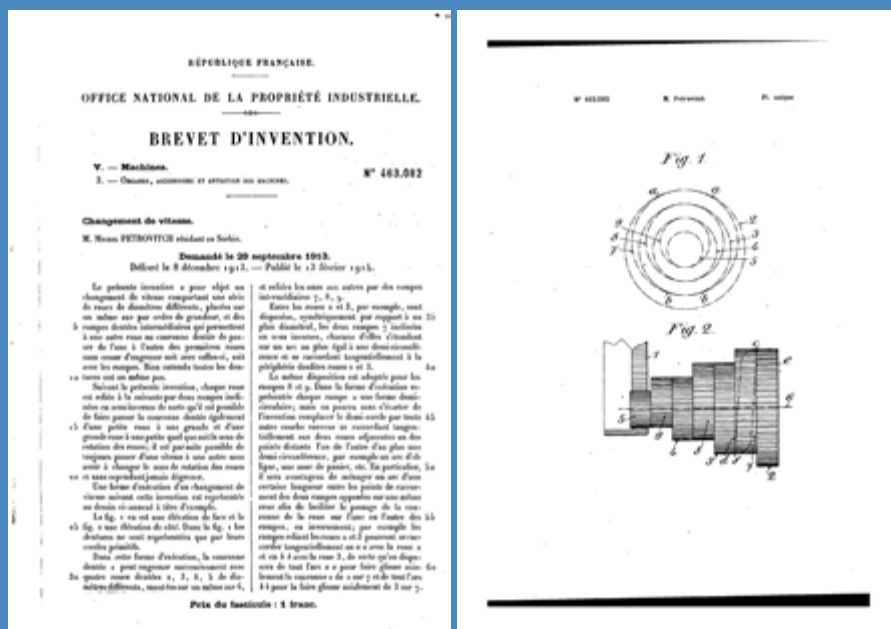
Слика 15. Један од Пупинових патената (Радосављевић, 2005, 55)

²⁸ Љ. Радосављевић, *нав. дело*, стр. 54; Михајло Пупин, *Са пашњака до научењака*, Београд, 1996.

Слика 16. Михаило Петровић Алас
(САНУ, Ф-261)

Михаило Петровић Алас (Београд, 6. 5. 1868 – Београд, 8. 6. 1943) рођен је у Београду, где је завршио Прву београдску гимназију и Велику школу 1889. године. Наставио је студије у Паризу и докторирао из области диференцијалних једначина на Сорбони 1894. године. Био је професор Београдског универзитета, оснивач Београдске математичке школе, члан Српске краљевске академије и низа иностраних академија и научних друштава. Као проналазач приказао је 1897. прву аналогну рачунску машину на свету, хидроинтегратор, уређај за графичко решавање диференцијалних једначина (улазни подаци у уређају стварају слику на другом ротирајућем ваљку, на коме писач, пратећи улазну кривуљу, црта кривиљу као решење задате диференцијалне једначине). Изложио је овај апарат на Светској изложби у Паризу 1900. године и био награђен златном медаљом. За потребе Војнотехничког завода конструисао је 1910. даљинар, који је потом патентиран (1912) и откупљен. Патентирао је и завојницу за аутомобилски мењач брзина (1913), патент о календару (1916), дубинометар потопљених тела, за мерење дубине на којој се налази подморница, одређивање положаја брода у односу на велике санте леда и могућност мерења висине таласа. Значајне практичне резултате је дао у криптологији, реализујући систем шифровања и дешифровања за потребе војске и дипломатије. Учествовао је у Балканским ратовима, Првом светском рату и Априлском рату у којем је заробљен. Бавио се риболовом, свирао је виолину. Био је страствени путник, учествовао је на експедицијама на Северни и Јужни пол и писао путописе.²⁹

Слика 17. Неки изуми Михаила Петровића Аласа

²⁹ Љ. Радосављевић, *нав. дело*, стр. 56; *Михаило Петровић Алас: живот, дело, време, поводом 150 година од рођења*, Београд, 2019; Снежана Шарбох, *Патенти Михаила Петровића Аласа*, ЕИЦ Билтен, бр. 31, јул 2008, стр. 1.

Слика 18. Краљ Александар I Карађорђевић,
аутор: Паја Јовановић

УПРАВА ЗА ЗАШТИТУ ИНДУСТРИЈСКЕ СВОЈИНЕ У КРАЉЕВИНИ СХС/ЈУГОСЛАВИЈИ 1920–1941. ГОДИНЕ

Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца / Југославија 1918–1941. године

Први светски рат (1914–1918) био је највећи сукоб у дотадашњој историји и оставио је за собом велике последице. Вођен је између великих сила подељених у блок Антанте (Француска, Велика Британија, Русија ...) и блок Централних сила (Немачка, Аустроугарска...), којима су се придружиле друге државе. Рат је довео до огромне материјалне штете и људских губитака (преко 20 милиона људи је погинуло или умрло), као и до великих промена на политичкој карти света. Окончан је 11. новембра 1918, а одлуке Конференције мира у Паризу 1919. године и мировни уговори који су потом потписани, обликовали су међународну политичку сцену и односе у наредним деценијама.

Рат је започео нападом Аустроугарске на Краљевину Србију 28. јула 1914, а до краја августа у сукобу је био већи део Европе. Србија је играла веома запажену улогу у рату на страни Антанте,

Слика 19. Застава Краљевине Срба,
Хрвата и Словенаца

а његове последице су за државу и српски народ биле судбоносне. Током ратних година Србија је претрпела огромне напоре, рушења, страдања и људске губитке (око 1.250.000 жртава). На крају рата се нашла међу државама победницама и успела је да оствари своје ратне циљеве – ослобођење и уједињење српског народа и других југословенских народа (Хрвата и Словенаца) и стварање заједничке државе. У Београду је 1. децембра 1918. године проглашена Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца (Краљевина СХС), која је међународно призната на Конференцији мира 1919. године. Нова држава је обухватала територију Краљевине Србије, којој су прикључене Краљевина Црна Гора и територије Срема, Бачке, Баната и Барање, и територије бивше Аустроугарске – окупљене у Државу Словенаца, Хрвата и Срба (Босна, Херцеговина, Далмација, Хрватска, Славонија, Словенија)³⁰.

Краљевина СХС (од 1929. Југославија) била је уставна парламентарна и унитарна монархија којом је владала династија Карађорђевића, односно Александар I Карађорђевић као регент у име свог оца Петра I Карађорђевића до 1921, а потом као краљ до 1934. године, када је убијен у атентату у Марсеју. Од 1934. до 1941. државом је у име малолетног краља Петра II владало Намесништво са Павлом Карађорђевићем на челу. Краљевина је обухватала територију од 248.666 км² и у њој је живело око 12 милиона становника. Највише је било Срба (39%), затим Хрвата (24%) и Словенаца (8,5%), а велики проценат становништва су чиниле и разне националне мањине. У земљи су живели православци, католици, муслимани, евангелисти, јевреји. Осим у неким компактним целинама, становништво је углавном било национално и верски измешано. Народи који су се ујединили нису се међусобно познавали и дуго су живели у различитим државним и правним системима; постојале су огромне разлике у степену економског и културног развоја и привреде и индустрије, важали су различити закони и коришћене су различите валуте. Краљевина је по економским, просветним, културним и здравственим мерилима била међу најзаосталијим земљама Европе. Према попису из 1921. у Краљевини је било 51,5%, а десет година касније 48,5% неписмених. Притом, проценат неписмених у неким деловима Словеније износио је испод 5%, а у појединим деловима Косова и Метохије преко 95%. Малобројни градови и индустријски центри представљали су само „острва у мору” сеоског, пољопривредног становништва. Источни део Краљевине је био економски и културно неразвијенији од западног, а истовремено је претрпео и знатно веће последице ратних разарања, која су у Србији имала трагичне размере.

Од самог оснивања Краљевина је била суочена са огромним унутрашњим и спољним политичким проблемима и друштвено-економским тешкоћама. Уместо очекиваног напретка, приближавања, упознавања и уједначавања,

³⁰ Мира Радојевић, *Српски народ и југословенска краљевина 1918–1941*, I, Београд, 2019; Мира Радојевић, Љубодраг Димић, *Србија у Великом рату 1914–1918: кратка историја*, Београд, 2018; Андреј Митровић, *Србија у Првом светском рату*, Београд, 2018.

после уједињења је долазило до нових неразумевања и сукоба. Државу су оптерећивали политичка нестабилност, међустранички сукоби, нерешено национално питање, незадовољство централистичким уређењем земље, спољнополитички положај и стална економска криза. Промене спољне политике, решавање економских проблема и унутрашње преуређење државе (формирање Бановине Хрватске 1939.) крајем 30-их година прекинуло је избијање Другог светског рата³¹.

Такве политичке, друштвено-економске и културне прилике утицале су и на заснивање и развој система заштите индустријске својине у Краљевини СХС/Југославији између два светска рата.

Оснивање Управе за заштиту индустријске својине и правна регулатива

Упркос трагичним последицама рата и хаотичном стању у првим данима после уједињења, власти новостворене Краљевине су већ у првим месецима по завршетку рата почеле да посвећују пажњу питањима заштите индустријске својине. То није било нимало лако. О последицама рата на права индустријске својине сведочи документ из марта 1919. године у којем се председник Београдског трговачког суда обраћа Министарству трговине и индустрије и извештава да су регистри жигова, мустара и модела, који су у том суду вођени по законима из 1884. године, приликом евакуације архиве суда „упропашћени” у Краљеву, уочи окупације земље у јесен 1915. Да би отпочео рад по овим законима суду је било неопходно да има реконструисане регистре, па су од Министарства тражени оверени преписи свих регистрованих жигова, мустара и модела који су завођени код Министарства народне привреде Краљевине Србије, а потом при Индустријској и Трговачкој комори. Уколико ни ти регистри нису сачувани, предложено је да се расписом позову власници жигова, муистри и модела да у одређеном року депонују оверене преписе добијених судских докумената како би поново били убележени у судовима и коморама³².

Одговорено је да Министарство трговине и индустрије нема архиву ранијег Министарства народне привреде и да тек треба видети да ли је од те архиве нешто сачувано³³. То свакако није била једина архивска грађа Краљевине Србије која је страдала у Великом рату.

³¹ Branko Petranović, *Jugoslavija 1918-1988*, Itom, Beograd, 1988.

³² АЈ, 65-703-1440, Београдски трговачки суд – МТИ, бр. 231, 25. 3. 1919.

³³ Исто, МТИ – Београдски трговачки суд, бр. 4392, 31. 3. 1919.

Истовремено, из разних делова нове државе (и из иностранства) постављана су питања о поновном успостављању и начину пријављивања патената, нарочито оних који су раније били пријављени у Бечу или Будимпешти. И у поменутом документу Београдског трговачког суда, тражено је да Министарство расписом регулише правни значај жигова, мустара, модела и патената одобрених на територији бивше Аустроугарске монархије и Црне Горе, пре њиховог уласка у Краљевину СХС³⁴.

Већ током 1919. године у Министарству трговине и индустрије Краљевине СХС покренуте су активности за поновно успостављање бриге о индустријској својини. У Министарству је у почетку у оквиру Индустријско-занатског одељења формиран Одсек за патенте и заштиту трговачких и фабричких жигова, мустара и модела³⁵. Рад одсека је требало организовати, законски регулисати и унапређивати. Поред искустава Краљевине Србије, сада је било могуће искористити и искуства нових делова државе, који су раније припадали индустријски развијенијој Аустроугарској монархији. Тако је септембра 1919, пошто је постао министар индустрије и трговине, Алберт Крамер позвао свог сународника Словенца др Јанка Шумана, бившег саветника правног одељења Патентног завода у Бечу, да дође у Београд и организује Управу за заштиту индустријске својине. Обавезу да формира такву Управу имала је бивша Краљевина Србија још потписивањем Париске конвенције 1883, али и Краљевина СХС која се спремала да приступи међународним уговорима у области заштите индустријске својине.³⁶ Шуман је 11. септембра 1919. постављен за инспектора у Министарству индустрије и трговине и поверено му је „да организује патентну управу у држави СХС”, односно поверене су му припреме за доношење правних аката о индустријској својини и стварање посебног органа за бригу о индустријској својини. Он је својим образовањем и стеченим искуством представљао најбољи избор за тај посао. Био је кључни члан комисије која је током 1919. и 1920. године припремала прву уредбу (касније закон) о заштити индустријске својине у Краљевини Југославији. Уредба је и била уобличена на основу његовог пројекта. Шуман је одмах по доласку у Министарство показао предузимљивост и покушао да обезбеди новчана средства за рад будуће Управе за заштиту индустријске својине, тражећи да се у ту сврху искористе средства из буџета предвиђена за „занатско-индустријски музеј”.³⁷

³⁴ АЈ, 65-295-903, Трговачка и обтничка комора Сарајево – МТИ, 22. 9. 1919; МТИ – Покрајинској влади у Сплиту, 11. 9. 1919 итд.

³⁵ АЈ, 65-20-152, Уредба о организацији Министарства трговине и индустрије, 30. 4. 1919; *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 41, 8. 5. 1919, 2.

³⁶ Светозар Јовићевић, „Др Јанко Шуман”, у: Др Јанко Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, Београд 1925, стр. 11 (репринт издање из 2010).

³⁷ АЈ, 65-295-903, Јанко Шуман – Министру трговине и индустрије, 12. 9. 1919.

После вишемесечног рада, 15. новембра 1920. године донета је *Уредба о заштити индустријске својине*, која је објављена у *Службеним новинама*, 26. новембра 1920. Уредбом је установљена Управа за заштиту индустријске својине, детаљно су одређене њене надлежности и организација, и систематски су регулисана питања заштите индустријске својине у Краљевини СХС. У Уредби су представљени предмети индустријске својине – патенти, узорци³⁸, модели, жигови – и одређено њихово значење (патентом је његов власник добијао право да може за ограничено време, највише за 15 година, искључиво примењивати и употребљавати извесни проналазак на пољу занатске или индустријске производње и предмете по њему израђене пуштати у промет или продавати; заштићеним узорком или моделом стицао је власник искључиво право да за ограничено време, највише за 10 година, своје производе уколико одговарају заштићеној врсти робе снабдева узорком или да по узорку/моделу своје производе израђује, употребљава или пушта у промет; власник заштићеног жига је имао на неограничено време искључиво право да снабдева производе своје индустрије, свога заната или земљорада знаком или знацима, који творе заштићени жиг; истовремено је забрањивано другим лицима да се без одобрења власника служе туђим заштићеним патентом, узорком, моделом и жигом). Уредбом је дефинисано ко има право на заштиту предмета индустријске својине и који се предмети не могу заштити (они који су се противили „јавном моралу” или „јавном поретку” и били намењени „обмани грађана”, научна правила и начела као таква, проналасци који су потпадали под државни монопол, проналасци који су служили за исхрану или лечење, жигови који представљају краљев лик, државни или јавни грб итд.). Одређено је да право на патент може добити само проналазач, његов наследник или пријемник права. Регулисан је пренос права индустријске својине, залагање, лиценце, упис у регистар, као и престанак, одузимање, поништавање и опозивање ових права. У посебној глави Уредбе представљена је организација и надлежност Управе за заштиту индустријске својине, а потом је дефинисан поступак при давању патента, узорка, модела и жига (подношење пријаве, опис патента, право првенства, претходно испитивање, одбијање, излагање, приговори, решење, жалбе, увођење у регистар, објављивање, издавање одговарајуће исправе итд.). Затим је објашњен поступак при оспоравању патената, узорака, модела и жигова и утврђене су судске надлежности Управе за индустријску својину. У посебној глави дефинисане су повреде права индустријске својине и поступак пред судовима за њихово кажњавање. На крају су одређене пријавне и годишње таксе. У завршним одредбама изложен је поступак заштите проналазака изложених на домаћим и међународним изложбама, регулисана је заштита индустријске својине за стране држављане (важили су међународни уговори или принцип

³⁸ У Уредби о заштити индустријске својине користи се појам мустра, али већ кроз две године у Закону се појављује реч узорак, коју ћемо и користити у даљем тексту

узајамности), одређен је начин ширења права индустријске својине из појединих делова новостворене државе на целу њену територију (сва права одобрена пре 27. октобра 1918. године морала су бити у одређеном року пријављена код Управе за индустријску својину³⁹).

Слика 20. Уредба о заштити индустријске својине 1920.
(Службене новине)

³⁹ Уредба о заштити индустријске својине, Службене новине Краљевине СХС, бр. 265, 26. 11. 1920.

Два дана после Уредбе, 17. новембра 1920. године, министар трговине и индустрије др Момчило Нинчић донео је и Наредбу о извршењу Уредбе о заштити индустријске својине. Наредба је прецизирала одредбе о организацији Управе и њеном пословном реду, о пријавама патената, узорака, модела и жигова и овлашћењу заступника, о ослобођењу од такси и олакшицама сиромашним лицима при давању патената, о патентним одветницима и патентним инжењерима, о заштити предмета индустријске својине на домаћим и међународним изложбама итд. После текста Наредбе дати су и прилози: преглед патентних класа и њихових раздела; групе робе при раду пријавног одсека за узорке, моделе и жигове; и обрасци пријава за patente, узорке, моделе и жигове⁴⁰. Иста Наредба је остала на снази и када је 17. фебруара 1922. донет *Закон о заштити индустријске својине*, који се само у неколико одредаба разликовао од Уредбеиз 1920. године.⁴¹ Закон о заштити индустријске својине, као и претходна Уредба, био је заснован на аустријском Патентном закону из 1897. године.⁴²

Слика 21. Наредба о извршењу Уредбе о заштити индустријске својине, 15. 11. 1920. (Службене новине)

⁴⁰ Наредба о извршењу Уредбе о заштити индустријске својине, Службене новине Краљевине СХС, бр. 267, 30. 11. 1920; Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 93–158.

⁴¹ *Закон о заштити индустријске својине*, Службене новине Краљевине СХС, бр. 69, 28. 3. 1922; Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 1–92.

⁴² E. Sladović, *нав. дело*, стр. 57.

ПРИЈАВА ЖИГА.

Марка	*)
60 динара	

Прилог VI.

(§ 54.)

Управи за Заштиту Индустијске Својине

у

Потписани..... (име, презиме, занимање или фирма, место становања, улица, број, по потреби општина, срез или котар, покрајина, држава)..... кога заступа (име, презиме, занимање и место становања заступника, пријављује свој жиг за..... из предузећа.....

Заштиту жига моли за (означење трајања) Изјављујем да ћу платити све нитампарске-трошкове за објаве, коју предвиђа Уредба о Заштити Индустијске Својине.

Прилози:

- 1) четири (седам) примерака жи
- 2) један клинче жига;
- 3) два отиска клиншеа;
- 4) два угледна примерка са ул жигом;
- 5) четири извода описа врсте пуномоћије.

У..... дана.....

*) Пријавна такса 30 динара
марка и прогондишна такса 25 дина

Слика 22. Образац пријаве жига 1920. (Службене новине)

СЛУЖБЕНЕ НОВИНЕ

КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

26. Марта, Уторак у Београду

Година IV. — 1922. — Број 96

„СЛУЖБЕНЕ НОВИНЕ“ излазе сваког дана, осим недеља и празничних дана. — Година (4) претплате: на Краљевину 200 динара, а ван Краљевину 300 динара. За иностранство: 220 динара годишње, а на пола годишње 110 динара. Преплате се изводе унапред најмање на пола годишња. За иностранство примају претплату и све поште. — На службене и приватне огласе излази се по утврђеној тарифи. Преплате, огласи и новца ишају се исплатом банкарских државних Штампарских. Уплатама ишају се Уредбомити „Службене Новине“. Сви се не обрађују. Приватна ишаљена писма се обрађују се — Уредбомити и исплатом „Службене Новине“ излази се у Државној Штампарњи. Поштомарка да бр. 14. — Периодика бројеви продају се по 0.30 динара од таблица.

Телефон Управе 1204.

Телефон Уредничтва 1205.

Телефон Штампарње 45

МИ

АЛЕКСАНДАР I

по милости Божијој и воља Народном
КРАЉ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

Проглашујемо и објављујемо савима и свакоме да је Законодавни Одбор Народне Скупштине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца на основу чл. 130. Устава на својој двадесет првој редовној седници, одржаној 3. децембра 1921. год. у Београду, решио и да смо Ми потврдили и потврдијемо да се Уредба о Заштити Индустијске Својине од 15. новембра 1920. године „Службене Новине“ Бр. 265/1920. год. савима Уредба Министарства Трговине и Индустије Бр. 41. „Службене Новине“ Бр. 194/1921. год., клони и да гласи:

ЗАКОН

О ЗАШТИТИ ИНДУСТРИЈСКЕ СВОЈИНЕ

ГЛАВА I.

Опште Одредбе.

Ч. § 1.

Установљена се „Управа за Заштиту Индустијске Својине“ као самостално државно надлежно са седницом у Београду.

Има се надлежност простере на целој територији Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Она стоје под Министром Трговине и Индустије.

Министар Трговине и Индустије може по потреби привремено преместити седницу управе.

Ч. § 2.

Управа врши све послове заштите права индустријске својине, која су јој овим Законом стављена у дужност.

Ч. § 3.

На челу Управе је председник, који се стара о свима пословима управе.

Председник је узалне чиновник и има ранг начелника Министарства.

Ч. § 4.

Управа за Заштиту Индустијске Својине има:

- 1) Пријавни Одбор за патенте и
- 2) Пријавни Одбор за узорак, модела и жигове;
- 3) Одбор за жалбе;
- 4) Одбор за оспоравање и

5) Касациони Одбор (§ 72).

За сада Управа има ово узалне чиновнике:

У Пријавном Одбору за патенте једног новца (правника) у рангу инспектора, три реверента правника у рангу секретара, осам техничких образованих чиновника (1 у рангу инспектора, 7 у рангу секретара). Једног регистратора и једног протоколисту.

У Пријавном Одбору за узорак, модела и жигове: једног новца правника у рангу инспектора, два реверента правника, два регистратора и два протоколисте.

Помоћни узалне чиновници по оба Пријавна Одбора умишљају се и у Одбор за жалбе и Одбор за оспоравање.

Сви ови Управе има још и једног књижевника у рангу секретара, четури писара, два писара, два тектара) као и потребан број писарница и служилаца.

Број узалних чиновника понавља се према потреби. Чиновници и пошало особа имају плату у рангу чиновника и пошало особа Министарства Трговине и Индустије.

Потребно особа понавља се испуњити председника Управе.

Чиновници управе су под дисциплинарном влашћу председника Управе и Министра Трговине и Индустије, а под пошало особа дисциплинарну власт врши председник Управе.

Ч. § 5.

Управа има своје нарочито књиговодство, које води рачуна о изналажавању тако и врши статистичке послове управе.

Ч. § 6.

Управа има свој нарочито буџет. Председник је надлежан да изврши ствари.

Сво Финансијске Управе и Владе и у својој држави обавезе су примају од заштитро-вањих лица новца за трошкове овог установљава и друге по изналажавању извршних делова од Управе.

Финансијске Управе и Владе дужне су да воде потребан књиго да има Управе за Заштиту Индустијске Својине и да о узалним сумма изналажавању истога дана Управу и Главну Државну Казну у Београду. Са привременом сумма изналажавању председник овог Управе преко овог Главног Државног Казна.

Ч. § 7.

Заштита права индустријске својине обухвата заштиту проналазака, узорак, модела и жигова.

Слика 23. Закон о заштити индустријске својине 17. 2. 1922. (Службене новине)

Пошто се нова држава и на пољу заштите индустријске својине суочавала са поменутиим различитим правним наслеђем њених појединих делова, основни циљ Закона био је уједначавање прописа за целу земљу. Иако је заменила све претходне прописе, Уредба из 1920. године је по питању уједначавања законодавства на пољу индустријске својине остала недоречена. То је важило, пре свега, за начин регулисања повреда права индустријске својине и њиховог кажњавања. Уредба је одредила да по тужбама за обустављање даљих повреда и за накнаду причињене штете, расправљају редовни грађански судови који су били надлежни и за трговачке спорове. Међутим, намерно учињену повреду индустријске својине као преступно кривично дело требало је кажњавати пред редовним кривичним судовима и требало је прецизно одредити кривично дело и казну. Ту је дошла до изражаја различитост правних система које је наследила Краљевина СХС. За разлику од Аустроугарске, у Краљевини Србији нису постојали прописи о патентима, није постојало дело намерне повреде, као ни обмане, те га није било могуће ни казнити, пошто по Уставу Краљевине Србије из 1903, који је био узор за нову државу, није могла бити одређена казна за дело које није било унапред дефинисано. Тако су у Уредби (члан 148, члан 154) остављени на снази различити прописи који су постојали пре рата у различитим деловима земље (Аустрији, Угарској и Србији и Црној Гори). Зато су у Закону „у циљу једнообразности уређења заштите права у целој Краљевини” уведене и тачно одређене јединствене казне за намерну повреду права индустријске својине и обману (за намерну повреду патента одређена је казна од 15 дана до 12 месеци затвора или у блажим случајевима 1.500 до 36.000 динара; за намерну повреду заштићеног права узорка, модела или жига, одређено је 15 до 90 дана затвора или новчана казна од 1.500 до 9.000 динара; за обману од 1 до 30 дана затвора или 100 до 3.000 динара)⁴³. Ово је био само један од бројних проблема правне неуједначености у Краљевини СХС, који је врло рано решен, док су многи остали и касније, неки и до краја постојања земље.

Законом је прецизније одређен и начин преноса права индустријске својине, важећих у појединим деловима Краљевине (чл. 162). Ко је уживао у неком делу државе неко право индустријске својине у моменту доношења Уредбе 15. новембра 1920, ако је желео да му се то право заштити и за остало време трајања по Закону из 1922. на територији на којој је до тада важило, морао је исто право пријавити код Управе најдаље до 31. јула 1922. Уколико се то не учини, право је престајало да важи. На изричито тражење молиоца, Управа му је могла одобрити распрострањавање важности његовог права на целој територији Краљевине за остало време трајања. Кад је власник жига, пре Уредбе, остваривао право на заштиту истог жига на једном делу Краљевине на основу заштите у предратној Краљевини Србији, а на другом

⁴³ АЈ, 65-295-903, Образложење предложених измена Уредбе о заштити индустријске својине, бр. 531, 29. 3. 1921; Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 72-78.

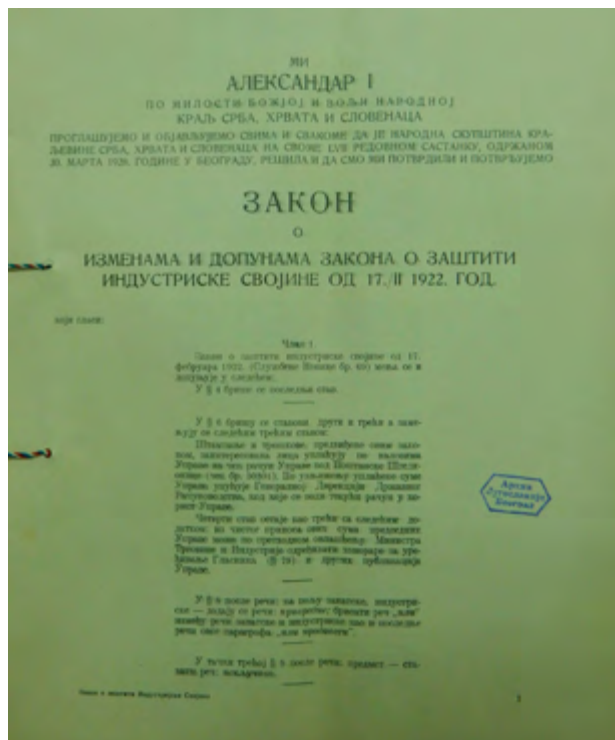
делу на основу заштите код неке занатске и трговачке коморе у бившој Аустроугарској монархији, било му је омогућено да пренесе само једно од ових права и да тражи распрострањање важности његовог права на целу територију Краљевине СХС. Наглашено је да „није била дужност Управе по званичној дужности да уготови права индустријске својине важећа у нашој земљи у моменту ступања у важност уредбе из 15. новембра 1920”. Трајање патената датих у Бечу рачунало се од дана њихове објаве од стране Патентне управе у Бечу, а патената датих у Будимпешти од дана пријема пријаве у Патентној управи у Будимпешти, и могли су да трају највише 15 година, рачунајући и протекло време њиховог трајања. Право првенства на жиг је трајало од раније пријаве, уколико је жиг пренесен на целу територију државе. Законом су предвиђени потребни документи за продужење патента и других права. Наглашено је и да пренесени патенти, који су до тада важили само у појединим деловима Краљевине и проширени су на целу Краљевину, нису могли вређати стечена права других лица на оним територијама где до тада нису важили. Одредбе нису важиле за права индустријске својине одобрена после 27. октобра 1918. од стране установа са територије Аустрије и Угарске у новим, послератним границама.⁴⁴

У закону је измењено још неколико одредби. Поред осталог, министар трговине и индустрије је овлашћен да са министром финансија уводи нове таксе за пријаве права индустријске својине. Занимљиво је да је председник Управе за заштиту индустријске својине, др Јанко Шуман, тада сматрао да не треба журити са увођењем нових такси и да се сачека „да се заштита индустријске својине још више уживи у круговима заинтересованих”. Наводио је да је број пријава индустријске својине мали, и сматрао да ће још више опасти, уколико се таксе повећају.⁴⁵

Министар трговине и индустрије је, и по Уредби, и касније по Закону, био овлашћен да пропише детаље поступка за патентирање и упис узорака, модела и жигова, пословни ред Управе за заштиту индустријске својине и правилник за патентне одветнике и патентне инжењере итд. У складу с тим, током међуратних година донет је низ прописа који су ближе регулисали рад Управе и заштиту права индустријске својине (Инструкције за помоћно особље Управе за заштиту индустријске својине при отправљању њихових послова; Инструкције за вођење регистара за патенте, мустре, моделе и жигове; Инструкције за одсек за жигове; Инструкције за одсек за узорке и моделе; Инструкције за књиговодство; Правилник о постављању тумача; Упутство за учествовање у поштанско-чековном и вирманском промету; правила о полагању државног стручног испита чиновника Управе; решења о постављању испитне ко-

⁴⁴ Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 88–92.

⁴⁵ АЈ, 65-295-903, Извештај о раду Управе у 1922, бр. 247, 1. 1. 1923.

Слике 24–25. Закон о изменама и допунама Закона о заштити индустријске својине, 1928. а и б (АЈ)

мисије за полагање државног стручног испита чиновника Управе итд.)⁴⁶.

Повремено су давани предлози за измене и допуне Закона о заштити индустријске својине ради прилагођавања међународним уговорима или регулисања неких питања која су се појављивала у пракси заштите индустријске својине. Такав предлог поднет је 1926,⁴⁷ а измене и допуне Закона су извршене 27. априла 1928. године. Измене су извршене ради приступања Краљевине СХС Париској конвенцији о заштити индустријске својине и Мадридском аранжману, ревидираним у Хагу 1925. године. Поред осталог, изменама је регулисан начин уплате трошкова за заштиту права индустријске својине, допуњена одредба о приносној лиценци, уведено је право колективних жигова, односно жигова удружења, измењен је садржај регистара узорака и модела и жигова, допуњене одредбе о вођењу парничног поступка код Управе и уведено успостављање права по-

⁴⁶ Ј. Шуман, Законски прописи из области индустријске својине, стр. 159–174, 263–335.

⁴⁷ АЈ, 65-295-903, Извештај о раду Управе 1926, бр. 728, 7. 4. 1927; *Glasnik Uprave za zaštitu industrijske svojine (Glasnik)*, br. 6, 1927, str. 221–232; *Glasnik*, br. 12, 1927, str. 488–505.

вратка у пређашње стање због оправдане спречености придржавања законских рокова због којег се губило одређено право. Тек 1928. године је назив *Наредбе о извршењу уредбе о заштити индустријске својине* из 1920, промењен у *Правилник о извршењу Закона о заштити индустријске својине*, свуда у тексту реч Уредба замењена речју Закон и реч мустра речју узорак. Унете су још неке измене у тексту и допуне процедуре и форме пријава и промењени називи класа у прилогу Правилника.⁴⁸

Правна регулатива на пољу заштите индустријске својине у Краљевини Југославији законски није значајније мењана до краја њеног постојања, иако су током 30-их година постојали пројекти за измену Закона. Све време је носилац заштите била Управа за заштиту индустријске својине која се налазила у саставу Министарства трговине и индустрије, према уредбама о организацији овог министарства из 1929, 1937. и 1939.⁴⁹ године. И према *Уредби о бановини Хрватској* из августа 1939. године (држава је још 1929. подељена на девет бановина, а 1939. је од Савске и Приморске формирана бановина Хрватска на коју су пренете бројне надлежности централне власти), послови заштите индустријске својине, који су спадали у послове заједничке за територију целе државе, остали су у надлежности Министарства трговине и индустрије, односно Управе за заштиту индустријске својине. Међутим, предлози да се разне надлежности из ресора трговине и индустрије (унутрашња трговина, индустрија, банкарство итд.) пренесу на бановине, остављали су врло мало надлежности Министарству и доводили у питање и сам његов опстанак. Постојала је и могућност да Министарство трговине и индустрије буде укинута, а да се Управа за заштиту индустријске својине пренесе у састав Министарства финансија. Међутим, то су били само предлози, а питање преуређења државе и евентуалног премештања Управе предупредио је почетак Другог светског рата.⁵⁰

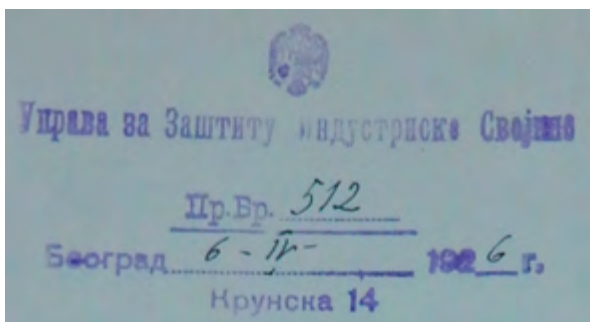
⁴⁸ *Службене новине*, бр. 116, 23. 5. 1928, стр. 501–508; *Glasnik*, бр. 6, 1928, стр. 247–261; АЈ, 65-295-903, Извештај о раду Управе 1928, бр. 445, 12. 3. 1929; АЈ, 65-295-903, Мотиви за законски предлог о изменама и допунама Закона о заштити индустријске својине од 17. 2. 1922.

⁴⁹ АЈ, 65-20-152, Уредба о организацији МТИ, 1929. и Уредба, 19. 6. 1937. и 17. 5. 1939; *Службене новине Краљевине СХС*, бр. 113, 22. 5. 1939, стр. 597–601; *Glasnik*, бр. 8, 1935, стр. 285–303.

⁵⁰ АЈ, 65-20-152, Пренос надлежности са државе на бановину Хрватску у ресору Министарства трговине и индустрије, реферат др Обрадовића; *Исто*, Предлог Уредбе о разграничењу надлежности између бановине Хрватске и Министарства трговине и индустрије.

Управа за заштиту индустријске својине – надлежност и организација

Према оцени из средине 20-их година 20. века, правни послови који су у вези са давањем, одузимањем и поништењем патената (можемо додати, и других права индустријске својине) „повјерени су свуда где постоји патентно законодавство, посебним патентним уредима”. Сматрано је да постоје веома важни разлози и интереси који су били у вези са патентним правом и који су тражили да се руковање патентима не повери редовним управним властима него посебном органу. Ова питања су била „посебне природе” и за њихово просуђивање и расправљање тражила се посебна спрема дотичних органа и посебан поступак. Ту су постојала посебна техничка питања и потреба да се заштите интереси појединца изумитеља, али, са друге стране, и важни интереси друштва, што се не би могло учинити под управом редовних политичких власти.⁵¹ Тако су и према правној регулативи Краљевине СХС сви послови у вези са давањем, одузимањем и поништењем патената и других права индустријске својине дати у надлежност Управе за заштиту индустријске својине. Рад Управе се углавном састојао у примени Закона о заштити индустријске својине, и у томе је била самостална. Министру

Слике 26–29. Печати Управе (Архив Југославије)

⁵¹ Е. Sladović, *нав. дело*, стр. 54.

трговине и индустрије, у чијем је саставу била, Управа је подносила на решење само важнија питања индустријске својине међународног карактера и персонална и буџетска питања.⁵² Иначе, у периоду од 1918. до 1941. године било је преко 40 промена на месту министра трговине, а на том положају је у том периоду било 27 људи од којих неки више пута; међу њима су били Алберт Крамер, Момчило Нинчић, Мехмед Спахо, Лазар Марковић, Илија Шуменковић, Хинко Кризман, Коста Кумануди, Иван Андрес и други.

Уредбом о заштити индустријске својине, Наредбом о примени Уредбе, а потом и Законом о заштити индустријске својине била је детаљно одређена организациона структура и надлежност Управе за заштиту индустријске својине. Управа је вршила све послове заштите права индустријске својине и делила се на:

1. Пријавни одсек за патенте,
2. Пријавни одсек за узорке, моделе и жигове,
3. Одбор за жалбе,
4. Одбор за оспоравање,
5. Касациони одбор и
6. Књиговодство.

У Пријавном одсеку за патенте су решаване све пријаве патената и евентуални приговори, наређиван је упис патената у регистар и решаване све представке неспорне природе које су се већ односиле на уписане патенте. У Пријавном одсеку за узорке, моделе и жигове су решаване све пријаве за узорке, моделе и жигове. Такође, наређиван је и њихов упис у регистар и решаване све представке неспорне природе које се односе на већ уписане узорке, моделе и жигове. На челу оба одсека био је шеф у рангу инспектора Министарства. Оба одсека имала су пријавне одборе састављене од три члана, правника и техничара, који су, у ствари, решавали питања из делокруга одсека. Одбор за жалбе је решавао жалбе заинтересованих лица против решења пријавних одбора и био је састављен од пет сталних или привремених чланова. Његова решења су била извршна. Одбор за оспоравање се такође састојао од пет чланова и решавао је о одузимању, поништавању и опозивању патената, о лиценцама, о релативној неважности патената, о престанку патента у случају да држава тражи да се тим патентом користи, о релативној неважности и о одузимању узорака и модела, о поништавању и опозивању узорака модела и жигова, као и у случајевима изазивачке парнице по предметима свих права индустријске својине. Чланове одбора су постављали шефови одсека, а њих је постављао министар трговине и индустрије на предлог председника Управе. Касациони одбор је решавао жалбе против решења Одбора за оспоравање. Састојао се од пет

⁵² АЈ, 65-23-169.

чланова, од којих су три морали да буду чланови једног од највиших судова у земљи и постављао их је указом краљ, на предлог министра трговине и индустрије. Остала два члана постављао је председник Управе из редова стручњака, привремених чланова Управе. Његова решења су била извршна. У оквиру Управе је постојао и посебан одбор, који је формирао председник, како би давао мишљење на тражење судова и других органа власти. Постојало је и Председништво које се бавило пословима административне и персоналне природе, преписком са Међународним бироом за заштиту индустријске својине у Берну (органом истоимене Уније, чији је члан била и Краљевина СХС/Југославија), законодавно-припремним пословима из области заштите индустријске својине и уређивањем „Гласника Управе за заштиту индустријске својине”.⁵³ Наредбом о извршењу Уредбе из 1920. године при Управи су установљене: пријавница, архива за патенте, архива за узорке и моделе, архива за жигове (у архивама је вођен регистар и чувана су односна свршена акта), изложна дворана, библиотека, експедиција и књиговодство. Наредбом је регулисан и пословни ред Управе и целокупна процедура пријаве и регистровања права индустријске својине.⁵⁴

Дакле, заштита права индустријске својине обухватала је заштиту проналазака, узорака, модела и жигова. Управа је била надлежна за: давање, одузимање, поништавање, опозивање и решавање о релативној неважности патента и по изазивачким парницама о принудним лиценцама; за све уписе у патентни регистар, као и за уписе у регистар узорака и модела и у регистар жигова и за решавање при оспоравању узорака и жигова. Против решења Одбора за оспоравање могла се изјавити жалба Касационом одбору Управе за заштиту индустријске својине. Управа је чувала у својој посебној архиви описе, нацрте, моделе и угледне примерке датих патената, затим молбе и исправе, на којима се заснивају уписи у регистар. Управа је била дужна да на тражење судова даје писмено мишљење о питањима која су се односила на патенте, узорке, моделе и жигове. Управа је у свом раду била самостална и независна и решавала је само по законима. Јавности је био омогућен увид у регистре патената, узорака, модела и жигова, а сви издати патентни списи били су доступни на техничким факултетима у Београду, Загребу и Љубљани, Техничкој, Индустријској и Занатској комори у Београду, и свим осталим трговачко-обртничким коморама у земљи. Управа је издавала свој службени лист „Гласник Управе за заштиту индустријске својине”, који је излазио једном месечно и у којем су објављивани описи и нацрти датих патената и све промене на патентима, сва наређења и огласи о патентима, узорцима, моделима и жиговима предвиђени законом. „Гласник” је објављиван од средстава уплаћених за штампање објава и обзнана, а могао се набавити у књижарама у Београду, Љубљани, Загребу и Сарајеву. Штампан је делом

⁵³ Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 31–44; АЈ, 65-20-154.

⁵⁴ Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 93–139.

Слика 30–31. Гласник Управе за заштиту индустријске својине, 1925. (Гласник)

у Београду, али нацрти патената и узорака су штампани у Берлину.⁵⁵ У „Гласнику” су објављивани званични извештаји о раду и статистички прегледи рада Управе; одлуке о постављењу, унапређењу, оставкама и разрешавању чиновника и сталних и привремених чланова; распоред чиновника; прописи о полагању државних испита; објаве и обзнане свих заштићених предмета индустријске својине, патената, узорака, модела и жигова; примери из судске праксе; прописи о правима индустријске својине у страним земљама (штампани су закони и други прописи САД, СССР, Велике Британије, Француске, Швајцарске, Данске, Италије, Грчке, Пољске, Мађарске, Аустрије, Бугарске, Марока, слободног града Данцига итд.). Постојао је и део који је доносио сва обавештења из области индустријске својине, оригиналне чланке или преводе, вести из света, информације о раду Међународног бироа за заштиту индустријске својине у Берну итд.⁵⁶ Управа је повремено издавала и самостална званична издања законских прописа из своје области.

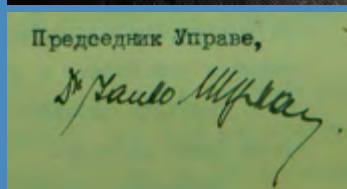
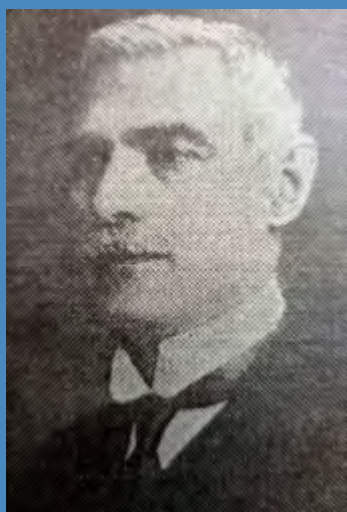
Управа за заштиту индустријске својине радила је и на доношењу других законских аката из ресора Министарства трговине и индустрије, као што је

⁵⁵ Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 31–44; АЈ, 65-20-154.

⁵⁶ Види: *Glasnik Uprave za zaštitu industrijske svojine*, 1921–1941.

био *Закон о сузбијању нелојалне утакмице* који је донет априла 1930. године. У управи су теоријски претресана разна питања и прибирани подаци још и о литерарној и уметничкој својини, и о научној својини и ауторским правима, мада та питања нису била у њеној надлежности. На тражење Министарства просвете које је било надлежно за та питања, средином 20-их година израђен је и достављен законски предлог о заштити права литерарне и уметничке својине. Том ангажовању Управе допринео је њен председник, Јанко Шуман, који је представљао државу на међународним конференцијама и учествовао у писању *Закона о заштити ауторског права* који је усвојен децембра 1929. године. Шуман је чинио напоре да пренесе питања књижевне и уметничке својине и ауторских права (ту је сврставао и радиофонска и радиографска питања, питање научне својине, издавачке уговоре, заштиту уметника и издавача, сарадњу са међународним установама) са Министарства просвете на Управу, која би у том случају променила име и постала Управа за интелектуалну својину, али у томе није успео.⁵⁷

⁵⁷ АЈ, 65-20-154; АЈ, 65-295-903, Председник Управе – Министру, бр. 512, 6. 4. 1926; АЈ, 65-295-903, Председник Управе – Министру, бр. 416, 7. 4. 1929.

Слике 32–33. Јанко Шуман (Правда, 1937) и потпис Јанка Шумана (АЈ)

Јанко Шуман (Марибор, 20. 12. 1867 – Београд, 17. 12. 1944). Отац му се звао Јосип и био је дворски саветник и школски надзорник за Словенију, док му се мајка звала Терезија, рођена Забукошек. Гимназију је завршио у Бечу 1885, а универзитетске студије права такође у Бечу 1889. У Грацу је 1890. промовисан за доктора права. Специјална струка му је било трговачко право. После студија је службовао при земаљској влади у Љубљани, Радовљици и Литији 1891–1893, а потом је радио као адвокат приправник у Целовцу, где је 1894. положио адвокатски испит. Крајем 1898. је постављен у новооснованом Патентном заводу у Бечу, у којем је радио наредних 17 година. Од 1910. био је саветник у правном одељењу. Од 1915. до краја Првог светског рата био је на фронту. По завршетку рата радио је кратко у адвокатури. По позиву министра трговине и индустрије, прешао је септембра 1919. у Београд, где се запослио као инспектор у Министарству трговине и индустрије и радио на изради Уредбе о заштити индустријске својине и оснивању Управе за

заштиту индустријске својине. Новембра 1920. постављен је за првог председника Управе за заштиту индустријске својине. На тој дужности је остао наредних 17 година, до пензионисања 28. октобра 1937. Током тог периода је „уз марљиву и искрену помоћ својих сарадника успео да организује једно добро уређено и сразмерно велико државно надлештво, које је брзо почело да даје добре резултате, како у погледу реда, тако и правилног рада”. Управа је у то време „уживала велики углед и убрзо је постала позната у Европи”. Трудио се да практичан рад Управе добије добру теоријску и стручну основу и да одговара научно постављеним принципима индустријске својине. Био је творац, организатор и руководиоца ове установе, а после пензионисања је постављен за привременог члана. Поред савесног и педантног руковођења Управом и учествовања у њеном раду, радио је на доношењу и усавршавању правне регулативе из области индустријске и интелектуалне својине. Творац је и Закона о нелојалној утакмици из 1930, и један од аутора Закона о заштити ауторског права из 1929, а касније се старао и о примени ових закона. Стекао је углед изврсног стручњака у области интелектуалне својине, у земљи и иностранству, и учествовао је као делегат Краљевине СХС/Југославије на више међународних конференција из ове области. На Правном факултету у Београду је два пута (1926. и 1929.) биран за хонорарног наставника умне (интелектуалне) својине у оквиру Трговачког и Грађанског права, али министар просвете није потврдио избор. Објавио је и приредио низ књига и радова из области индустријске својине и ауторских права, како збирки законских прописа, тако публикација и чланака у домаћим и страним часописима (Архив за правне и друштвене науке, Гласник Управе за заштиту индустријске својине, Мисао, Трговински гласник, *Jugoslovenski Lloyd* – Загреб, *Patentni vestnik* – Праг...). Одликован је Орденом Светог Саве, Орденом Југословенске круне, Легијом части итд. Умро је у Београду, а сахрањен у Љубљани.⁵⁸

⁵⁸ *Ko je ko u Jugoslaviji*, Zagreb 1928, 148; *Slovenski biografski leksikon*, zv. 11, Ljubljana 1971; *Slovenska biografija*, Ljubljana 2013; С. Јовићевић, *Др Јанко Шуман*, I–V; *Пензионисање Др. Јанка Шумана председника Управе за заштиту индустријске својине*, *Правда*, 10. 12. 1937, стр. 8; *Penzionisanje predsednika Uprave Dr Janka Šumana*, *Glasnik*, br. 1, 1938, str. 493–494.

Особље Управе за заштиту индустријске својине

Према Уредби и Закону о заштити индустријске својине било је предвиђено да Управу за заштиту индустријске својине чине *стални* и *привремени* чланови. Њихов број је према потреби одређивао министар трговине и индустрије. Стални чланови су узимани из реда указних чиновника и били су различитих професија (правници, техничари), с тим што су председник Управе, и председници Одбора за жалбе и Одбора за оспоравање морали да буду правници. Привремени чланови су узимани из индустријских, занатских, уметничко-занатских и трговачких кругова (постављана су лица позната као искусни стручњаци). Постојало је и остало указно особље, као и неуказно особље – помоћно особље и служитељи.⁵⁹ Сви чланови, стални и привремени, и председник, морали су пре ступања на дужност да полажу заклетву прописану за судије. Текст заклетве је гласио: „Ја Н. Н. Заклињем се свемогућим Богом да ћу владајућем Краљу веран бити; да ћу се Устава савесно придржавати и да ћу дужност моју тачно и савесно вршити и да ћу се при изрицању правде, без призрења на лице, једино закона и законитих наредба придржавати”. Први службеници су заклетву положили 31. јануара 1921, и то посебно православни, а посебно католици.⁶⁰

Председник Управе је био члан Управе по положају. За председника је већ 26. новембра 1920. постављен др Јанко Шуман, који је практично био и њен оснивач. Шуман је на том положају остао читавих 17 година, до одласка у пензију октобра 1937. године. Наследио га је Радмило Цукавац, правник, дугогодишњи службеник Управе (од октобра 1922), који је на дужности управника остао до почетка Другог светског рата 1941. године.

Дана 7. децембра 1920. године, на првом Списку чиновника, званичника и служитеља Управе било је 15 лица: Др Јанко Шуман, председник Управе; секретари I класе Ђорђе Јосимовић, Велимир Ст. Вујић, Фран Цигој и Илија Гузина; архивар III класе Стеван К. Здравковић, писар I класе Славко Сп. Којић, протоколиста III класе Милосав Обрадовић; званичници Косара Петковић, Сава К. Ђорђевић, Софија Богдановић и Пенелопа Станковић; и служитељи Тихомир Лукић, Светозар Павловић и Живко Н. Павловић.⁶¹ Број сталних службеника Управе је током наредних година стално варирао и имена су се често мењала. Информације о постављању, унапређењу, разрешењу, али

⁵⁹ Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 31.

⁶⁰ Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 95–96; АЈ, 65-295-903, бр. 151, 30. 1. 1921

⁶¹ АЈ, 65-295-903, Списак чиновника, званичника и служитеља Управе, бр. 150, 7. 12. 1920.

Списак

Чланова Управе и службеника Управе за интелектуалну својину

Управни одсек за интелектуалну својину

Управни одсек за интелектуалну својину

Број	Име	Звање	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
1	Јанко Шуман	Председник	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
2	Фран Цигић	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
3	Михаило Цукавац	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
4	Михаило Цукавац	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
5	Михаило Цукавац	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
6	Михаило Цукавац	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
7	Михаило Цукавац	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
8	Михаило Цукавац	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
9	Михаило Цукавац	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
10	Михаило Цукавац	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
11	Михаило Цукавац	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
12	Михаило Цукавац	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
13	Михаило Цукавац	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава

Број	Име	Звање	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
14	Михаило Цукавац	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
15	Михаило Цукавац	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава
16	Михаило Цукавац	Члан	Уред.	Клас.	Служба	Платна	Застава	Застава	Застава

Уред. 150

7-10-1920

Застава

Застава

Застава

Слика 34–35.Списак службеника Управе 1920. године а и б
(Архив Југославије)

често и о оставкама службеника, редовно су објављиване у „Гласнику” Управе. Јануара 1923. у Управи су у Пријавном одсеку за patente радили шеф, инспектор Фран Цигић, чланови правници инспектор Радмило Цукавац, секретар Михаило Предић, секретари техничари Радован Ивачковић, Љубомир Јосиповић, Новак Поповић, Јулка Станојевић, референти техничари писари Михаило Милосављевић, Војислав Марковић, Милан Радојевић. У пријавном одсеку за узорке, моделе и жигове радили су шеф инспектор Велимир Ст. Вујић, чланови секретари правници Радован Атанасијевић и Милан Граф. У одборима за жалбе и оспоравање председавао је председник управе Јанко Шуман, а учествовали су стални и привремени чланови Управе. Председништво су чинили председник Јанко Шуман, писар Радомир С. Поповић, протоколиста Милосав Обрадовић, архивар Стеван Здравковић, књиговођа Андрија Кукуљевић, рачуновођа Љубомир Стојановић, регистратор Фрањо Ходел, Чедомир Ђурчин и протоколисти Драгољуб Митровић и

Живојин Марчић.⁶² Дакле, укупно 23 службеника. Већ следеће године, био је 21 чиновник, а састав се прилично разликовао због одласка из Управе.

Када је председник 1937. постао Радмило Цукавац, у Управи су радили: инспектори Јулка Станојевић, Андреја Богдановић, Франц Облак, Јаков Дагарин, секретари Сергије Моргонов, Драгиња Протић и Милош Милић, виши пристави Љубомир Мирковић и др Милош Миланов, пристав Петар Ђурић, приправници Димитрије Илић, Светислав Шостаков и Јован Савићевић, шеф архиве Чедомир Ђурчин, архивари Фрања Ходел, Андреја Кукуљевић, Лазар Летић и Љубодраг Јовановић, архивски чиновник Ала Манжелај и приправник Невенка Мајић.⁶³

Без обзира колики, број сталних службеника Управе за заштиту индустријске својине је био недовољан и то је био један од главних проблема којима је пратио Управу од самог оснивања. Посебну тешкоћу је представљао недовољан број стручног особља, правника и техничара. Тако је маја 1926. године било предвиђено 17 места за правнике и техничаре, а на служби их је било 11. Док су старији временом одлазили у пензију и умирали, млади чиновници су долазили, али врло брзо и напуштали Управу у потрази за бољим намештењем. Тако је, рецимо, Радомир С. Поповић, који је докторирао права у Лиону са тезом „Југословенско законодавство у индустријској својини“, постављен новембра 1922.

Слика 36. Одликовања службеника Управе 1930. (Гласник)

⁶² Glasnik, br. 1, 1923, str. 1-2.

⁶³ AJ, 65-20-154; Glasnik, br. 1, 1938, str. 492.

за писара у Управи, али је већ септембра 1923. дао оставку; Поповић је касније постављен за професора на Правном факултету у Суботици, а затим је био и директор Класне лутрије; све време је био ангажован и као привремени члан Управе за заштиту индустријске својине.⁶⁴ Поред недостатка службеника, Управу је мучио и недостатак простора. То је био проблем целог Министарства трговине и индустрије, у којем су због неадекватног и недовољног простора за канцеларије услови за рад били лоши и нехигијенски, што је негативно утицало на углед државне установе, али и на здравље чиновника.⁶⁵ Управа је до 1931. године била смештена у Крунској улици бр. 14, а потом у улици Милоша Великог 14. Недостатак простора је требало решити изнајмљивањем нове зграде или изградњом нове, али до тога током постојања Краљевине Југославије није дошло.

Иако су били малобројни и радили у лошим условима, службеници Управе су радили предано и постижали добре резултате. О томе говоре подаци из годишњих извештаја и статистике Управе, али и друштвена признања и одликовања која су добијали неки од њих. Тако су, поред председника Шумана, орденом Св. Саве одликовани Велимир Ст. Вујић, Радмило Цукавац, Драгољуб Павлићевић, Михаило Предић, Јулка Станојевић, Франц Облак и други; златну медаљу за ревносну службу су 1930. добили књиговођа Андрија Кукуљевић и званичник Ала Манжелај, а медаљу за ревносну службу служитељ Светозар Павловић; орден Св. Саве и Белог орла су тада добиле и судије Касационог одбора Управе Велимир Ристић, Лазар Урошевић и Драгић Солдатовић и неколико привремених чланова Управе, трговци и индустријалци Милан Вапа, Михаило Шонда, Милан Димић, Драгослав Милишић, и други.⁶⁶

Према Закону о заштити индустријске својине у Управи су, поред сталних чланова, који су постављани Указом из реда указних чиновника, постојали и привремени чланови који су постављани Указом на предлог министра трговине и индустрије из реда стручних лица разних професија. Та лица нису била чиновници Управе. Док су стални чланови постављани на неодређено време, привремени су постављани на период од пет година и нису добијали сталну плату, већ им је одређивана „специјална награда“. Они су долазили у Управу само према потреби и учествовали у раду Одбора за жалбе, Одбора за оспоравање, Касационог одбора или на другим местима. Поред правника, привремени чланови су могли да буду и техничари разних специјалности (грађевинци, архитекте, машинци, електротехничари, хемичари, пољопривредни и шумарски инжењери итд.). Потреба за оваквим стручњацима је од почетка била велика, тако да је

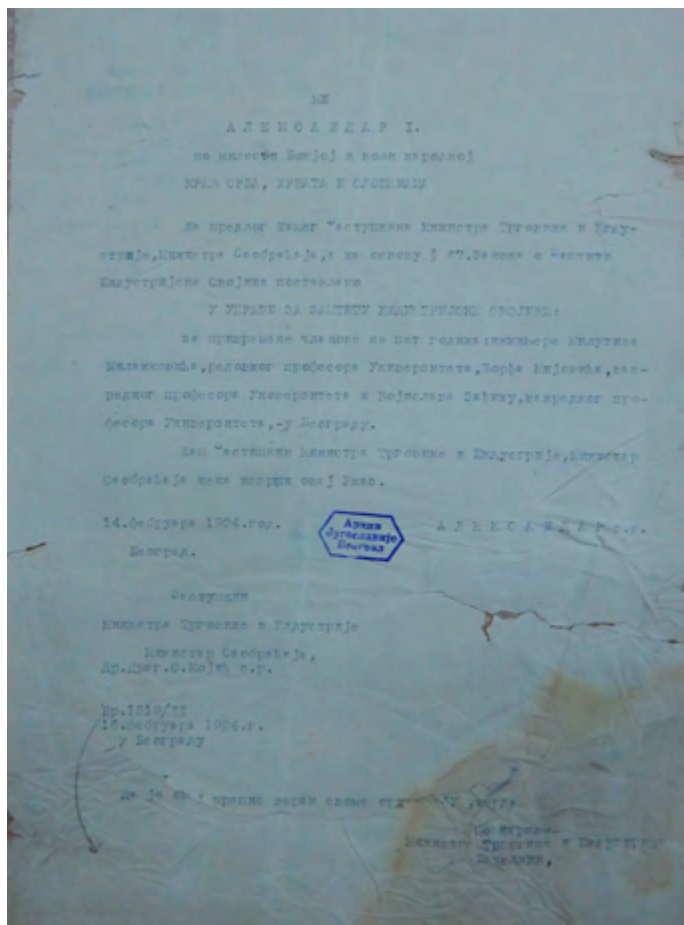
⁶⁴ *Glasnik*, бр. 10, 1923, 651; *Политика*, 6. 4. 1935, 8; R. Popovich *Legislation Yougoslave sur la propriete industrielle, Etude de loi du 17. fevrier 1922. sur la protection de la propriete industrielle*, Lyon, 1924.

⁶⁵ АЈ, 65-20-154, МТИ, бр. 876, 6. 10.1925.

⁶⁶ *Glasnik*, бр. 5, 1926, стр. 187; *Glasnik*, бр. 12, 1930, стр. 731.

Управа непосредно по оснивању обавестила државна министарства и факултете да се заинтересовани стручњаци пријаве и наведу област свог деловања.⁶⁷ Председник Управе Шуман је у једном допису министру истицао да је „улога ових привремених чланова врло велика и важна за рад Управе“.⁶⁸

Први укази о постављењима привремених чланова Управе донети су 1921. године, а потом су на пет година обнављани.⁶⁹ Повремено су и у међувремену вршена ванредна постављења привремених чланова. Укази

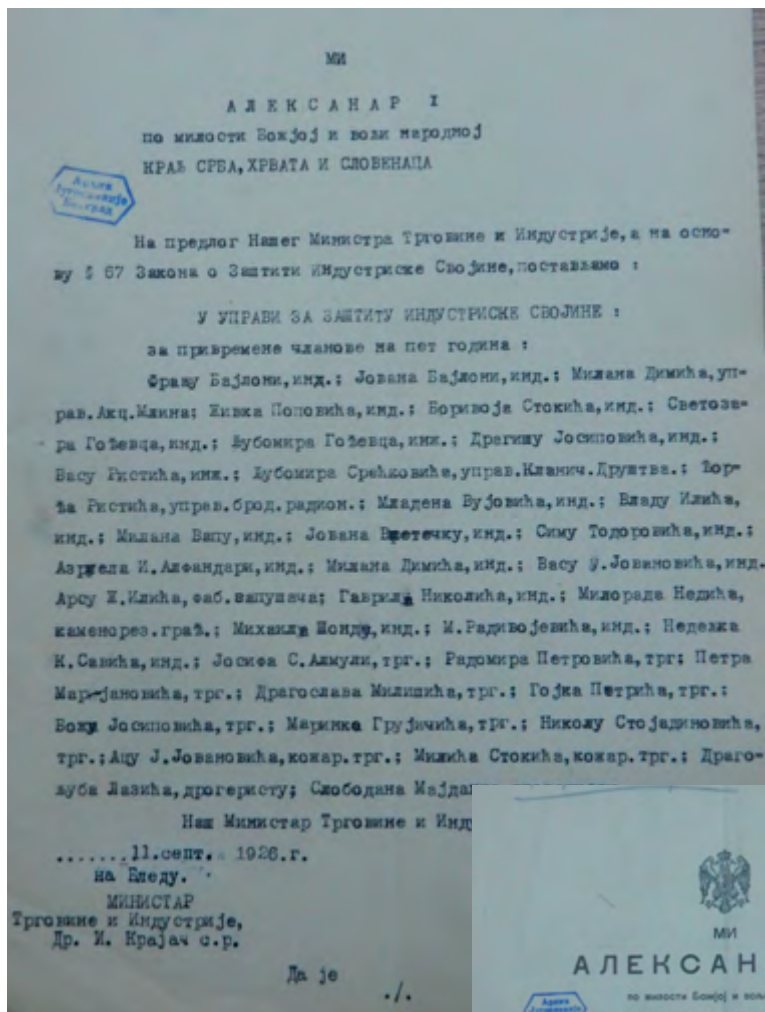

Слика 37. Указ о постављењу привремених чланова Управе 14. 2. 1924. (АЈ)

⁶⁷ Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 31–32; АЈ, 65-295-903, Управа, бр. 171, 7. 12. 1920; *Просветни гласник*, 11. 1. 1926, стр. 500.

⁶⁸ АЈ, 65-295-903, Председник Управе за заштиту индустријске својине – Министру трговине и индустрије, бр. 1371, 26. 8. 1926.

⁶⁹ АЈ, 65-295-903, Извештај о раду Управе у 1921, бр. 174, 13. 2. 1922.

Слика 38. Указ
о постављењу
привремених
чланова Управе
11. 9. 1926.

Слика 39. Указ
о постављењу
Касационог одбора 18.
10. 1933. (АЈ)

о постављењу су редовно објављивани и у „Гласнику“ Управе. Постављени чланови су били из целе Краљевине, али највише из Београда. Међу њима је било професора и асистената универзитета, инжењера, саветника у министарствима, архитеката, директора школа, службеника, индустријалаца, трговаца, занатлија, апотекара, посластичара, столара, бравара, обућара итд. Управи су били стално потребни добри правници због све већег броја предмета, као и апотекари, стручњаци за телефонију и телеграфију и друге нове гране технике у којима је било мало стручног кадра, а пуно спорова. Током међуратног периода у Управи су се као привремени чланови појавили многи истакнути појединци. Поменимо неке од њих. Од универзитетских професора привремени чланови Управе су били Велибор Митровић, Владимир Фармаковски, Георгије Пио Уљски, Драгомир Јовановић, Павле Миљанић, Александар Леко, Павле Васић, Ђорђе Мијовић, Војислав Зађина Александар Косицки, Панта Тутунџић са Техничког факултета у Београду, Виктор Гостиш, Макс Самец, Милан Видмар из Љубљане, Владимир Прелог, Владимир Његован, Матија Крајчиновић из Загреба, Илија Димитријевић, Арнолд Холсте, Аћим Марковић са Медицинског факултета у Београду, Танасије Митровић са Пољопривредног факултета у Београду, Милутин Миланковић са Филозофског факултета у Београду итд. Од индустријалаца и трговаца поменимо Фрању и Јована Бајлонија, Милана Димића, Живка Поповића, Боривоја Стокића, Светозара и Љубомира Гођевца, Владу Илића, Милана Вапу, Михаила Шонду, Драгослава Милишића, Недељка Савића итд.⁷⁰ Неки привремени чланови су хонорарно радили послове сталних чланова. Тако су 1926. у Управи радили инжењер електротехнике Божидар Петровић и инжењер машинства Никола Обрадовић, будући професор Универзитета и академик.⁷¹

Као људе везане за рад Управе за заштиту индустријске својине треба поменути и касационе судије, који су краљевим указом постављани у Касациони одбор и одлучивали о жалбама на решења Одбора за оспоравање. Од 1929. године то су били Велимир Ристић, Лазар Урошевић и Драгић Солдатовић, а као што смо видели они су били и одликовани за рад у Управи. Касније су на тај положај постављени и Живојин Васиљевић, Милош Јовичић и Војислав Паљић.⁷² Ван оквира Управе, али веома важни за њен рад и за заштиту индустријске својине, били су патентни инжењери и патентни одветници (адвокати). Они су као пуномоћници заступали странке

⁷⁰ АЈ, 65-295-903, Указ, бр. 1519, 14. 2. 1924; Председник Управе за заштиту индустријске својине – Министру трговине и индустрије, бр. 1371, 26. 8. 1926; Исто, бр. 2077, 29. 1. 1927; Указ бр. 5037, 5. 3. 1927; Указ, 26. 11. 1930; Указ бр. 17239, 24. 5. 1931; Указ, бр. 19250, 24. 6. 1932; Указ, бр. 15010, 15. 4. 1935; Председник Управе – Министру трговине и индустрије, бр. 806, 9. 7. 1937; Glasnik, br. 3, 1924, str. 89; Glasnik, br. 10, 1926, 391, итд.

⁷¹ АЈ, 65-295-903, Председник Управе – Министру трговине и индустрије, бр. 1588, 8. 10. 1926.

⁷² АЈ, 65-295-903, Указ о постављењу, бр. 26779, 18. 7. 1935.

пред Управом, посебно стране држављане. Њих је одређивала Управа, водила их у регистру и објављивала њихова имена у „Гласнику”; морали су да имају факултетску стручну спрему, искуство и положен испит код Управе, пред којом су полагали и заклетву.⁷³ На основу посебног правилника, Управа је постављала и тумаче за стране језике. Тако је 1921. постављено 15 тумача, и то за немачки осам, енглески пет, француски три, италијански три, мађарски три, и за чешки један (неки су били само за један, а неки за више језика). У Управи се те године пријавило 111 адвоката који су заступали по предметима индустријске својине, и то 33 из престонице, а остали из других делова земље, и постављено је девет патентних инжењера.⁷⁴

⁷³ Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 37–41.

⁷⁴ АЈ, 65-295-903, Извештај о раду Управе у 1921, бр. 174, 13. 2. 1922.

Слика 40. Милутин Миланковић (САНУ, Ф-240/1)

Милутин Миланковић (Даљ, Славонија, 28. 5. 1879 – Београд, 12. 12. 1958). Од свих поменутих истакнутих интелектуалаца и привредника, Милутин Миланковић заслужује да му се посвети посебна пажња због његовог научног и проналазачког рада и угледа и сарадње са Управом у међуратном периоду. Рођен је у Даљу, славонском месту на обали Дунава. Гимназију је завршио у Осијеку, а студије грађевине на Техничком факултету у Бечу, где је докторирао 1904. и постао први Србин доктор техничких наука. У Бечу је започео успешну каријеру пронала-

зача и грађевинског инжењера. Међутим, прихватио је позив и 1909. дошао на Београдски универзитет да предаје примењену математику, небеску механику и астрономију на Филозофском факултету. Учествовао је у Балканским ратовима. Почетком Првог светског рата је ухапшен у Даљу и држан у затворима и логорима, а потом интерниран у Будимпешту где је радио као статистичар у пројектантском бироу, али и наставио да се бави научним радом. После Првог светског рата је изабран за редовног професора, а потом и за члана Српске краљевске академије (Српске академије наука). Био је и члан Југославенске академије наука и уметности у Загребу, члан Академије природних наука „Леополдина“ из Халеа, члан и реоснивач Комисије 7 за небеску механику Међународне астрономске уније итд. Обављао је дужност декана Филозофског факултета, потпредседника Српске академије наука у три мандата, директора Астрономске опсерваторије итд. Период Другог светског рата је провео у Београду. После рата је радио на Природно-математичком факултету у Београду, до одласка у пензију 1954. Говорио је француски и немачки, а служио се мађарским језиком. Био је велики српски научник, грађевински инжењер и проналазач. Имао је укупно осам признатих патената (три у Аустрији, два у Мађарској, један у Француској, један у САД и један у Краљевини Југославији) који су имали велику примену, већином у области грађевинарства (посебно таваница од армираног бетона заштићена патентом у Бечу 1905). У Краљевини Југославији је 1933. заштитио проналазак Противаверопланско топовско зрно, који није ушао у производњу. Од 1924, када је први пут постављен био је привремени члан Управе за заштиту индустријске својине и тиме дао велики допринос њеном раду. Паралелно се бавио науком и техником, а највећи допринос је дао у области астрономске теорије и климатологије. У историју науке ушао је математичком теоријом климе на Земљи и другим планетама, објашњењем порекла и узрока настанка ледених доба и теоријом померања земљиних полова. Најзначајнија му је књига „Канон осунчавања Земље и његовог утицаја на проблем ледених доба“, објављена прво на немачком језику. NASA га је сврстала међу 15 најзначајнијих научника свих времена који су се бавили планетом, а по њему је назван по један кратер на Месецу и Марсу, и један планетоид. Израдио је предлог реформе Јулијанског календара. Као грађевински инжењер пројектовао је низ зграда, аеродрома, пруга и мостова у Србији. Оставио је значајан траг као популаризатор науке својим делима о историји науке и технике.⁷⁵

⁷⁵ <http://www.zis.gov.rs/prava-is/patenti/> (приступљено 2. 6. 2020); М. С. Димитријевић, Миланковић Милутин, Српски биографски речник, том. 6, Нови Сад 2014, стр. 447–449; Milutin Milanković, Sećanja, Beograd, 2016.

Међународни оквири заштите индустријске својине

Новостворена Краљевина СХС је од почетка 20-их година почела да приступа међународним уговорима на пољу индустријске својине, настављајући традиције Краљевине Србије из предратног периода и прилагођавајући се новим условима. Већ 26. фебруара 1921, на основу одлуке Управе за заштиту индустријске својине, Краљевина је приступила *Конвенцији Париске уније за заштиту индустријске својине* од 20. марта 1883, и њеним ревизијама у Бриселу 14. децембра 1900. и у Вашингтону 2. јуна 1911. године. Као што је речено, Краљевина Србија је била потписница Париске конвенције 1883. и ревизије у Бриселу 1900, а сада је нова Краљевина приступила и ревизији из Вашингтона 1911. У том тренутку Конвенција је имала 26 потписница.⁷⁶ Истом приликом, Краљевина СХС је приступила и *Мадридском аранжману о међународном регистровању фабричких и трговачких жигова* од 14. априла 1891, који је ревидиран у Бриселу 14. децембра 1900. и у Вашингтону 2. јуна 1911. године (Краљевина Србија, као што је речено, није раније приступила овом аранжману). Истовремено је усвојен *Правилник за извршење Аранжмана о међународном регистровању фабричких и трговачких жигова*, као и *Наредба о поступку при заштити предмета индустријске својине на основу међународних уговора*, која је обухватала прописе о документима потребним за доказ права првенства при пријавама патената, узорака, модела и жигова, и прописе о међународном регистровању жигова по Мадридском аранжману. Према овом Аранжману, поданици или грађани сваке уговарајуће земље могли су у свим осталим земљама да обезбеде заштиту својих жигова примљених за регистровање у земљи порекла, путем њиховог регистровања код Међународног бироа у Берну. Биро је жигове објављивао у свом периодичном листу. Свака земља је имала и право да одбије регистровање међународно регистрованог жига (*refus*). Трајање жига је било 20 година, а могло се и продужити. Аранжман су потписале Аустрија, Угарска, Белгија, Бразилија, Куба, Шпанија, Француска, Италија, Мексико, Холандија, Португалија, Швајцарска и Тунис, а накнадно и Мароко, Чехословачка, Румунија, Данцинг, Луксембург и Немачка.⁷⁷ Приступањем поменутих документима новостворена Краљевина СХС је настављала и употпуњавала предратне дomete Краљевине Србије (као и искуства крајева који су били под Аустроугарском) у области међународне заштите индустријске својине.

⁷⁶ *Službene novine Kraljevine SHS*, god. III, br. 38, 19. februar 1921, str. 1–3; J. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 175–201.

⁷⁷ *Službene novine Kraljevine SHS*, god. III, br. 38, 19. februar 1921, str. 3–5; J. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 202–225, 234–239.

Међутим, како је Први светски рат представљао вишегодишњи прекид у активностима на заштити права индустријске својине, после рата је требало регулисати настале последице. Зато је 30. јуна 1920. у Берну донет *Аранжман о одржавању и повратку права индустријске својине оштећене светским ратом*, којем је Краљевина СХС приступила 26. фебруара 1921. Поред осталог, овим Аранжманом је одређено да се време између 1. августа 1914. и дана ступања у важност Аранжмана не рачуна у рок предвиђен за искоришћавање једног патента, или за употребу фабричког или трговачког жига, мустре или индустријског модела. Исто тако, ниједан патент, фабрички или трговачки жиг, или индустријски модел, који је још био у важности 1. августа 1914. није могао бити одузет или поништен због самог неискоришћавања или неупотребе пре истека рока од два месеца, рачунајући од ступања у важност Аранжмана. Свака уговарајућа сила је за шест месеци од потписивања Аранжмана продужавала рокове првенства за пријављивање или регистровање молби за патенте, жигове, и моделе, који нису истекли до 1. августа 1914. или су могли настати за време рата. Сви власници индустријске својине су имали једногодишњи рок да испуне све формалности како би сачували или добили права индустријске својине која су стекли до 1. августа 1914. или која би стекли касније да није било рата.⁷⁸ Аранжман је представљао покушај да се надокнади штета по власнике индустријске својине настала због Првог светског рата.

Поред тога, последице по права индустријске својине настале због рата, регулисане су и мировним уговорима између победница и поражених земаља. Од посебне важности били су уговори са Аустријом у Сен-Жермену, који је Краљевина СХС ратификовала 10. маја 1920. (закључен 10. септембра 1919) и са Угарском у Тријанону ратификован 26. јула 1921 (закључен 4. јуна 1920), односно одредбе ових уговора које су се тичале недопуштене конкуренције и индустријске својине. Према овим уговорима успостављена су и обновљена права индустријске, књижевне и уметничке својине како су била одређена Париским и Бернском конвенцијом, у корист лица која су та права имала у тренутку почетка ратног стања. Исто тако, признавана су и права која су могла бити стечена за време рата, да се рат није десио, на основу захтева да се заштити индустријска својина или књижевно или уметничко дело. Уговор је давао рок припадницима земаља победница да испуне формалности како би продужили трајање патента, жига или модела које су имали на дан почетка рата 28. јула 1914, или које би стекли током рата. Време од почетка рата није рачунато у време трајања рока за употребу патента, жига или модела. За шест месеци су продужени рокови за првенствено право предаје патента, жига или модела који нису истекли на дан почетка рата.⁷⁹

⁷⁸ *Službene novine Kraljevine SHS*, god. III, br. 38, 19. februar 1921, str. 5-6; J. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 227-233.

⁷⁹ J. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 251-262; *Glasnik*, br. 3, 1921, str. 199.

Прилог III.

ARRANGEMENT

concernant

**la conservation ou le rétablissement
des droits de propriété industrielle
atteints par la guerre mondiale.**

(du 30. juin 1920.)

Les Plénipotentiaires soussignés des pays membres de l'Union internationale pour la protection de la propriété industrielle, dûment autorisés par leurs Gouvernements respectifs, ont, d'un commun accord et sous réserve de ratification, arrêté le texte suivant destiné à garantir et à faciliter l'exercice normal des droits de propriété industrielle atteints par la guerre mondiale:

Article Premier.

Les délais de priorité, prévus par l'article 4 de la Convention internationale de Paris du 20. mars 1883, révisée à Washington en 1911, pour le dépôt ou l'enregistrement des demandes de brevets d'invention ou modèles d'utilité, des marques de fabrique ou de commerce, des dessins et modèles qui n'étaient pas encore expirés le 1-er août 1914 et ceux qui auraient pris naissance pendant la guerre ou auraient pu prendre naissance si la guerre n'avait pas eu lieu, seront prolongés par chacune des Hautes Parties contractantes en faveur des titulaires des droits reconnus

АРАНЖМАН

о

**одржавању и повратку права ин-
дустријске својине, оштећених
светским ратом**

(од 30 јуна 1920 год.) *)

Потписани пуномоћници Земаља, које су чланови Међународног Савеза за Заштиту индустријске Својине, уредно овлашћени од њихових дотичних Влада, одлучили су у међусобном договору, а под резервом ратификације, следећи текст намењен да гарантује и олакшава нормалну употребу оних права индустријске својине, која су повређена светским ратом:

Члан 1.

Рокови првенства, предвиђени чланом 4-им Париске Међународне Конвенције од 20. марта 1883, ревидиране у Вашингтону 1911 год., ради тражења или регистрација модаби за патенте, мустре за искоришћавање, фабричке или трговачке жигове, мустре и моделе, који још нису истекли 1-ог августа 1914 год. и они који би постали за време рата, или би могли постати да рата није било, биће продужени од сваке високе уговарајуће стране у корист титулара права признаних поменутом Конвенцијом, или њихових пријемника права, до истека рока

*) Овом Аранжману приступиле су ове државе: Јапан, Немачка, Аустрија, Бразилија, Шпанија, Француска, Велика Британија, Мароко, Пољска, Шведска, Швајцарска, Чехословачка, Турска и Норвешка.

Слика 43. Аранжман из Берна, 1920. (Службене новине)

Посебну важност су имале одредбе уговора о пренесеним територијама, односно оним територијама које су постале део Краљевине СХС. Становници тих територија су задржавали у Аустрији и Угарској сва права индустријске, књижевне и уметничке својине, чији су титулари били у тренутку преласка под власт Краљевине СХС. Краљевина СХС се обавезивала да призна индустријска, књижевна и уметничка права на добијеним територијама и то за период важења који је био одређен по аустроугарском законодавству. Посебном конвенцијом је требало решити сва питања о архивима, регистрима и плановима који су се односили на права индустријске, књижевне и уметничке својине и њихово могуће преношење и саопштавање, од стране надлежних органа Аустроугарске, надлежном органу Краљевине СХС.⁸⁰

⁸⁰ Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 259-260; АЈ, 65-1005-1889, Заштита аустроугарске индустријске својине после Првог светског рата.

Краљевина СХС/Југославија је у периоду између два светска рата, преко Управе за заштиту индустријске својине, спроводила интензивну међународну сарадњу на пољу заштите индустријске својине. Пре свега, Краљевина је приступањем Париској конвенцији 1921. постала чланица Париске уније и одржавала је званичну везу са Међународним бироом за заштиту интелектуалне својине у Берну. Биро је прикупљао разна обавештења у вези са заштитом индустријске својине и скупљао их у општу статистику коју је слао свим земљама чланицама, проучавао питања од опште користи за све земље, стајао на располагању земљама чланицама за сва питања и проблеме међународне заштите индустријске својине, објављивао лист на француском језику и подносио годишњи извештај, и све то је делио чланицама Уније. Заједнички трошкови су подигнути на 60.000 франака годишње, а дељени су, као и раније, на шест класа. Званични језик Бироа био је и даље француски. Поред тога, Управа је сарађивала са уредима других земаља Париске уније, пратила ток рада Уније и страно законодавство и старала се да свој рад, путем тумачења међународних уговора, саобрази њиховом духу. Као што је речено, у „Гласнику” Управе систематски је праћено међународно законодавство и законодавство појединих земаља у области индустријске својине, те обавештавана заинтересована јавност о свим публикацијама, информацијама и дешавањима у иностранству на том пољу.⁸¹ Краљевина СХС/Југославија је у међуратном периоду потписала и уговоре са појединим земљама (САД, Немачка) о продужењу права првенства за права индустријске својине.⁸² Осим Париској унији, Краљевина СХС је приступила и међународном аранжману у Паризу, којим је 5. новембра 1920. године установљен Средишњи уред за патенте у Бриселу, који се бавио међународним регистровањем и испитивањем патентних пријава.⁸³

Као чланица Париске уније, Управа за заштиту индустријске својине Краљевине СХС је учествовала и у раду на ревизији и унапређивању међународног законодавства у области заштите индустријске својине. Међународни биро у Берну, у сарадњи са Друштвом народа и владом Холандије, израдио је и доставио крајем 1923. свим земљама чланицама Уније пројекат ревизије Париске конвенције о којем је требало одлучивати на предстојећој периодичној међународној конференцији о индустријској својини.⁸⁴ Конференција је одржана у Хагу од 8. октобра до 6. новембра 1925. године. На њој су учествовале делегације 32 државе, а Краљевину СХС представљали су др Јанко Шуман, председник, и Михаило Предић, секретар

⁸¹ *Službene novine Kraljevine SHS*, god. III, br. 38, 19. februar 1921, str. 3–5; Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, str. 191–193; АЈ, 65-20-154; *Glasnik*, 1921–1941.

⁸² Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 240–251.

⁸³ *Glasnik*, br. 3, 1922, str. 89–93; Е. Sladović, *nav. delo*, str. 52–53.

⁸⁴ АЈ, 65-287-879, Министарство иностраних послова – МТИ, бр. 405, 1. 4. 1924; АЈ, 65-997-1849, Припремни материјал за Хашку конференцију; *Glasnik*, br. 6, 1923, str. 372; *Glasnik*, br. 12, 1924, str. 486–499; *Glasnik*, br. 11, 1925, str. 509–532.

Управе. „Гласник” је у децембарском броју 1925. објавио сва акта која су потписана на конференцији: измењену Париску конвенцију, ревидирани Мадридски аранжман о међународном регистровању фабричких и трговачких жигова, ревидирани текст Мадридског аранжмана из 1891. о забрани лажних ознака порекла робе, и као нови документ, Хашки аранжман од 6. новембра 1925. о међународном депоновању индустријских узорака или модела. У Париску конвенцију су унете одредбе о нелојалној конкуренцији и неке ситније измене, без промене основних принципа. Занимљиво је да је на конференцији амерички представник тражио да и енглески језик буде званични језик Уније, што је одмах довело до протеста осталих делегација које су се спремале да захтевају да и њихов језик постане званични (немачки, шпански, италијански, португалски, па и српско-хрватски). Одлучено је да француски и даље остане једини званични језик Бироа.⁸⁵

Краљевина СХС је 1928. године ратификовала Конвенцију о заштити индустријске својине из 1883. и Мадридски аранжман о међународном регистровању фабричких и трговачких жигова из 1891, који су ревидирани у Хагу 1925.⁸⁶ И поред залагања председника Шумана и осталих чланова Управе, Краљевина није приступила и ревидираном Мадридском аранжману о забрани лажних ознака порекла робе из 1891. (Шуман је сматрао да би држава имала посебну корист од заштите назива порекла винарских производа и других „земаљских” производа).⁸⁷

Као што је речено, том приликом је и домаће законодавство измењено и прилагођено променама међународних докумената. Овим прилагођавањем су биле обухваћене и измене донете на међународној конференцији о питањима индустријске својине која је одржана у Берну од 18. до 23. октобра 1926. године. На њој је усвојен правилник којим су поједностављене пријаве патената у земљама Париске уније и приступило се раду на изради једнообразне класификације врста производа за регистрацију жигова у земљама Уније. Краљевину СХС је и овај пут представљао председник Управе Шуман.⁸⁸

Шуман је учествовао и на наредној периодичној међународној конференцији за заштиту индустријске својине, у Лондону маја 1934. године. На конференцији су учествовали делегати скоро свих 38 земаља чланица Париске уније, а циљ је био даља измена Париске конвенције. Овај пут је, поред француског језика, у расправи била дозвољена и употреба енглеског,

⁸⁵ *Glasnik*, br. 12, 1925, br. 552-585; AJ, 65-295-903, Председник Шуман – Министру (Рапорт о Хашкој конференцији и материјали), бр. 2388, 22. 12. 1925; AJ, 65-295-903, Извештај о раду Управе 1926, бр. 728, 7. 4. 1927.

⁸⁶ *Службене новине*, бр. 223, 26. 9. 1928, стр. 857-876. и 877-896; AJ, 65-295-903, Извештај о раду Управе 1928, бр. 445, 12. 3. 1929.

⁸⁷ AJ, 65-295-903, Председник Шуман – Министру (Рапорт о Хашкој конференцији и материјали), бр. 2388, 22. 12. 1925.

⁸⁸ AJ, 65-295-903, Председник Управе – Министру трговине и индустрије, бр. 1732, 6. 11. 1926.

Слика 44. Закон о Хашкој ревизији Париске конвенције 1928. (Сл. новине)

Слика 45. Закон о Хашкој ревизији Мадридског аранжмана 1928. (Сл. новине)

па и других језика, али уз услов да дотична делегација обезбеди и превод на француски.⁸⁹ Министар трговине и индустрије је Јанка Шумана одредио да учествује и на конгресу Међународне асоцијације за заштиту индустријске својине у Берлину и Минхену од 1. до 8. јуна 1936. На конгресу су, поред осталог, претресана разна питања Мадридског аранжмана о међународној регистрацији жигова и одлучено је да се одбије предложено повећање такси, „с обзиром на тешко економско стање већине земаља”.⁹⁰ Следећи конгрес је одржан јуна 1938. године у Прагу. Измене донете на међународном нивоу током 30-их година, требало је да буду основа за даље промене домаћег законодавства; као што је речено, радило се на пројекту измена и допуна закона, али реализацију је спречио Други светски рат.

⁸⁹ АЈ, 65-295-903, Извештај за 1934, бр. 670, 25. 5. 1934; Међународна конференција о заштити индустријске својине у Лондону, Правда, 27. 5. 1934, стр. 25; Време, 27. 5. 1934, стр. 4; Glasnik, br. 6, 1934, str. 233-236; br. 7, 1934, str. 269-290; br. 8, 1934, str. 321-383.

⁹⁰ Glasnik, br. 6, 1936, str. 213; Glasnik, br. 8, 1936, str. 301-306; АЈ, 65-295-903, Министар трговине и индустрије – Председнику Владе, бр. 1112, 13. 5. 1936; Извештај о раду Управе 1937, бр. 557, 6. 6. 1938.

Рад, резултати и проблеми у раду Управе

Од почетка рада Управа за заштиту индустријске својине се суочавала са тешкоћама, које су понекад претиле да јој угрозе и сам опстанак. Вероватно највећи проблем представљао је недостатак стручних службеника. Још од прве године рада у Управи је било мање службеника него што је било потребно и него што је буџет предвиђао. На конкурсе који су расписивани није се јављао довољан број квалификованих кандидата, а проблем је погоршаван честим отказима постојећег особља у потрази за бољим радним местом. Посебне тешкоће су постојале са техничарима, којих није било довољно, па су у Управу често долазили апсолвенти технике који нису могли да одговоре захтевима. Управо техничари су у приватној служби могли да имају веће плате, тако да им напоран рад у Управи није био „нимало привлачан“, и врло лако су је напустили. Председник Управе Шуман је у више наврата упозоравао да недостатак особља, упркос марљивом раду службеника, у потпуности омета редовно функционисање, па и сам опстанак институције. Указивао је на то да је „положај државних чиновника у материјалном погледу врло бедан“ и да „нема никакве привлачне силе“, а да су, с друге стране, потребе за стручним кадром у Управи биле велике и да се захтевају велика правна и техничка знања, искуство, вредан рад, знање страних језика због сталног контакта са страним патентним уредима и решавања пријава на страним језицима. Он је покушавао да обезбеди веће плате, додатне послове, разне специјалне и судијске додатке и награде, како би службенике, нарочито техничаре, задржао у Управи. У једном допису из 1926. министру трговине и индустрије, Шуман је упозоравао да „уколико се материјални положај чиновника Управе не поправи у питању је не само даљи опстанак установе, већ и углед наше државе“. Међутим, његове молбе и жалбе нису наилазиле на разумевање код надређених, а обим посла је растао и тешкоће су се временом повећавале.⁹¹

Надређени не само да нису помагали, већ су понекад угрожавали и сам опстанак Управе за заштиту индустријске својине. О томе речито сведочи допис председника Шумана министру трговине и индустрије Драгутину Којићу од 29. октобра 1923. Наиме, Којић је изјавио да Управа „не одговара потребама наше државе, да захтева много чиновничког персонала и да општа штедња у државном газдинству захтева њено свођење у одсек Министарства, коме ће бити задаћа само регистровање права индустријске својине, а сви спорови по овим предметима да буду у надлежности редовних судова, као

⁹¹ АЈ, 65-295-903, Извештај о раду Управе у 1921, бр. 174, 13. 2. 1922; Извештај о раду Управе у 1922, бр. 247, 1. 3. 1923; Председник Шуман – Министру трговине и индустрије, бр. 1657, 2. 9. 1924; Председник Шуман – Министру трговине и индустрије, пов. бр. 3, 9. 1. 1926; Извештај о раду Управе 1926, бр. 728, 7. 4. 1927; Извештај о раду Управе 1927, бр. 488, 20. 4. 1928; Извештај за 1928, бр. 450, 20. 3. 1931.

нпр. у Француској”. Тако би се смањио број чиновништва, отпале би њихове судске функције и били би чисто административни чиновници. Шуман је у дугом допису покушао да убеди министра у супротно. Истицао је да је, за разлику од предратне Србије, нова држава индустријски развијенија и да заштита индустријске својине, посебно патенти, може да буде од велике користи. Позивао се и на међународне уговоре који су земљу обавезивали на ефикаснију заштиту „производа људског ума” и на постојање органа који би о тој заштити бринуо. Сматрао је да је постојећи модел заштите најбољи и да у Краљевини није било довољно стручних и спремних судија да би се права индустријске својине штитила пред редовним судовима. Таква заштита би повећала проблеме, јер се „судови не би могли изборити са материјом”, а не би смањила трошкове, јер је део трошкова Управа подмиривала из сопствених прихода. Детаљно је објашњавао значај, начин и смисао функционисања Управе и њене различите активности и наглашавао да се врло добро показала и да је њен рад позитивно оцењен у домаћим и међународним стручним круговима. Молио је да се ништа не мења, већ да се само Управи поклати већа пажња и подршка. Међутим, министар Којић ипак није променио мишљење. На полеђини Шумановог дописа је истакао да и даље сматра да је надлежност судија „економичнија и правичнија”, да Краљевина има довољно стручних судија и да ће се тиме позабавити „чим прилике дозволе”.⁹² Међутим, срећом по Управу, министар Којић се није још дуго задржао на том положају (до 27. марта 1924), тако да није имао прилику да спроведе у дело своју намеру.

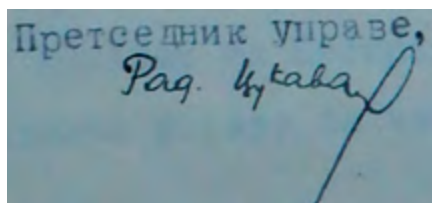
Поред мањих проблема од којих су неки позитивно решавани (кашњење поште и уплата на рачун Управе; обавезно оверавање потписа заступника страних пријавилаца права индустријске својине; неуједначеност прописа итд.),⁹³ Управа је имала још један проблем који је временом постајао све већи. Радило се о простору, како за рад службеника, тако и за смештај предмета и архиве. Као што је већ речено, Управа је у међуратном периоду била смештена у тесним и безусловним просторијама у Крунској 14, потом у Милоша Великог 14, заједно са другим службама Министарства трговине и индустрије. У извештају за 1939. годину председник Радмило Цукавац је писао да су се „после скоро двадесетогодишњег рада Управе свршени предмети толико умножили да је њихов даљи смештај у просторијама одређеним за архиву Управе немогућ”. „Нагомиланост” предмета је ометала уредно пословање, а пошто није било изгледа за проширење простора, сматрао је да се проблем може решити „само на тај начин ако се изван број старијих свршених предмета из ранијих година као неупотребљив уништи или изложи продаји”. Истакао је да је већ дао налог да се сви свршени предмети по којима су права престала или одбијена

⁹² АЈ, 65-295-903, Председник Шуман – Министру трговине и индустрије, бр. 1071, 29. 10. 1923.

⁹³ АЈ, 65-295-903, Извештај о раду Управе у 1921, бр. 174, 13. 2. 1922; Извештај о раду Управе у 1922, бр. 247, 1. 3. 1923.

пре више од десет година „издвоје ради уништаја”, пошто се из њих изузму прилози који су се морали чувати; тако би се Управа „ослободила неколико хиљада старих непотребних предмета” и знатно би се растеретила архива, закључивао је председник, и наглашавао да је добио дозволу за свој план. О томе је обавештена и јавност преко „Гласника”.⁹⁴ Током 1940. године питање простора Управе покренуо је и тадашњи министар трговине и индустрије, Иван Андрес. Он је оптимистички сматрао да, иако је „време лоше”, захваљујући постепеном опоравку индустрије и развоју бриге о правима индустријске својине, Управа може да реши питање простора подизањем нове зграде из својих средстава и узимањем зајма.⁹⁵ Овај план је свакако био нереалан, а није било ни времена за његову реализацију јер је убрзо дошао рат.

И поред великих проблема и тешкоћа у раду, Управа за заштиту индустријске својине је предано испуњавала све законом постављене задатке и, у складу са околностима, унапређивала бригу о заштити индустријске својине. Председник Шуман је редовно извештавао надлежног министра о раду Управе, у годишњим и тромесечним извештајима и детаљним извештајима о раду службеника. Инсистирало се на редовном долажењу на посао, тачности, педантности и залагању у раду. Деловодни протоколи и сви архивски послови

Слика 46. Потпис Радмила Цукавца, председника Управе (1937–1941) (АЈ)

Слика 47. Зграда у Крунској 14, седиште Управе (1920–1931)

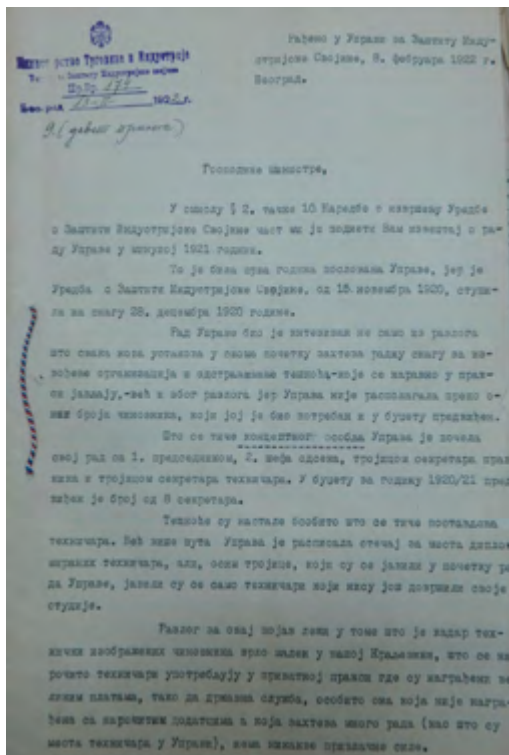
Слика 48. Зграда у Милоша Великог 14, седиште Управе (1931–1951)

⁹⁴ АЈ, 65-295-903, Извештај о раду Управе 1939, бр. 56, 19. 1. 1940; *Glasnik*, br. 4, 1939, str. 145.

⁹⁵ АЈ, 65-295-903, Министар трговине и индустрије, без датума, 1940.

су вођени педантно и у складу са постојећим инструкцијама. Поред рада на пријему и решавању представки, службеници Управе су радили и на припреми закона и других аката, праћењу законодавства других земаља и превођењу и ратификовању међународних уговора, о чему је већ било речи.⁹⁶

Током првих година рада Управе, број пријављених права индустријске својине био је мали, због последица рата и опште економске депресије.⁹⁷ Тек су 1925. и 1926. биле године нормалног рада, јер су претходне биле оптерећене заосталим предметима услед рата. Почев од 1925. број патентних пријава се из године у годину повећавао. Од 1927. све више је расла тежња за задобијањем права индустријске својине, али растао је и број заосталих пријава на крају сваке године, не због немара, већ због пораста броја пријава, недостатка особља, сложености посла и непоштовања процедуре. Од 1927. Управи су се за мишљење све више обраћали судови и административне власти, у чему је председник Шуман видео „пораст интересовања код приватних лица за заштиту индустријске

Слика 49. Из годишњег извештаја за 1921.
(Архив Југославије)

Слика 50. Из годишњег извештаја за 1926.
(Архив Југославије)

⁹⁶ АЈ, 65-295-903, Председник Шуман – Министру трговине и индустрије, бр. 1357, 23. 8. 1926; Извештај о раду Управе 1926, бр. 488, 20. 4. 1928.

⁹⁷ АЈ, 65-295-903, Извештај о раду Управе у 1921, бр. 324, 1. 4. 1924.

Слика 51. Из тромесечног извештаја за 1926.
(Архив Југославије)

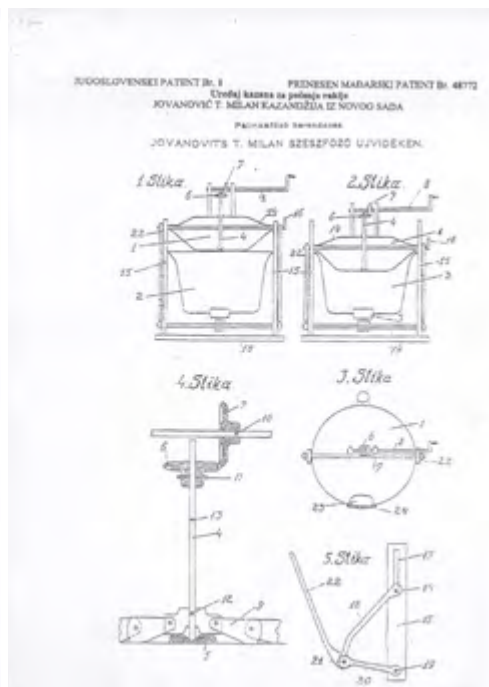
вановић, казанџија из Новог Сада. Патент је објављен 17. маја 1910. Предмет проналаска је био уређај казана за печење ракије чији се казан једноставно вади из постоља помоћу полуге, па је тако пражњење казана у великој мери олакшано. Сам казан је радио по познатом поступку са низом лопатица за мешање које се могу лако извући преко зупчаника и поново вратити, где су ти низови лопатица повезани преко клинова који се лако постављају и ваде. На приложеним цртежима је приказан склоп казана. Први патент који је одобрила сама Управа регистрован је под редним бројем 7, као „Сама себе љуљајућа колевка“, на име Адема Субашића, сајџије из Сарајева.⁹⁸

својине”. Временом су, са порастом броја пријава, растли и приходи Управе од такси и средстава добијених од Међународног бироа у Берну за пријаву међународних жигова. Пошто је домаћа привреда била недовољно развијена, већина пријава за заштиту индустријске својине је пристизала из иностранства, а током првих неколико година велики број пријава су чинила предратна права која су преношена из Аустроугарске.⁹⁸

Управо први патент пријављен код Управе за заштиту индустријске својине у Краљевини СХС био је патент бр. 48772, пренет из Мађарског краљевског патентног завода у Будимпешти. Радило се о „Казану за печење ракије” који је 17. септембра 1909. пријавио Милан Т. Јо-

⁹⁸ АЈ, 65-295-903, Извештај о раду Управе 1926, бр. 728, 7. 4. 1927; Извештај о раду Управе 1927, бр. 488, 20. 4. 1928.

⁹⁹ Интелектуална својина за све, план за успех, Београд 2005, стр. 62; <http://www.zis.gov.rs/o-zavodu/istorijat-i-nadleznosti.1131.html>. (приступљено 21. 4. 2020).

Слика 52. Први патент – казан за печење ракије (патентна документација Завода)

Кретање броја пријављених и одобрених права индустријске својине, као и њихова структура по земљама и областима привреде и технике, најбоље се може сагледати из приложених табела и графикана.¹⁰⁰

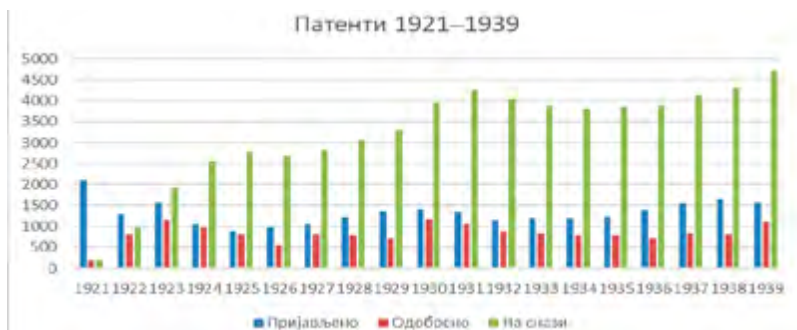
Табела 1. Број пријављених, одобрених патената и патената на снази 1921–1930.

	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Пријава	2111	1289	1560	1056	894	972	1053	1221	1362	1408
Одобрено	193	809	1143	971	813	553	813	794	712	1170
На снази	192	969	1923	2571	2780	2684	2829	3058	3294	3944

Табела 2. Број пријављених, одобрених патената и патената на снази 1931–1939.

	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Пријава	1352	1148	1191	1198	1229	1398	1550	1646	1573
Одобрено	1056	871	837	792	795	712	841	811	1111
На снази	4271	4046	3884	3811	3851	3893	4140	4320	4713

¹⁰⁰ Табеле и графикони су направљени на основу статистичких прегледа објављених у Гласнику Управе за заштиту индустријске својине 1921–1941. године.

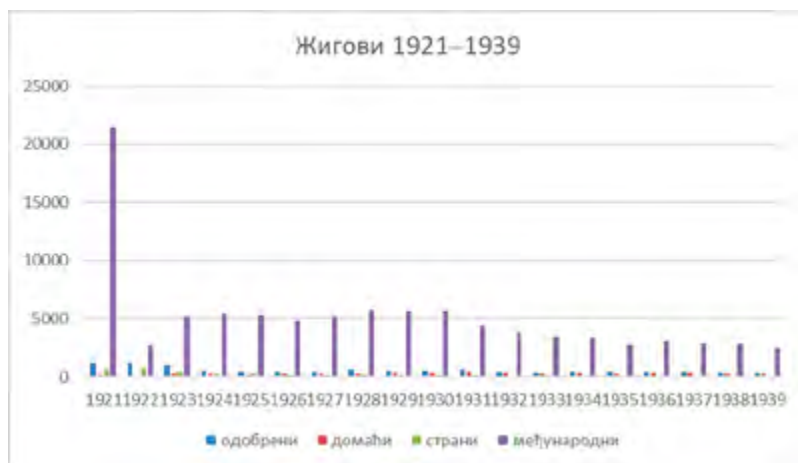

Табела 3. Број одобрених жигова 1921-1930.

		1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Одобрено	Укупно	1246 ¹⁰¹	1279	1110	514	435	426	414	481	476	540
	Домаћи	167	111	221	253	191	259	223	293	318	356
	Страни	574	713	399	261	244	167	191	188	158	184
Међународни		21477 ¹⁰²	2657	5212	5421	5374	4791	5217	5812	5681	5713

Табела 4. Број одобрених жигова 1931-1939.

		1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Одобрено	Укупно	558	405	366	439	385	383	400	327	310
	Домаћи	421	323	287	350	280	310	313	259	245
	Страни	137	82	79	89	105	73	87	68	65
Међународни		4414	3831	3491	3375	2769	3160	2905	2781	2444

¹⁰¹ Током 1921. пренето је из Аустрије 479, а из Мађарске 26 жигова; 1922. пренето је из Аустрије 421, а из Мађарске 34 жига; 1923. пренето је из Аустрије 469 а из Мађарске 21 жиг.

¹⁰² Наведени су одобрени међународни жигови регистровани у Берну од 1901. до 1921. године.

Табела 5. Одобрени узорци и модели 1921–1930.

	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Узорци	13	28	14	2	2	1	18	7	25	2
Модели	15	12	34	23	26	36	41	82	88	71

Табела 6. Одобрени узорци и модели 1921–1939.

	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Узорци	12	15	21	24	56	21	35	9	18
Модели	80	76	110	82	106	90	112	77	60

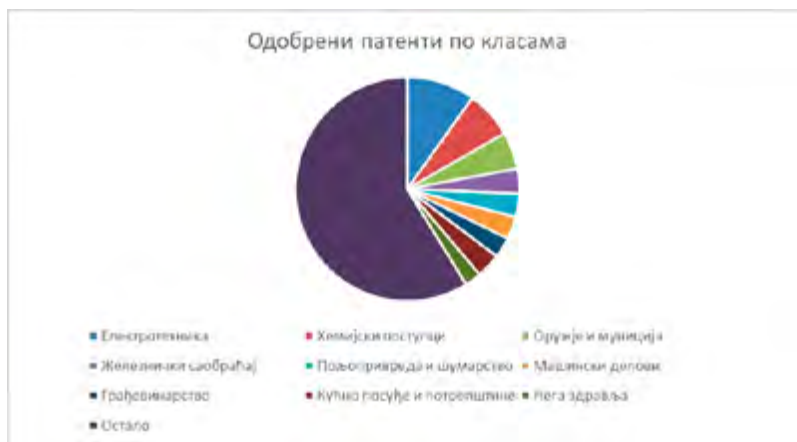
Табела 7. Седиште власника одобрених патената 1921–1939.

укупно	Југо	Нем	Аустр	ЧССР	Фра	САД	Енгл	Угар	Швајц	Ита	Остало
15796	2026	4306	1657	1358	1.166	732	729	675	574	465	2108
100%	12.8	27.2	10.5	8.5	7.3	4.6	4.6	4.2	3.6	2.9	13.3

Табела 8. Одобрени патенти по класама 1921–1939.

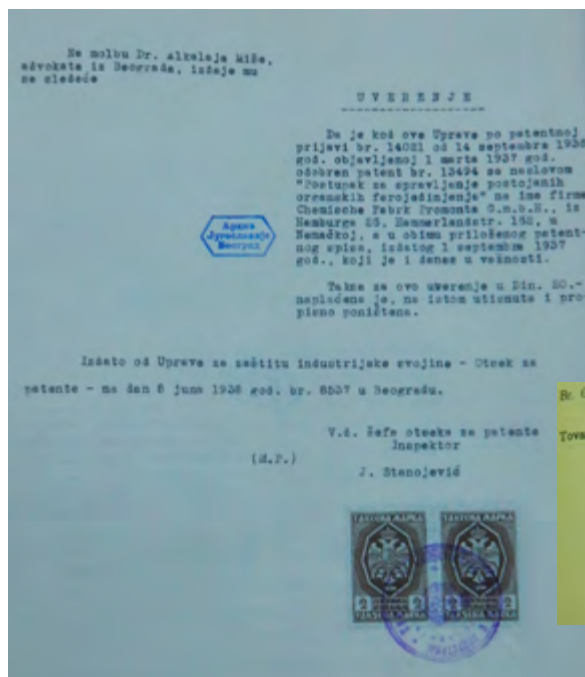
укупно	Елек	Хемиј пост.	Оружје	Жел. саоб.	Пољо. шум.	Маш. дел.	Грађ.	Кућне потреб	Нега здравља	Остало
15137	1499	1037	816	542	517	505	467	401	361	8992
100%	10	6.9	5.4	3.6	3.4	3.3	3	2.6	2.4	59.4

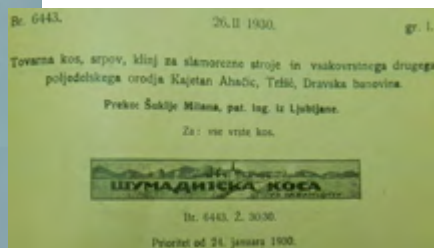
Осим саме пријаве и одобрења права индустријске својине, Управа ја била укључена и у бројне активности око оспоравања и поништења тих права, што је чинило обиман посао и било део обимне судске праксе, која је такође објављивана у „Гласнику Управе за заштиту индустријске својине”. Међу бројним примерима представљамо случај **Забране увоза пива са етикетом Св. Саве 1925. године**. Фирма *Kobanyaí Polgari Sorfozoes Szent Istvan Tapszermuvel R. T.* из Будимпеште у Мађарској, заштитила је међународно у Берну 18. новембра 1924. године под бр. 39053 свој жиг за обележавање пива, а који се састоји од слике Св. Саве и натписа на српскохрватском језику „Штајнбрушка Грађанска Пивара А. Д. Дупломалц пиво Св. Саве итд.”. Управа за заштиту индустријске својине својим решењем од 5. децембра 1924. год. Бр. 13887 а у смислу чл. 5. Мадридског аранжмана о међународном регистровању фабричких и трговачких жигова, није одобрила горе поменутога међународног жига за територије наше Државе из разлога, што се он коси са одредбом из тач. 5. чл. 51. Закона о заштити индустријске својине, и тач. 3. чл. 6. Париске конвенције за заштиту индустријске својине, - о чему је поменута фирма извештена преко Међународног Бироа у Берну, актом бр. 1640 од 18. фебруара текуће године. На основу предњег акта Управе за заштиту индустријске својине, а с погледом на чл. 151. Закона о заштити индустријске својине од 17. фебруара 1922. год. – забрањује се увоз пива, које фирма *Kobanyaí Polgari Sorfozoes Szent Istvan Tapszermuvel R. T.* увози у нашу Краљевину са етикетом на којој је слика Св. Саве. Саопштава се предње заинтересованом свету ради знања и управљања, а царинарницама препоручује, да се по

њој у свему управљају. ЦБр. 11312. Из канцеларије Генералне Дирекције Царина Министарства Финансија, 10. марта 1925. године у Београду. Поменуте одредбе забрањивале су увоз и превоз стране робе која је носила знаке као да је домаћег порекла, употребу натписа који не одговарају фактичком стању ствари и стварају обману.¹⁰³

На крају, поменимо и да је у периоду између два светска рата, рад Управе за заштиту индустријске својине повремено представљан јавности преко штампаних медија. У новинама су објављиване информације о свим важнијим законским актима, међународним конференцијама и учешћу представника управе на њима; повремено су објављивани подаци о патентним инжењерима и адвокатима, полагањима испита у Управи, постављењима и напредовању службеника Управе, одликовањима, предавањима, појединим проналасцима, фалсификатима итд. Београдски дневни лист „Правда“ је чланком пуним похвала обавестио своје читаоце о одласку у пензију дугогодишњег председника Управе др Јанка Шумана.¹⁰⁴ У штампи су повремено давани и огласи за продају патената или лиценци. Тако се у „Правди“ 1933. године на последњој страни, међу огласима, могло прочитати и: „Доленаведени патенти продају се или се за исте дају лиценце: Патент бр.

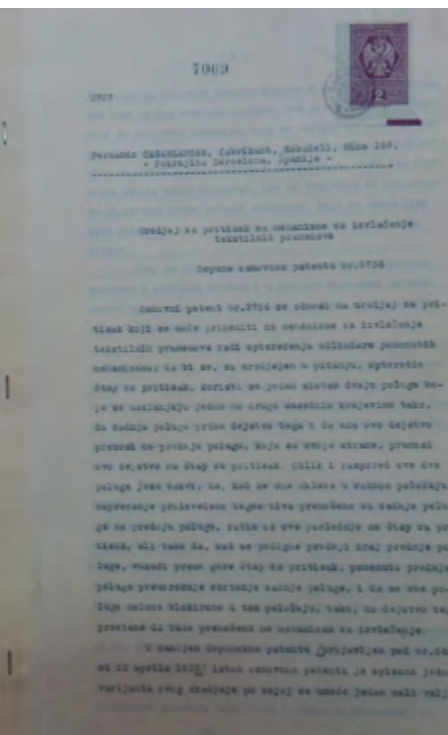
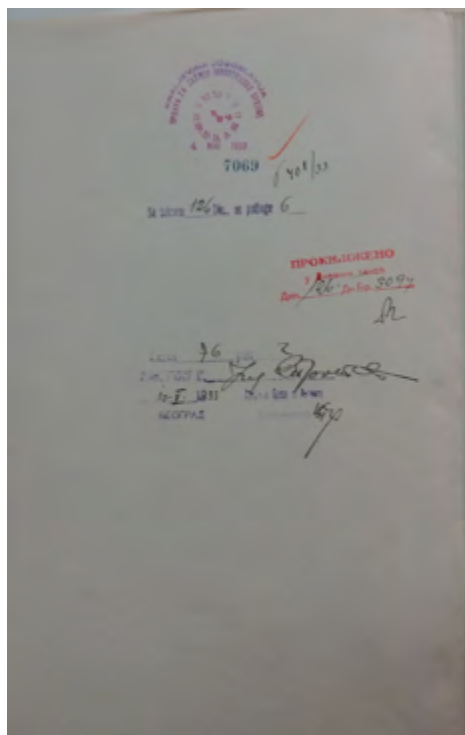
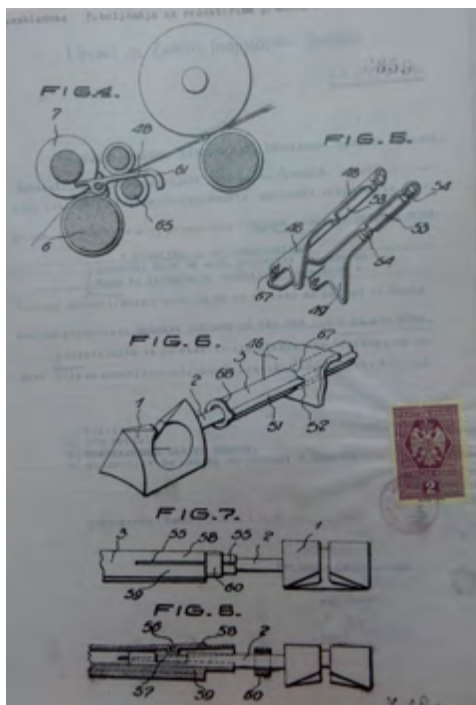
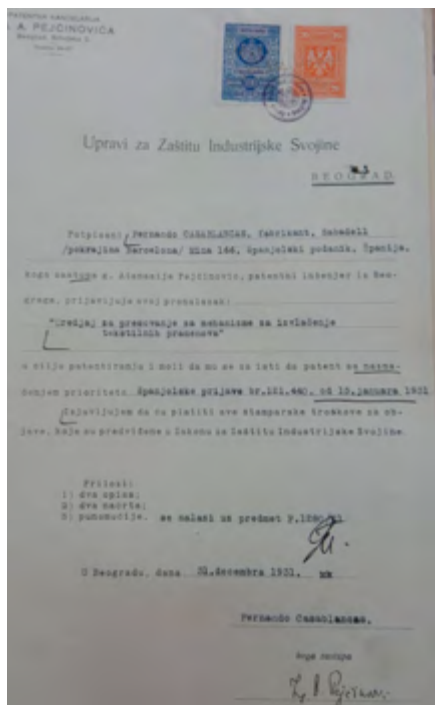
Слика 53. Уверење о одобрењу патента 1937 (АЈ)

Слике 54–55. Таксене марке на пријави патента (АЈ)

¹⁰³ Ј. Шуман, *Законски прописи из области индустријске својине*, стр. 75–76; *Службене новине*, бр. 61, 19. 3. 1925, стр. 4; *Glasnik*, бр. 3, 1925, стр. 230–231.

¹⁰⁴ *Пензионисање Др. Јанка Шумана председника Управе...*, *Правда*, 10. 12. 1937, стр. 8.

Слике 56-58. Пријава шпанског патента „Уређај за притисак на механизме за извлачење текстилних праменова 1933, са правом првенства од 1931. (АЈ)

4143 Бежични систем за давање знакова Dr. Erich F. Huth, G. m. b. H. Berlin; Патент бр. 7792 Побољшање на регенераторима пећи Siemens Martin „Terni” Societa per l’industrie e l’Elettricitа, Terni. За обавештења обратити се патентној канцеларији Ing. A. Пејчиновић, Београд, ул. Жоржа Клемансоа бр. 2”.¹⁰⁵ „Правда” је марта 1939. објавила и веома афирмативан текст о Управи и проналазаштву, у којем је детаљно представљен рад Управе која је названа „барометром напретка наше индустрије”. Наведено је да је до тада Управа примила 16.161 пријаву патента (највише из области електротехнике, потом из хемијске индустрије, производње оружја и муниције, пољопривреде, грађевине итд.), 11.401 пријаву жига, 460 узорака и 1.349 модела.¹⁰⁶

Међутим, штампа се често бавила радом Управе на сензационалистички начин, трагајући за занимљивостима, „рекордима”, „револуционарним” проналасцима и несхваћеним проналазачима. Управа је имала разне невоље са таквим представљањем у јавности. Тако је 20. јула 1929. године доставила исправку на чланак у дневном листу „Време”, од истог датума, на страни 5. под насловом „Значајан изум једног нашег стручњака – апарат којим се несметано рони у воду”, с молбом да се исправка објави. У чланку је писало да је „извесни Јосип Понграц из Осека, на дан 19. јула ове године пријавио Министарству трговине и индустрије, односно Одсеку за патенте свој нов и необичан изум и да је за исти добио одмах одобрење, а да ће му дозвола за осигурање проналаска бити издата кроз који дан”. Управа је известила да није поднета никаква пријава за наведени проналазак и није одобрен никакав патент. „Наводи у поменутом чланку, уколико се односе на пријаву и одобрење патента, неистинити су”, закључено је у реакцији Управе.¹⁰⁷ У истом листу, 21. новембра 1937. објављен је текст о Савезу проналазача и научника, са поднасловима „Рекордер наших проналазача”, „1.500 изума патентовано је само ове године у Југославији”, „Апарат новинара г. Свете Савића уништава стенице”, „Чиновник пронашао ‘цуцлу’ за одојчад”, „...И клуб тајанствене дванаесторице”. Тај клуб је представљао „труст мозгова” који ради у тишини и повучено и служи се „шифрама” и „маскираним плановима”, који „као по идеји Жила Верна, треба да преобрази свет целим низом нових невероватних проналазача”. Аутор је поменуо и да је те године у Управи за заштиту индустријске својине уписано 1.500 патената, да је растао број патената, да су патенте заштитиле четири жене и да је поменути „рекордер” инжењер Мирослав Несторовић само те године дао осам патената и да су његови проналасци и инструменти примењивани у цивилном и војном ваздухопловству. Наведен је и низ занимљивих проналазача и податак да је „конкуренција за усавршавање пећи и штедњака била највећа”, односно, да је било највише проналазача из те области.¹⁰⁸

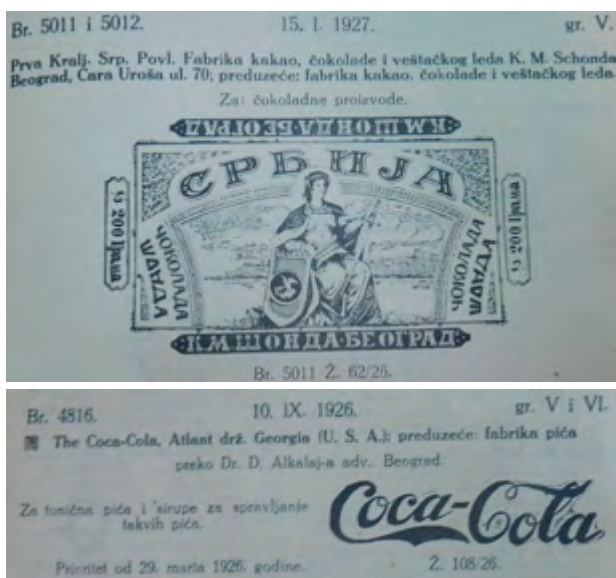
¹⁰⁵ *Правда*, 30. 4. 1933, 22.

¹⁰⁶ *Да ли сте штогод пронашли?*, *Правда*, 18. 3. 1939, стр. 8.

¹⁰⁷ АЈ 65-295-903, Председник Шуман – Министру трговине и индустрије, бр. 1262, 20. 7. 1929.

¹⁰⁸ Анте Матекало, *Рекордер наших проналазача*, *Време*, 21. 11. 1937, 18.

Žig zaštićen u boji.

Из таквог писања штампе може се назрети оно што се види и у архивској грађи Управе: Управа, али и други државни органи – све до Намесништва и кнеза Павла – били су претрпани молбама самозваних „проналазача“, који су обично били несхваћени, тражили новац за завршавање својих подухвата, жалили се што су их надлежни органи одбијали, а стручњаци нису разумевали њихове покушаје да направе „perpetuum mobile“ и да дају велике доприносе држави, народу и привреди. Један од њих је 1936. године поднео жалбу министру трговине и индустрије и кнезу Павлу због одбијања пријаве поднете за „машину равнотежне и потенцијалне силе“, која је по њему давала велики рад без икаквог горива закључујући да су „господа стручњаци“ из Управе за заштиту индустријске својине према њему заузели став „као у

Слика 69. Први Гласник и Регистар жигова

историји Господа кардинали према Галилеју”.¹⁰⁹ Наравно, обавештен је да је његов проналазак неизводљив и саветовано му је да напусти своје замисли и не излаже се узалудним трошковима. Ово је само један пример са чиме су се све службеници Управе за заштиту индустријске својине сусретали.

¹⁰⁹ АЈ, 65-295-903, Жалба министру, 1. 5. 1936, бр. 1113, 14. 5. 1936.

У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ 1941–1945. ГОДИНЕ

Југославија и Србија у Другом светском рату

Од септембра 1939. године свет је потресао Други светски рат. Краљевина Југославија је покушавала да остане неутрална, изложена притисцима обе сукобљене стране. На крају је приступила Тројном пакту 25. марта 1941, али већ после два дана избиле су велике демонстрације, извршен је војни пуч и смењена влада. Већ 6. априла 1941. године бомбардован је Београд и започео је краткотрајни Априлски рат, који је завршен 17. априла југословенском капитулацијом. Краљ Петар II Карађорђевић и југословенска Влада напустили су земљу и отишли у Лондон, где су као савезници анти-хитлеровске коалиције провели већи део рата. Немачка и њени савезници окупирали су Краљевину Југославију и поделили њену територију. Поједине делове су присвојили Немачка, Италија, Бугарска и Мађарска. На простору Хрватске, Босне и Херцеговине и Срема, формирана је Независна Држава Хрватска. На територији Србије, у границама од пре 1912. године, и Баната успостављена је непосредна немачка војна власт која је имала за циљ одржавање мира и реда и економску експлоатацију земље. Ради лакшег остваривања својих циљева Немци су на простору окупиране Србије формирали и домаћи апарат, у почетку Савет комесара, а од августа 1941. Владу Милана Недића. Домаћа управа је била под строгим контролом немачког војно-управног апарата и имала је врло ограничене административне, привредне и културно-просветне надлежности, као и наоружане одреде задужене за одржавање реда и мира. Тешке године рата и окупације на простору Србије и Југославије биле су обележене немаштином, разарањима, страдањима, отпором окупатору, крвавим грађанским ратом и револуцијом коју је у ратним условима спроводила Комунистичка партија Југославије.¹¹⁰

¹¹⁰ Branko Petranović, *Srbija u Drugom svetskom ratu 1939–1945*, Beograd 1992; Branko Petranović, *Istorija Jugoslavije 1918–1988*, knj. II, Beograd, 1988.

Управа за заштиту индустријске својине у Другом светском рату

У тешким ратним временима у окупираној Србији, немачки и домаћи органи власти покушавали су да створе привид нормалног живота. Један од најважнијих циљева окупатора био је несметано вршење привредних делатности за потребе немачке ратне привреде. Зато је већ у пролеће 1941. у оквиру Савета комесара постављен комесар народне привреде, а крајем августа 1941. у Влади Милана Недића формирано је и Министарство народне привреде. Ово министарство је наследило послове предратних министарстава шума и рудника и трговине и индустрије и њихових подручних установа, тако да су се у његовој надлежности нашла и питања индустријске својине и предратна Управа за заштиту индустријске својине.¹¹¹

Иако ратне околности нису погодиле пословима којима се бавила Управа за заштиту индустријске својине, овај орган је нашао своје место у српској администрацији под окупацијом. Управа је из оквира Министарства трговине и индустрије прешла у надлежност Министарства народне привреде. Задржане су и просторије у згради у улици Милоша Великог број 14. Преузет је и скоро комплетан персонални састав предратне Управе. О томе сведочи акт комесара Министарства народне привреде Милосава Васиљевића (који је иначе као апсолвирани техничар, каријеру почео као писар у Управи фебруара 1923.) од 21. августа 1941. којим су, на основу Уредбе о уређењу Министарства народне привреде од 23. јула 1941, *Закона о заштити индустријске својине* из 1928. и *Закона о чиновницима* из 1931, из ресора Министарства трговине и индустрије, преведени у ресор Министарства народне привреде следећи службеници Управе за заштиту индустријске својине: Јулка Станојевић, инспектор; Андрија Богдановић, инспектор; инг. Франц Облак, инспектор; инг. Јакоб Дагарин, инспектор; Милош Милић, секретар; инг. Сергије Моргонов, секретар; Петар Ђурић, виши пристав; Чедомир Ђурчин, шеф архиве; Фрањо Ходел, архивар; Андреја Кукуљевић, архивар; инг. Димитрије Илић, пристав; инг. Светислав Шостаков, пристав; Јован Савићевић, пристав; Ала Манжелај, писар; Невенка Мајић, архивски чиновник; инг. Даринка Стојковић, чиновнички приправник; инг. Милорад Мојић, чиновнички приправник; др Богдан Николајевић, чиновнички приправник; Бранко Курепа, званичник дневничар; Оливера Сирковић, званичник дневничар и Наум Шећеров, званичник дневничар.¹¹²

¹¹¹ *Водич Архива Србије*, Београд 1975, стр. 28–31; *Службене новине*, бр. 95, 6. август 1941; *Службене новине*, бр. 42, 28. мај 1943.

¹¹² Архив Србије (АС), фонд Министарство народне привреде, Ф-5, фасцикла 22, Министарство народне привреде – Управа за заштиту индустријске својине, бр. 1173, 21. август 1941.

Дакле, укупно је било 21 лице, а тај број се и касније током рата није много мењао. Према прегледу бројног стања службеника Министарства народне привреде надан 30. априла 1942. у Управи за заштиту индустријске својине радила су 23 лица. У целом Министарству је било 2.143 службеника, а отпушено је било 583 службеника. У самој Управи није било отпуштања.¹¹³ Следеће године, на списку чиновника и службеника Управе за заштиту индустријске својине Министарства народне привреде којима је одобрена продаја огревног дрвета од 18. маја 1943. године, налазимо опет 21 службеника. И имена су углавном иста као на списку из 1941. Као нови се појављују званичник Нада Петровић, и служитељи Владимир Шећеров и Ђорђе Питовић, док на списку више није било Андреје Кукуљевића, Димитрија Илића и Светислава Шостакова. Имена службеника Управе су нам позната из предратног периода, а на неке од њих наилазимо и после рата. Сви службеници са овог списка су, зависно од броја чланова породице, добили право на куповину од једног до четири метра кубна дрва за огрев.¹¹⁴ Овај податак, иначе, није само банална успутна занимљивост, већ је у тешким ратним временима у окупираном Београду био од егзистенцијалног значаја; оскудица је била стално присутна и животне потрепштине је било тешко набавити, тако да је обезбеђено снабдевање храном, одећом и огревом током зиме, па је и сама могућност куповине, за државне чиновнике у великом граду, значила опстанак.¹¹⁵

На челу Управе током окупације, као вршилац дужности

Слика 70. Печат Управе за време рата (Архив Србије)

Слика 71. Списак службеника Управе (18. 5. 1943.) (Архив Србије)

Бр. др.	ПРЕЗИМЕ И ИМЕ	З. П. А. Д. Е.	Број Личног картика	Коли- чина дрва	Број куповне лиштина	Картина Срп. др.
1	Богдановић Андреја	П.д. претсед.	5	4	10008	
2	Станојевић Јулија	књижевник	1	1	3695	
3	Ђурић Петар	П.д. претсед.	3	3	68791	
4	Обилић мих. Франц	књижевник	5	4	63166	
5	Данчић мих. Јанко	књижевник	4	3	76426	
6	Милић мих. Милош	секретар	3	3	105423	
7	Моравец мих. Сергеје	секретар	1	1	63026	
8	Ђурић мих. Јанко	П.д. претсед.	3	3	16947	
9	Савић мих. Јулија	П.д. претсед.	3	3	10008	
10	Остојић мих. Јанко	П.д. претсед.	1	1	68066	
11	Хорват Франц	архивар	1	1	68040	
12	Милић мих. Милош	П.д. претсед.	1	1	68041	
13	Милић мих. Јулија	П.д. претсед.	4	3	3695	
14	Милић мих. Милош	П.д. претсед.	3	3	68026	
15	Петровић Нада	П.д. претсед.	3	3	68040	
16	Петровић Нада	П.д. претсед.	3	3	68040	
17	Петровић Нада	П.д. претсед.	3	3	68041	
18	Петровић Нада	П.д. претсед.	1	1	68040	
19	Петровић Нада	П.д. претсед.	3	3	68040	
20	Петровић Нада	П.д. претсед.	3	3	68040	
21	Петровић Нада	П.д. претсед.	3	3	68040	

¹¹³ АС, Ф-5, фасцикла 5, Преглед бројног стања Министарства народне привреде 30. 4. 1942.

¹¹⁴ АС, Ф-5, фасцикла 5, Списак чиновника и службеника, бр. 206, 18. 5. 1943.

¹¹⁵ Nataša Miličević, *Činovnici u okupiranoj Srbiji 1941-1944*, Istorija 20. veka, br. 2, 2018, str. 69-86.

председника био је инспектор Андрија Богдановић. У условима рата и окупације, делатност Управе била је сужена, али ипак није била потпуно заустављена. У два наврата су доношене уредбе којима су продужавани рокови првенства за патенте, узорке, моделе и жигове, и то августа 1941, за шест месеци и јула 1942, за још шест месеци. Исто тако, продужени су и рокови уплате годишњих и накнадних такси за по три месеца, а могло се тражити и одлагање плаћања такси за годину дана или васпостављање патента у пређашње стање. Продужења и одлагања су важила за права која нису била истекла до почетка рата. Одлучено је и да поступак мирује по свим предметима индустријске својине, који су били у току административног поступка и по којима „услед изванредних околности није могуће заинтересованим лицима извршити потребна саопштења”, до појаве странке са тражњом да се исти настави. Ратним околностима је било прекинуто издавање „Гласника”, а уредбом из јула 1942. је одлучено да се, док не почне редовно издавање „Гласника”, сва наређења и огласи о патентима, узорцима, моделима и жиговима објављују у „Службеним новинама”.¹¹⁶ „Гласник” Управе до краја окупације није издаван, а у том периоду су у неколико наврата у „Службеним новинама” изашле објаве Управе за заштиту индустријске својине: 21. августа 1942, 11. децембра 1942, 9. марта 1943, 2. новембра 1943, и 17. децембра 1943. године. Министар народне привреде је 14. маја 1943. прописао да се за објаве пријављеног проналаска, обзнану одобреног патента, регистрованог узорка или модела, обзнану регистрованог жига, као и за све друге објаве и обзнане прописане Законом о заштити индустријске својине, плаћа 150 динара до 30 речи, а за сваку даљу реч по 5 динара, као и такса од 5 динара.¹¹⁷

Уз објаве патентних пријава стајало је да се објављују после завршеног претходног испитивања и да су изложене заједно са свим прилозима током два месеца у изложној дворани Управе за заштиту индустријске својине у Милоша Великог бр. 14, на четвртом спрату. Назначено је да се у том року могао против траженог патента код Управе уложити приговор. Од дана објаве у корист пријавилаца ступала су привремено на снагу законска дејства патента. Углавном су пријављивани патенти из Немачке преко заступника, патентних инжењера и адвоката (Андрија Пејчиновић, Ивачковић, Павловић, др Олип Јанко, др Грисогоно Ненад, и др.), али било је и пријава из разних делова Европе (Холандије, Словеније, Чешко-моравског протектората, Независне Државе Хрватске, Швајцарске, Мађарске, Француске, Италије, Норвешке...), па и из САД, Индије итд. Објављивани су и одобрени патенти, пренос власништва, престанак патента, одобрени узорци и модели и одобрени жигови, а подносиоци су углавном били из Немачке. До почетка 1943. објављиване су углавном заостале и необрађене пријаве из 1939, 1940. и 1941, а тек касније из ратних година. Међу ретким

¹¹⁶ Службене новине, бр. 111, 30. 9. 1941, стр. 2-3; Службене новине, бр. 58, 21. 7. 1942, стр. 9.

¹¹⁷ Службене новине, бр. 40, 21. 5. 1943, стр. 3.

пријавама патента са територије Србије, били су и патенти које је пријавио инг. Константин Чукмасов из Рудника Бор 18. јануара 1943 – „Пнеуматична комешалица (агитатор) за издвајање злата из ситно млевених руда (рудних муљева) помоћу раствора цианида” и „Поступак и направа за издвајање бакра из раствора помоћу гвожђа у праху”.¹¹⁸ С друге стране, много су чешћи били пријављени и заштићени домаћи жигови, које су пријављивале разне радње, фабрике, апотеке, и друга предузећа.

Према неким послератним подацима, током ратних година 1942–1944. пријављено је укупно 618 патената, од тога 195 домаћих и 423 страна патента. По годинама је било 242 пријављена патента 1942. (99 домаћих и 143 страна), 249 – 1943. (52 домаћа и 197 страних) и 127 – 1944. (44 домаћа и 83 страна). У табели дајемо преглед пријављених патената од 1941. до 1945, иако 1941. и 1945. година не одражавају у целини делатност Управе за заштиту индустријске својине током рата.¹¹⁹

Слика 72. Објаве Управе у Службеним новинама 1942.
(Службене новине)

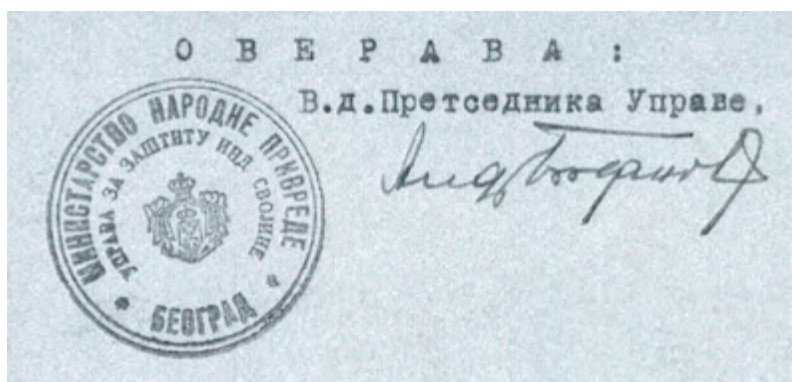

¹¹⁸ Службене новине, бр. 86, 2. II. 1943, стр. 4.

¹¹⁹ АЈ, фонд Савезна управа за унапређење производње, 363-4, Проблематика Савезне управе за проналазаштво, 1950.

Година	1941	1942	1943	1944	1945	укупно
Домаћи	149	99	52	44	90	434
Инострани	174	143	197	83	5	602
Свега	323	242	249	127	95	1.036

Будући да је Краљевина Југославија била потписница Париске конвенције (ревизије у Хагу 1925), чланица Париске уније за заштиту индустријске својине и Међународног бироа за заштиту индустријске својине у Берну, поставља се питање какав је значај деловање Управе за заштиту индустријске својине у окупираној Србији током Другог светског рата имало на међународном плану. Судећи по послератном извештају о индустријској својини у Југославији из децембра 1947, Међународни биро за заштиту индустријске својине у Берну је током Другог светског рата „имао коректан став”. Истицано је да је „од момента окупације наше земље и њене поделе на разна подручја, коју је извршио окупатор, Биро престао да одржава било какве везе, да чини било каква саопштења или доставе, а у свим својим службеним публикацијама третирао је Југославију као недељиву целину и називао је тим именом”. Биро није достављао ни приходе које је Југославија имала по основу међународних жигова, већ је те приходе за период 1942–1946. доставио Југославији тек после рата (по одбитку доприноса који се морао уплаћивати као котизација за чланство у Париској унији сваке године; од тог новца је уплаћена и котизација за чланство Југославије у Међународној унији за литерарну и уметничку својину у Берну, за период 1937–1945). Пошто је Југославија била чланица и Мадридског аранжмана о међународним жиговима, закључивано је да је понашање Међународног бироа за заштиту индустријске својине током рата било исто и по питању заштите жигова.¹²⁰

Слика 73. Потпис Андрије Богдановића (18. 5. 1941.)
(Архив Србије)

¹²⁰ АЈ, фонд Министарство индустрије ФНРЈ, 17-2-2, бр. 3741, 29. 12. 1947.

Још пре уласка партизана и Црвене армије у Београд, октобра 1944. године, органи домаће власти под окупацијом су престали са радом. Већ од јесени 1944. почела је обнова рада, али сада под новом влашћу и у новим условима. Управу за заштиту индустријске својине чекала су нова искушења у „новом добу“ које је долазило.

Андрија Богдановић (Ивањица, 30. 11. 1900 – Београд, 27. 8. 1975) био је вршилац дужности председника Управе за индустријску својину у тешком периоду Другог светског рата и окупације 1941–1944. године и дугогодишњи помоћник и заменик директора Савезног уреда и Управе за патенте после рата. Рођен је у Ивањници. Више разреде средње школе завршио је током Првог светског рата у Француској. После повратка у земљу студирао је на Правном факултету Универзитета у Београду. Дипломирао је 1924. У Управу за заштиту индустријске својине ступио је 1926. године и у њој је непрекидно радио 35 година. Постепено је обављао различите дужности: био је референт, шеф одсека, вршилац дужности председника, помоћник директора и заменик директора. Отишао је у пензију 31. децембра 1960. године. Био је одличан правник, са великим стручним искуством у области индустријске својине и припадао је ужем реду најбољих познавалаца ове материје у земљи. Знање је стицао у дугогодишњој пракси и кроз стално теоретско усавршавање, стално га је примењивао и преносио на млађе сараднике. Учествовао је при изради свих законских прописа којима се регулише материја из области заштите права индустријске својине унутрашњим законодавством и међународним конвенцијама. Учествовао је на свим међународним конференцијама за доношење или ревизију постојећих међународних конвенција у овој области одржаним после 1945, као и на Конференцији у Хагу 1947. године за оснивање Међународног института за патенте, на Међународној конференцији за ревизију Међународног аранжмана о фабричким и трговачким жиговима и међународној класификацији производа у Француској 1957. (где је изабран за генералног известиоца конференције) итд. Налазио се и на функцији повремениог судије Вишег привредног суда НР Србије и Врховног привредног суда. Био је активан члан Југословенског удружења за међународно право и члан Извршног одбора секције овог удружења за НР Србију. Публиковао је низ стручних чланака из области индустријске својине у којима је указивао на нове појаве из ове материје и повезивао праксу и теорију. Активно је учествовао у раду Социјалистичког савеза радног народа Југославије и био је на функцији председника синдикалне подружнице Министарства индустрије ФНРЈ, Савезне планске комисије и Привредног савета ФНРЈ од 1945. до 1954. Био је један од најактивнијих чланова Синдиката. За залагање у раду је више пута похваљен и награђиван и одликован је Орденом Рада.¹²¹

¹²¹ *Патентни гласник*, бр. 5, 1975, In memoriam – Андра Богдановић; АЈ, фонд Савезни завод за патенте, 468-104, Персонални досије Андрије Богдановића.

У СОЦИЈАЛИСТИЧКОЈ ЈУГОСЛАВИЈИ 1945–1992. ГОДИНЕ

Социјалистичка Југославија 1945–1992. године

Други светски рат је на просторима Србије и Југославије оставио огромна материјална разарања и људске жртве. Србија је ослобођена у јесен 1944, а цела Југославија маја 1945. године. Комунистичка партија Југославије је из рата изашла као победник, револуционарним путем преузела је власт и формирала нову државу. Новембра 1945. укинута је монархија и проглашена Федеративна Народна Република Југославија (ФНРЈ). Југославија је по Уставу из јануара 1946. била „заједница равноправних народа” који су се ујединили на основу слободне воље. Чиниле су је народне републике Србија, Хрватска, Словенија, Босна и Херцеговина, Црна Гора и Македонија, које су имале пуну сувереност и право на отцепљење. Србија је у свом саставу имала Аутономну покрајину Војводину и Аутономну Косовско-метохијску област (касније Аутономна покрајина Косово и Метохија). Држава је Уставом из 1963. променила име у Социјалистичка Федеративна Република Југославија (СФРЈ).

У Југославији је успостављена „диктатура пролетеријата”, једнопартијски систем заснован на потпуној власти једне партије, која је, уз помоћ војске, полиције и пропаганде, контролисала све видове политичког, друштвеног, економ-

Слика 74. Застава СФР Југославије

Слика 75. Грб и карта СФРЈ (Википедиа)

ског, културног и свакодневног живота. Партијом и државом је до смрти 1980. године неприкосновено руководио Јосип Броз Тито. У земљи је укинут капитализам и спроведене су корените друштвене и економске промене. Држава је преузела приватна предузећа, извршила конфискацију, национализацију и аграрну реформу и увела планску привреду. Привредом је руководила држава без поштовања економских законитости тржишта и приватне својине. Нови политички и друштвено-економски систем је у почетку обликован по узору на Совјетски Савез. Међутим, после сукоба са Совјетским Савезом 1948. године, дошло је до промена, које, ипак, нису смеле да угрозе власт Комунистичке партије (од 1952. године Савез комуниста Југославије) и њену идеологију. У спољној политици је дошло до сарадње са капиталистичким земљама и формулисања политике несврстаности, а у унутрашњој до либерализације, децентрализације и успостављања система самоуправљања (друштвеног управљања). Самоуправљање је дало фабрике радницима, али и потпуно изменило политички и друштвено-економски систем. Државна имовина је претворена у друштвену, предузећима и установама су управљали раднички савети који су делегирали своје представнике и у државне органе власти.

Током 50-их година Југославија је била у успону. Привреда се брзо развијала и расли су животни стандард и стопе привредног раста и запослености. Дошло је до убрзаног преласка становника из села у град и до постепеног претварања аграрне у индустријску земљу. Проценат неписмености је драстично смањен, а растао је број школа, факултета, научних и културних установа. Међутим, већ 60-их година показали су се политички и економски проблеми: државни дуг је био у сталном порасту, пораст стандарда је оствариван преко страних кредита, нису поштоване економске законитости и читав просперитет се показао као лажан. Државу су раздирали стални економски и политички сукоби и неслагања републичких руководства. Покушаји економских реформи нису успевали, а политичке реформе су водиле ка све већој децентрализацији и слабљењу федерације, што је кулминирало Уставом из 1974. године, којим је држава практично претворена у конфедерацију. Током 80-их година, после Титове смрти, политичка и економска криза се разбуктавала. Крајем те деценије, у време завршетка хладног рата и слома социјализма у Европи, распао се и социјалистички самоуправни систем у Југославији. Током 1990. распао се Савез комуниста Југославије и у републикама су спроведени први вишестраначки избори. Међутим, ни заједничка држава није опстала, поједине републике су се током 1991/92. одвојиле и СФРЈ је престала да постоји.¹²²

¹²² Branko Petranović, *Jugoslavija 1918–1988*, knjiga III, Beograd 1988; Љубодраг Димић, *Историја српске државности. Србија у Југославији*, књ. 3, Нови Сад 2001.

Право индустријске својине у време обнове и Савезна управа за проналазаштво 1946–1953. године

У првим послератним годинама одвијала се обнова и изградња земље, али и темељна промена друштвено-економског система, прелазак предузећа из приватних у државно власништво и развијање привреде на планским основама, у складу са комунистичком идеологијом и искуствима Совјетског Савеза. У новим условима, тешко је било наћи место за права индустријске својине. Интереси колектива и целокупне заједнице су били далеко испред личних права на заштиту патената, жигова, узорака и модела приватника и предузетника. Државни орган за заштиту права индустријске својине више није могао да изгледа као пре рата и револуције, а изглед, форму и надлежности, мењао је више пута, нарочито у првом послератном периоду, када је млада државна администрација још увек трагала за правим моделом управљања државом, распета између захтева идеологије и стварних услова и могућности.

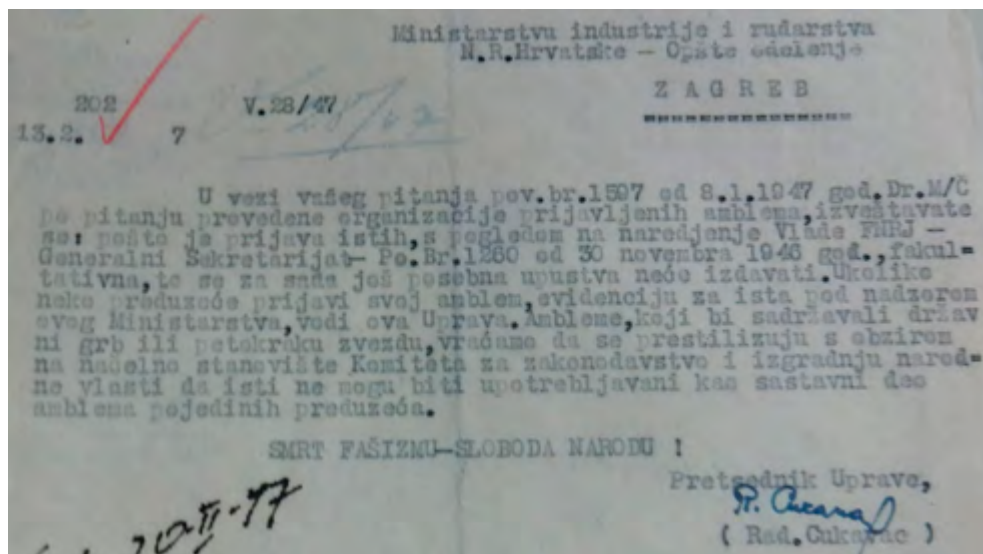
У првом послератном Уставу из 1946. чланом 44. било је предвиђено да питања патената, жигова, узорака и модела буду у надлежности централних савезних органа државне управе.¹²³ Било је незгодно да у новом друштву настави са радом предратна установа у чијем имену се појављује реч својина, али нова власт у почетку није успевала да нађе право решење. Тако је Управа за заштиту индустријске својине (у документима се појављује и назив Патентна управа) неко време радила као део Министарства индустрије ФНРЈ, а потом Министарства лаке индустрије ФНРЈ, и то без одређених надлежности и прописа. Пошто је неодређен статус ометао рад, Влада је почетком 1948. одлучила да Управа пређе у састав Савезне планске комисије.¹²⁴

Управа је у овом првом периоду послератног рада била фокусирана на проналаске и техничка усавршења, бољу организацију рада и коришћење машина и уштеду материјала, које су постизали радници и стручњаци у привредним предузећима широм земље. Имала је задатак да, заједно са надлежним министарствима, евидентира, сакупља и проучава проналаске и техничка усавршења и преноси их другим предузећима из исте гране привреде, у циљу „општег интереса привреде и индустријског напретка земље”. Проналазачима су припадале одређене „правичне” награде, а њихови резултати нису били ни њихово, ни власништво предузећа, већ

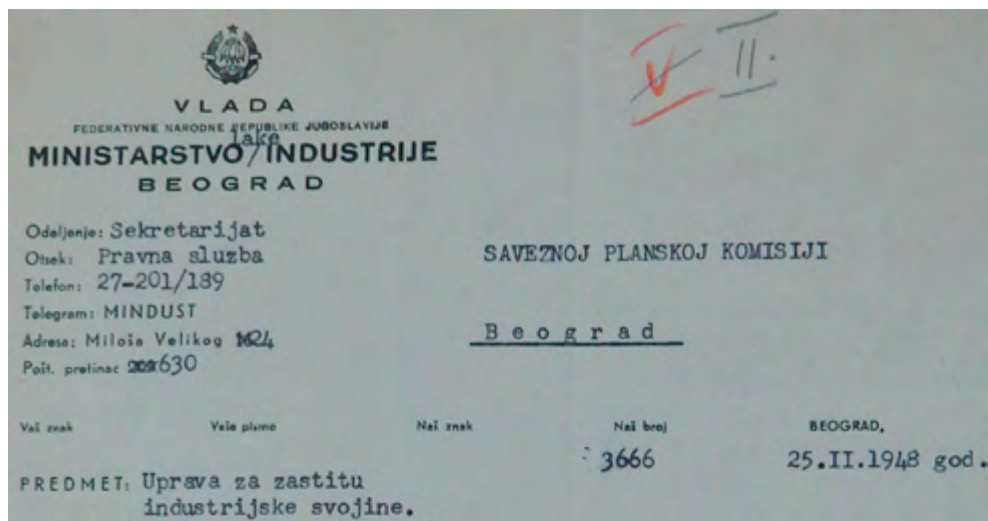
¹²³ Устав ФНРЈ, Београд 1946.

¹²⁴ АЈ, фонд Савезна планска комисија, 41-1-1, Министарство лаке индустрије ФНРЈ – Савезној планској комисији, 25. 2. 1948.

својина читаве заједнице.¹²⁵ Управа у то време није радила на испитивању и регистрању права индустријске својине, мада су се повремено власници распитивали шта се дешава са њиховим правима, а Министарство индустрије ФНРЈ је крајем 1946. одредило и висину такси за пријаву патената, узорака, модела и жигова и за њихово годишње одржавање.¹²⁶

Слика 76. Документ Управе за заштиту индустријске својине 1947. (АЈ)

Слика 77. Документ о Управи за заштиту индустријске својине 1948. (АЈ)

¹²⁵ АЈ, фонд Привредни савет, 40-48-127, Подаци о важнијим проналасцима и техничким усавршењима, 1947; АЈ, 17-2-2, 12. 2. 1946; Службени лист ФНРЈ, бр. 26, 29. 3. 1946, стр. 298.

¹²⁶ Службени лист ФНРЈ, бр. 1, 3. 1. 1947, стр. 7.

Питање постојања и рада Управе за индустријску својину после рата имало је и међународни аспект. ФНРЈ је као наследница Краљевине Југославије била чланица Париске уније и потписница Париске конвенције, по којој је морала да има орган надлежан за заштиту индустријске својине. Морала је да сарађује са Међународним бироом за заштиту индустријске својине у Берну, да плаћа котизацију за чланство у Унији и да испуњава остале међународне обавезе у вези са регистрацијом и заштитом патената, жигова, узорака и модела домаћих и страних поданика. Са свим тим, као и са садржајем међународних конвенција из области индустријске својине, били су упознати политички врх и привредни органи земље. Зато питање заштите индустријске својине није дуго могло да буде отворено и било је у „једној фази привремене стагнације“.¹²⁷

Управом је у том периоду руководио Радмило Цукавац, дугогодишњи службеник и предратни председник Управе за заштиту индустријске својине. Управа је функционисала у тешким условима, а једно време са само два службеника.¹²⁸

Статус Управе за заштиту индустријске својине и бриге о индустријској својини уопште, регулисан је *Законом о проналасцима и техничким усавршењима* који је донет 28. новембра 1948. године. Радило се о законском потврђивању новог, социјалистичког односа према правима индустријске својине. Главни циљеви закона били су подстицање „напретка технике и социјалистичке народне привреде“, омасовљење проналазаштва, нарочито међу радничком класом, и „омогућавање свестране проналазачке делатности трудбеника наше земље у којој проналазаштво више није предмет капиталистичке експлоатације и конкуренције“. Проналазачка делатност је стављена под нарочиту заштиту и старање државе. Задржано је право заштите проналаска патентом, као облик буржоаског права, али уведена су и проналазачка сведочанства, новаторства и рационализаторства, као облици социјалистичког права. Заштита права на проналазак потврђивала се давањем проналазачког сведочанства или патента, и сваки проналазач је имао право да бира између ова два начина заштите свог права на проналазак. Давањем проналазачког сведочанства проналазачу је признавано право на проналазак, који је постајао општенародна имовина, и држава је стицала право на искоришћавање и преузимала на себе старање о остварењу проналаска. Држава је проналазачу обезбеђивала материјалну накнаду. Патентом је проналазач стицао право својине на проналазак на 15 година од дана пријаве, и у том року је право било наследно и могло је бити предмет купопродаје (али прво се морало понудити држави). Патенти који нису истекли, задржали су важност. Странци су могли да пријављују патенте

¹²⁷ АЈ, 17-2-2, бр. 3741, 29. 12. 1947.

¹²⁸ АЈ, 363-4, Допунски реферат о проблематици Савезне управе за проналазаштво, 1950.

само преко пуномоћника, адвоката или патентног инжењера, и преко Трговинске коморе ФНРЈ. Законом су прописани и поступци за остварење права проналазача и поступање у случају спорова. Уведена је и категорија колективног проналаска.¹²⁹

Законом је формирана Савезна управа за проналазаштво, која је била централни државни орган за непосредно руковођење заштитом проналазака и деловала је у оквиру Савезне планске комисије, као највишег државног органа за планско руковођење проналазаштвом и примену проналазака у привреди. Управа је формирана 15. децембра 1948. и од почетка 1949. године преузела је задатке бивше Управе за заштиту индустријске својине и целокупну њену архиву и документацију по свим одобреним и траженим правима заштите индустријске својине – за проналаске, моделе, узорке, фабричке и трговачке жигове. Савезна управа за проналазаштво је имала задатак да среди и ажурира све дотадашње проблеме и послове и да и даље несметано и експедитивно обавља задатке на основу новог закона. Требало је да врши испитивање новости пријављеног проналаска, регистрацију проналазачких сведочанстава и патената, објављивање описа и нацрта

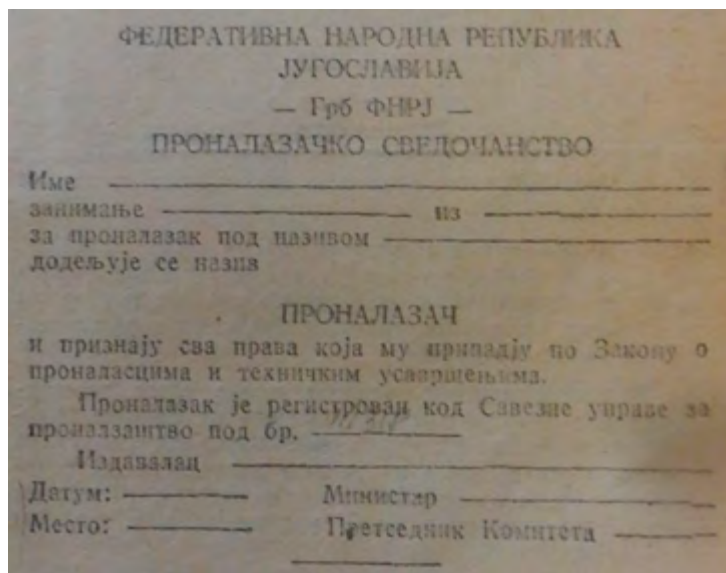
¹²⁹ Закон о проналасцима и техничким усавршењима, Службени лист ФНРЈ, бр. 108, 15. 12. 1948, стр. 1761-1770.

Слика 78. Закон о проналасцима и техничким усавршењима (Службени лист)

проналазака у посебним списима за одобрена проналазачка сведочанства и патенте; да објављује нацрте и описе важнијих техничких усавршења; да прима тужбе, приговоре и оспоравања; да издаје „Билтен проналазака”; да размењује публикације, патентне списе и техничке информације са иностранством итд. Међутим, Управа је, заједно са привредним министарствима (и републичким управама за проналазаштво и органима предузећа), учествовала и у одобравању или одбијању проналазачких, новаторских и рационализаторских сведочанстава и одређивала „степен друштвене корисности” (рентабилитета) проналазака и техничких усавршења”, од чега је зависила њихова примена у производњи и висина накнаде и повластица проналазачу.¹³⁰

Савезна управа за проналазаштво је била само сектор у оквиру Савезне управе за унапређење производње, једног од организационих делова Савезне планске комисије, који је био задужен да се стара о унапређењу производње у земљи на основу научно-истраживачких резултата. Савезна управа за проналазаштво је имала начелника који је руководио сектором, и 7 радних места – правног референта, референта за жигове и моделе и стручне референте за машиноградњу, технологију, грађевинарство, за електротехнику и архивара. Начелник Управе за проналазаштво је од оснивања био инжењер Драго Вукша, а од 1950. до 1953. инжењер Богдан Лаковић. Поред већ наведених

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА
ЈУГОСЛАВИЈА
— Грб ФНРЈ —
ПРОНАЛАЗАЧКО СВЕДОЧАНСТВО

Име _____
занимање _____ из _____
за проналазак под називом _____
додељује се назив _____

ПРОНАЛАЗАЧ _____
и признају сва права која му припадају по Закону о
проналасцима и техничким усавршењима.
Проналазак је регистрован код Савезне управе за
проналазаштво под бр. _____
Издавалац _____
Датум: _____ Министар _____
Место: _____ Претседник Комитета _____

Слика 79. Форма проналазачког сведочанства (Службени лист)

¹³⁰ Закон о проналасцима и техничким усавршењима, Службени лист ФНРЈ, бр. 108, 15. 12. 1948, стр. 1761-1770; АЈ, 363-4, Проблематика Савезне управе за проналазаштво, 1950; АЈ, 363-4, Допунски реферат о проблематици Савезне управе за проналазаштво, 1950; Ljubiša Korać, *Organizacija federacije u socijalističkoj Jugoslaviji 1943-1978*, Zagreb 1978, str. 396.

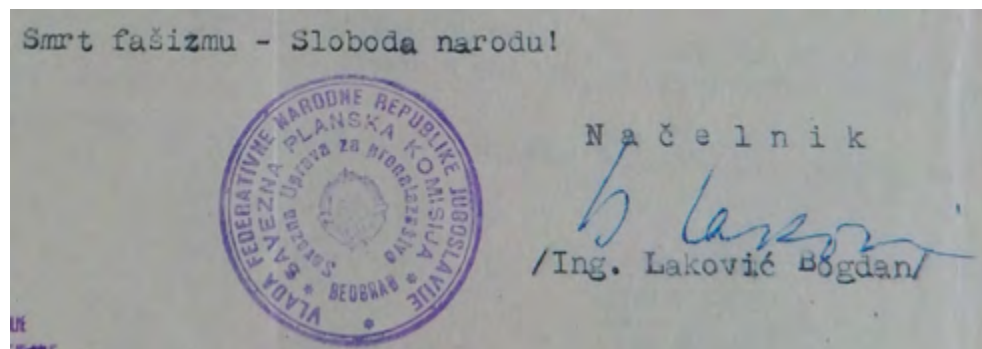
надлежности, сектор је требало да преко Одељења за везе са иностранством одржава службене везе са Међународним бироом за индустријску својину и осталим међународним организацијама по питању патената и проналазака и да усмерава проналазачку делатност у земљи на проблеме чије решење је имало првостепени значај за привреду. Управа за проналазаштво је имала обавезу да сарађује са осталим секторима Савезне управе за унапређење производње и да са њима размењује документацију; требало је да сарађује и са свим републичким и савезним државним установама, да их упознаје са процедуром пријављивања и начином искоришћавања проналазака, иновација и рационализација (посебно је била регулисана сарадња са Министарством народне одбране, у чију надлежност су спадали проналасци који су се односили на народну одбрану).¹³¹

Као што је речено, у први план рада Управе наметнуо се међународни аспект бриге о индустријској својини. Први већи проблем био је регулисање прекида индустријских права због Другог светског рата. То питање је решено на конференцији земаља Париске уније у Нојштателу 5-7. фебруара 1947. године, тако што је усвојен *Аранжман о очувању и вастпостављању права индустријске својине погођених Другим светским ратом*, који је предвиђао

Слика 80. Печат Савезне управе за проналазаштво (Архив Југославије)

Слика 81. Печат Савезне управе за проналазаштво (АЈ)

¹³¹ АЈ, 41-1-1, Организација Савезне управе за унапређење производње, 1948; АЈ, 363-4, Записник за састанка колегијума 25. 10. 1950.

услове, начин и рокове васпостављања поменутих права у пређашње стање у корист њихових власника. Југославија није учествовала на конференцији, али се врло брзо поставило питање њеног приступања аранжману. На питање Министарства иностраних послова, Управа за индустријску својину је још децембра 1947. изнела мишљење да се са приступањем сачека до доношења домаћег законодавства о тим питањима. Истицано је да је велики део права која би се васпоставила припадао Немцима, а да су она после рата прешла у власништво државе. Питање је поново покренуто 1949. године, када је начелник Савезне управе за проналазаштво предлагао да се приступи Аранжману. Одлуке Аранжмана у Нојшателу су коначно прихваћене доношењем *Уредбе о васпостављању патената, права узорака, модела фабричких и трговачких жигова*, децембра 1950.¹³²

Почетком 50-их година, контакт Управе са Међународним бироом за заштиту индустријске својине у Берну одржавао се преко Министарства иностраних послова. Управа је Бироу достављала патенте и жигове који су тражили међународну заштиту, а одржавала је везе са истим установама других земаља Међународне уније и примала од њих одговарајућу техничку документацију.¹³³ Управо на међународном пољу потврђивана је потреба постојања органа који би се у пуном капацитету бавио индустријском својином, упркос идеолошким оквирима које је постављао нови систем.

Почетком 50-их година у Управи је постојало Одељење за проналазаштво, новаторство и рационализаторство у којем су радили инг. Јулка Станојевић, задужена за хемију, инг. Миодраг Новаковић, задужен за електротехнику и јаке струје, и инг. Франц Облак, задужен за грађевину; Одељење за узорке, моделе и жигове у којем су радили референти Милош Милић и Ала Манжелај; Правна служба у којој је радио референт Андрија Богдановић; и Администрација у којој су радили Лазар Летић, Милош Пертовт и дактилографкиње Олга Добричић и Жарка Илић. Дакле, са начелником Лаковићем је било укупно 11 службеника.¹³⁴

Од 1951. године Управа је почела да издаје службени билтен под називом „Проналазаштво – орган Савезне управе за проналазаштво“, на шта је била обавезна по закону. Ово је био још један корак ка уобличавању државног органа за заштиту индустријске својине и наставак традиције која је била прекинута од априла 1941. до децембра 1950. године. У билтену су објављивана сва одобрена права, како би била приступачна трећим лицима, затим службена и стручна упутства о материји индустријске својине у циљу бољег и ближег упознавања предузећа и установа и појединаца са проблемима, прикази

¹³² АЈ, 17-16-16, Министарство индустрије ФНРЈ – Привредном савету, 18. 7. 1947; АЈ, 468-2, Савезна управа за проналазаштво – бр. 672, 25. 5. 1949; *Службени лист ФНРЈ*, бр. 67, 6. 12. 1950, стр. 1068-1069.А. Bogdanović, *Vaspостављање патената, права узорака, модела, фабричких и трговачких жигова*, Pronalazaštvo, br. 2, 1951, 49–50.

¹³³ АЈ, 363-4, Проблематика Савезне управе за проналазаштво, 1950.

¹³⁴ АЈ, 363-4, Организациона шема Савезне управе за унапређење производње, 1950; АЈ, 363-4, Записник за састанака колегијума, 26. 10. 1950.

Слика 82. Проналазаштво 1951. (АЈ)

страних закона, теоријски чланци, библиографске белешке, прикази и стручни радови. Главни и одговорни уредник је био Богдан Лаковић, а касније Андрија Богдановић.¹³⁵

Од 1945. до 1950. Управа је примила 1.394 пријаве домаћих жигова, одобрила 1.183 и одбила 113, и примила преко Међународног бироа у Берну 28.420 пријава међународних жигова и примила свега 45 пријава за заштиту модела и узорака, од којих је одобрила 31. Управа је располагала базом од 12.248 домаћих одобрених регистрованих жигова и 149.433 међународно регистрованих жигова. У прегледу рада с почетка 50-их година истакнуто је да постоји изванредан заостатак у раду због великог броја наслеђених предмета и недостатка кадрова. Управа није имала ни кадрове

који су систематизацијом били дозвољени, а то је био минимум који није могао квалитетно да изнесе ни стручне ни административне послове. Почетком 50-их година, све више се јављала тежња да Управа сузи своју делатност на права индустријске својине, што је захтевало пун ангажман, специфично познавање права и технике и устаљеност у раду. Постало је јасно да на Управу треба пренети сва права заштите патената и ослободити је надлежности над социјалистичким правима индустријске својине и њихове примене у привреди, што су били задаци који су је само оптерећивали.¹³⁶ Ови захтеви, промењена друштвена клима и реорганизација државног апарата увођењем самоуправљања, односно друштвеног управљања, почетком 50-их година, довели су и до промене имена и надлежности Управе за проналазаштво.

Рад на заштити индустријске својине у послератним годинама се може исказати бројкама заштићених патената и њиховим распоредом 1941–1950.¹³⁷

Година	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	Укупно
Домаћи	149	99	52	44	90	161	77	65	68	35	840
Иностранци	174	143	197	83	5	206	292	203	150	114	1.567
Свега	323	242	249	127	95	367	369	268	218	149	2.407

¹³⁵ *Pronalazaštvo*, br. 1, 1951; Blagota Žarković, *Sedamdeseta godišnjica „Patentnog glasnika“ (1921–1991)*, Podlistak Patentnog glasnika, 4/91, str. 4.

¹³⁶ АЈ, 363-4, Допунски реферат о проблематици Савезне управе за проналазаштво, 1950; АЈ, 40-48-127, Садашње стање по проналазаштву, 1951.

¹³⁷ АЈ, 363-4, Проблематика Савезне управе за проналазаштво, 1950.

Пораст бриге о индустријској својини 50-их и 60-их година

Савезни уред за патенте 1953–1956. године и Управа за патенте 1956–1967. године

Почетком 50-их година је уведено друштвено управљање и 1953. донет је Уставни закон којим је државни апарат радикално реорганизован. Уместо Владе је формирано Савезно извршно веће (СИВ), као врховни савезни орган управе, у чијим оквирима се од тада нашао и орган надлежан за заштиту права индустријске својине. После престанка рада Савезне планске комисије, Савезна управа за проналазаштво наставила је рад у саставу Привредног савета, а од 15. јануара 1953, после престанка рада Привредног савета, као самостални орган под називом Уред за патенте у оквиру СИВ-а. Већ од 20. маја 1953. године Уред за патенте наставио је рад под називом **Савезни уред за патенте**, као савезни орган управе за послове у области заштите проналазака, фабричких и трговачких жигова, узорака и модела.¹³⁸

Уредбом о организацији и раду Савезног уреда за патенте из маја 1953. прецизно су одређене његове надлежности: решава по поднетим пријавама о признању права на заштиту проналазака у ФНРЈ; одобрене проналаске региструје у јавним књигама и публикује у свом службеном билтену са одговарајућом техничком документацијом; решава по поднетим пријавама о признању права на заштиту фабричких и трговачких жигова, као и о

¹³⁸ Лј. Korać, *nav. delo*, str. 396-397.

признању права на заштиту узорака и модела у ФНРЈ; одобрене фабричке и трговачке жигове, узорке и моделе региструје у јавним књигама и објављује у свом службеном билтену; решава по уложеним приговорима и тужбама у вези са питањем заштите проналазака, фабричких и трговачких жигова, узорака и модела; решава о упису преноса права проналазака, фабричких и трговачких жигова, узорака и модела, лиценца, залога, као и о променама фирми носилаца ових права; издаје свој службени билтен, у коме се публикују сва одобрена права проналазака, фабричких и трговачких жигова, узорака и модела; даје иницијативу за доношење прописа из области заштите проналазака, фабричких и трговачких жигова, узорака и модела; одржава везе са Међународним бироом за заштиту индустријске својине и са одговарајућим установама осталих земаља учлањених у Међународну унију за заштиту индустријске својине; даје стручна мишљења из области заштите проналазака, фабричких и трговачких жигова, узорака и модела органима државне управе, установама, предузећима, задружним и друштвеним организацијама; врши друге послове који су му стављени у надлежност посебним прописима. Против решења Уреда донетог у првом степену могао се покренути управни спор, или упутити жалба Савезном извршном већу. Радом Уреда је руководио директор, којег је постављало Савезно извршно веће.¹³⁹ Функцију директора Уреда обављао је инжењер Миленко Јаковљевић, професор на Грађевинском и Саобраћајном факултету у Београду.

У извештају о надлежностима Уреда 1955. године, директор Јаковљевић је закључио да тај назив органа „не одговара суштини и природи задатака из његове надлежности”. Сматрао је да је уред више појам за организационе јединице са пословањем техничког или манипулативног карактера и предложио да назив буде „Савезна управа за патенте”.¹⁴⁰

Слика 83. Печат Савезног уреда за патенте (Архив Југославије)

Већ наредне 1956. године уред је преименован. На основу *Закона о савезним органима управе* из 1956.године, Савезни уред за патенте наставио је од 5. априла 1956. рад као **Управа за патенте**, према којој је законом одређена права и дужности вршио Секретаријат Савезног извршног већа за индустрију, касније Савезни секретаријат за индустрију.¹⁴¹

Уред и Управа су током 50-их година, преко Државног секретаријата за иностране послове одржавали редовне и интензивне контакте и сарадњу са Међународним

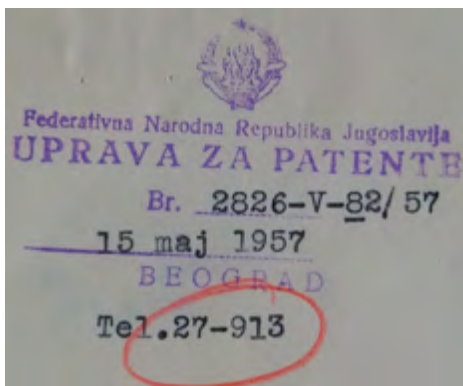
¹³⁹ Уредба о организацији и раду Савезног уреда за патенте, Службени лист ФНРЈ, бр. 21, 20. 5. 1953, 198

¹⁴⁰ АЈ, 468-8, Савезни уред за патенте, 17. јун 1955.

¹⁴¹ Љ. Korać, *nav. delo*, 397; Службени лист ФНРЈ, бр. 45, 30. 10. 1957, стр. 767.

Слика 84–85. Печати
Управе за патенте (Архив
Југославије)

биroom за заштиту индустријске својине у Берну и Међународним институтом за патенте у Хагу. Управа је консултована приликом потписивања билатералних уговора, нарочито оних који су се тицали трговине и научно-техничке сарадње. Југославија је 1953. изабрана за чланицу Координационог комитета Међународне уније за заштиту индустријске својине, који је имао задатак да припреми ревизију постојећих међународних уговора у тој области (Париске конвенције и Мадридског аранжмана, чије последње ревизије Југославија није ратификовала). Директор Јаковљевић и правни саветник Андрија Богдановић су 1953. учествовали на Конференцији Координационог комитета у Берну. Слична путовања су током 50-их година била редовна, а одобравало их је Савезно извршно веће. Тако су две године касније, Јаковљевић и Богдановић путовали на пленарни састанак Координационог комитета у Монте Карло, Богдановић је 1956. путовао у Париз, а Јаковљевић на конференцију у Ници јуна 1957. године, на којој је извршено усвајање ревидираног текста Мадридског аранжмана за међународно регистровање жигова. Јаковљевић и Богдановић су учествовали и на првој послератној дипломатској конференцији за ревизију Конвенције о заштити индустријске својине октобра 1958. у Лисабону.¹⁴² И други сарадници Уреда/Управе су путовали у иностранство: тако је, рецимо виши референт инг. Милорад Јанићијевић септембра 1954. путовао у Беч на међународни сајам и у посету Патентном ureду, ради упознавања његове организације.¹⁴³ Државни саветник Секретаријата за иностране послове Милан Бартош је подржао учешће на конференцији у Ници сматрајући да је „питање које ће се разматрати од интереса по нашу земљу, с обзиром на све веће учешће наше индустрије на иностраним тржиштима”.¹⁴⁴

¹⁴² АЈ, фонд СИВ, 130-578-961, СИВ, бр. 1184, 19. 9. 1953; Исто, бр. 1752, 21. 11. 1955; Исто, бр. 143, 10. 10. 1956; Исто, бр. 329, 8. 3. 1957; Исто, Управа за патенте, бр. 2820, 15. 7. 1957, Реферат о конференцији у Ници; Исто, СИВ, бр. 223, 30. 9. 1958; АЈ, 468-10, бр. 7995, 20. децембар 1956, Извештај о задацима и раду Управе за патенте ФНРЈ за 1956. годину.

¹⁴³ АЈ, 468-6, бр. 3547, 23. 8. 1954.

¹⁴⁴ АЈ, 130-578-961, ДСИП, бр. 9835, 22. 2. 1957.

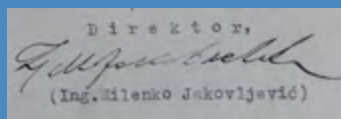
Очигледно да су питања индустријске својине, после застоја крајем 40-их година, током 50-их нашла своје место и у државној спољној политици. Побољшање међународног положаја и снажан привредни раст 50-их година довели су и до повећане бриге о индустријској својини.

Средином деценије обим и разноврсност послова Уреда/Управе за патенте су се „рапидно повећавали”. Било је све више домаћих и страних пријавилаца права индустријске својине. Број пријава проналазака се у 1955. повећао за 90% у односу на 1954. Следеће, 1956. године, у Управи је примљено 1.357 патентних пријава, 284 пријава жигова, 89 модела и 45 проналазачких сведочанстава; регистровано је 611 патената, 246 жигова, 58 модела, 7 сведочанстава и 692 претходно објављених патената; објављено је 625 одобрених права патената, 312 жигова, 93 модела и 8 сведочанстава; регистровано је 8.000 међународних жигова; примљено је и решено 6.225 разних других предмета, преноса, лиценци, залога, спорова, приговора, приоритетних уверења, стручних мишљења, и друго. Управа је 1956. спремила преднацрте *Закона о патентима, Закона о фабричким и трговачким жиговима и Закона о узорцима и моделима*. Управа је сарађивала са Секретаријатом за индустрију СИБ-а, Државним секретаријатом за иностране послове, Државним секретаријатом за народну одбрану, коморама, пре-

Слика 86. Миленко Јаковљевић, директор Уреда/Управе 1953–1958. потпис (АЈ)

Миленко Јаковљевић (Бачко Петрово Село, 1909 – Београд, 1990) дипломирао је 1933. на Грађевинском одсеку Техничког факултета у Београду. Од 1935. године радио је као асистент на Катедри за грађење железница и путева на истом факултету. Од 1948. је био ванредни професор на Грађевинском факултету за Грађење железница и Економику саобраћаја, а 1950. прешао је на новоосновани Саобраћајни факултет у Београду. Био је директор Савезног уреда/Управе за патенте од 1953. до 1958. године.¹⁴⁵

Слика 87. Миленко Јаковљевић, директор Уреда/Управе 1953–1958. потпис (АЈ)

¹⁴⁵ Грађевински факултет Универзитета у Београду 1846–1996, Београд, 1996, 266.

дузећима, редовним и привредним судовима и научним институтима. Рад Управе су ометали разни проблеми: није било одређене организационе структуре; није било довољно стручних службеника, пре свега инжењера, за повећани обим послова; недостатак простора за рад, пре свега за смештај обимне патентно-техничке документације, која се стално повећавала (од Западне Немачке је бесплатно примљено 120.000 техничких елабората за које није било места).¹⁴⁶

О Савезном уреду за патенте је остао траг у репортажи **У загрљају маште: у Савезном уреду за патенте и проналаске** која је објављена у НИН-у 1954. године: „Тихо је по собама. Масивни ормани пуни су хартије. На тоне хартије. Али то није обична хартија. Није исписана људском руком, ни мастилом, нити су њени листови искуцани писаћом машином. Исписала их је машта. Сваки лист у овој ризници маште која се зове архива Савезног уреда за патенте, значи често један живот, један велики успех или један велики неуспех, једну велику наду, један започети сан, али – то фатално али – тај једини корак, последњи од хиљаде, онај који вреди свих хиљаду, тај који води циљу – тај често недостаје. Какав је ово свет маште, затворен у тешке ормане, какви су то кораци?”

Чиновник полако пребира кажипрстом по фасциклама. Он то чини већ деценијама, сигурним одмереним покретима као кад добар зидар ређа цигле. Шта се њега тичу последњи кораци и они редови које су исписале многе ноћи својим немуштим словима. Он пребира прстом и шапуће бројеве. „Молим вас”, кажем му „регистар проналазака”. Он клима главом.

Тихо је по собама. Каткад се чује пригушени шапат архивара: 17321, 17322... Тешка је ова хартија коју држим и листам. Описи проналазака, имена домаћих и страних проналазача, инжењера и професора; сусрећем ротационалне подмазаче, самоиндукционе калеме са незнатним хистерезисним губицима, магнетоелектричне направе, ребрасте плоче за попуно армирано-бетонских носача, педолошке млинове итд, стручне ствари за чије је разумевање потребна висока техничка култура. Али ту и тамо нађе се и неки чудноват проналазак...¹⁴⁷

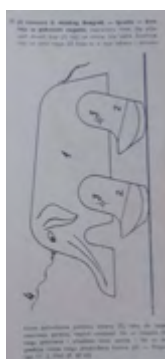
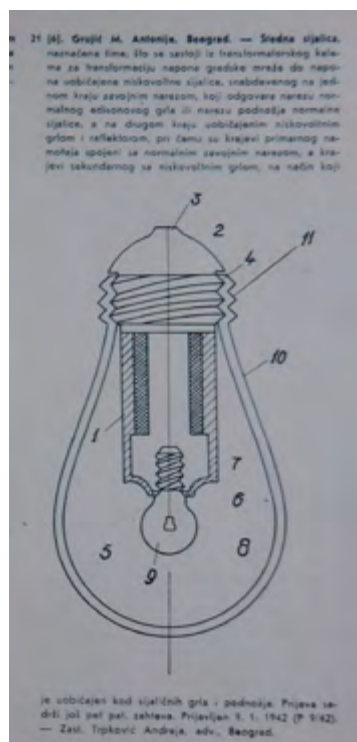
После Другог светског рата Управа за проналазаштво се налазила у згради у Милоша Великог бр. 14, где је била смештена и предратна Управа за заштиту индустријске својине; потом је 1951. Управа за проналазаштво на кратко пресељена у улицу Кнеза Милоша 20, а од 1952. у улицу Гепратову 16, где су се потом налазили и Уред и Управа за патенте. Током 50-их година редовно је излазило „Проналазаштво”, до 1956. као орган Савезног уреда за патенте,

¹⁴⁶ АЈ, 468-8, Савезни уред за патенте, 17. јун 1955; АЈ, 468-10, бр. 7995, 20. децембар 1956, Извештај о задацима и раду Управе за патенте ФНРЈ за 1956. годину.

¹⁴⁷ Душан Савковић, *У загрљају маште: у Савезном уреду за патенте и проналаске*, НИН, 1954.

Слика 88. Кнеза Милоша 20, седиште Управе до 1951.

Слике 89–92. Патенти, модели, жигови 50-их (Проналазаштво).

а од 1956. Савезне управе за патенте (у импресуму „Проналазаштва” је стајало Савезна управа за патенте, док је у архивским документима и на печатима писало само Управа за патенте). За седам година је објављена 31 свеска на 1.758 страна. Гласило је 1958. променило назив и од 31. марта 1958. до децембра 1994. излазило као „Патентни гласник”, службени лист Управе за патенте до 1967, односно службени лист Савезног завода за патенте од 1967.¹⁴⁸

Управа за патенте је наставила убрзани развој крајем 50-их година радом на измени законске регулативе из области индустријске својине, који је покренут већ средином те деценије. Почетком 1959. на чело Управе је дошао машински инжењер Владимир Савић, који је руководио њеним радом наредних десет година.

Крајем 1960, уз велико учешће и допринос Управе за патенте, донет је после 12 година нови *Закон о патентима и техничким унапређењима*, који је заменио одавно превазиђени закон из 1948. И даље је истицано да друштвена заједница преко државних органа, привредних и друштвених организација, удружења, установа и завода помаже развитаку проналазачке и новаторске делатности и обезбеђује услове за искоришћавање корисних проналазака и техничких унапређења. Прописано је да се проналасци заштићују патентом, кроз одређену процедуру, и да издавање патента, и друге послове из области заштите проналазака, врши Управа за патенте. Против решења Управе за патенте није била дозвољена жалба, али могао се по-

Слика 93. Гепратова 16, седиште Управе 1952–1960.

Слика 94. Патентни гласник 1958.

¹⁴⁸ В. Žarković, *Sedamdeseta godišnjica „Patentnog glasnika“ (1921–1991)*, str. 1

кренути управни спор о којем је решавао Привредни суд. Законом су детаљно регулисана питања добијања и трајања патента (пријава, право првенства, претходно испитивање, решење, приговор против издавања патента, објављивање у билтену, упис у регистар, издавање патентне исправе, допунски патент, пренос патента, лиценца, одузимање патента итд.). Патент је и даље могао да траје 15 година и обезбеђивао је власнику искључиво право на производњу и стављање у промет заштићеног проналаска. Међутим, патент се могао одузети и експроприсати уколико је то захтевао општи друштвени интерес, што је утврђивало Веће произвођача Савезне народне скупштине. Проналазач држављанин ФНРЈ је, као и раније, могао да затражи патент у иностранству тек ако је претходно затражио заштиту у земљи. Наглашено је да се у поступку издавања патента не испитује корисност проналаска. Закон је регулисао и питања пронала-зака створених у организацијама, поништаја и оспоравања патента, поверљивих патената, такси и трошкова, заступника, односно адвоката и патентних инжењера, патентних бироа, повреда и грађанско-правне заштите патента и казних мера (за лице које неовлашћено користи патент 100.000 до 1.000.000 динара, а надлежан је био Виши привредни суд). Законом су задржана и дефинисана техничка унапређења, али њихово пријављивање и заштита су у потпуности били ван ингеренција Управе за патенте (одлучивали су самоуправни органи предузећа и општина и судови). Укинута су и проналазачка сведочанства, а власник је могао тражити да проналазак заштити патентом. Уколико успе, морао је да плаћа таксе. Овим законом реafirмисан је патент као једини облик заштите проналазака, а Управа за патенте је постала једини орган надлежан за заштиту.¹⁴⁹

Убрзо су донета још два закона из области индустријске својине, *Закон о моделима и узорцима* и *Закон о робним и услужним жиговима*. Законом о моделима и узорцима, први пут после Другог светског рата објашњена су ова права индустријске својине, описана садржина права на узорак или модел и сви детаљи стицања, одржавања и губљења тих права (пријава, лиценца, пренос, престанак, упис у регистар, објављивање у „Патентном гласнику”, поништај, повреде, казне итд.). Законом је надлежност за решавање о пријавама за признање права на узорак или модел и о другим питањима у вези са заштитом узорака и модела дата Управи за патенте. *Закон о жиговима* је такође детаљно регулисао све појединости права на жиг и стављао га такође у надлежност Управе за патенте. За сва права је примењиван Закон о општем управном поступку, а о управним споровима је одлучивао Виши привредни суд, а о својој правноснажној пресуди је морао да обавести Управу за патенте. Тиме су први пут после рата регулисана и ова права индустријске својине и званично, законски сва стављена у надлежност Управе за патенте.¹⁵⁰

¹⁴⁹ *Закон о патентима и техничким унапређењима* Службени лист ФНРЈ, бр. 44, 2. 11. 1960, стр. 777–786.

¹⁵⁰ *Закон о моделима и узорцима*, Службени лист ФНРЈ, бр. 45, 15. 11. 1961, стр. 932–937; *Закон о робним и услужним жиговима*, Исто, 937–941.

У наредних неколико година донет је низ правних аката на основу закона из 1960. Савезно извршно веће је 1961. донело одлуку о објављивању патентних списа и наплати трошкова објављивања патената и патентних списа. Управа за патенте је била дужна да одмах после уписа патента у регистар објави патентни спис, и то опис проналаска, патентни захтев, цртеже, број патента, име, фирму или назив носиоца патента, име проналазача, дан подношења пријаве, дан објављивања, дан издавања патента, датум од кога се рачуна право првенства и класу. Носиоци патента су били дужни да Управи за патенте плате објављивање у „Патентном гласнику” и штампање 150 примерака патентног списа, од чега је 10 примерака припадало њима. Обавеза објављивања је важила од доношења новог закона.¹⁵¹ Априла 1962. донет је Правилник о проналасцима који се односе на народну одбрану и о поступку за издавање патената за те проналаске (оружје, експлозиви, муниција итд.). За ове проналаске је био надлежан Државни секретаријат за народну одбрану, а Управа за патенте је била дужна да том секретаријату доставља такве проналаске и да по потреби даје мишљење о њима.¹⁵² Савезни секретаријат за индустрију је 1963. донео Правилник о патентним бироима, који су оснивани као самосталне установе ради заступања пред Управом за патенте и судовима и пружања друге стручне помоћи у предметима патената, права на узорак, модел и права на жиг. Патентни бирои су уписивани у регистар који је водила Управа за патенте.¹⁵³

Управа за патенте је све време била окренута ка свету и опредељена за сарадњу са међународним организацијама, Међународним бироом за индустријску својину, са којим је била у сталном контакту, добијала обавештења и документацију и учествовала у раду органа Бироа и на конференцијама које је Биро организовао, а потом и са Међународним институтом за патенте у Хагу са којим је тек успостављала контакт. Везе су и даље одржаване преко Државног секретаријата за иностране послове, а Управу је најчешће крајем 50-их и током 60-их година представљао директор Владимир Савић, затим Андрија Богдановић (до одласка у пензију 1960), Љубица Јовановић и други сарадници.¹⁵⁴ Поред тога, Управа је одржавала и билатералне контакте са заводима више земаља. Индикативан случај односа са иностранством представља путовање В. Савића и А. Богдановића у Мађарску, Чехословачку, Западну Немачку, Холандију, Француску и Швајцарску крајем 1959. На ово путовање од 18 дана одлучили су се због непосредних задатака доношења законских прописа о индустријској својини, сређивања патентно-техничке документације и јачег повезивања са привредом у циљу најцелисходнијег и најекономичнијег искоришћавања патентне документације од стране привредних предузећа. Требало је да предузећа што више користе доку-

¹⁵¹ Службени лист ФНРЈ, бр. 38, 27. 9. 1961, стр. 854.

¹⁵² Службени лист ФНРЈ, бр. 14, 4. 4. 1962, стр. 237–239.

¹⁵³ Службени лист СФРЈ, бр. 25, 26. 6. 1963, стр. 538–539.

¹⁵⁴ АЈ, 468-19, 18. 4. 1961. итд.

ментацију ради унапређења производње, подстицања проналазачког рада и стварања услова за унапређење привреде на ниво индустријски развијених земаља! Сматрали су да је за ове амбициозне циљеве било неопходно да се у непосредном контакту упознају са искуствима и организацијом управа за патенте појединих социјалистичких, али и капиталистичких земаља у којима је индустрија јаче развијена, па самим тим и организација заштите индустријске својине.¹⁵⁵

Од марта 1965. на основу *Закона о савезним органима управе* над Управом за патенте, као самосталним савезним органом управе, надзор је вршио Савезни секретаријат за индустрију и трговину.¹⁵⁶ Активност Управе је током 60-их година била све већа. Број пријава и одобрења права интелектуалне својине се углавном повећавао. Док је 1965. пријављено 2.193 проналаска, наредне је пријављено 2.496 и пораст је износио 13%. Број пријављених домаћих жигова је у том периоду порастао за 37%, а број међународних за 43%. Преглед свих пријава се може видети у табели.¹⁵⁷

	Проналасци		Домаћи жигови		Међународни жигови		Међународно рег. домаћи		Узорци и модели	
	пријав	одобр	пријав	одобр	пријав	одобр	пријав	одобр	пријав	одобр
1965	2.193	801	332	243	14.037	16.096	18	18	121	96
1966	2.496	920	456	387	20.210	15.995	16	16	204	144

Међутим, пораст броја пријава је за Управу представљао проблем, нарочито када су у питању проналасци, јер је постојао велики број пријава из ранијих година које нису биле решене. Заостатак је био мањи за остала права индустријске својине. Однос између броја пријава страних и домаћих пријавилаца износио је у то време 2:1, у корист странаца, што је у Управи сматрано неповољним „с обзиром на постигнути индустријски развој наше земље”. Посебно је забрињавало што је број пријава које подносе предузећа био шест пута мањи од пријава које подносе појединци, иако су „привредне организације располагале далеко већим могућностима за проналазачки рад него појединци”. Наглашавано је да се и даље настављала тенденција пораста броја пријава проналазака из области хемијске и фармацеутске индустрије. У тој области је постојао проблем смеша хемијских материја, које Управа није хтела да штити, а на њену страну је у споровима стао и Врховни суд.¹⁵⁸

Током 1966. Управа је примила 118.000 страних патентних списка, и сматрало се да материјал који поседује представља 60-70% укупне светске документације. Управа је у размену слала 700 домаћих патентних списка. Са

¹⁵⁵ АЈ, 130-578-961, СИБ, бр. 9334, 13. новембар 1959.

¹⁵⁶ Љ. Korać, *nav. delo*, 397.

¹⁵⁷ АЈ, 468-33, Извештај о раду Управе за патенте 1966. године.

¹⁵⁸ АЈ, 468-33, Извештај о раду Управе за патенте 1966. године.

жаљењем је констатовано да привредне организације нису довољно користиле овај материјал. Пристижање нове документације је било од велике користи, али све више је повећавало давно уочени проблем недостатка простора за смештај. Управа је од 1960. била смештена у згради Вукове задужбине у улици Маршала Тита бр. 2, коју је делила са другим органима и која није задовољавала потребе. Осим са државним органима, Управа је све више сарађивала са Савезом проналазача Југославије, како на заштити права проналазача, тако и на подстицању проналазаштва уопште. Управа је радила по Правилнику о организацији, раду, радним односима и средствима за рад који је донет 1965. године. Директор Савић је закључивао да привредне организације нису посвећивале довољну пажњу заштити својих проналазака, жигова, узорака и модела, ни у земљи ни у иностранству. Падало му је у очи да број пријава није био много већи него што је био пре Другог светског рата иако је индустријски потенцијал земље значајно порастао.¹⁵⁹ Управа је поред проблема са простором и бројем запослених, током 60-их година имала и финансијске проблеме, који су често навођени као разлог за заостајање у извршавању послова.¹⁶⁰ Задовољство резултатима

Слика 95. Зграда у Маршала Тита (сада Краља Милана) – седиште Управе за патенте 1960–1974.

¹⁵⁹ АЈ, 468-33, Извештај о раду Управе за патенте 1966. године.

¹⁶⁰ АЈ, 468-33, Управа за патенте – СИВ. 6755, 27. 4. 1967.

и велике амбиције, преплитали су се са већ дуго присутним и нерешаваним проблемима у раду и ниским степеном искоришћености потенцијала за бржи развој земље.

Савезни завод за патенте 1967–1992. године

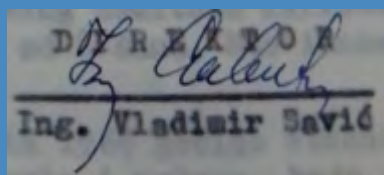
На основу *Закона о савезним органима управе, савезним саветима и савезним организацијама*, од 18. маја 1967. године, Управа за патенте наставила је рад као савезна организација са својством правног лица, под називом Савезни завод за патенте. Делокруг Завода је остао исти: послови који се односе на заштиту проналазака, робних и услужних жигова, узорака и модела и на заштиту права индустријске својине на националном и међународном плану. Статус и делокруг Савезног завода за патенте нису мењани *Законом о организацији и делокругу савезних органа управе и савезних организација* 1971.¹⁶¹ Током 1974. године Завод се преселио у Зграду у Узун Мирковој 1, где је остао све до краја социјалистичке Југославије. Исте године су извршене измене и допуне *Закона о патентима и техничким унапређењима* из 1960. у који је уместо Управе, званично уведен назив Савезни завод за патенте. У закон је уведен појам организације удруженог рада, који је прокламован Уставом из 1974. године и извршено је прилагођавање систему самоуправног удруженог рада који је тада уобличаван. Уведене су још неке измене и избачена могућност експропријације патента. Завод је остао савезна организација која је деловала под надзором и руководством Савезног извршног већа, само што је надлежност уместо Секретаријата СИБ-а за индустрију, преузео савезни секретар за привреду. Исте измене и допуне су унете и у *Закон о робним и услужним жиговима* и *Закон о узорцима и моделима* из 1961.¹⁶² *Законом о организацији и делокругу савезних органа управе и савезних организација* из 1978. рад Завода је само додатно прилагођен систему самоуправног удруженог рада: Завод је вршио послове који се односе на заштиту проналазака, техничких унапређења, жигова, ознака порекла производа, узорака и модела; прикупљање, сређивање и стављање на увид патентне документације организацијама удруженог рада и другим самоуправним организацијама и заједницама и грађанима, као и пружање обавештења о заштити и промету проналазака у земљи и иностранству.¹⁶³

¹⁶¹ Лј. Кораћ, *nav. delo*; *Службени лист ФНРЈ*, бр. 32, 28. 7. 1971, стр. 612–615.

¹⁶² *Службени лист СФРЈ*, бр. 24, 10. 5. 1974, стр. 755–758, 807–808.

¹⁶³ Лј. Кораћ, *nav. delo*, 397.

Технички факултет у Београду. Пре рата је као машински инжењер радио у Загребу и Бањалуци, а за време рата у Смедереву. После ослобођења радио је као управник железничких станица у Смедереву и Нишу на обнови порушених саобраћајница и оспособљавању железничког возног парка. Био је на руководећим положајима у Савезној планској комисији и Секретаријату за индустрију и помоћник министра железница. На челу Управе за патенте био је од почетка 1959. до 1968. (од 1967. Савезног завода за патенте). Организовао је рад на модерним принципима и дао велики допринос решавању проблема из области индустријске својине. Као руководилац Управе учествовао је у припремама и доношењу закона о патентима и техничким унапређењима 1960. године и жиговима, узорцима и моделима 1961. године. Посебно се залагао на пољу хемијске индустрије, пошто је у тој области била посебно оштра конкуренција, изазвана брзим развојем те гране у Југославији и у свету. Просечно време трајања поступка по пријави патента, када је Савић дошао на место директора, трајало је 5 година, а пред крај његовог мандата нешто више од 2 године. Са успехом је иступао на међународним скуповима Париске уније за заштиту индустријске својине. Био је стручан, посвећен раду, добар организатор и руководилац. Био је члан СКЈ. Иако крхког здравља, давао је пример запосленима залагањем у раду. Умро је 8. августа 1968. у Теслићу, где се налазио на лечењу. Поводом његове смрти, Заводу и породици су, поред осталих, саучешће изразили Међународни биро за заштиту индустријске својине из Берна и италијанска, бугарска, немачка, холандска, румунска, аустријска и друге међународне установе за заштиту патената и индустријске својине и њихови представници.¹⁶⁴

A black and white photograph of a document. At the top, the word 'DIREKTOR' is printed in a bold, sans-serif font. Below it, there is a handwritten signature in dark ink, which appears to be 'V. Savić'. Underneath the signature, the text 'Ing. Vladimir Savić' is printed in a similar bold, sans-serif font. The document is slightly aged and has a textured background.

Слика 96. Владимир Савић – потпис (АЈ).

¹⁶⁴ *Patentni glasnik*, br. 3, 1968. in memoriam; АЈ, 468-43, Комеморација В. Савићу, 10, 10. 1968.

Годину дана после преименовања Завода, августа 1968, преминуо је директор Владимир Савић. Потом је накратко као вршилац дужности директора Заводом руководио инг. Славољуб Виторовић, да би већ почетком 1969. на место директора дошао проф. др Стојан Претнар, професор Правног факултета у Љубљани и истакнути стручњак у области интелектуалне својине. Претнар је наставио да интензивира рад Завода и да унапређује међународну сарадњу. Ипак, приликом примопредаје положаја новом директору проф. др Драгутину Бошковићу 11. јула 1972. године, Претнар је нагласио да Завод не располаже ни материјалним ни персоналним могућностима да врши задатке који су му постављени.¹⁶⁵

Међународна сарадња Савезног завода за патенте је постајала све интензивнија и добила је нову форму. Већ током 60-их година су вршене припреме за реорганизацију Међународног бироа за заштиту интелектуалне својине, односно за структуралну и организациону реформу Париске и Бернске уније. Процес је завршен *Уговором о оснивању Светске организације за заштиту интелектуалне својине* који је потписан на конференцији у Стокхолму 14. јула 1967. Конференција је трајала од 11. јуна до 14. јула у згради Шведског парламента Риксдаг и учествовало је 389 делегата из 73 државе међу којима је била и делегација Југославије. Циљ реформе је био да се створи организација у којој ће државе чланице заједнички и систематски одлучивати и контролисати, или барем дискутовати о развоју међународних односа у области интелектуалне својине. Уговор је ступио на снагу 1970. и тада је званично престао да ради Међународни биро за заштиту интелектуалне својине, а почела је да делује Светска организација за заштиту интелектуалне својине (World Intellectual Property Organization-WIPO). На челу ове организације је 1973. године као генерални секретар био Џорџ Х. Џ. Боденхаузендо, а потом од 1973. до 1997. Арпад Богш. WIPO је 1974. године постао специјализована агенција Уједињених нација, а 1990. године је имала 139 чланица.¹⁶⁶

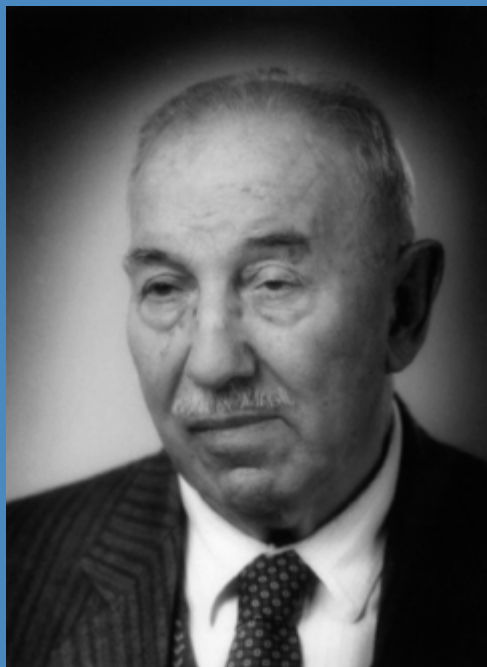
Слика 97. Печат Завода (АЈ).

Југославија је приступила WIPO-у 11. јула 1973. када је ратификовала: *Конвенцију о оснивању Светске организације за интелектуалну својину*, која је потписана у Стокхолму 14. јула 1967, а примењивала се на Југославију од 11. октобра 1973; *Париску конвенцију за заштиту индустријске својине* од 20. марта 1883. ревидирану у Бриселу 1900, Вашингтону 1911, Хагу 1925, Лондону 1934, Лисабону 1958. и Стокхолму 1967; *Мадридски аранжман о међународ-*

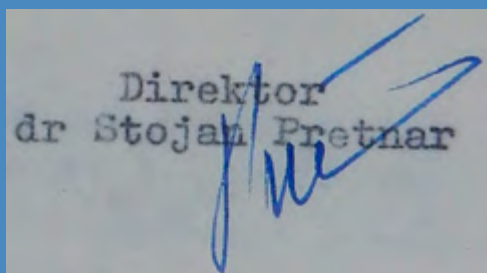
¹⁶⁵ АЈ, 468-100, Записник са састанка колегијума, 11. 7. 1972.

¹⁶⁶ Arpad Bogš, *Kratka istorija prvih 25 godina Svetske organizacije za zaštitu intelektualne svojine*, Patentni glasnik, br. 1, 1993, str. 164-172; Arpad Bogsch, *Brief History of the First 25 Years of the World Intellectual Property Organization*, Geneva 1992 <https://www.wipo.int/about-wipo/en/history.html> (приступљено 25. 6. 2020).

Стојан Претнар (Бовац, Словенија, 23. 1. 1909 – Љубљана, 1. 3. 1999) завршио је Правни факултет у Љубљани, где је и докторирао 1932. Пре рата је радио као адвокат у Марибору, а током рата је био у интернацији у Италији и на принудном раду у Немачкој. После рата је радио у Министарству индустрије НР Словеније, а од 1950. као професор на Правном факултету у Љубљани, где је предавао право индустријске својине. Од 1969. до 1972. био је директор Савезног завода за патенте. Био је гостујући професор на више страних универзитета и стални сарадник Института Макса Планка у Минхену за међународно патентно и ауторско право. Био је редовни члан Словеначке академије наука и уметности од 1981, носилац више признања и учесник у настанку законодавства на подручју индустријске својине у Републици Словенији почетком 90-их година. Аутор је бројних радова из области економског права, упоредног трговачког права, права интелектуалне својине и права конкуренције. Знања из области индустријске својине спроводио је у пракси као директор Завода, покушавајући да уведе неке новине, да подстакне креативност и да унапреди рад Завода. Имао је критичке опаске према утицају међународног патентног права на земље у развоју.¹⁶⁷

Слика 98. Стојан Претнар ([sazu.si](http://www.sazu.si)).

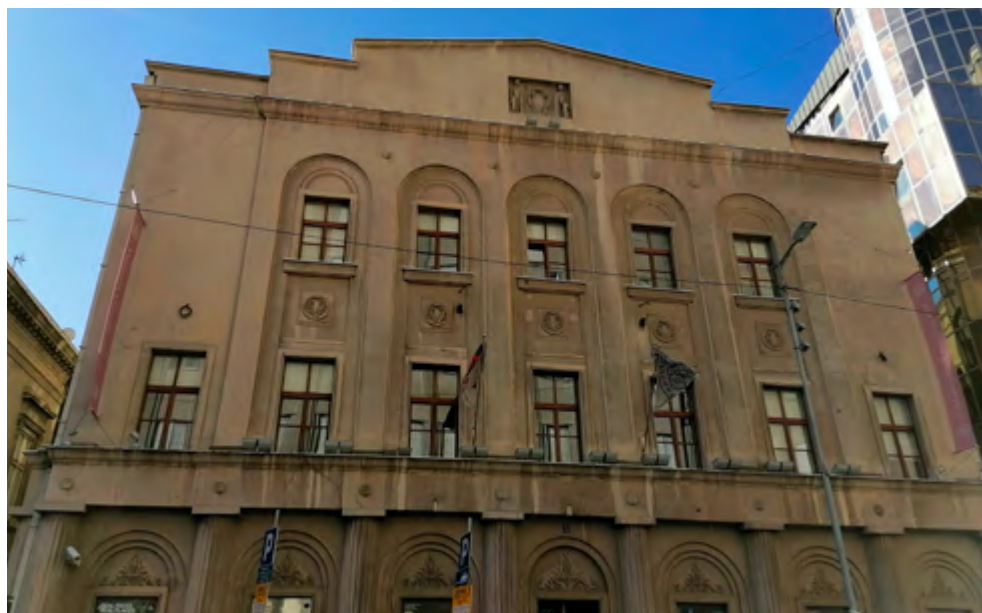

Слика 99. Стојан Претнар – потпис (АЈ)

¹⁶⁷ *Enciklopedija Slovenije*, knj. 9, Ljubljana, 1995, str. 318; <http://www.sazu.si/clani/stojan-pretnar> (приступљено 24. 5. 2020).

ном регистрању жигова од 1891, ревидиран у Брислу, Вашингтону, Хагу, Лондону, Ници 1957. и Стокхолму 1967; Ничански аранжман о међународној класификацији производа и услуга ради регистрања жигова од 1957, ревидиран у Стокхолму 1967; и Локарнски аранжман о установљењу међународне класификације за индустријске узорке и моделе, потписан у Локарну 1968.¹⁶⁸ Југославија је од тада редовно учествовала у раду Конференције, Генералне скупштине и Координационог комитета WIPO и реализовала интензивну сарадњу са WIPO и са заводима појединих држава.¹⁶⁹

Децембра 1980. године Савезни завод за патенте је обележио 60 година постојања. Одржана је свечана академија, конференција за штампу, додељене су награде, а у јавности је скренута пажња на постојање и рад ове установе. На свечаности одржаној 16. децембра, директор Драгутин Бошковић је говорио о историји и о постигнутим резултатима, посебно после Другог светског рата. Нагласио је да се током 70-их година усталио годишњи број пријава проналазака од око 3.000, међу којима су 62% били страни подносиоци. Међу домаћим подносиоцима 84% су били појединци, 13% организације удруженог рада, а 3% институти. Структура издатих патената је била још неповољнија јер је страних пријавилаца било пет пута више. Само 1,5 промила иностраних пријава је примењивано у производњи. Овим подацима Бошковић је желео да покаже да проналазаштво и домаћа технологија стагнирају и да се не подстиче трансфер савремене стране технологије у домаћу привреду. Зато је Завод

Слика 100. Узун Миркова 1, седиште Завода 1974–1992.

¹⁶⁸ *Patentni glasnik*, br. 5, 1973, str. 266.

¹⁶⁹ АЈ, 468-72, Међународна сарадња и Сарадња са WIPO, 1972–1980.

Слика 101. Зграда WIPO у Женеви
([Freemove.com/Janet](https://www.freemove.com/janet) Burgess).

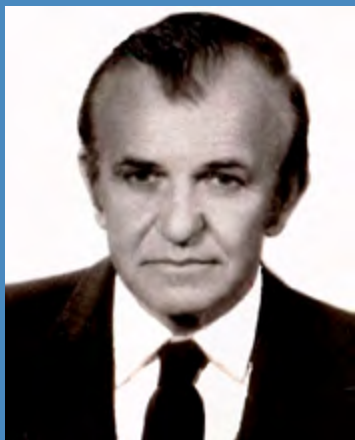
морао да има активнију улогу у напорима друштва да оствари бржи развој технологије.¹⁷⁰

На томе се радило још од 70-их година. Осим што је спроводио управни поступак по пријавама проналазака, жигова, узорака и модела, Завод за патенте је учествовао у различитим друштвеним акцијама чији циљ је био пропагирање и подстицање научног и технолошког развојка, проналазаштва и иновација. Једна од највећих таквих акција било је проглашење 1975. године за годину технолошких иновација и заштите права индустријске својине у Југославији. Скупштина СФРЈ је донела одлуку о томе децембра 1974. и оправдавала је, поред осталог, и потребом убрзаног развоја

Југославије и њеног „укључивања у динамички технолошки развој у свету”, односно у научно-технолошку револуцију која је била у току. Циљ је био „покретање свих друштвених снага ради промене односа према научном и техничком стваралаштву и јачег подстицања и омасовљења проналазаштва, новаторства и рационализаторства и брже укључивање привреде Југославије у савремене токове развоја и преношења науке и технологије у свету”. Формиран је Савет, на чијем челу је био Мика Шпиљак, председник Већа Савеза синдиката Југославије. Савет је имао председништво у које је представника делегирао и Савезни завод за патенте. Савет је пружао помоћ свим укљученим установама, подстицао штампу, радио и телевизију да обавештавају јавност о политици и мерама из области технолошких иновација и заштите права индустријске својине итд. У реализацији активности су поред Завода велику улогу имали Савез синдиката Југославије, Савез проналазача и аутора техничких унапређења Југославије, Народна техника итд. Потом је и 1976. година проглашена за годину технолошких иновација и заштите права индустријске својине, а започета акција је настављена.¹⁷¹

¹⁷⁰ 60 godina rada Saveznog zavoda za patente, Patentni glasnik, br. 6, 1980, str. I-VIII; AJ, 468-100, бр. 22359, 17. 10. 1980, Обележавање годишњице оснивања Завода.

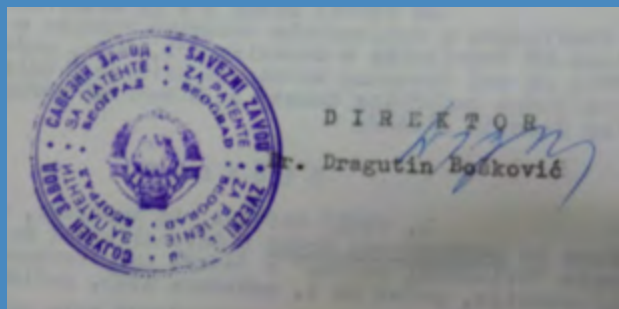
¹⁷¹ Службени лист СФРЈ, бр. 64, 12. 12. 1974, стр. 1897-1898; Службени лист СФРЈ, бр. 6, 13. 2. 1975, стр. 130.

Слика 102. Драгутин Бошковић
(Патентни гласник)

Драгутин Бошковић (Крупань, 11. 4. 1925 – Београд, 29. 12. 1983) завршио је Машински факултет у Београду 1952. године, смер аеродинамика и ваздухопловство. Докторирао је на истом факултету 1971. са тезом „Прилог проучавању утицаја савремених процеса развоја производа на пословну стратегију индустријског предузећа”. Основна област интересовања била му је организација рада у индустрији, а бавио се и проблемима научно-технолошког развоја и организације рада. Сматра се оснивачем Иновацијског покрета Србије и СФРЈ. Почео је каријеру у индустрији, био директор „Икаруса” и „ИМТ-а”, потпредседник Привредне коморе Београда и директор Института за организацију рада

и аутоматизацију пословања. Од 1972. до 1983. био је директор Савезног завода за патенте. Био је и посланик у Скупштини СФРЈ и председник Савеза машинских и електро инжењера Србије. Одликован је Орденом рада IV степена и Повељом града Београда. Написао је преко 40 радова у часописима и неколико студија. Био је редовни професор Факултета организационих наука од 1973. до 1981. за предмет Организација истраживања и развоја, и вршилац дужности декана школске 1973/74. године. Као директор Завода покренуо је низ пројеката и радио на реформи патентног система Југославије и на Закону о заштити проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања 1981. Био је један од иницијатора Године технолошких иновација и заштите права индустријске својине 1975. и 1976. Био је члан Координационог одбора WIPO и учествовао на више међународних конференција из области индустријске својине. Сахрањен је у Алеји заслужних грађана на Новом гробљу у Београду.¹⁷²

Слика 103. Драгутин Бошковић – потпис (АЈ)

¹⁷² *Patentni glasnik*, br. 6, 1983, in memoriam; Милан Божић, *Технологија и патенти, средство доминације*, Београд, 2001, стр. 4–7, 129–136, 155–163, 423–428.

настављена.¹⁷³ Крајем 70-их година се о проналазаштву, развоју стваралаштва и напретку технологије и привреде много говорило, у оквирима које је постављао систем самоуправног удруженог рада. Од Завода за патенте је очекивано да понуди привреди огромну патентну документацију и да подстиче и усмерава проналазаштво и иновације и њихову примену. Завод се трудио да испуњава те задатке, без обзира на лоше услове, односно на недовољан број запослених и недовољан и неадекватан радни простор. Тако је, на пример, 1979. године организацијама удруженог рада дао 35 пута више информација и 37 пута више копија патентних списа него 1973.¹⁷⁴

Савезни завод за патенте је имао важну улогу у доношењу новог *Закона о заштити проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања*, 9. јуна 1981. Овај закон је требало да представља „напуштање старог концепта“, „избегавање копирања иностраних решења“ и „што потпуније изражавање самоуправног социјалистичког карактера система заштите проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања.“¹⁷⁵ Циљеви закона су били подстицање стваралаштва, развој савремене домаће технологије, ширење технолошке сарадње са иностранством, примена проналазака у производњи итд. Закон је увео терминологију самоуправног удруженог рада у материју индустријске својине. У Савезном заводу за патенте је основан Савет као саветодавно тело које је именовао СИБ и које је требало да разматра начелна питања у вези са развојем проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања, њиховом заштитом и применом, патентном и лиценцом, политиком и применом закона и прописа. Цело IV поглавље Закона се односило на самоуправно уређивање права на коришћење проналазака створених у удруженом раду, које је регулисало могућност да организације удруженог рада добију право на коришћење заштићених патената.¹⁷⁶

Законом је за жигове, узорке и моделе уведен термин знаци разликовања, а њима су прикључени географски називи производа – ознаке порекла производа и њихова заштита је стављена у надлежност Савезног завода за патенте. Закон је одредио да се ознаком порекла производа штити географски назив производа чија су посебна својства претежно условљена местом, односно подручјем на којем је произведен, ако су та својства настала природним путем, под утицајем поднебља или тла, или устаљеним начином и поступком производње, односно обраде. Ознака порекла производа се установљавала уписом географског назива производа и врсте производа на који се тај назив односи у регистар заштићених ознака порекла произ-

¹⁷³ Службени лист СФРЈ, бр. 64, 12. 12. 1974, стр. 1897–1898; Службени лист СФРЈ, бр. 6, 13. 2. 1975, стр. 130.

¹⁷⁴ АЈ, 468-72, Програми рада и извештаји Завода, 1972–1979; 60 godina rada Saveznog zavoda za patente, Patentni glasnik, br. 6, 1980, str. IV–V.

¹⁷⁵ 60 godina rada Saveznog zavoda za patente, Patentni glasnik, br. 6, 1980, str. VI.

¹⁷⁶ Закон о заштити проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања, Службени лист СФРЈ, бр. 34, 19. 6. 1981, стр. 897–914.

вода. Упис у регистар је вршио Савезни завод за патенте по службеној дужности, на предлог Привредне коморе Југославије. Завод је вршио и упис у регистар корисника заштићених ознака порекла производа, који су једино могли да користе ознаку порекла производа и да производе и стављају у промет производ за који је установљена ознака порекла производа. Законом су регулисана и сва питања пријаве, заштите и престанка појединих права. Скраћено је време трајања права, за патент – на седам година, а за модел и узорак – на пет година, са могућношћу продужења под условом примењивања у привреди СФРЈ. Задржана су и техничка унапређења, али без надлежности Завода. Доношењем овог закона престали су да важе *Закон о патентима и техничким унапређењима* из 1960, *Закон о узорцима и моделима* из 1961. и *Закон о робним и услужним жиговима* из 1961.¹⁷⁷

Нови закон је утицао на рад Завода у наредном периоду. Преглед броја регистрованих патената, жигова, модела и узорака током 80-их година показује значајан пад пријављених патената, што је била управо последица новог закона. Број страних пријава патената 1990. године био је само 55% од броја из 1980. године.¹⁷⁸

Табела: Број пријава проналазака 1980-1990.

	Број пријава проналазака										
	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Домаћи	1.389	1.422	1.428	1.455	1.369	1.254	1.515	1.584	1.449	1.585	1.391
Страни	1.974	1.734	1.557	1.087	888	827	773	867	957	924	1.090
Укупно	3.363	3.156	2.985	2.542	2.257	2.081	2.288	2.451	2.406	2.609	2.481

¹⁷⁷ Исто.¹⁷⁸ *Izveštaj o radu Saveznog zavoda za patente u 1990*, Patentni glasnik, br. 3, 1991, str. 699–703.

Табела: Број регистрованих проналазака 1980–1990.

	Број регистрованих проналазака										
	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Домаћи	79	96	57	126	152	207	138	189	292	456	217
Страни	583	741	215	807	616	846	456	553	775	803	330
Укупно	662	837	272	933	768	1.053	594	742	1.067	1.259	547

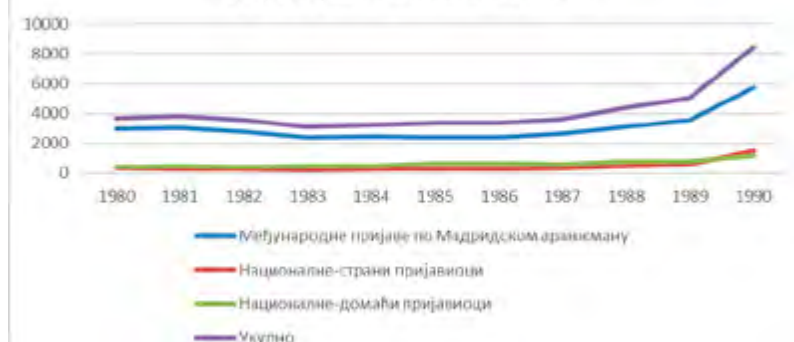
Број пријава и регистрација жигова био је у сталном порасту током 80-их година. Највише пријава жигова је подношено из САД, Велике Британије, Јапана, Немачке итд. Највише домаћих жигова је по републикама било из Словеније, Хрватске и Србије. Највише су штићени домаћи жигови који обухватају фармацеутске и ветеринарске производе, боје и лакове, прехранбене производе, козметичке производе итд. Још је било у важности 48 жигова који су регистровани 1921. године и сви носиоци су били страна лица (неки од њих су: Nestle, Black&White, Mercedes, Gillete, Steinway, Salamander итд.). За разлику од жигова, број пријављених модела и узорака није растао. Посебан проблем је било пријављивање и регистровање ознака порекла производа, које је уведено законом из 1981. и стављено у надлежност Савезног завода за патенте. У Заводу је до 1990. било регистровано укупно 5 ознака порекла производа, а од тога 3 у 1990. години. То је говорило о недовољно јасним одредбама и недовољном познавању ове материје и њеног значаја за привреду. У Београду је 1990. одржан Семинар о ознакама порекла на којем је показано да у Југославији постоји велики број производа који испуњава услове да носи ознаку порекла производа (вина, сиреви, производи од меса...), али да то није било искоришћено.¹⁷⁹

¹⁷⁹ Izveštaj o radu Saveznog zavoda za patente u 1990. godini, Patentni glasnik, br. 3, 1991, 705–711; B. Žarković, Sedamdeseta godišnjica „Patentnog glasnika“ (1921–1991), str. 1.

Табела: Број пријава жигова 1980–1990.

	Међународне Мадридски ар.	Националне пријаве		Укупно
		Стране	Домаће	
1980	2.957	345	388	3.690
1981	3.039	298	467	3.804
1982	2.813	310	423	3.556
1983	2.434	201	503	3.138
1984	2.473	284	503	3.260
1985	2.411	292	660	3.363
1986	2.399	306	687	3.392
1987	2.644	352	629	3.625
1988	3.132	471	767	4.370
1989	3.592	625	821	5.038
1990	5.746	1.502	1.187	8.435

Број пријава жигова 1980–1990

Табела: Број регистрованих жигова 1980–1990.

	Међународне Мадридски ар.	Националне пријаве		Укупно
		Стране	Домаће	
1980	2.657	388	412	3.457
1981	3.793	488	539	4.820
1982	2.563	308	344	3.215
1983	2.243	300	322	2.865
1984	2.328	43	372	2.743
1985	2.280	282	300	2.862
1986	2.296	492	548	3.336
1987	2.561	918	1.137	4.616
1988	3.132	356	606	4.094
1989	3.288	589	694	4.573
1990	5.623	974	726	7.323

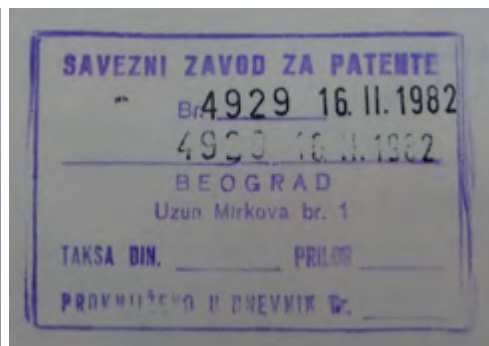
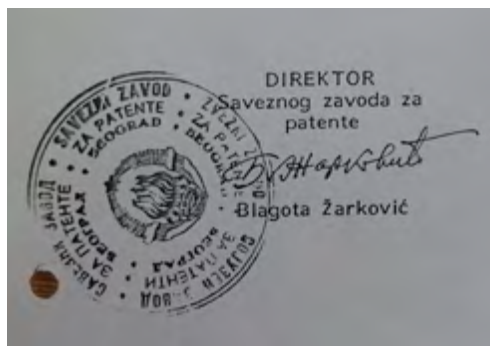
Структура пријава и регистрованих патената, жигова, узорака и модела током 80-их година може се представити на примеру 1985. године. Током 1985. поднето је укупно 2.072 пријаве патената, и то 1.245 домаћих и 827 страних. Сразмерно броју становника, највећи број домаћих пријава по републикама је поднет из Словеније, затим из Хрватске, Србије, Црне Горе, Македоније и Босне и Херцеговине. Те године, појединци су поднели око 82% од укупног броја домаћих пријава, ОУР 15,3%, а институти само 2,97%. Појединци су поднели 4,5 пута више пријава него ОУР и институти заједно. Оваква структура је већ била уобичајена. Регистровано је 1.053 патената, што је било знатно више од десетогодишњег просека. Највише регистрованих патената је било додељено странцима (846) и то носиоцима права из Немачке – 205, САД – 167, Француске – 104, Италије – 56, Мађарске – 52, Јапана – 33, Енглеске – 29 итд. На име домаћих носилаца је регистровано 207 патената, што је такође било више од десетогодишњег просека. У Југославији је 1985. укупно био на снази 6.691 патент. До краја године је остало 12.044 нерешених пријава (док их је 1981. било 21.449). Структура домаћих подносилаца пријава патената 1985. приказана је у табели.¹⁸⁰

	Појединци	ОУР	Институти	Укупно
БиХ	69	12	2	83
Црна Гора	16	4	2	22
Хрватска	297	67	6	370
Македонија	44	10	0	54
Словенија	95	68	8	171
Србија	496	30	19	545
Војводина	83	26	1	109
Косово	2	0	0	2
Укупно	1.017	191	37	1.245

¹⁸⁰ Izveštaj o radu Saveznog zavoda za patente u 1985, Patentni glasnik, br. 3, 1986, 630.

У Југославији је 1985. поднето укупно 1.642 пријаве знакова разликовања и то 952 пријаве жига (660 домаћих и 292 стране), 655 пријава модела (631 домаће и 24 стране) и 35 пријава узорака (28 домаћих и 7 страних). Дакле, поднето је 59 пријава знакова разликовања на милион становника (у Јапану 1.805 пријава, у САД 241, а у СССР само 126). ОУР-и су поднели 58% од укупног броја домаћих пријава, а појединци 42%. Страни подносиоци су, мимо Мадридског аранжмана, поднели 30% од укупног броја поднетих пријава жига, 3,6% од модела и 2% од узорака. Током 1985. поднето је 20% више пријава жига него претходне године. Највише пријава жига је било за лекове (133), затим козметичке производе (123) и електричне апарате (80). Уочљив је био укупан тренд повећања броја знакова разликовања. Током 1985. регистровано је 830 знакова разликовања, од чега 514 на име домаћих пријавилаца. Пропорционално броју становника, највећи број права је регистрован на име пријавилаца из Словеније, а затим Хрватске и Србије. На основу Мадридског аранжмана призната је заштита за 2.283 страна жига. До краја године је остало 4.006 нерешених пријава знакова разликовања, а залихе су датирале још из 1976.¹⁸¹ Територијална припадност домаћих подносилаца 1985. приказана је у табели.

	Жигови		Модели		Узорци		Укупно
	ОУР	појединци	ОУР	појединци	ОУР	појединци	
БиХ	55	0	15	24	0	0	94
Црна Гора	0	0	0	0	0	0	0
Хрватска	151	7	56	94	0	3	311
Македонија	0	0	0	2	0	1	10
Словенија	212	24	60	199	0	7	502
Србија	173	31	32	149	3	14	402
Војводина	55	8	14	28	3	0	108
Косово	2	0	0	4	0	0	6
Укупно	598	62	163	468	3	25	1.319

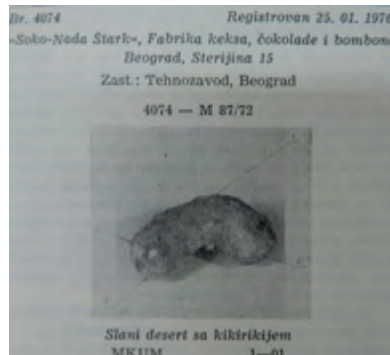
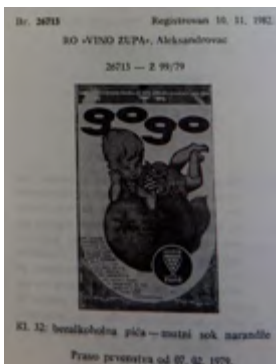

Слика 104. Печат и потпис Благоте Жарковића (АЈ). Слика 105. Печат Завода (АЈ).

¹⁸¹ Izveštaj o radu Saveznog zavoda za patente u 1985, Patentni glasnik, br. 3, 1986, 632–633.

Br. 20870—20875 Registrovani 20. 12. 1974.
 „Zupaki rubin“ — export-import preduzeće
 za proizvodnju i promet alkoholnih i bezalkoholnih
 pića, Krulovac
 20870 — Z 493/70

Слика 106–116. Патентни гласник, модели, жигови (Патентни гласник)

Током друге половине 80-их година Савезни завод за патенте и даље није успевао да реши проблеме који су га пратили деценијама, а који су погоршањем политичке и економске ситуације и западањем државе у све дубљу кризу постајали све тежи и теже решиви. У Савезном заводу за патенте према систематизацији из 1986. године била су утврђена 132 радна места, а 30. марта 1986. у Заводу је радило 110 радника, тако да је проценат попуњености износио 84%. Са високом стручном спремом је било 62 или 56%, са вишом два, са средњом 45 и са нижом школском спремом један радник. Научна звања је имало пет радника и то два доктора наука (један техничких и један правних наука) и три магистра техничких наука. Организационе јединице Завода су биле: Сектор за патенте, Одељење за знаке разликовања, Центар за патентну документацију, Служба за сарадњу са привредом и Одељење за опште кадровске и организационе послове. Поред тога, постојали су и самостални саветници и приправници, ангажовани мимо организационих јединица. Сматрано је да са постојећим кадровским капацитетом, Завод није у потпуности оспособљен да ефикасно извршава задатке и да „постаје уско грло за општи техничко-технолошки развој привреде”. Нарочито није био и стању да информише привредне организације о стању развоја науке и технике у свету и да претражује патентну документацију. Кадровски је најлошије стајао управо Центар за патентну документацију који није имао капацитете да среди преко три милиона списа и да информише привреду о новостима у техници и технологији. У Центру је радило 25 извршилаца, а по препоруци WIPO у заводима у земљама у развоју те послове је требало да обавља најмање 80 људи.¹⁸²

Крајем деценије, Савезни завод за патенте је, у сарадњи са Светском организацијом за интелектуалну својину и Програмом УН за развој, покушао да реши неке од проблема кроз пројекат „Јачање Савезног завода за патенте и Центра за техничко-технолошке информације”. Пројекат је покренут 1986. године, а требало је да траје три и по године. Циљ пројекта је био обезбеђење помоћи влади СФРЈ на ревизији законодавства и у процесу модернизације и јачања система управљања индустријском својином. Сматрано је да су систем индустријске својине и доступност патентне документације пресудни у економском и технолошком развоју земље, развоју инвестирања и истраживања и промоцији домаћих производа у земљи и иностранству. Пошто је организација система управљања индустријском својином у СФРЈ била лоша, требало је побољшати, повећати ефикасност Савезног завода за патенте, улагати у кадрове, усавршити процедуре за додељивање и администрирање права индустријске својине и основати у Заводу Документационо-информациони центар.¹⁸³

¹⁸² АЈ, 468-76, Анализа кадрова, бр. 7630, 13. 6. 1986.

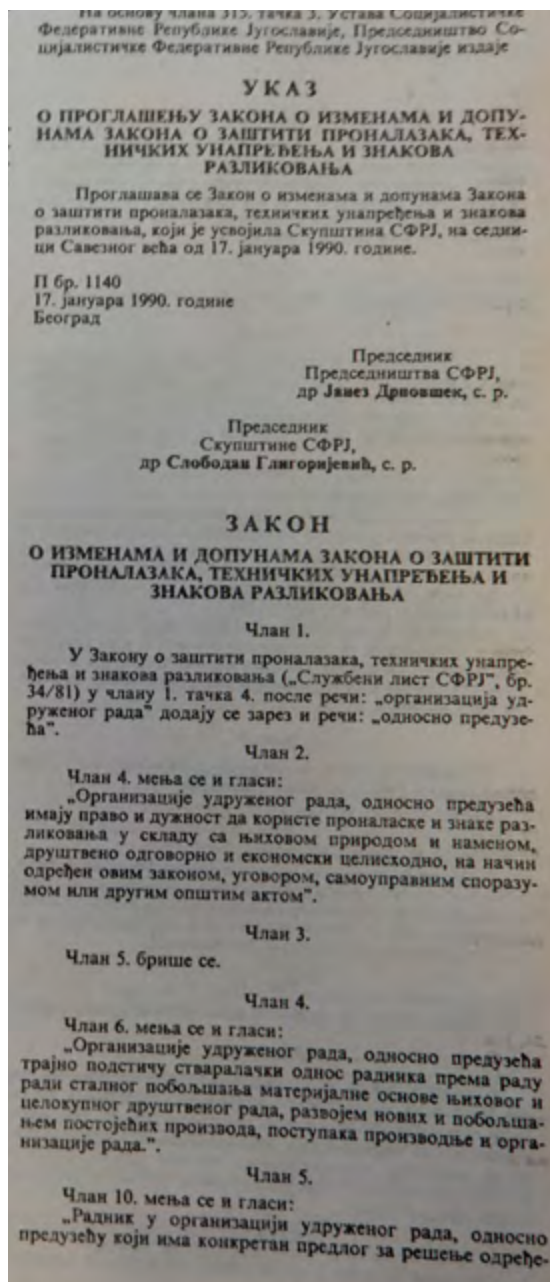
¹⁸³ АЈ, 468-102, Нацрт Пројекта „Јачање Савезног завода за патенте и Центра за техничко-технолошке информације”, 1986.

Савезни завод за патенте је 1986. године, у циљу модернизације југословенског патентног система и јачања завода, започео сарадњу и са Европском патентном организацијом. Организоване су студијске посете представника Савезног завода за патенте Европском заводу за патенте, а Европски завод је у СФРЈ организовао 10 семинара ради упознавања јавности са европским патентним системом. До 1990. године 26 патентних инжењера и правника Савезног завода за патенте боравило је у Европском заводу на обуци из области управљања патентном документацијом, решерширања и суштинског испитивања пријава патената. У сарадњи са Европским заводом за патенте објављено је и четворојезично издање Конвенције о европском патенту (на енглеском, француском, немачком и српскохрватском језику), а Заводу је достављена и целокупна збирка европских патентних пријава.

Након што је југословенска влада 1989. године Европској организацији за патенте најавила своју намеру да приступи Конвенцији о европском патенту, дошло је и до прве посете председника Европског завода за патенте влади СФРЈ. Током посете, председник Европског завода за патенте, Пол Брендли и др Божа Марендић, члан Савезног извршног већа и савезни секретар за развој, потписали су 6. новембра 1990. године Усаглашени записник о будућој сарадњи између СФРЈ и Европске организације за патенте. Договорено је да Европски завод за патенте помогне Заводу СФРЈ у оснивању Документационо-информационог центра, у компјутеризацији поступка издавања патената и других административних поступака, као и у обуци патентних инжењера ради усклађивања поступка издавања југословенских патената са поступком издавања европских патената. Такође је договорено да влада СФРЈ припреми и поднесе Скупштини СФРЈ на усвајање предлог Закона о ратификацији Конвенције о европском патенту, да би након подношења инструмената за приступање, Конвенција могла да ступи на снагу за СФРЈ 1. јануара 1993. године.¹⁸⁴

За даљи развој заштите индустријске својине у Југославији кључно је било доношење измена и допуна *Закона о заштити проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања* почетком 1990. године. Измене су биле „по својој природи – суштинске, а по обиму – велике”. Биле су део ширих реформи привредног система и означиле су крај социјалистичког самоуправног третирања индустријске својине. Измене су одражавале „нову патентну политику Југославије” чија основна одлика је била „напуштање наших оригиналних решења” у овој области, која су била заснована на „логици договорне економије”, и усвајање стандардних решења, која имају у својим патентним системима земље тржишне привреде. Одлучено је да се патенти више не посматрају кроз форму „удруживања рада и средстава” и „друштвену својину” већ на основу лиценцих уговора, приватне својине и тржишне економије. Избрисани су појмови удруживање рада и

¹⁸⁴ *Patentni glasnik*, br. 6, 1990, str. 1865–1868.

Слика 117. Измене закона 1990. (Службени лист)

средстава, и цело поглавље – Самоуправно уређивање права на коришћење проналазака створених у удруженом раду. Уважено је цивилизацијско искуство да је патент инструмент здраве конкуренције, односно да је „заштићено знање роба која има свога власника и тржишну цену”. Јака патентна заштита је уведена ради повећања мотивације за истраживачко-развојни рад и ради лакшег трансфера савременог технолошког знања. Власнику патента признавано је искључиво право коришћења у производњи заштићеног проналаска и искључиво право стављања у промет предмета израђених према заштићеном проналаску. Проширена је могућност патентирања на скоро све врсте проналазака и продужено је време трајања патента на 20 година. Право модела и узорка је трајало десет година, а жига десет и могло се обнављати неограничен број пута. Ознака географског порекла није имала ограничење трајања. У међународним оквирима је прокоментарисано да се новелирањем патентног закона „Југославија враћа у друштво земаља које индустријској својини обезбеђују економски еквивалентну заштиту”.¹⁸⁵

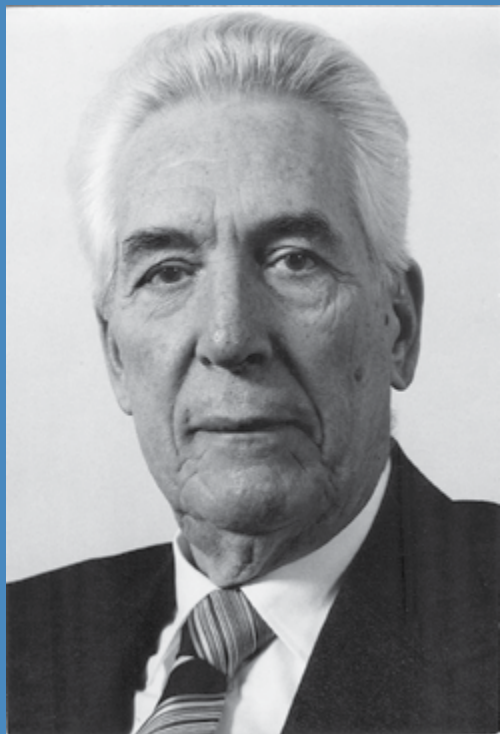
¹⁸⁵ Закон о изменама и допунама Закона о заштити проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања, Службени лист СФРЈ, бр. 3, 19. 1. 1990, стр. 69–74, и бр. 20, 13. 4. 1990; *Izveštaj o radu Saveznog zavoda za patente u 1990. godini*, *Patentni glasnik*, бр. 3, 1991:695; Мира Радивојевић, *Pravo na žig – pravo na imovinu preduzeća*, *Podlistak Patentnog glasnika*, бр. 5/92, стр. 1298–1302.

После 70 година рада, 1991. године, у раду Завода још увек су се појављивали проблеми који су га пратили од оснивања. Ти проблеми су разматрани у самом врху власти, али одлуке које су доношене нису извршаване и проблеми су остајали. Проблем простора је и даље био нерешен. До 1991, Завод је променио 10 адреса и све су то били привремени смештаји у ненаменском простору. Те године Завод је био смештен на четири локације: у Узун Мирковој 1, у закупљеном простору на Бањици, у складишту у Луци Београд и у згради СИВ-а 2. Патентотека Завода, основно средство за испитивање новости проналазака и најдрагоценија збирка докумената о стању технике у свету, налазила се „у складиштима расутог терета и по буџацима, изложена ризицима пропадања”; експерт WIPO је у извештају о збирци патентних докумената Завода написао да се на њој „виде трагови глодара”. Ни техничка опремљеност Завода није била задовољавајућа, недостајала је информатичка опрема за аутоматизацију поступака испитивања пријава и за друге потребе. Посебно тежак био је проблем недостатка кадрова. Као директна последица недовољног броја испитивача у Заводу је постојала „недопустиво велика” залиха нерешених пријава патената која је 1. јануара 1992. износила 9.183 нерешене пријаве. Просечно време испитивања пријаве у Југославији је износило 7,5 година. Страни експерти су препоручивали да у Заводу само на испитивању патената ради 150 запослених и 30 на испитивању знакова разликовања, а у том тренутку је укупно било 89 запослених. Постојала је и опасност од даљег смањивања броја запослених, што је претило повећањем залиха нерешених пријава и опадањем квалитета рада на испитивању патената. Закључивано је да је, у време када се због технолошког развоја животни век производа на тржишту смањивао, неажурност Завода све више материјално погађала проналазаче и индустрију – проналасци су застаревали пре него што су добили патентну заштиту и реалну могућност за комерцијализацију.¹⁸⁶

Међутим, проблеми су били много већи: држава се налазила пред распадом, што се увелико одражавало и на пољу заштите патената и индустријске својине. Како је стајало у извештају о раду Завода, „криза у Југославији била је нестимулативна за стваралачки рад, што се одразило на број пријава”. Републике које су се осамосталиле почетком 90-их донеле су своје прописе и формирале своје органе у области индустријске својине. У Словенији је 25. јуна 1991. почео са радом Уред Републике Словеније за заштиту индустријске својине и припреман је закон у тој области. Хрватска је преузела Закон о заштити изума, техничких унапређења и знакова разликовања и примењивала га као републички закон спремајући се да оснује орган за обављање управних послова у области индустријске својине.¹⁸⁷ Принцип једна држава – један орган за заштиту индустријске својине био је нарушен. Држава у којој је до тада деловао Савезни завод за patente је нестајала, а за Завод и проналазаштво су наступиле тешке године.

¹⁸⁶ *Izveštaj o radu Saveznog zavoda za patente u 1991, Podlistak Patentnog glasnika, br. 3/92, str. 734–735.*

¹⁸⁷ *Isto, str. 737.*

Слика 118. Бранко Жежељ (САНУ Ф-534).

прихваћена и примењена широм света за изградњу мостова, индустријских хала, стамбених и јавних објеката, судова под притиском у нуклеарним реакторима, бетонских далековода, железничких прагова итд. Објавио је 108 научних и стручних радова, учествовао на бројним конгресима и држао предавања широм света. Био је члан више домаћих и страних стручних и научних удружења и добитник је бројних признања (Седмојулска награда, Награда АВНОЈ-а, Октобарске награде Београда итд.). Међу познатијим објектима који су изграђени по његовим методама су Велика хала Београдског сајма, Жежељев мост на Дунаву код Новог Сада, мост код Бешке итд.¹⁸⁸

Слика 119. Карта патената Бранка Жежеља (www.zis.gov.rs).

¹⁸⁸ Љ. Радосављевић, нав. дело, стр. 60; <http://www.zis.gov.rs/prava-is/patenti/> (приступљено 26. 6. 2020).

У СРБИЈИ И ЦРНОЈ ГОРИ 1992–2006. ГОДИНЕ

Савезна Република Југославија и Државна заједница Србије и Црне Горе

Почетком 90-их година југословенске републике Словенија, Хрватска, Македонија и Босна и Херцеговина су прогласиле независност и добиле међународно признање. У Хрватској и Босни и Херцеговини је започео рат. Пошто је СФРЈ престала да постоји, две преостале републике, Србија и Црна Гора формирале су, априла 1992. године, Савезну Републику Југославију (СРЈ). Међународна заједница није признала СРЈ и 29. маја 1992. гој је увела оштре политичке и економске санкције Резолуцијом Уједињених нација. У земљи је настала велика економска криза. У пролеће 1999. је због кризе на Косову и Метохији дошло до ваздушне интервенције НАТО пакта и доласка међународних снага на Косово и Метохију. Октобра 2000. године дошло је до промена у СРЈ и Србији, после којих су укинута економска санкција, а СРЈ је примљена у међународне организације. Међутим, држава је и даље била растрзана политичким и економским проблемима, међу којима су највећи били европске интеграције, статус Косова и Метохије и односи са Црном Гором. Ти односи су редефинисани формирањем Државне заједнице Србије и Црне Горе (СЦГ) 4. фебруара 2003. године. Међутим, Црна Гора је већ 21. маја 2006. организовала референдум на коме се већина грађана изјаснила за независност. Тиме је и Србија постала независна држава, а после 88 година нестало је последњи облик заједничке југословенске државе.¹⁸⁹

¹⁸⁹ Коста Николић, *Једна изгубљена историја. Србија у 20. веку*, Београд 2016, 243–350.

Савезни завод за патенте у годинама санкција и изолације

Као и за целу државу и све државне органе и грађане, године санкција и изолације су биле тешке и за Савезни завод за патенте. У Заводу је почетком 90-их година радило 73 сарадника (касније је број варирао од 60 до 100), а функцију директора је обављао Благота Жарковић. У структури Завода постојали су Сектор за патенте, са Групом за хемију, Групом за машинство, Групом за електротехнику и физику и Групом за правна питања и претходно испитивање патената; Центар за техничко-технолошке информације са Групом за документацију, Групом за дисеминацију информација, Службом за издавачку и рефералну делатност, Службом за информациони систем, Службом за регистар и опште послове, и Одсеком за регистар; Одељење за знаке разликовања; Група за међународну сарадњу и самостални извршиоци.¹⁹⁰

Као што се могло и очекивати после распада заједничке државе поставило се питање статуса жигова и других права индустријске својине који су за време постојања СФРЈ регистровани на име титулара из Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине и Македоније. Пошто су титулари из ових бивших југословенских република престали да буду држављани СРЈ, постављало се питање да ли су њихови жигови и даље уживали заштиту на територији СРЈ, или је та заштита престала и свако их је могао слободно користити и регистровати на своје име. Др Слободан Марковић је у „Подлиску Патентног гласника” разјаснио ово питање са правног аспекта. Сматрао је да није постојао никакав правни основ по којем би распад СФРЈ аутоматски довео до престанка важења жигова или других права индустријске својине која су у Заводу заштићена на име титулара из бивших југословенских република, те је неовлашћено коришћење тих права подлежало судској заштити. СРЈ није признавала дисконтинуитет са СФРЈ, па су сви управни акти Завода и даље имали важност. Поред тога индустријска својина је била приватно право и уживала је гаранције својствене својини као људском праву. За жигове је постојала опасност да престану због некоришћења или због неплаћања таксе за одржавање важности, што је било реално у постојећим политичким и економским околностима. Међутим, и у том случају жигови нису постајали слободни за коришћење и регистровање на име других лица. У време санкција постављало се и питање права држављана бивших југословенских република да подносе пријаве патента, жига, узорка, модела или географске ознаке порекла у СРЈ. Та питања су у наредном периоду решена међусобним признавањем свих држава бивше Југославије и њиховим чланством у

¹⁹⁰ Извештај о раду Савезног завода за патенте у 1993. години, Подлистак Патентног гласника (ПГ), 3/94, стр. 450–453.

Париској унији и подлегањем одредбама међународних уговора о индустријској својини.¹⁹¹

И у јеку кризе Савезни завод за патенте је обављао послове из свог делокруга. То су били: управни послови који се односе на заштиту проналазака и знакова разликовања; информационо-документациони послови на прикупљању, сређивању и стављању на увид патентне документације заинтересованим субјектима и друге форме дисеминације информација из области индустријске својине; послови међународне сарадње са одговарајућим државним институцијама других земаља и међународним организацијама, посебно са WIPO, EPO и AIPPI (Међународно удружење за заштиту индустријске својине); послови који се односе на припреме, закључивање и извршавање међународних уговора из области индустријске својине.

Међутим, све активности Завода биле су сужене и ометене тешком политичком, економском ситуацијом и санкцијама. Обим активности и број захтева за претраживање патентне документације био је знатно смањен, због смањења територије земље и опште ситуације. Најтеже су биле последице по међународну сарадњу. Размена искустава и документације је била сужена. Од 13 земаља са којима је раније вршена размена, током 1995. само су три земље доставиле своје патентне списе. INPADOC – EPIDOS база података на микрофишевима престала је да стиже у Завод 1992. године. Било је неопходно да се настави са претплатом како би се обезбедио континуитет збирке. Међутим, ни наредних година није обнављан фонд микрофишева, без којих је Завод „остајао слеп” за проналаске објављене у свету. Због санкција Завод често није ни позиван на међународне скупове, семинаре и конференције, а и када је позиван, учешће је често било онемогућено тешком материјалном ситуацијом. Од посебне важности је било то што одлуком Генералне скупштине WIPO од септембра 1992. Југославија није учествовала на заседањима извршних тела ове организације, а одлука је потврђена и наредне 1993. године. Представници Завода наредних година нису присуствовали Генералној скупштини WIPO, годишњим састанцима управних тела унија којима је администрирао WIPO и састанцима посвећеним припреми Уговора о патентном праву и споразума између WIPO и Светске трговинске организације.¹⁹²

То је, у ствари, било делимично искључивање Југославије из светске заједнице за бригу о индустријској својини које је потрајало скоро деценију. Ипак, Завод је и даље одржавао контакте и комуникацију са WIPO поводом извршења међународних уговора које је ратификовала Југославија, и

¹⁹¹ Slobodan Marković, *Prava industrijske svojine čiji su titulari iz bivših jugoslovenskih republika*, Podlistak PG, br. 4/92, str. 986–986.

¹⁹² Извештај о раду Савезног завода за патенте у 1992. години, Подлистак ПГ, 3/93, стр. 457, 472, 478; Подлистак ПГ, 6/93, стр. 921; Извештај о раду Завода за интелектуалну својину у 1995. години, Подлистак Гласника интелектуалне својине (ГИС), 3/96, стр. 326, 330.

приступања СРЈ новим међународним споразумима. Тако је 1993/94. приступљено *Хашком споразуму о међународном пријављивању индустријских узорака и модела* и *Будимпештанском споразуму о међународном признању депозита микро-организама ради поступка патентирања*. Међу ретким међународним посетама у том периоду била је посета македонске делегације септембра 1993; размењивана је патентна документација са Аустријом, Мађарском, Литванијом итд; Завод је редовно пратио међународне прописе и стручне часописе, а у „Патентном гласнику” су објављивани закони и прописи страних земаља о индустријској својини (Кине, Мађарске, Велике Британије, САД итд.), преводи стручних текстова, извештаја итд. Изолација земље је оставила последице и на техничку опремљеност, информатичко осавремењавање и размену података и документације. Констатовано је да је због околности у којима се земља нашла и недостатка финансијских средстава, реализација пројекта модернизације информационог система била у знатном кашњењу и да су све теже праћена савремена достигнућа у свету.¹⁹³

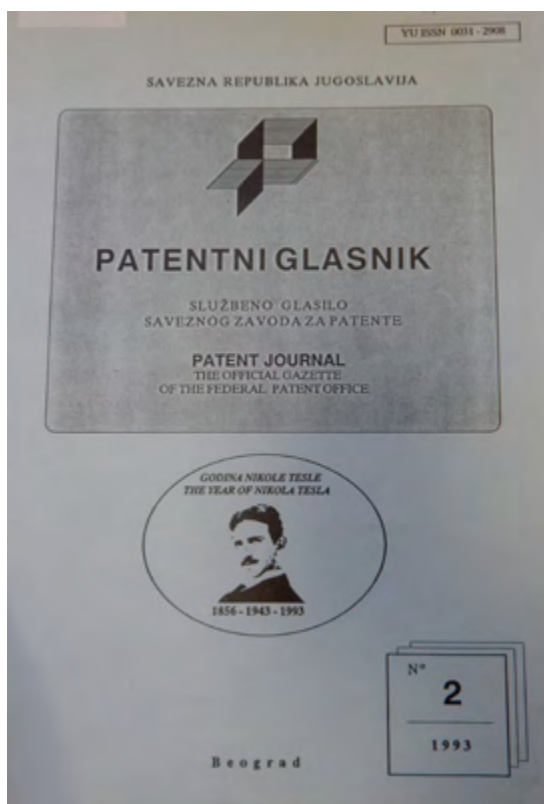
Попуштање санкција 1996. године одразило се позитивно на рад Завода. Те године је на позив директора WIPO Арпада Богша, први пут после пет година, у Женеви боравила делегација Завода на челу са директором Жарковићем. Посета је искоришћена за информисање о стању заштите интелектуалне својине у Југославији током санкција и за добијање помоћи и подршке од руководства WIPO у виду испоруке патентних списа, техничких уређаја итд. Исте године је поново успостављен контакт и са Европским заводом за патенте. Касније је WIPO посетио и помоћник директора Завода. Интензивирани су и билатерални контакти и посете представника Завода међународним скуповима и семинарима (током 1997. семинар у Турској и посета Државном заводу за патенте Украјине, 1998. посета Бугарској, учешће на семинару у Будимпешти и посета кинеске делегације Заводу, 1999. учешће на међународној конференцији у Москви и на Светској изложби проналазака, истраживања и нових технологија у Бриселу, почетком 2000. узвратна посета Кини, а потом посета руске делегације итд.). Попуштање санкција је дало и наду у решавање неких од хроничних проблема у раду Завода. Тако је проблем недостатка савремене рачунарске и репрографске опреме требало решити Програмом модернизације Завода 1997–2000.¹⁹⁴

Од почетка 90-их година, упркос тешким условима чињени су напори да Завод делује на унутрашњем плану, развија сарадњу са привредом, про-

¹⁹³ Извештај о раду Савезног завода за патенте у 1993, Подлистак ПГ, 3/94, стр. 442–443, 447; Извештај о раду Завода за интелектуалну својину 1994, Подлистак ГИС, бр. 3/95, стр. 370–372.

¹⁹⁴ Извештај о раду Завода за интелектуалну својину у 1996, Подлистак ГИС, 3/97, стр. 345–347; Извештај о раду Завода за интелектуалну својину у 1998, Подлистак ГИС, 3/99, стр. 664–666; Подлистак ГИС, бр. 1-2/2000, стр. 69; Подлистак ГИС, бр. 4/2000, стр. 335.

налазачима и јавношћу. Организовани су семинари, саветовања, обуке, трибине, предавања итд. Улаган је посебан труд да се, упркос ситуацији, делује у јавности и подстиче развој научног и технолошког стваралаштва и проналазаштва. Тако је 1993. година проглашена „Годином Николе Тесле”, поводом 50 година од његове смрти, а Завод је узео учешћа у организацији и спровођењу разноврсних активности (свечана академија, научни скуп, изложба, трибине, предавања, додела награда итд.). Директор Завода Благота Жарковић био је секретар Одбора за обележавање, којим је председавао др Радоје Контић, председник Савезне владе.¹⁹⁵ И касније су бројне активности биле везане за име и дело Николе Тесле. Током 1995. организована је проналазачка трибина „Теслијанум”, на којој је у оквиру 27 термина представљено 80 проналазака. Трибине су организовали Завод за интелектуалну својину и Савез инжењера и техничара Југославије, а циљ је био представљање и афирмисање проналазача и њихових проналазака. Током 90-их година је организована и традиционална изложба „Проналазаштво у Београду”.¹⁹⁶

Слика 120. Патентни гласник 1993. – Година Николе Тесле (Патентни гласник)

¹⁹⁵ Подлистак ПГ, 1/93, стр. 153; Подлистак ПГ, 2/93, стр. 317–329.

¹⁹⁶ Гласник интелектуалне својине, бр. 6/95, стр. 745.

Слика 121.Благота Жарковић

Благота Жарковић (Дамњане код Призрена, 1. 4. 1937 – Београд, 2. 2. 2020) завршио је Правни факултет у Београду. Радио је као секретар Комисије за друштвене делатности СИБ-а, секретар Савезног комитета за науку, технологију и образовање и саветник у Председништву СФРЈ. Радни век у Савезном заводу за патенте је почео новембра 1975, када је постављен за заменика директора. Октобра 1984, постављен је за директора и на том месту је, са прекидом од 1998. до 2001, био до одласка у пензију јуна 2003. Дао је велики допринос унапређењу интелектуалне својине у Србији и Југославији, развоју проналазаштва и афирмацији дела Николе Тесле, кроз сарадњу са Музејом Николе Тесле, обраду његових патената и презентацију дела у јавности. Био је реформатор система ин-

телектуалне својине у Југославији. На његову иницијативу је 1990. године, Законом о заштити проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања, уведена јака патентна заштита, продужено је трајање патента и укинута поглавље о самоуправном начину уређивања права на коришћење проналазака. Радио је на припремама за приступање СФРЈ Европској патентној организацији. Од 1992. године, под његовим руководством, надлежност Завода је проширена на ауторско право и сродна права. Касније је руководио даљом реформом тог система и доношењем четири закона априла 1995. (о патентима, о жигу, о моделима и узорцима и о географским ознакама порекла), као и доношењем закона из 1998. који је поред ауторског обухватио и сва сродна права – право интерпретатора, право произвођача фонограма, право произвођача база података и др. Током његовог мандата Југославија је ратификовала десет од укупно 24 међународне конвенције из области интелектуалне својине које су настале под окриљем WIPO. Представљао је Југославију на заседањима Генералне скупштине WIPO и био члан радних тела и органа ове организације. Био је коаутор две књиге о интелектуалној својини и аутор више текстова у часописима. Током мандата био је уредник Патентног гласника/Гласника интелектуалне својине (у којем је 1991. покренуо Подлистак) и других публикација Завода.¹⁹⁷

¹⁹⁷ <http://www.zis.gov.rs/pocetna.281.html?newsId=2410>; <https://izmedjusnajave.rs/2148-2/> (приступљено 30. 5. 2020), *In memoriam-Благота Жарковић (1937-2020)*, прир. Бранка Тотић, ЕИЦ Билтен бр. 34, април 2020, 1; *Комеморација поводом смрти Благоте Жарковића, дугогодишњег директора Завода за интелектуалну својину*, Подлистак ГИС, 3/2020, 223–229.

Промена имена и надлежности 1994. године – Савезни завод за интелектуалну својину

После скоро четврт века од добијања имена и две године после нестанка државе у којој је деловао, Савезни завод за patente је променио име, али и надлежности. Промена је била суштинска. Завод који се бавио само заштитом индустријске својине, стекао је законску надлежност и у пословима ауторског и сродних права и тако постао, у складу са савременим међународним трендом, централни државни орган за заштиту целине интелектуалне својине – Савезни завод за интелектуалну својину. Подсетимо да је такву идеју имао још 1929. године др Јанко Шуман, први председник Управе за заштиту индустријске својине.

Иницијатива за промену назива и надлежности Завода се појавила убрзо по оснивању СРЈ, 21. јула 1992, у оквиру рада на новој организацији савезне управе. Тако су исте године из надлежности Завода изостављена техничка унапређења, која су ту била уврштена после Другог светског рата, а додата су ауторска и сродна права, која су до тада била у надлежности Савезног секретаријата за правосуђе и управу. Међутим, назив Завода је остао исти; тек у *Уредби о образовању савезних министарстава и других савезних органа и организација* од 14. септембра 1994, први пут је поменут Савезни завод за интелектуалну својину као орган у саставу Савезног министарства за развој, науку и животну средину. Тиме су надлежности установе биле потпуно заокружене, обухватиле су све гране интелектуалне својине, и саображене су имену и делатности Светске организације за интелектуалну својину.¹⁹⁸

Као последица промене имена и ширења надлежности Завода, већ од првог броја 1995. године, промењено је и име његовог службеног гласила, које је од тада излазило као „Гласник интелектуалне својине”. То је био четврти по реду назив. Тако су коначно усаглашени надлежност институције, њен назив и назив њеног гласила. Како је наглашавао директор Завода Благота Жарковић, „Гласник” је, под разним именима, био „највреднија и најпоузданија књига о индустријској својини, хроника законодавне делатности и техничког стваралаштва у тој области у Југославији и у свету; књига која импресионира својим обимом. Од 1921. до 1994. године штампана је 471 свеска на 41.314 страница”. У оквиру „Гласника” наставио је да излази и „Подлистак”, теоријско-стручни део, који је почео да излази од 1991, са прописима, научним студијама и стручним текстовима из области индустријске својине, информацијама о

¹⁹⁸ Благота Жарковић, *Преименовање Савезног завода за patente у Савезни завод за интелектуалну својину*, Подлистак ПГ, 5/94, стр. 773–774; *Извештај о раду Завода за интелектуалну својину у 1994. години*, Подлистак ГИС, бр. 3/95, стр. 357.

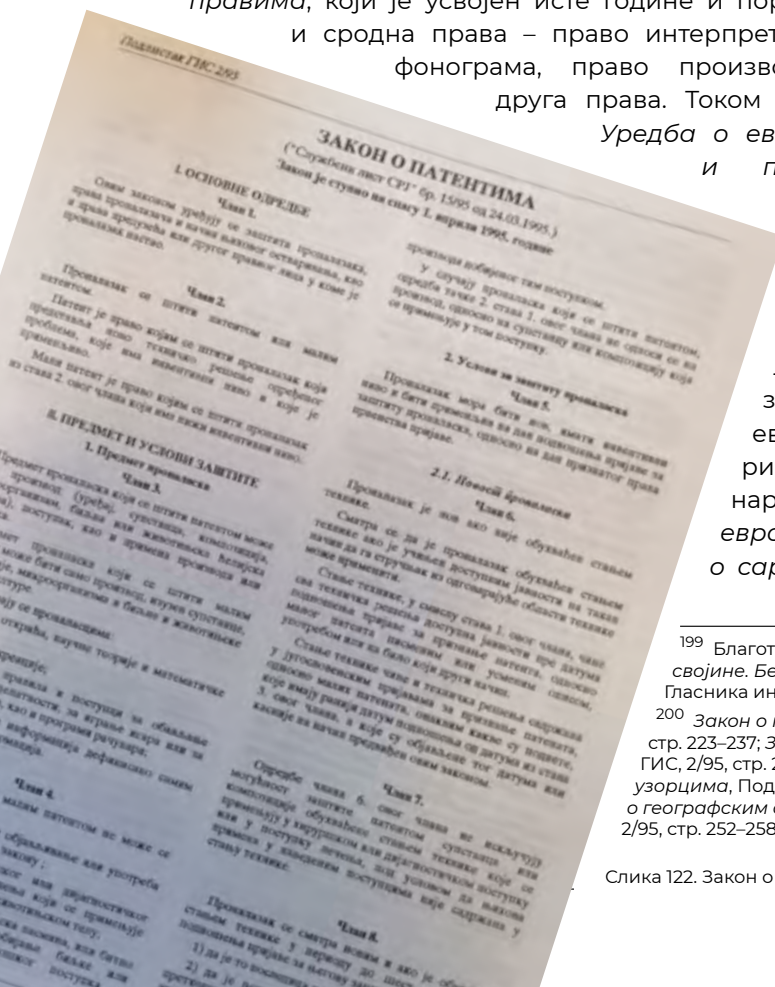
раду међународних организација, случајевима из судске праксе, вестима и огласима. У складу са новим именом и надлежностима у „Подлиску” су од 1995. све више објављивани и текстови о ауторском и сродним правима.¹⁹⁹

Завод је у тешким условима успевао да води бригу и о законодавству о интелектуалној својини. Током 1994. године припремљени су законски предлози, а 1. априла 1995. године ступили су на снагу *Закон о патентима*, *Закон о жиговима*, *Закон о моделима и узорцима* и *Закон о географским ознакама порекла*. Њиховим доношењем престао је да важи *Закон о заштити проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања* из 1990. Тако су после пола века социјалистичког законодавства и лутања у области индустријске својине, на модеран начин законски регулисана сва права индустријске својине и усаглашена са међународним уговорима и европским законодавством.²⁰⁰ Потом су донете и уредбе за спровођење поменутих закона (*Уредба о признању патента, односно малог патента*, *Уредба о поступку за признање модела и узорка*, *Уредба о поступку за признање жига* итд). Завод је припремио и предлог *Закона о топографији интегрисаних кола* и *Уредбу о поступку заштите топографије интегрисаних кола*, које су усвојене 1998, као и *Закон о ауторском праву и сродним правима*, који је усвојен исте године и поред ауторског, обухватао је и сродна права – право интерпретатора, право произвођача фонограма, право произвођача ба-за података и друга права. Током 1999. ступила је на снагу

Уредба о евиденцији ауторских дела и предмета сродних права. У питању је био још један корак напред у заштити интелектуалне својине и још једна дужност Савезног завода за интелектуалну својину, који је био задужен за вођење поменуте евиденције. СРЈ је у овом периоду приступила и низу међународних уговора: *Конвенцији о европском патенту* 1996, *Уговору о сарадњи у области патената*

¹⁹⁹ Благота Жарковић, *Гласник интелектуалне својине*. Белешка уз први број, Подлистак Гласника интелектуалне својине, 1/95, стр. 87.

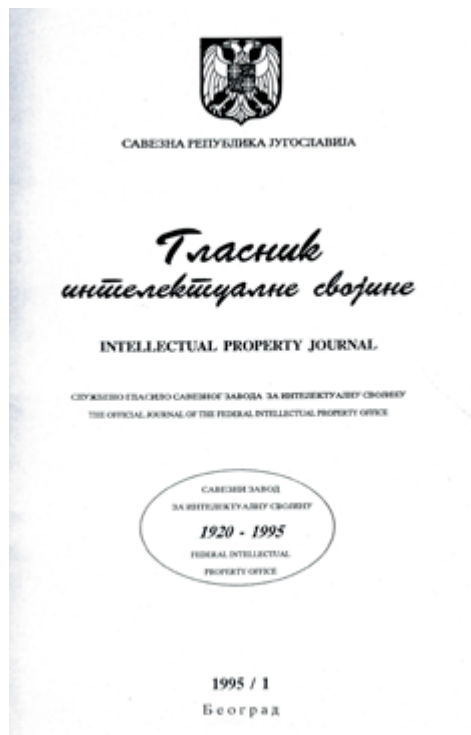
²⁰⁰ *Закон о патентима*, Подлистак ГИС, 2/95, стр. 223–237; *Закон о жиговима*, Подлистак ГИС, 2/95, стр. 238–244; *Закон о моделима и узорцима*, Подлистак ГИС, 2/95, стр. 245–251; *Закон о географским ознакама порекла*, Подлистак ГИС, 2/95, стр. 252–258; *Службени лист СРЈ*, бр. 15, 24. 3. 1995.

1997, Уговору о живовном праву 1998, WIPO уговору о ауторском праву и WIPO уговору о интерпретацијама и фонограмима 1998, Лисабонском аранжману о заштити ознака порекла и њиховом међународном регистровању 1999, Најробијском уговору о заштити олимпијског симбола 2000, Мадридском споразуму о сузбијању лажних и преварних ознака порекла на производима (закључен 1891) 2000. године итд.²⁰¹

Под бомбама 1999. године

Рад Завода за интелектуалну својину био је у застоју током тромесечног напада НАТО снага на СР Југославију, од марта до јуна 1999. године. Завод је током бомбардовања био дислоциран на два места, а његов рад редукован на петину радног потенцијала. Додатни проблем је настао од септембра до децембра 1999. када је Завод принудно исељен из просторија СИВ-2 и СИВ-3, чиме је у потпуности био паралисан нормалан рад. Уследило је четворомесечно чекање на решење проблема простора за смештај запослених и патентне документације, што се веома негативно одразило на функционисање Завода, пре свега Сектора за патенте, Сектора за знаке разликовања и Сектора за информационо-документационе послове. У том периоду било је у потпуности онемогућено суштинско испитивање пријављених патената, као и претраживање база података.²⁰² Руководство Завода (1998. године за вршиоца дужности директора постављена је мр Љубинка Радосављевић) упутило је поводом бомбардовања Апел Светској организацији за интелектуалну својину и заводима и удружењима за заштиту интелектуалне својине.²⁰³

Слика 123. Гласник интелектуалне својине 1995. (ГИС)

²⁰¹ Извештај о раду Завода за интелектуалну својину у 1995, Подлистак ГИС, 3/96, стр. 314; Извештај о раду Завода за интелектуалну својину у 1998, Подлистак ГИС, 3/99, стр. 641, 663-666; Љ. Радосављевић, нав. дело, стр. 20, 25, 28; Закон о ауторским и сродним правима, Службени лист СРЈ, бр. 24/98; Закон о заштити топографија интегрисаних кола, Службени лист СРЈ, бр. 12/98 и 15/98.

²⁰² Извештај о раду Савезног завода за интелектуалну својину у 1999, Подлистак ГИС, 3/2000, стр. 209, 239.

²⁰³ Подлистак ГИС, 1/1999, стр. 201-203.

Престанком бомбардовања пропадање Завода се наставило. Опрема и драгоценадокументација били су растурени на седам локација, по подрумима и ходницима. После 80 година од оснивања, Завод током 2000. није издао ниједно решење о патентној заштити проналазака, што се није десило ни за време Другог светског рата. Рачун у Швајцарској је био блокиран и држава је губила милионе девизних динара месечно од изостанка уплата за међународну заштиту жигова и индустријској дизајна. Завод је имао само 102 запослена, а препорука је била да постоји 180 службеника, 150 за патенте и 30 за жигове и индустријски дизајн. У то време је било око 10.000 нерешених захтева за праву интелектуалне својине. Док се у западним земљама на решавање права на патент чекало 18–24 месеца, у СРЈ се у просеку чекало око седам година.²⁰⁴

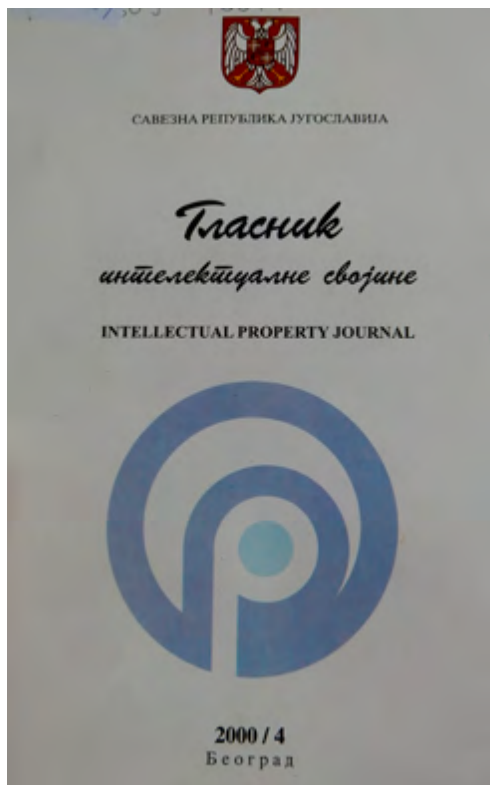
Почетком 1999. године донет је нови Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Савезном заводу за интелектуалну својину. Према организационој структури постојали су Сектор за патенте са одељењима за хемију, машинство, електротехнику и општу технику и одељење за правна питања патената; Сектор за знаке разликовања са одељењем за жигове и групом за моделе узорке и ознаке порекла; Сектор за техничко-технолошке информације са одељењем за документацију и одељењем за дисеминацију информација; Сектор за заједничке послове са одељењима за информациони систем, за регистре и опште послове и за издавачку и рефералну делатност; и Група за ауторско и сродна права. По систематизацији је било предвиђено 106 радних места, а попуњено је било 99.²⁰⁵

Опоравак и повратак у свет 2000–2003. године

Промене до којих је дошло 5. октобра 2000. године одразиле су се и на Савезни завод за интелектуалну својину. Поново су покренуте неке од основних активности, решени су неки од горућих проблема и успостављене су везе са иностранством. Јануара 2001. године на дужност директора постављен је Благота Жарковић. Од 2001. године Савезни завод за интелектуалну својину обављао је послове који се односе на послове индустријске својине, ауторско право и сродна права на основу члана 26. *Уредбе о образовању Савезних министарстава, других савезних органа и организација и служби Савезне владе*. Завод је организационо био у саставу Савезног

²⁰⁴ *Интелектуална својина – најскупља роба, интервју са Благотом Жарковићем, водио Јово Вукелић, 13. 3. 2001. <https://izmedjusnajave.rs/2148-2/?script=lat> (приступљено 30. 5. 2020).*

²⁰⁵ Подлистак ГИС, 2/1999, стр. 439–446.

Слика 124. Гласник интелектуалне својине 2000. (ГИС)

Слика 125. Обележавање 80 година Завода 2000. (ГИС)

министарства привреде и унутрашње трговине. У примени је било шест националних закона из области интелектуалне својине, шест подзаконских аката и 21 међународни уговор, а била је започета ревизија законских аката ради хармонизације са законодавством Европске уније и прилагођавања међународним уговорима.²⁰⁶

Међу првима је на ред за решавање дошао стари и један од највећих проблема – проблем простора. О томе се расправљало у марту и априлу 2001. и код надлежних органа је владало мишљење да зграда Федерације на Тргу Николе Пашића 11 идеално одговара специфичним потребама Завода. Један од разлога је био и што је зграда имала добар простор за јавну читаоницу и информациони систем Завода: 11,5 милиона патентних списа, 5 хиљада ЦД-РОМ-ова, 117 хиљада микрофишева и др. Требало је да Завод добије зграду, а да се део простора одвоји за Скупштину Југославије. Тако би Завод после 80 година постојања, у „Палати интелектуалне својине” на Тргу

²⁰⁶ Извештај о раду Савезног завода за интелектуалну својину у 2002. години, Подлистак ГИС, 3/2003, стр. 655-656; Службени лист СРЈ, бр. 41/2001; Хроника Савезног завода за интелектуалну својину, Подлистак ГИС, 2/2001, стр. 289.

Николе Пашића 11, објединио под једним кровом све своје службе и почео нормално и ефикасно да ради. Међутим, ова идеја није реализована.²⁰⁷

Као што се 80 година раније први председник Управе за индустријску својину Јанко Шуман жалио претпостављенима и тражио да се реши питање недостатка простора и стручних службеника, тако је чинио и Благота Жарковић током свог дугогодишњег руковођења Заводом за патенте и Заводом за интелектуалну својину. Ови проблеми су бивали све тежи и све више су оптерећивали нормалан рад Завода. Тек на почетку 21. века, у деветој деценији постојања Завода, питање простора се почело озбиљније решавати, после бројних пресељења и разбацаности на више локација. Заводу за интелектуалну својину су на прослави поводом Светског дана интелектуалне својине, 26. априла 2002. године, предати кључеви зграде у Змај Јовиној 21, у којој је Завод добио довољно простора за обављање свакодневних активности и законских надлежности, али и за одржавање семинара, конференција и прослава.²⁰⁸

Важан задатак после 2000. године био је повратак у међународне организације и обнова покиданих веза са светом. У Женеви је од 24. септембра до 3. октобра 2001. одржана 36. серија састанка управних тела WIPO-а, која је у том тренутку окупљала 162 државе чланице. На почетку заседања главни правни саветник Међународног бироа WIPO изложио је фактографију у вези са нотификацијом о сукцесији и потврђивању коју је Југославија депоновала код генералног директора WIPO 14. јуна 2001. године. Након кратке, позитивно интониране интервенције председавајућег и изјаве делегата Бугарске у име Групе земаља Централне Европе и Балтика стављене су ван снаге резолуције WIPO из 1992. и 1993. године и донета је одлука којом се „позива Савезна Република Југославија да учествује на заседањима WIPO“. Улазак делегације Југославије у пленарну салу WIPO поздрављен је аплаузом (делегацију су чинили директор Завода Благота Жарковић, професор Правног факултета у Београду Весна Бесаревић, помоћник директора Завода Бранка Тотић и отправник послова у мисији СРЈ при УН у Женеви Мирјана Радић). Повратак СРЈ у WIPO био је добро припремљен напорима Мисије СРЈ при Уједињеним нацијама и Савезног завода за интелектуалну својину и координацијом са надлежним органима WIPO. Тако су се, после скоро десет година екскомуникације, Југославија и Савезни завод за интелектуалну својину вратили у међународну заједницу као равноправни члан.²⁰⁹

²⁰⁷ Хроника Савезног завода за интелектуалну својину, Подлистак ГИС, 2/2001, стр. 289.

²⁰⁸ Подлистак ГИС, 4/2002, стр. 722-727, 290; Д. Радовић, *Охрабрење и креативност*, Политика 27. 4. 2002.

²⁰⁹ *Повратак Југославије у Светску организацију за интелектуалну својину*, Подлистак ГИС, 4/2001, стр. 591-594; *Извештај о раду Савезног завода за интелектуалну својину у 2001. години*, Подлистак ГИС, бр. 3/2002, стр. 516-518.

Исте године, током априла и маја размењена су писма и обновљени односи између Савезног завода за интелектуалну својину и Европске патентне организације (ЕРО). Током лета 2001. представници ЕРО су посетили Завод, а крајем 2001. потписан је споразум између СРЈ и Европске патентне организације. Стручњаци Завода су се ангажовали и у оквиру процеса приступања Југославије Светској трговинској организацији, тако што су израдили сепарат под називом „Режим трговинских аспеката интелектуалне својине у СРЈ“ за „Меморандум СРЈ за приступање Светској трговинској организацији“. Представници Завода су учествовали на неколико међународних конференција (Конференцији о интелектуалној својини, интернету, електронској трговини и традиционалним знањима у Бугарској маја 2001, Симпозијуму о утицају нових технологија на ауторско и сродна права, у Вашингтону новембра 2001 итд.). Одржавани су билатерални односи и размењене делегације са Републиком Српском и са Државним заводом за проналаске и жигове Румуније.²¹⁰

О снажном опоравку, консолидацији и успону Завода почетком новог века сведочи део из извештаја о раду за 2002. годину. Поред усељења у нову зграду, почело је умрежавање Завода, повећан је број запослених (по

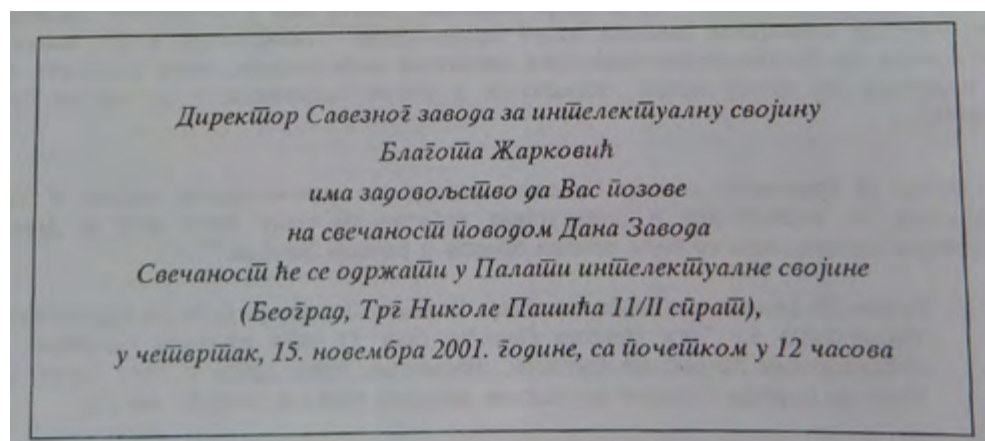

Слика 126. Палата интелектуалне својине,
Трг Николе Пашића 11.

²¹⁰ Подлистак ГИС, 2/2001, стр. 249–275, 290; Подлистак ГИС, 3/2001, стр. 458–460; Споразум између владе СРЈ и Европске патентне организације о сарадњи у области патената, Подлистак, бр. 5/2001, 815–818; Извештај о раду Савезног завода за интелектуалну својину у 2001. години, Подлистак ГИС, бр. 3/2002, стр. 518–522.

Слика 127. Зграда Завода за интелектуалну својину, Кнегиње Љубице 5.

Слика 128. Позивница на свечаност поводом Дана Завода, 15. 11. 2001. (ГИС)

систематизацији је било 172 места, а попуњено 123, од тога 70 са високом стручном спремом) и набављена одређена количина компјутерске и друге опреме, што се све позитивно одразило на резултате рада Завода. Током 2002. остварена је нарочито успешна међународна сарадња, успостављени су односи са заводима за интелектуалну својину свих бивших југословен-

ских република; Европска унија је финансирала израду четири студије за потребе Завода; у сарадњи са WIPO, EPO и USAID-ом организовано је у Београду пет семинара, као и више сусрета са експертима Међународне асоцијације филмских продуцената (MPA), Међународне организације фонограмске индустрије (IFPI) и представницима других међународних организација. Завод је по наведеним основама посетило преко 30 експерата из света, од којих неки и више пута, а 22 стручњака Завода учествовала су на састанцима и семинарима у иностранству. У посети Заводу је током 2002. било неколико делегација и сарадника WIPO. Приходи Завода били су у 2002. години већи за 39.025.272,98 динара од расхода (приходи око 76 милиона, расходи око 36 милиона, а контрибуција WIPO-у 960.920,98 динара).²¹¹

Савезни завод за интелектуалну својину се све више окретао и стручној и лаичкој јавности делујући на подизање компетенција стручних кадрова, као и на свест о значају и улози интелектуалне својине у савременом свету. Тако су Завод и Правни факултет Универзитета у Београду организовали од 2001. године специјалистичке студије из области интелектуалне својине под називом „Школа интелектуалне својине“, за дипломиране правнике, економисте и патентне заступнике у трајању од два семестра. Предавачи су били професори Правног факултета, познати стручњаци из праксе, судије Врховног суда, адвокати. Током другог семестра обављана је пракса у Савезном заводу за интелектуалну својину, у Југословенској ауторској агенцији, СОКОЈ-у, Врховном суду и адвокатским канцеларијама. Специјалистички испит се полагао јуна 2002. и стицала се диплома Правног факултета са којом се могао уписати трећи семестар и наставити магистарске студије по програму Правног факултета. По завршеним специјалистичким студијама могао се полагати испит за заступнике у Савезном заводу за интелектуалну својину.²¹²

²¹¹ Извештај о раду Савезног завода за интелектуалну својину у 2002. години, Подлистак ГИС, 3/2003, стр. 655–656, 678–683, 691.

²¹² Подлистак ГИС, 3/2001, стр. 468–470.

У Државној заједници Србије и Црне Горе 2003–2006. године

После формирања Државне заједнице Србије и Црне Горе, Завод за интелектуалну својину се нашао у оквиру Министарства за унутрашње економске односе. Промењен је и руководилац Завода. После више-деценијског рада у Заводу и руковођења овом установом јуна 2003. године у пензију је отишао Благота Жарковић, њега је накратко заменила в. д. директора Јелена Поповић, која је 27. новембра 2003. разрешена, а за директора је именован проф. др Слободан М. Марковић.²¹³

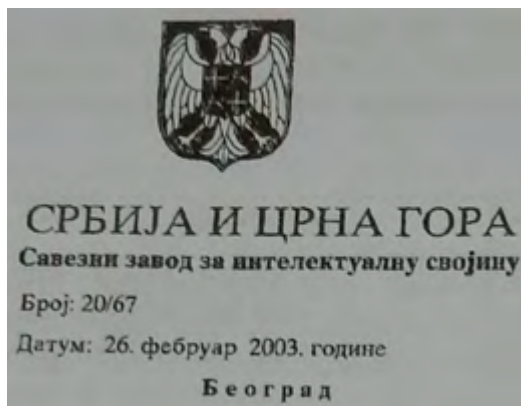
Од почетка 2000-их у Заводу се радило на измени постојећег законодавства и већ 2002. године су поднети предлози измена и допуна *Закона о патентима* и *Закона о жиговима* из 1995. Иако су закони из области интелектуалне својине били новијег датума, њихове измене и допуне су биле условљене потребом да се настави започети процес хармонизације са одговарајућим прописима Европске уније, као и са, у међувремену донетим, међународним конвенцијама из те области. Ту потребу су условљавали и примена одговарајућих законских решења у пракси, убрзани развој технологија (генетско инжењерство, дигиталне технологије и слично), значајно повећана економска улога патената, односно укупног права интелектуалне својине у међународним односима и нове економске и политичке перспективе земље. Рецимо, циљ предложених измена и допуна *Закона о патентима* је био усклађење са одредбама *Споразума о трговинским аспектима права интелектуалне својине* (ТРИПС) из 1994. године (што је био један од основних услова за приступ СРЈ Светској трговинској организацији), одредбама *Конвенције о европском патенту*, и другим међународним уговорима.²¹⁴

На тим основама, средином деценије донет је низ закона и уредаба из области интелектуалне својине: *Закон о патентима*, *Уредба о поступку за правну заштиту проналазака*, *Закон о жиговима*, *Закон о правној заштити дизајна* и *Закон о ауторским и сродним правима* 2004; *Уредба о поступку за признавање жига*, *Закон о поступку за признавање права на дизајн* и *Уредба о евиденцији ауторских дела и предмета сродног права* 2005; *Закон о ознакама географског порекла* 2006. године.²¹⁵ Тако је заокружена

²¹³ Подлистак ГИС, бр. 6/2003, 1412.

²¹⁴ Подлистак ГИС, бр. 2/2002, 303–344.

²¹⁵ *Закон о патентима*, Службени лист СЦГ, бр. 32, 2. 7. 2004; *Уредба о поступку за правну заштиту проналазака*, Службени лист СЦГ, бр. 62, 2004; *Закон о жиговима*, Службени лист СЦГ, бр. 61/2004; *Уредба о поступку за признавање жига*, Службени лист СЦГ, бр. 28/2005;

Слика 129. Меморандум Завода 2003. (ГИС)

водила разговоре са директором Завода Слободаном Марковићем. Повод за посету био је почетак регионалног CARDS (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation) програма Европске уније који је био усмерен на јачање заштите интелектуалне својине у земљама Западног Балкана. Седиште програма се од 2003. године налазило у Београду, чиме је започета нова страница у односима Европске патентне организације и Србије и Црне Горе. Посета је требало да убрза и ратификацију већ потписаног споразума између ЕПО и Србије и Црне Горе (2001), доношење новог Закона о патентима и да укаже на значај заштите интелектуалне својине за укупан развој земље и за придруживање Европској унији. Циљ сарадње био је убрзање укључивања Завода у правне, информатичке, организационе и стручне стандарде који су постојали у систему европског патента. Кобер је отворио семинар под називом „Како прикупити и искористити патентне информације”, који је одржан у Београду од 10. до 12. фебруара 2004. У то време одржан је и састанак Управног одбора CARDS програма којем су присуствовали руководиоци националних институција за интелектуалну својину Србије и Црне Горе, Албаније, Босне и Херцеговине, Хрватске и Македоније.²¹⁶

После повратка у чланство WIPO-а, представници Завода, као надлежне установе, били су чланови државних делегација Србије и Црне Горе на годишњим заседањима скупштина чланица ове организације. Србија и Црна Гора је била у групи земаља централне Европе и Балтика са Албанијом, БиХ, Бугарском, Хрватском, Македонијом, Мађарском, Летонијом, Естонијом, Литванијом, Словенијом, Словачком, Чешком и Пољском. На овим заседањима је уочавана све дубља традиционална подела на развијене државе на једној, и неразвијене или државе у развоју, на другој страни. Развијене земље су се залагале за стално повећавање међународних стандарда за-

²¹⁶ CARDS Регионални програм 2002, Подлистак ГИС, 6/2003; Подлистак ГИС, бр. 1/2004, 481–482; Подлистак ГИС, бр. 1/2004, 229, 243–245.

штите интелектуалне својине, а мање развијене су сматрале да ниво стандарда заштите интелектуалне својине мора да одговара нивоу економског развоја сваке државе. Поред неслагања у бројним питањима, већина чланица се слагала са стратешким циљевима WIPO у то време: стварањем културе интелектуалне својине, јачањем постојећег међународног система интелектуалне својине и развојем нових елемената система (заштита генетских ресурса, традиционалног знања и фолклора), и унапређењем ефикасности стручних служби WIPO.²¹⁷

Важан сегмент међународне сарадње било је учешће на међународним конференцијама и семинарима. Посебно треба истаћи семинар о информационим технологијама у Заводима за интелектуалну својину, који је одржан 17–21. маја 2004. у Португалу. Сарадник Завода Слободан Трифковић се упознао са актуелним стањем на међународном нивоу у овој области и уочио процес унификације и стандардизације софтверских решења у заводима за интелектуалну својину. Закључено је да Завод није био у доброј позицији по питању информационог система и да није био довољно присутан на сличним скуповима, за разлику од земаља из окружења.

Слика 130. Посета немачке организације ГЕМА 2003. (ГИС)

²¹⁷ Подлистак ГИС, бр. 5/2004, 1047-1048.

Пред Заводом је било много кадровских, материјалних и организационих тешкоћа које је требало превазићи да би се пратио убрзани развој и светски трендови у овој области.²¹⁸ Сарадници Завода су 2003. године боравили у САД, Чешкој и Норвешкој, а потом учествовали на Семинару о правним питањима процедуре признања жига и патента септембра 2004, на састанку WIPO Сталног комитета за жигове, индустријски дизајн и географске ознаке порекла октобра 2004, у Радној групи за унапређење Мадридског система међународне заштите жигова у Женеви јула 2005 итд.²¹⁹

Међународна сарадња је развијана и кроз билатералне контакте и посете. У овом периоду Завод је, поред осталих, посетила делегација немачке организације за колективно остваривање ауторског права музичких стваралаца ГЕМА (фебруара 2004).²²⁰ Тако се Завод убрзано враћао у актуелне светске токове у заштити интелектуалне својине.

Као што се до сада могло видети, рад Завода за интелектуалну својину (од 1994) после распада СФРЈ може се поделити у две различите целине: до 2000. године и после ње. То је уочљиво и из прегледа пријава и регистрација патената, жигова, узорака и модела у периоду од 1992. до 2000. и од 2001. до 2010, што је представљено у следећим табелама и графиконима који представљају сажетак рада Завода током две тешке деценије.

Табела. Пријављени патенти 1992–2000.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Домаћи	555	572	574	584	477	372	415	274	324
Страни	570	267	214	230	237	141	203	449	524
Укупно	1125	839	788	814	714	513	618	723	848

Табела. Регистровани патенти 1992–2000.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Домаћи	139	115	156	161	96	70	112	59	3
Страни	236	382	518	350	186	133	137	49	-
Укупно	375	497	674	511	282	203	349	108	3

²¹⁸ Подлистак ГИС, бр. 5/2004, 1056-1058.

²¹⁹ Подлистак ГИС, бр. 5/2004, 1207-1216; Подлистак ГИС, 4/2005, 906-909; Извештај о раду Завода за интелектуалну својину у 2003. години, Подлистак ГИС, бр. 2/2004, стр. 483–484.

²²⁰ Подлистак ГИС, бр. 1/2004, 243.

Табела. Регистровани жигови 1992–2000.

	Међународни	Национални		Укупно
		страни	домаћи	
1992	4627	730	200	5557
1993	3804	288	120	4212
1994	3318	619	255	4192
1995	3467	472	203	4142
1996	3906	434	286	4626
1997	4338	457	290	5085
1998	4340	1093	551	5984
1999	3095	615	243	3953
2000	4438	189	172	4799

Табела. Регистровани узорци и модели 1992–2000.

	Међународне пријаве	Национални		Укупно
		страни	домаћи	
1992		16	80	96
1993		12	46	58
1994	304	22	35	361
1995	451	6	44	511
1996	573	28	58	659
1997	754	6	64	824
1998	810	19	110	939
1999	825	1	23	849
2000	913	5	14	932

Табела. Регистровани патенти 2001–2010.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 ²²¹	2010
Домаћи	31	73	86	55	68	46	71	70	103	98
Страни	11	58	93	81	92	70	207	224	300	854
Укупно	42	131	179	136	160	116	278	294	403	952

²²¹ У 2009. је започела регистрација проширених европских патената који су обухваћени страним регистрованим патентима

Табела. Регистровани мали патенти 2001–2010.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Домаћи	121	86	100	74	67	79	93	81	86	74
Страни	1	3	0	1	2	1	3	3	0	4
Укупно	122	89	100	75	69	80	96	84	86	78

Табела. Регистровани жигови 2001–2010.

	Међународне регистрације	Националне регистрације		Укупно
		Странци	Домаћи носиоци	
2001	4785	368	279	5432
2002	3605	731	342	4678
2003	4330	886	459	5675
2004	4743	789	591	6123
2005	5505	913	790	7208
2006	4964	961	962	6887
2007	5162	846	1246	7624
2008	5659	1472	1636	8767
2009	5885	1521	1819	9225
2010	5158	727	1143	7028

Табела. Регистровани индустријски дизајн 2001–2010.

	Хашки аранжман	Националне регистрације		Укупно
		Странци	Домаћи носиоци	
2001	925	20	62	1007
2002	934	13	80	1027
2003	712	13	71	796
2004	455	13	103	571
2005	418	16	24	458
2006	475	28	147	650
2007	400	28	59	475
2008	351	17	45	413
2009	181	28	59	268
2010	218	23	92	333

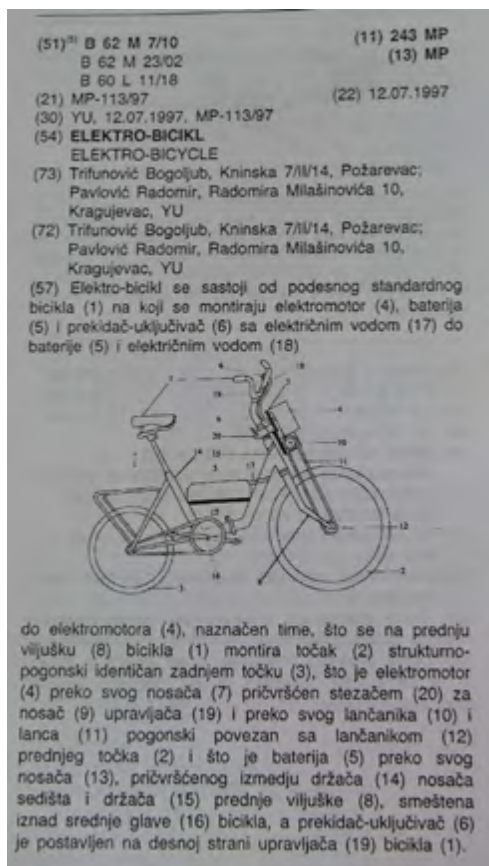
Овим подацима треба додати и активност одсека за ауторска и сродна права. На основу Закона о ауторском и сродним правима у Заводу је од септембра 1999. до 31. децембра 2006. укупно депоновано 2.748 ауторских дела, односно предмета сродних права (од тог броја, до краја 2001. депоновано је само 256 дела). Само током 2006. депонован је 681 примерак ауторског дела, што је био пораст од 35% у односу на 2005. годину. Поред тога, одсек је доносио решења о издавању дозвола за обављање делатности колективног остваривања ауторског и сродних права, вршио надзор над њиховим радом и водио Регистар организација за колективно остваривање ауторског и сродног права. У том Регистру су се 2004. године налазили СОКОЈ – Друштво за заштиту ауторских музичких права, ОФРЈУ – Организација за колективно остваривање права произвођача фонограма, и DVD GROUP – организација за колективно остваривање сродних права произвођача видеограма на DVD форматима. Сарадници одсека су учествовали и у различитим облицима међународне сарадње, учествовали у раду WIPO, борили се против пиратерије, сарађивали са издавачким кућама и медијима, давали мишљења, вршили вештачења, држали семинаре и предавања итд.²²²

Завод је током прве деценије 21. века интензивно радио на ширењу знања о интелектуалној својини у јавности, покретањем или учешћем у разним пројектима, семинарима, циклусима предавања итд. Тако је током новембра и децембра 2003. у организацији НВО Балканкулт у Београду одржан циклус од четири трибине посвећен заштити интелектуалне својине у култури, на којем су учествовали и сарадници Завода (С. Марковић, Љиљана Рудић-Димић, Александар Петровић, и др.). Једна од трибина била је посвећена заштити ауторских права на пољу традиционалних знања. Повод за трибине била је књига Камила Идриса, директора WIPO „Интелектуална својина – моћно средство економског раста, објављена у издању Завода и НВО Балканкулт.²²³

Завод је прослављао Светски дан интелектуалне својине, 26. април, који је WIPO установила од 2001. као дан када је 1970. ступила на снагу Конвенција о оснивању WIPO. Сваке године су тим поводом спровеђене различите пригодне активности, одржавана предавања и трибине, додељиване награде, ширен је значај проналазаштва и интелектуалног стварања итд. Тако је 2005. године спроведена акција „Заштитимо стваралаштво“ чији је циљ био „да пружи подстицај измештању интелектуалне својине ка жижи пројекција привредног развоја и да укаже на практичне примере како се заштита интелектуалне својине претвара у полуку економског раста“. Шири оквир и суштина ове акције било је „формирање културе интелектуалне својине као саставног дела културе свакодневног живота“, што је Завод све више узимао

²²² Подлистак ГИС, бр. 4/2002, 710-712; Извештај о раду Завода за интелектуалну својину за 2004. годину, Подлистак ГИС, 2/2005, стр. 430-432; Извештај о раду Завода за интелектуалну својину за 2006. годину, Подлистак ГИС, 2/2007, стр. 493-495.

²²³ Подлистак ГИС, бр. 1/2004, 235.

Слика 131. Патент електрични бицикл 1997. (ГИС)

као важан сегмент свог деловања. У оквиру прославе, а поводом 85 година постојања, Заводу је додељена Златна плакета ЈУПИН-а, југословенског удружења проналазача.²²⁴

Круна обележавања 85 година рада била је додела Ордена рада којим је председник државне заједнице Србија и Црна Гора одликовао Завод за интелектуалну својину. Орден је директору Слободану Марковићу 27. децембра 2005. уручио министар за унутрашње економске односе Србије и Црне Горе, Амир Нурковић. У Указу је стајало да се Орден додељује за „успешан рад, постигнуте резултате на афирмацији и унапређењу заштите интелектуалне својине, као и за изузетан допринос на усклађивању законских прописа са светском регулативом из ове области”.²²⁵ Захваљујући се на Ордену директор Слободан М. Марковић је изјавио да су „институције главно обележје добро уређеног друштва. Зато крећемо у остварење визије

²²⁴ Подлистак ГИС, бр. 3/2005, 677.

²²⁵ Јелена Тасић, Заводу за интелектуалну својину уручен Орден рада, Подлистак ГИС, бр. 6/2005, 1469-1470.

Слика 133. Додела Ордена рада Заводу 2005. (ГИС)

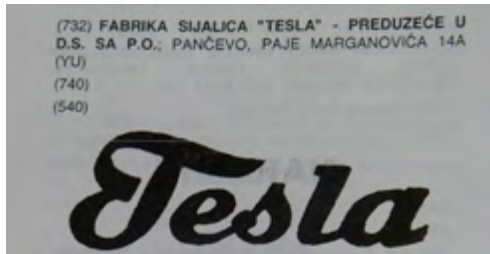

Слика 134. Орден рада (ГИС)

будућности Завода, која ће омогућити и његову стоту и друге годишњице”. Та нова визија Завода састојала се у прерасподели тежишта у раду и проширењу надлежности. Традиционална основна функција Завода као управног органа све више се ширила на стручну област образовања, пружање информационих услуга од значаја за привредно пословање, сарадњу са привредом, универзитетима и научним институтима, помоћ другим државним органима у вези са планирањем развоја заснованог на експлоатацији интелектуалне својине итд. Изазов епохе је поред ширења активности био и прихватање строгих стандарда ефикасности и квалитета који су постојали у Европи и свету, допринос процесу европске интеграције

Слика 135. Интелектуална својина за све – План за успех, издање Завода поводом 85 година рада 2005.

44912

sirup bokvice
RISKO

(540)

**Дечје
Новине**

(591)

(550)

(511) Кл. 16: картон и производи од картона – блокови за цртање и писање; штампане ствари, новине, часописи, ревије, нотеси и свеске; књиговезачки материјал, фотографије, постери; материјали за обуку и наставу, школски прибор и учила; карте за игру; торбе и вреће за увијање и паковање.

Кл. 28: игре и играчке; опрема за различите спортове и игре.

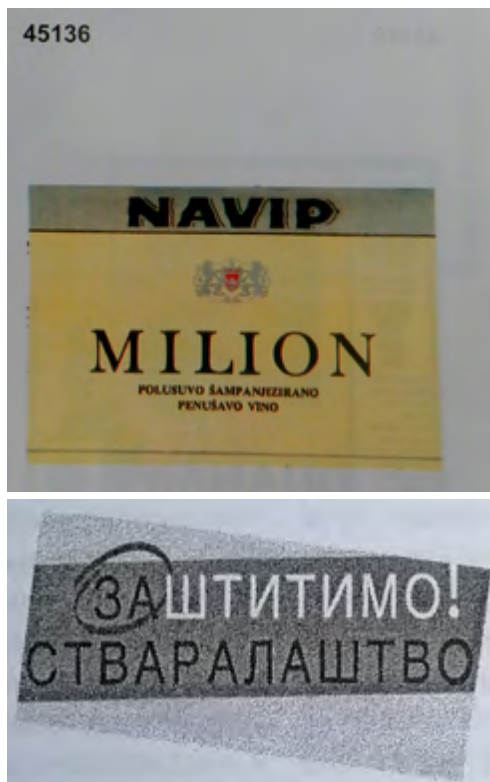
Кл. 41: образовне услуге; припремање обуке; разонода; спортске и културне активности; издавање текстова и књига.

45138

44870

Слика 136–147. Жигови заштићени 90-их и почетком 2000-их (ГИС)

Слика 148. Заштитимо стваралаштво (ГИС)

и интензивно упознавање јавности са значајем интелектуалне својине у модерном друштву и њеним утицајем на економски и културни напредак.²²⁶

Међутим, Завод је ове нове задатке и визију морао да извршава у новој држави. За мање од пола године после доделе Ордена рада Заводу, Црна Гора је на референдуму изгласала независност, државна заједница се распала, а Србија је, после скоро 90 година, поново постала независна и самостална држава. Завод је поново морао да мења државно-правни и територијални оквир свог деловања, по четврти пут током свог постојања, а први пут је имао да делује у независној српској држави.

²²⁶ Јелена Тасић, Заводу за интелектуалну својину уручен Орден рада, Подлистак ГИС, бр. 6/2005, 1469-1470; Извештај о раду Завода за интелектуалну својину у 2005. години, Подлистак ГИС, бр. 2/2006, стр. 627.

У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 2006–2020. ГОДИНЕ

Република Србија

После издвајања Црне Горе 2006. године, Србија је поново постала независна држава. Народна Скупштина је 5. јуна 2006. прогласила Србију сувереном Републиком. Тако је после 88 година проведених у југословенској заједници, Србија обновила своју државност. Устав је проглашен 8. новембра 2006. и њиме је Србија дефинисана као држава српског народа и свих грађана који у њој живе, заснована на владавини права, социјалној правди, начелима грађанске демократије, људским и мањинским правима и слободама и припадности европским принципима и вредностима.²²⁷

Међу политичким, друштвеним и економским проблемима издваја се питање статуса Косова и Метохије, које се од 1999. налазило под управом администрације Уједињених нација. После неуспешних преговора о статусу, привремени органи самоуправе Косова су 17. фебруара 2008. године прогласили независност. Независност своје покрајине Србија није признала, као и низ других држава, и од тада се око питања независности Косова води дипломатска борба на међународном нивоу.

Слика 149. Застава Републике Србије

²²⁷ Устав Републике Србије, <https://www.srbija.gov.rs/> (приступљено 12. 4. 2020).

Србија је директно усмерена на сарадњу са Европском унијом и приступање Унији је дефинисано као најважнији дугорочни стратешки циљ државе. Сарадња са Унијом се одвија на више нивоа и кроз више видова и пројеката. Марта 2012. Србија је постала кандидат за чланство у Европској унији. Од 21. јануара 2014. Србија је почела преговоре о приступању Унији.²²⁸ Ово опредељење је кључно за демократске политичке и економске реформе, а исто тако и за развој заштите интелектуалних права у Србији и њихово уклапање у међународне оквире.

Завод за интелектуалну својину Републике Србије – структура, кадрови и закони

После одвајања Црне Горе, маја 2006. године, Завод за интелектуалну својину је наставио да ради као управна организација Републике Србије. Од 2006. Завод је радио као посебна организација, финансирана средствима буџета Републике Србије и сопственим приходима оствареним од административних такси, међународних аранжмана и на основу Споразума о сарадњи и проширењу са Европском патентном организацијом из 2004. године. У почетку, Завод је радио у правном вакууму, уз много тешкоћа и недоумица. Као последица статусних промена појавили су се технички проблеми у вези са администрирањем пријавама патената и признатих права (промена кодова државе, промена држављанства једног броја пријавилаца итд.). Постојали су и извесни кадровски проблеми. Упркос тешкоћама, Завод је наставио са редовним активностима.²²⁹

Према Правилнику о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Заводу су крајем 2006. постојали: Сектор за patente, са одељењима за хемију, машинство, електротехнику и општу технику и за правна питања патената; Сектор за знаке разликовања, са Одељењем за жигове, Одсеком за међународне жигове и Одсеком за дизајн и географске ознаке порекла; Сектор за информационе услуге, са одељењима за документацију, за дисеминацију информација и за информациони систем; Сектор за регистре и опште послове, са одељењима за регистре и писарницу, за опште послове и за издавачку делатност; Одсек за ауторска и сродна права и Одсек за међународну сарадњу.²³⁰

²²⁸ <http://europa.rs/srbija-i-evropska-unija/> (приступљено 12. 4. 2020).

²²⁹ Извештај о раду Завода за интелектуалну својину за 2006. годину, Подлистак ГИС, бр. 2/2007, стр. 473–474.

²³⁰ Извештај о раду Завода за интелектуалну својину за 2006. годину, Подлистак ГИС, бр. 2/2007, стр. 499.

И организациона структура се касније мењала, већ почев од 2007. године. По последњем Правилнику о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Заводу за интелектуалну својину из априла 2019. у Заводу су образовани Сектор за патенте, са Одељењем за машинство, електротехнику и општу технику, Одељењем за хемију и хемијску технологију и Одсеком за правна питања патената; Сектор за знаке разликовања са Одељењем за жигове и Групом за индустријски дизајн и ознаке географског порекла; и Сектор за ауторска и сродна права, међународну сарадњу и едукацију и информисање, са Одсеком за ауторско и сродна права, Групом за међународну сарадњу и европске интеграције и Центром за едукацију; као уже организационе јединице ван састава сектора образовани су Одељење за регистре, Одсек за информациони систем, Одсек за управљање кадровима и опште послове и Група за финансијске послове.²³¹

У Заводу за интелектуалну својину је 2006. године радило 100, а 2008. 111 запослених. Десетак година касније, у Заводу је на дан 31. 12. 2019. године било 75 запослених на неодређено време (74 државна службеника и један намештеник), један државни службеник на одређено време на замени и осам лица која су била ангажована путем уговора о обављању привремених и повремених послова. По систематизацији је било 88 места.²³²

У почетку је мандат директора Завода наставио проф. др Слободан М. Марковић. Њега је 19.10.2006. године као вршилац дужности, а потом и као директор, наследила Бранка Тотић, која се на тој функцији налазила до 2015. године. Током 2015. године као вршилац дужности директора Заводом је руководила Невенка Новаковић, да би од 2016. на функцију директора Завода дошао мр Владимир Марић, у почетку као вршилац дужности, а потом као директор.

Од 2006. сви закони и подзаконска акта у области интелектуалне својине наставили су да се примењују као прописи Републике Србије. Током 2006. године, ступио је на снагу *Закон о ознакама географског порекла* чиме је завршен вишегодишњи рад Завода на ревизији прописа из области интелектуалне својине у циљу њиховог усклађивања са прописима Европске уније и Светске трговинске организације.²³³ Међутим, то није био крај. Током наредних година настављен је још интензивнији рад Завода на припремама измена и допуна законодавства у области интелектуалне својине са циљем прилагођавања европским прописима.

Тако су 24. децембра 2009. године ступили на снагу нови *Закон о ауторском и сродним правима*, *Закон о жиговима*, *Закон о правној заштити инду-*

²³¹ <http://www.zis.gov.rs/eic/o-zavodu/organizacionastruktura>; (приступљено 15. 6. 2020); Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2019, стр. 72–73.

²³² Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2019, стр. 60.

²³³ Извештај о раду Завода за интелектуалну својину за 2006. годину, Подлистак ГИС, бр. 2/2007, стр. 473

Слика 150. Бранка Тотић

стријског дизајна и Закон о топографији интегрисаних кола. У законима о жиговима и о индустријском дизајну уведена је жалба као правни лек у управном поступку, који је имао за циљ ефикасније и економичније преиспитивање одлука Завода. Закон о ауторском и сродним правима је предвидео формирање тарифа накнада на основу преговора између организација за колективно остваривање ауторског и сродног права и њихових корисника, чиме је постигнуто да тарифе у већој мери одражавају реалне економске могућности корисника. Током 2009. донет је и Закон о заштити права оплемењивача биљних сорти. Закон о ознакама географског порекла је донет 2010. године. Имао је за циљ потпуну хармонизацију са одредбама Директиве Европске уније о ознакама географског порекла природних и пољопривредних производа из 2006. Тиме се постизала контрола испуњености специфичних својстава производа означених регистрованим ознакама географског порекла.²³⁴

Од 2011. посебно је интензивирао рад на измени закона, у складу са једним од главних циљева Стратегије развоја интелектуалне својине од 2011–2015. године – усклађивањем националног законодавства са европским. Донет

²³⁴ Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2009, стр. 6, 15; Службени гласник РС, бр. 104, 16. 12. 2009; Службени гласник РС, бр. 18, 26. 3. 2010.

је нов *Закон о патентима* којим је унапређен поступак испитивања пријава патената (уведено је обавезно достављање извештаја о стању технике пре истека приоритетне године), детаљније је уређен поступак судске заштите малог патента и омогућено је преиспитивање одлука Завода у другостепеном поступку по жалби. Донет је и *Закон о заштити пословне тајне* који је припремио Завод, којим је установљен основ за заштиту пословне тајне од нелојалне конкуренције у свим областима привредног пословања и научно-истраживачког рада. Донет је и *Закон о оптичким дисковима* са циљем успостављања државне контроле над процесом производње и промета оптичких дискова. Завод је добио ново овлашћење и производњу оптичких дискова у Србији могло је да обавља само правно лице или предузетник коме Завод изда одговарајућу лиценцу. Најзначајније промене *Закона о ауторском и сродним правима* односиле су се на норме које су регулисале ограничење ауторског права, право слеђења и заштиту база података.²³⁵

До нових измена закона дошло је већ 2013. године, када је ступио на снагу и Споразум о стабилизацији и придруживању између Европске уније и Републике Србије, по којем је Србија имала обавезу да усклади национално законодавство у области интелектуалне својине са правним тековинама Европске уније, како би се обезбедио једнак ниво заштите и поштовања права интелектуалне својине као у Европској унији. Нови *Закон о жиговима* ступио је на снагу 7. фебруара 2013. године. Извршено је додатно терминолошко усклађивање са прописима Европске уније, уведено је национално исцрпљење права уместо међународног исцрпљења права и извршено је усклађивање одредаба о грађанско-правној заштити са Директивом Европске уније о спровођењу права интелектуалне својине. Са европским прописима је усклађен и *Закон о заштити полупроводничких производа* који је донет са циљем јачања правне заштите топографије полупроводника и потребе усклађивања са међународним и европским стандардима. Припремљене су и измене постојећих закона о заштити дизајна и о ауторском и сродним правима. Циљ је био ефикаснији систем заштите ауторског и сродних права, унапређење колективног остваривања ауторског и сродних права, продужење заштите имовинских права интелектуалног произвођача фонограма и јачање грађанско-правне заштите ауторског и сродних права. И ове измене су биле подстакнуте прописима Европске уније. Припремљене су измене и допуне *Закона о патентима*, као и други правни акти чији је циљ био повећање ефикасности заштите интелектуалне својине. Јула 2013. ступиле су на снагу одредбе *Закона о патентима* у вези са Сертификатом о додатној заштити патената.²³⁶ Нови

²³⁵ Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2011, стр. 5; Службени гласник РС, бр. 99, 27. 12. 2011.

²³⁶ Извештај о раду Завода за интелектуалну својину за 2013. годину, Подлистак ГИС, бр. 2/2014, стр. 317; Службени гласник РС, бр. 55, 25. 6. 2013.

Закон о заштити индустријског дизајна је ступио на снагу 30. маја 2015. и њиме је извршено додатно усклађивање са прописима Европске уније.²³⁷

На измени законодавства се ради и крајем друге деценије 21. века. Закони и други прописи из области интелектуалне својине се мењају и даље усклађују са међународним и европским стандардима, нарочито са директивама и законодавством Европске уније, да би се испунили услови за затварање поглавља 7 – Право интелектуалне својине, које је Србија отворила 20. јуна 2017. године. Током 2019. и 2020. донете су измене и допуне *Закона о жиговима*, *Закона о ауторском и сродним правима*, *Закона о заштити топографије полупроводничких производа* итд.²³⁸

Међународна сарадња

Република Србија је као сукцесор Државне заједнице СЦГ од 2006. ступила у сва права и обавезе СЦГ на међународном плану. Остварила је континуитет чланства у свим међународним организацијама из области интелектуалне својине и наследила чланство у свим међународним конвенцијама у којима је СЦГ била страна уговорница. Од првих година по осамостаљењу Србије настављени су започети пројекти и покретани нови, све интензивнији и разноврснији облици међународне сарадње Завода за интелектуалну својину. Током 2006. године завршен је CARDS 2002, регионални пројекат Европске уније за заштиту права интелектуалне својине у земљама Западног Балкана; настављен је CARDS 2004, национални програм за Србију за техничку помоћ Заводу и потпуно иновирање информационог система до краја 2007. У Заводу је боравило више експертских мисија Европског завода за патенте које су процењивале стање у појединим сегментима рада Завода, давале предлоге за побољшање информационог система, доградњу и дигитализацију постојећих база података, унапређење безбедности људи и докумената, и за унапређење пословне праксе и процедура. Представници Завода су учествовали на више међународних конференција, 32 сарадника Завода је боравило у ЕПО на разним видовима обуке, повећано је учешће представника Завода у раду WIPO сталних комитета као и појединих привремених стручних тела. Завод је током наредних година имао посебно важну улогу у обављању послова из домена интелектуалне својине у оквиру преговора Владе Републике Србије са Европском унијом, Светском трговинском организацијом и у вези са СЕФТА споразумом.²³⁹

²³⁷ ЕИЦ Билтен, бр. 22, јул 2015, 2; *Службени гласник РС*, бр. 55, 22. 5. 2015.

²³⁸ Република Србија. Завод за интелектуалну својину. *Годишњи извештај 2019*, стр. 5–8, 43.

²³⁹ *Извештај о раду Завода за интелектуалну својину за 2006. годину*, Подлистак ГИС, бр. 2/2007, стр. 473, 495–498; Република Србија. Завод за интелектуалну својину. *Годишњи извештај 2007*, стр. 41–43.

Србија је била тек на почетку евроинтеграција и чекао је дуг пут ка Европи у области интелектуалне својине. **У годишњем извештају о напретку Србије у процесу стабилизације и придруживање за 2008.** годину, који је европски комесар за проширење Оли Рен представио у Бриселу 5. новембра 2008. године, у одељку 4.1.7 Право интелектуалне својине, наведено је: „Известан напредак учињен је у области права интелектуалне својине. Завод за интелектуалну својину је наименован од стране Владе у октобру 2007. за координатора за посао реформе права интелектуалне својине. На овај начин је побољшана сарадња између различитих државних институција. Ојачан је информационо-технолошки систем Завода. Такође, запослено је још радника. Међутим, административни капацитет Завода за интелектуалну својину није довољно развијен. Заводу је потребно још квалификованог кадра и континуирано усавршавање. Влада још увек није именовала директора. Финансирање Завода за интелектуалну својину из државног буџета (који је тренутно у надлежности Министарства финансија) треба да се реши и то у смислу трансформисања у финансијски самосталну агенцију, што би условило и пораст ефикасности рада”.²⁴⁰

²⁴⁰ Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2008, стр. 10, 12.

Република Србија је 2007. упутила писмо о намерама да приступи Европској патентној организацији и од тада су почеле припреме за приступање тој организацији. Циљ приступања је било очекивање да ће се повећањем броја страних патената у Србији створити веће шансе за трансфер модерне технологије и директна страна улагања. Србија је 2008. обавештена да испуњава услове и позвана је да приступи Европској патентној организацији, а 1. октобра 2010. приступила је Европској патентној организацији. Вреди истаћи и огромну подршку коју су Републици Србији тим поводом пружиле европске земље, чланице ЕПО-а. Из извештаја Бранке Тотић, тадашње директорке Завода за чијег мандата је Србија остварила тако вредан успех – пуноправно чланство у Европској патентној организацији – уочљиво је да чланице ЕПО-а нису штеделе речи хвале за нашу земљу и њену поштовања вредну традицију заштите интелектуалне својине. На заседању Административног савета ЕПО-а које је одржано у Минхену од 17. до 20. јуна 2008. године, по белешкама Бранке Тотић, речено је следеће:

„У расправи поводом ове тачке узели су учешће представници 28 земаља: Грчке, Шпаније, Италије, Француске, Немачке, Хрватске, Финске, Данске, Пољске, Словачке, Бугарске, Швајцарске, Мађарске, Чешке, Румуније, Естоније, Норвешке, Португала, Турске, Шведске, Холандије, Луксембурга, Малте,

Исланда, Ирске, Белгије, Монака и В. Британије. Сви су дали снажну подршку Р. Србији и изразили задовољство због њеног будућег чланства у ЕПО-у. Представник Шведске је у прилог одлуке о приступању нагласио традицију чланства Србије у међународним конвенцијама из области интелектуалне својине, истичући да оно датира још из 19. века. Представница Италије је поред дуге традиције навела да се на Србију данас односи много проширених европских патената, што је све чини подобном да постане чланица ЕПО-а. Представница Словачке је понудила конкретну помоћ у интеграцији Србије у европски патентни систем, а представници Румуније, Мађарске, Бугарске и Хрватске су, истичући да говоре у име суседних држава, изразили посебно задовољство пријемом Србије у чланство ЕПО-а.”

Организација је окупљала 38 земаља, а настала је 1973. са циљем да се ојача сарадња између европских држава у области заштите проналазака, као и да се створи јединствени европски патентни систем. Систем пријављивања, испитивања и издавања патента је тако рационализован, јер се исти поступак није спроводио у више земаља, већ само на једном месту. Пријава европског патента је могла да се поднесе Заводу или директно Европском заводу за патенте. Приступањем Конвенцији Србија је пружала адекватну заштиту и омогућавала услове за трансфер стране патентиране технологије. За домаћу научну заједницу и српска предузећа, приступање Конвенцији је омогућавало једноставнији и јефтинији пут до заштите и евентуалне примене патената у земљама чланицама и отварало разне могућности сарадње. Поред квалитетне заштите проналазака омогућено је и учешће у јединственом систему патентних информација. Представници Србије су стекли право учешћа у Управном савету Европске патентне организације и у њеним радним телима. Приступ Европској патентној организацији је био један од предуслова за чланство у Европској унији.²⁴¹

Поред тога, Србија је у међувремену приступила још неким међународним конвенцијама (Стразбуршки споразум о Међународној класификацији патената, коју је Завод већ примењивао више од 30 година; Женевски акт Хашког споразума о међународној регистрацији индустријског дизајна; Бечки споразум о установљењу међународне класификације фигуративних елемената жигова итд.)²⁴² и до 2010. године постала потписница свих конвенција из области интелектуалне својине којима је администрирала WIPO, укупно 24 конвенције.

Важан вид међународне сарадње била је размена посета са међународним и националним организацијама за интелектуалну својину. Србију и Завод

²⁴¹ Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2007, стр. 8–9; Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2008, стр. 5, 9–10, 52–57. Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2010, стр. 5–6, 53; Бранка Тотић, Приступање Србије Европској патентној организацији, ЕИЦ Билтен, бр. 4, новембар 2010, 1.

²⁴² Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2008, стр. 10, 12.

за интелектуалну својину је октобра 2010. посетио генерални директор WIPO др Франсис Гари, који је са тадашњим председником Владе, Мирком Цветковићем, потписао Меморандум о сарадњи између Владе Републике Србије и WIPO. Договорено је да WIPO и Влада покрену заједничке пројекте у неколико области интелектуалне својине ради јачања капацитета привредних друштава у Србији, посебно малих и средњих предузећа, јачања капацитета академских и развојно истраживачких институција и јачања система за спровођење права интелектуалне својине у Србији. Циљ развоја система интелектуалне својине у Србији био је економски и културни просперитет земље и Франсис Гари је изразио спремност да WIPO пружи подршку у том процесу. Франсис Гари је посетио и Завод и обратио се и научној и академској заједници Србије на скупу одржаном у Ректорату Универзитета у Београду. Исте године, Србију је посетио и председник ЕПО-а, Беноа Батистели. Србија и Завод за интелектуалну својину су од представника ових међународних организација добили похвале за рад и напредак у области интелектуалне својине, посебно за рад на усклађивању законодавства на путу ка приступању Европској унији. Одржавана је и интензивна сарадња са Заводом за интелектуалну својину Европске уније (EUIPO).²⁴³

Завод за интелектуалну својину је на међународном плану првенствено наставио интензивну сарадњу са WIPO, кроз учешће на заседањима генералне скупштине и појединих радних група, сесија и комитета. Завод је 2009. био једногодишњи регионални координатор Групе земаља Централне Европе и Балтика, што је било велико признање. Српска делегација се септембра 2009. састала са генералним директором Франсисом Гаријем и упознала га са тежњама да се у Србији развије „култура патентирања“ научноистраживачког рада, за шта је била неопходна финансијска и стручна помоћ. Представници Завода су учествовали на бројним међународним скуповима, конференцијама, семинарима, пројектима. Поменимо само неке из 2007. године: конгрес у Женеви о борби против кривотворења и пиратерије, регионални састанак о планирању стратегије интелектуалне својине за земље у транзицији, у Москви, међународни семинар о стратешком искоришћавању интелектуалне својине за економски и друштвени развој, у Љубљани, међурегионални форум о коришћењу интелектуалне својине ради развоја заснованог на знању у циљу јачања националног богатства, у Њу Делхију, као и семинари у Јапану, Кини и Јужној Кореји итд.²⁴⁴

Број сличних скупова, састанака и пројеката је у наредним годинама био све већи. Сарађивало се са САД, Данском, Швајцарском, Немачком, Русијом, Бугарском, са земљама региона (БиХ, Црном Гором, Македонијом), земљама

²⁴³ Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2010, стр. 5–6, 53; Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2011, стр. 5.

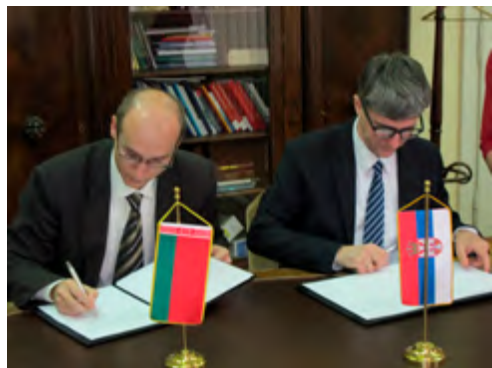
²⁴⁴ Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2007, стр. 46–48; Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2008, стр. 53–55; Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2009, стр. 54–61.

Далеког истока (Кином, Јапаном, Јужном Корејом) итд. И Београд је био честа дестинација за одржавање разних међународних догађаја посвећених интелектуалној својини. Један од примера је дводневни Регионални семинар о принудном спровођењу права интелектуалне својине који је одржан септембра 2013. у Београду, у организацији Завода и WIPO. Завод је учествовао у низу међународних пројеката који су се бавили разним аспектима интелектуалне својине. Од 2009. спровођен је двогодишњи регионални IPA пројекат Европске уније намењен развоју интелектуалне својине у земљама Западног Балкана и Турске, који је допринео стручном усавршавању запослених и учешћу страних експерата у изради закона и анализи рада Завода, побољшавању ефикасности рада и борбе против пиратерије итд. Европска унија је такође спроводила IPA национални пројекат за формирање Едукативно информативног центра у Заводу. Од 2014. до 2016. реализован је Twinning пројекат усмерен на преношење европских искустава у српске институције надлежне за спровођење права интелектуалне својине, који је финансирала Европска унија, а имплементирао Дански завод за патенте и жигове. Након завршеног пројекта IPORTA 2014. године, у Бриселу је 2016. године покренут наставак пројекта, VIP4SME за унапређење услуга у области интелектуалне својине за привредне субјекте, односно мала и средња предузећа. Са многим земљама је одржавана билатерална сарадња, размењиване су посете званичних делегација и потписивани уговори о сарадњи. Поменимо уговоре са Мађарском и Белорусијом 2017, затим посету делегације Завода за интелектуалну својину Пекинга исте године, посету делегације Националног завода за интелектуалну својину НР Кине, која је реализована јуна 2018. у оквиру развојне стратегије повезивања и сарадње – „Појас и пут“; посету кинеске делегације новембра 2019. године ради потписивања новог Меморандума о разумевању између завода за интелектуалну својину две земље и разматрања будуће билатералне сарадње итд.²⁴⁵

Као што је речено, и законодавне и међународне активности Завода за интелектуалну својину имале су за циљ подизање квалитета рада, прилагођавање међународним стандардима и припрему за приступање Републике Србије Европској унији. Управо на том пољу Завод је имао конкретне задатке и надлежности и његови сарадници су улагали велики труд да би се напредовало у евроинтеграцијама. Завод је руководио преговорима са Европском комисијом поводом поглавља 7 – Право интелектуалне својине, припремао је прилоге Преговарачке групе за интелектуалну својину за Годишњи извештај Европске комисије о напретку Србије и извештавао надлежно министарство о спровођењу мера и активности предвиђених Националним програмом за усвајање правних тековина Европске уније.²⁴⁶

²⁴⁵ Годишњи извештаји Завода за интелектуалну својину, 2009–2019; ЕИЦ Билтен, 2010–2020.

²⁴⁶ Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2019, стр. 70; др Владимир Марић, 96. година Завода за интелектуалну својину Републике Србије, ЕИЦ Билтен, бр. 23, децембар 2015, 1.

Слика 151. Потписивање уговора са Заводом Белорусије 2017. (Извештај)

Слика 152. Делегација Завода у WIPO 2018. (Извештај)

Слика 153. Посета делегације Кинеске националне управе за интелектуалну својину новембар 2019. (Извештај)

Главни резултати међународне сарадње и пројеката, осим хармонизације правних аката са прописима Европске уније и подизањем квалитета и ефикасности рада Завода, били су изградња савремене информатичке инфраструктуре и обезбеђивање адекватног усавршавања у земљи и иностранству за запослене. Поред тога, међународна сарадња је била од посебне, кључне важности у процесу преобликовања визије Завода као модерне установе, о којој је директор Марковић говорио још 2005. године. Таква трансформација се није могла направити без искустава и финансијске, техничке и кадровске помоћи из иностранства.

Ка новој визији Завода

Нова визија улоге Завода у савременом друштву и привреди, о којој је и раније било речи, почела је да се реализује. Већ 2006. закључен је уговор Завода са Владом САД, односно са Америчком агенцијом за трговину и развој (USTDA) као основ за почетак Пројекта за операционалну и организациону техничку помоћ Заводу у 2007. години. Циљ пројекта је био да омогући Заводу да своју мисију прошири изван оквира класичног управног органа и да успешно врши функцију образовања у области интелектуалне својине, ширења знања о интелектуалној својини, примене права интелектуалне својине, подстицања стварања иновација, економске експлоатације иновација, да омогући изградњу Завода као финансијски самоодрживе институције итд. Пројекат је реализовала америчка компанија Nathan Associates.²⁴⁷

Велики значај у осавремењавању рада Завода имало је оснивање Едукативно-информативног центра (ЕИЦ) као посебне организационе јединице 29. јануара 2010. Пројекат оснивања је реализован уз помоћ Европске уније и Европског завода за патенте и завршен је јула 2012. Отварање ЕИЦ је био

Слика 154. Потписивање уговора између Завода и USTDA 13. септембар 2006, потписују трговачки саветник Амбасаде САД у Београду у име Владе САД и проф. др Слободан Марковић директор Завода (ГИС)

²⁴⁷ Извештај о раду Завода за интелектуалну својину за 2006. годину, Подлистак ГИС, бр. 2/2007, стр. 473; Подлистак ГИС, бр. 4/2006, стр. 1337; Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2007, стр. 7; Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2008, стр. 6-9, 57-60.

корак у правцу превазилажења устаљене надлежности Завода као што су регистровање патената, жигова и дизајна и припрема закона усклађених са међународним конвенцијама. Имало се у виду да су у савременом свету заводи прерастали у центре одговорне за пружање актуелних технолошких информација, правне помоћи, као и других информација од којих зависи успешна комерцијализација интелектуалне својине. Заводи су добили кључну улогу у подизању општег нивоа знања о интелектуалној својини и њеном значају за социјални и економски развој друштва и у ширењу свести о штетности пиратерије и кривотворења. На темељу искустава развијених европских завода, задатак ЕИЦ је био да ради на подизању нивоа знања и свести о друштвеном значају интелектуалне својине и континуирано развија професионалне способности у тој области, те да на тај начин пружа подршку Републици Србији у развоју конкурентне и динамичне привреде засноване на знању. Тај задатак ЕИЦ је у наредном периоду остваривао кроз ефикасан систем обуке за различите групе корисника: привредна друштва, укључујући и мала и средња предузећа, истраживачке институте, министарства, судове, полицију, тржишну инспекцију, царину, медије и друга заинтересована правна и физичка лица, као и кроз сарадњу са факултетима и стварање центара за трансфер технологије. ЕИЦ је развио широк спектар услуга и информационих материјала о различитим аспектима интелектуалне својине. Једна од услуга била је дијагностика интелектуалне својине у оквиру које је утврђиван ниво заштите интелектуалне својине појединог привредног објекта и израђивана стратегија недостајуће заштите.²⁴⁸

Поред осталог, ЕИЦ је од јануара 2010. почео да објављује свој Билтен. Тиме је проширена издавачка делатност Завода која је обухватала објављивање „Гласника интелектуалне својине“, патентних списа, међународне класификације патената, и других издања. Од јануара 2008. једном годишње је објављиван и Информатор о раду Завода. Од 2007. почело је и објављивање годишњег извештаја Завода на српском и енглеском језику, а од 2009. штампани су и информативно-пропагандни проспекти о поступку заштите појединих права интелектуалне својине и услугама Завода итд. Издавани су и преводи појединих стручних публикација, пре свега WIPO, намењених домаћој стручној и широј јавности.

Оснивањем ЕИЦ само су интензивирани и формализовани законом предвиђене активности за различите заинтересоване групе и могуће кориснике и носиоце права интелектуалне својине, које је Завод спроводио и раније. Веће могућности за такву делатност давала је рационализација послова Завода на издавању патената и других права индустријске својине. У питању

²⁴⁸ Бранка Тотић, директор, *Стварање Центра за едукацију и информисање у Заводу за интелектуалну својину Републике Србије*, ЕИЦ Билтен, бр. 1, јануар 2010, стр. 1; Едукативно-информативни центар свечано отворен, ЕИЦ Билтен, бр. 2, мај 2010, стр. 4; *Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2009*, стр. 5; Давид Јелерич, *Пројекат „Подршка ЕИЦ Завода за интелектуалну својину“ завршен*, ЕИЦ Билтен, бр. 26, децембар 2016, 1. <http://www.zis.gov.rs/eic/o-nama/> (приступљено 15. 6. 2020).

Слика 155. Гласник интелектуалне својине 2016.

Слика 156. Билтен ЕИЦ, бр. 1, 2010.

Слика 157. Годишњи извештај 2019.

су били различити облици промоције интелектуалне својине и ширења знања о заштити интелектуалне својине, симпозијуми, семинари, округли столови, обуке, предавања, кампање итд. Закључак је био да је познавање интелектуалне својине у српском друштву било недовољно, посебно тамо где је постојала изражена потреба за таквим знањем: на универзитетима, институтима, у привреди, малим и средњим предузећима, судовима итд. Зато су активности Завода биле највише усмерене ка тим циљним

групама. Одржана су бројна предавања и семинари о патентној заштити на факултетима широм Србије (на техничким факултетима у Београду, Новом Саду, Крагујевцу и Нишу, на Шумарском, Пољопривредном, Рударско-геолошком итд.). Поред тога, студенти ових факултета долазили су у посету Заводу и ту се упознавали са његовим активностима. Завод су посећивали и средњошколци (ђаци Математичке гимназије 2015–2019). Предавања и семинари су држани и на институтима (Институт за физику, Институт Винча итд.), у бројним предузећима широм Србије, у органима који су се бавили подстицањем иновација или управном и судском заштитом интелектуалне својине, као и у самом Заводу (од 2010. у ЕИЦ), за адвокате, судије, царинике, полицију, тржишне инспекторе, привреднике итд.

Завод је учествовао и у стварању центара за трансфер технологије на универзитетима и факултетима. У оквиру програма подршке развоју ин-телектуалне својине на универзитетима, Завод је маја 2008. године закључио Уговор о сарадњи са Техничким факултетом у Новом Саду, на основу кога је започета сарадња на оснивању иновационо-технолошког центра на овом факултету. Нешто касније, у оквиру IPA пројекта, Завод и Универзитет у Београду су 30. новембра 2010. потписали споразум о подршци Завода Универзитету у оснивању и раду Центра за трансфер технологије. Центар је основан одлуком Савета Универзитета 26. октобра 2010. године, у циљу утврђивања, заштите и комерцијализације резултата истраживачког рада професора, истраживача и студената и заштите интелектуалне својине. Касније је слична сарадња успостављена и са другим универзитетима и факултетима у Србији. На активностима које се односе на промоцију и при-мену права интелектуалне својине, Завод је сарађивао и са другим држав-ним институцијама: Привредном комором Србије и регионалним коморама, Правосудном академијом, Националном агенцијом за регионални развој, министарстви-ма,

Слика 158. Потписивање уговора Завода и Универзитета у Београду, 2010.

савезима проналазача итд. Завод је са Савезом проналазача Војводине сваке године у Новом Саду организовао „Тесла фест“, на коме су излагали и страни про-налазачи, а додељиване су и на-граде.²⁴⁹

Од 2010. све образовне активности су углавном прешле на ЕИЦ. Током 10 година рада 18.528 особа је по-хађало специјализоване обуке у ЕИЦ. За то време је пружена ди-

²⁴⁹ Годишњи извештаји Завода за интелектуалну својину 2008–2019; ЕИЦ Билтен, бр. 5, фебруар 2011, 4; Проф. др Бранко Ковачевић, Примена научно-истраживачких резултата са Универзитета у Београду, ЕИЦ Билтен, бр. 10, јул 2010, стр. 3. итд

Слика 159. БЕКОП конференција у Заводу, 2019.

јагностика за 400 привредних субјеката. Током прве деценије постојања, широм Србије је одржано 580 догађаја намењених научним радницима са универзитета и института, малим и средњим предузећима, институцијама за спровођење права интелектуалне својине, проналазачима, широј јавности и другима. Покретане су и различите акције и кампање током којих се јавност упознавала са појединим проблемима заштите или кршења права интелектуалне својине (рецимо, децембра 2015. кампања о постојању и препознавању кривотворених играчака).²⁵⁰

*Желите да сазнате како да постигнете успех у пословању помоћу интелектуалне својине? Пријавите се за **Дијагностику интелектуалне својине**. У последњих десет година смо ову услугу извршили у више од 400 предузећа*

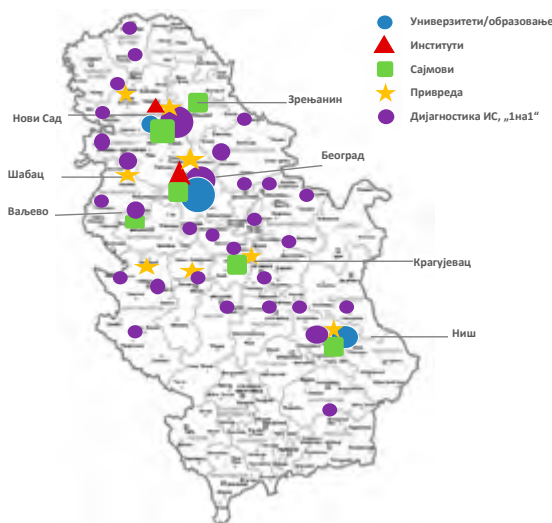
Слика 160. Тесла фест 2009.

у Србији, доћи ћемо и код Вас! Дијагностика интелектуалне својине нуди веродостојан приказ тренутног стања у компанији имајући у виду потребе у погледу интелектуалне својине, а на основу објективне и квалификоване анализе. Изузев прегледа постојећег стања, ова услуга пружа могућност клијентима да сагледају будућност на основу разумевања конкурентске предности коју мое генери-

²⁵⁰ Бранка Тотић, *Прве две године ЕИЦ*, ЕИЦ Билтен, бр. 9, фебруар 2012, 1; 95 година Завода – у сусрет јубилеју, ЕИЦ Билтен, бр. 20, јануар 2015, 1; 95 година заштите интелектуалне својине у Србији, Београд, 2015, стр. 5–6; Документација ЕИЦ-а.

Слика 161. Лого за услугу дијагностике интелектуалне својине (ЕИЦ)

Слика 162. Активности ЕИЦ у Србији 2019. (ЕИЦ)

сати интелектуална својина. На овај начин предузеће добија водич за развој стратегије интелектуалне својине и њено укључивање у стратегију на корпоративном нивоу.²⁵¹

Завод је временом постајао све присутнији у јавности. Тако је 28–29. септембра 2018. први пут учествовао у манифестацији Ноћ истраживача. Посетиоци су били у прилици да се упознају са поставком Завода „Познати српски проналазачи” и са правима индустријске својине.²⁵² И следеће године 27–28. септембра Завод је био једна од локација на којој се одвијала иста манифестација. Преко 300 деце је посетило Завод, учествовало у „Лову на благо” и имало прилику да састави своју прву патентну пријаву. Другог дана су посетиоци имали прилику да чују нешто више о познатим српским проналазачима.²⁵³

Посебна прилика да се Завод појави у јавности и заинтересује шире кругове за своју делатност била је прослава Светског дана интелектуалне својине 26. априла. Сваке године упућивана је нека порука која се тицала интелектуалне својине, иновација и креативности. Тако је 2013. године тема била креативност и младе генерације, а 2020. еколошка – улога иновација и права интелектуалне својине у стварању „зелене” будућности. Кампања је била усмерена на све проналазаче и креативце који се залажу за „зелену” будућност и развијају чисте алтернативе фосилним горивима и одрживу производњу хране. Послата је порука: „Земља је наш дом и морамо бринути о њој”, а заштита права интелектуалне својине може помоћи у томе.²⁵⁴

²⁵¹ ЕИЦ Билтен, бр. 15, октобар 2013, 3.

²⁵² ЕИЦ Билтен, бр. 32, децембар 2018, 4.

²⁵³ Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2019, стр. 18.

²⁵⁴ Иновације за зелену будућност, ЕИЦ Билтен, бр. 34, април 2020, 1.

Слика 163. Ноћ истраживача 2019. (Извештај 2019)

26. април – Дан интелектуалне својине, Франсис Гари, генерални директор WIPO

Ове године наша тема је креативност будуће генерације. Креативност је заједничка за цело човечанство. Ко год да смо, где год да живимо и у којим год околностима, сви ми имамо способност да стварамо. Управо је људска креативност и инвентивност одговорна за унапређивање квалитета живота у свакој сфери: наша медицинска заштита, наш транспорт, наше комуникације, наша забава. Циљ интелектуалне својине јесте да промовише услове који помажу креативности и развоју иновативних способности широм света.

Начин на који се људи креативно изражавају дубоко се променио у последњих 30 година. Доживели смо праву експлозију садржаја које корисници стварају, и окупљање великог броја људи зарад колективног стваралаштва. Ова креативна сарадња отвара широко поље нових могућности за човечанство.

Шта ће донети следећа генерација?

Док предвиђамо тешку будућност, знамо да се брзина промена током последњих генерација увећала. Пред нама је сада цео распон нових технологија са потенцијалом да фундаментално промене начин на који живимо. Те промене долазе све брже. Следећа генерација биће овде већ сутра.

Нови развој наука које се баве животом, на пример, могао би да трансформише и наше животе. Информационе технологије, молекуларна биологија, регенеративна медицина, чак и технологије као што је тродимензионална штампа, приближавају се наукама које се баве животом како би заједно генерисали изванредни потенцијал.

На светски Дан интелектуалне својине ми охрабрујемо људе да размишљају о улози интелектуалне својине у нашем свету који се мења. Верујем да постоји извесна генијалност у интелектуалној својини. Она производи јединствен подстицај за инвестирање у истраживање и развој, у иновације, у културно стваралаштво и продукцију.

Како то чини? Стварањем механизма за куповину, продају и доступност корисницима иновација и културног стваралаштва. За нас је изазов у обезбеђивању фер и избалансираних услова за приступање том механизму, тако да корист буде широко распрострањена, као и у подстицању изградње истински динамичног, креативног глобалног друштва у коме ће се следећа генерација развијати.

Млади људи имају способност да сањају на начин који превазилази капацитете претходних генерација. Они су будућност. Моја порука следећој генерацији на Дан интелектуалне својине јесте да наставе да стварају и иновирају. Наставите да размишљате о томе како би интелектуална својина могла да оствари своју улогу у будућем друштвеном менаџменту креативности и иновација.²⁵⁵

Слика 164. Светски дан интелектуалне својине 2013. (ЕИЦ)

Слика 165. Светски дан интелектуалне својине 2020. (ЕИЦ)

²⁵⁵ Франсис Гари, генерални директор WIPO, 26. април – Дан интелектуалне својине, ЕИЦ Билтен, бр. 13, април 2013, 1. преузето са сајта WIPO

Наравно, Завод за интелектуалну својину Републике Србије је редовно обављао своје основне послове на администрирању и заштити права индустријске својине и ауторског и сродних права. Из године у годину је растао број пријављених и регистрованих права индустријске својине, уз повремена колебања и падове, нарочито 2009. због светске економске кризе. Квалитет услуга у овом периоду био је на високом нивоу. Завод је 2010. понео титулу најтранспарентнијег државног органа у Републици, а 2011. године добио сертификат за систем управљања квалитетом у складу са стандардом ISO 9001: 2008. Уз међународну финансијску и стручну помоћ, Завод је све више модернизовао и дигитализовао свој рад, усавршавао информациони систем, набављао нове софтвере, рачунаре и другу опрему. Базе патената, жигова и индустријског дизајна су биле доступне и претраживе преко Интернета, а од 2006. године подаци о објављеним патентима су се налазили у бази Европског завода за patente ESPACEnet. Од 2009. доступна је национална база патената Mimosa, са свим патентима од 1921. године. Размена патентних списа се од 2007. одвијала искључиво електронски. Маја 2016. уведено је електронско подношење пријава и поднесака. За свега неколико година, број електронски поднетих пријава патента, жигова и индустријског дизајна превазишао је број пријава поднетих у папиру. Скоро 70% од укупног броја пријава које на годишњем нивоу корисници поднесу Заводу, чине електронске пријаве. Половина од укупног броја поднесака које Завод прими у току године, долази преко интернета. Електронско вођење управних поступака заштите права индустријске својине, које је започело 2007. године, непрестано је усавршавано, тако да је Завод данас државна институција која комплетан управни поступак заштите права индустријске својине води у електронском облику. Све то је допринело квалитетнијем испитивању права индустријске својине и бољем информисању јавности и било је у функцији мисије Завода да подржи иновације, конкуренцију и економски раст Србије. Завод је израстао у модерну институцију са значајном међународном репутацијом. С друге стране, Завод је све време био свестан традиције коју баштини. Обележавао је редовно годишњице постојања, а нарочито јубилеје (2010 – 90 година, 2015 – 95 година рада).²⁵⁶

²⁵⁶ Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2007, стр. 7; Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2009, стр. 6; Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2010, стр. 5; Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2011, стр. 4; Мр Владимир Марић, 96. година Завода за интелектуалну својину републике Србије, ЕИЦ Билтен, бр. 26, децембар 2016, 1.

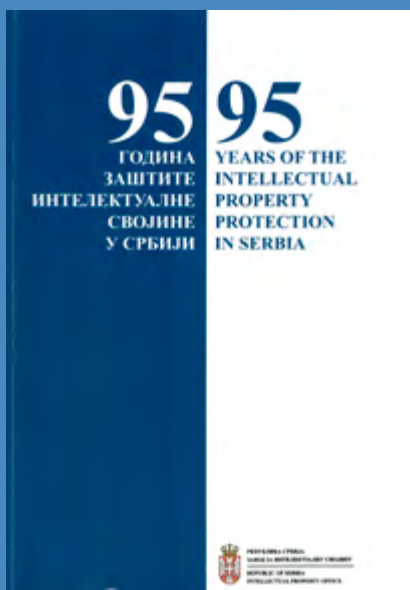
Свечаном академијом у САНУ 16. новембра 2015. обележено је **95 година заштите интелектуалне својине у Србији**. Гости су били из WIPO, ЕРО, ОНИМ, представници више од 30 националних организација за интелектуалну својину, представници домаћих институција и привреде. Академија је била само централни догађај у оквиру програма под покровитељством Владе Републике Србије којим се обележавао јубилеј. На прослави је потписан и нови трогодишњи билатерални план сарадње између ЕРО и Завода за период 2016–2018. који је предвиђао спровођење професионалне обуке, подизање нивоа свести, развијање едукативног материјала, алата и услуга у области интелектуалне својине. Присутнима се обратио председник САНУ, академик Бранко Костић, директор ОНИМ Антонио Кампинос, а видео порукама су се обратили председник ЕРО Беноа Батистели и председник WIPO Франсис Гари, који су похвалили дугу традицију на коју Завод треба да буде поносан. У оквиру прославе потписано је 16 меморандума о сарадњи са националним заводима других земаља (Аустрија, Албанија, Белгија, БиХ, Бугарска, Грчка, Грузија, Русија, Словачка, Летонија, Мађарска, и др.), као и са низом домаћих институција (Правни факултет, Привредна комора, Град Београд, Музеј Николе Тесле, Универзитет у Крагујевцу, Музеј Михаила Пупина у Идвору, и др.). Додељене су и награде WIPO-а. У оквиру прославе јубилеја у Галерији науке и технике САНУ 12–25.

Слика 166. Прослава САНУ (Извештај, 2015)

новембра 2015, отворена је изложба „Индустријска својина Србије”. Изложени су експонати који приказују домаће проналаске заштићене патентима, жигове привредних субјеката, индустријске дизајне и ознаке географског порекла, који су своју репутацију градили управо на темељу регистрације права у Заводу или преко европских или међународних организација у којима је Србија била члан. Изложени су и патенти Милутина Миланковића, Бранка Жежеља, Миомира Вукобратовића, Бранислава Билена, Данице Гајић. Двадесет излагача, претежно из прехранбене и фармацеутске индустрије, изложило је највредније жигове. Посебан део изложбе посвећен је неким од традиционалних производа из Србије који су заштићени ознаком географског порекла. Изложбу је посетило око 1.000 посетилаца, међу којима и стране делегације. У Историјском музеју Србије 16. новембра је отворена међународна путујућа изложба Дворана славних европских проналазача, која је трајала до 20. фебруара 2016. Јубилеј је обеле-

жен и другим манифестацијама, семинарима, промоцијама, са циљем да се укаже на значај који стварање и заштита интелектуалне својине има за национални економски и културни развој и за укључивање Србије у европско и светско тржиште иновационих и креативних индустрија, као и у системе међународне заштите у области индустријске својине и ауторског и сродних права. Јубилеј је обележен уз подршку WIPO, EPO и домаћих органа и институција са циљем да се јавности, првенствено младима и привреди, укаже на значај постојања и унапређења интелектуалног и креативног рада и заштите носилаца интелектуалних права.²⁵⁷

Слика 167. Публикација 95 година Завода, 2015.

²⁵⁷ 95 година Завода – у сусрет јубилеју, ЕИЦ Билтен, бр. 20, јануар 2015, 1; ЕИЦ Билтен, бр. 23, децембар 2015, 1; 95 година заштите интелектуалне својине у Србији, Београд 2015, 6-9. Мапа

На дан 31. децембра 2019. године у Републици Србији је било укупно 6.773 важећа патента, од којих је 709 признато према националном поступку, 1.435 на основу Споразума о сарадњи и проширењу са ЕПО, а 4.629 на основу Закона о потврђивању Конвенције о признавању европских патената и 238 важећих малих патената. Од 2013. до 2019. поднето је 46 захтева за признавање сертификата о додатној заштити. У том тренутку је било 138.938 жигова, од којих је 30.120 регистровано по основу пријава поднетих непосредно Заводу, а 108.818 по основу пријава поднетих посредством Мадридског система. Постојао је 771 важећи индустријски дизајн регистрован у националном регистру. Током године регистрована су два имена географског порекла – Злакуса и Делиблатски мед, Било је 386 пријава за уношење у евиденцију и депоновање ауторских дела и предмета сродних права. Организације за колективну заштиту права су биле СОКОЈ – Организација музичких аутора Србије, ОФПС – организација произвођача фонограма Србије, ПИ – Организација за колективно остваривање права интерпретатора, ОФА – Организација фотографских аутора, и УФУС АФА – Организација филмских аутора Србије.²⁵⁸

Међу раније регистрованим ознакама географског порекла су и Петровачка кобасица, Ваљевски дуван чварци, Лесковачко роштиљ месо за ћевапчиће и пљескавице, Бермет, Сврљишки качкаваљ, Карловачки ризлинг, Футошки свежи и кисели купус, Хомољски мед, Ариљска малина, Сремска домаћа кобасица, Сремски кулен, Ужичка сланина, Ртањски чај, Хомољски овчији, козији и крављи сир, Банатски ризлинг, Јагодинска ружица, Вршачко шампион пиво, Косовско вино, Кладовски кавијар, Вода Врњци, Апатинско јелен пиво, Бујановачка минерална вода Aqua Neba, Пиротски ћилим, Сирогојно, Бисерно острво мускат крокан, Књаз Милош Буковичка бања, Сврљишки белмуж, Бездански дамаст, Чигота итд.²⁵⁹

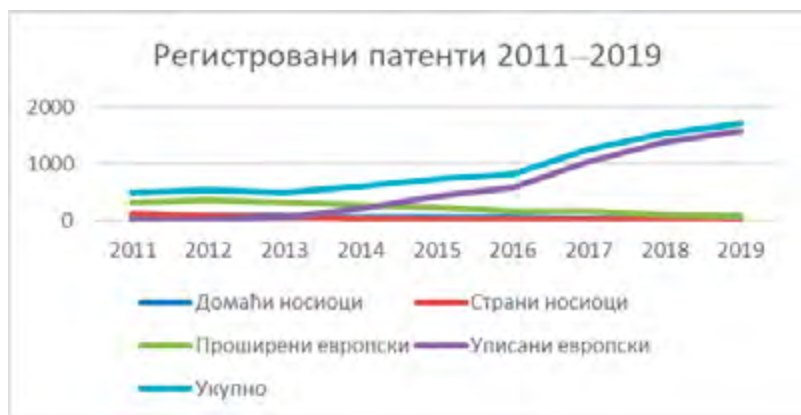
²⁵⁸ Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2019, стр. 34.

²⁵⁹ http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/ogp%20novo%20statistika%202016%20crilica.pdf (приступљено 20. 6. 2020); ЕИЦ Билтен, бр. 5, фебруар 2011, 4.

Преглед кретања регистрованих права индустријске својине током друге деценије 21. века може се видети на табелама и графиконима који следе:

Табела: Регистровани патенти 2011–2019.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Домаћи	60	79	78	62	62	50	35	36	53
Страни	119	88	58	43	24	18	12	8	6
Проширени европски	313	360	308	283	225	158	176	109	73
Уписани европски	/	9	49	215	423	589	1041	1376	1586
укупно	492	536	493	603	734	815	1264	1529	1718

Табела: Регистровани патенти домаћих носилаца 2011–2019.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Физичка лица	47	68	59	40	28	31	21	26	21
Институти и факулт.	3	5	11	19	26	15	7	5	30
Привредна друштва	10	6	8	3	8	4	7	5	2
укупно	60	79	78	62	62	50	35	36	53

Табела: Регистровани мали патенти 2011–2019.

Година	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Домаћи	48	61	47	50	30	36	37	49	55
Страни	2	6	4	2	1	4	6	4	2
Укупно	50	67	51	52	31	40	43	53	57

Табела: Регистровани жигови 2011–2019.

	Међународне регистрације	Националне регистрације		Укупно
		Страни носиоци	Домаћи носиоци	
2011	4823	615	790	6228
2012	5257	822	960	7039
2013	4051	642	824	5517
2014	4157	787	922	5866
2015	4041	642	744	5427
2016	4364	687	1139	6190
2017	3630	914	1287	5831
2018	5027	802	1438	7267
2019	5692	803	1206	7701

Табела: Регистровани индустријски дизајни 2011–2019.

	Међународне регистрације	Националне регистрације		Укупно
		Страни носиоци	Домаћи носиоци	
2011	255	19	60	334
2012	319	19	49	387
2013	293	19	38	350
2014	208	35	58	301
2015	229	10	48	287
2016	251	13	82	346
2017	247	27	70	344
2018	176	15	91	282
2019	246	27	75	348

Слике 168–173. Жигови

Резултате постигнуте у другој деценији 21. века Завод је постигао на основу и у складу са стратегијама развоја интелектуалне својине које су доношене у том периоду. Још 2008. године у Београду је одржан Семинар о методологији, најбољим решењима и искуствима у развоју националних стратегија интелектуалне својине. Приказана су искуства земаља у окружењу и закључено је да Србији недостаје таква стратегија и да у њеној изради, поред Завода као главног носиоца посла, треба да учествују министарства, универзитети, привредне коморе, асоцијације проналазача итд.²⁶⁰ Од тада

²⁶⁰ Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2008, стр. 7, 55–56.

су вршене припреме и прву *Стратегију развоја интелектуалне својине у Србији за период од 2011. до 2015. године* донела је Влада Републике Србије 23. јуна 2011. Стратегију је припремио Завод у сарадњи са WIPO и са представницима више министарстава. У овом документу је изнет концизан преглед актуелног стања заштите интелектуалне својине у Србији и одређени су правци, мере, и циљеви краткорочног, средњерочног и дугорочног развоја система интелектуалне својине у Републици, како би он био компатибилан са развојним интересима земље, који су пројектовани у стратегији одрживог развоја. Интелектуална својина је посматрана у контексту информационог доба и економије засноване на знању. Стратешки циљеви су били: усклађивање националног законодавства са европским; унапређење спровођења права интелектуалне својине; економско искоришћавање права интелектуалне својине; подизање нивоа свести о значају права интелектуалне својине.²⁶¹

На крају периода реализације Стратегије, оцењивано је да су постигнути добри резултати и остварени скоро сви предвиђени циљеви. Донети су нови прописи и кључни резултат Стратегије био је виши ниво усклађености националног са европским законодавством; завршена је дигитализација постојеће документације у Заводу, уведено је електронско пословање и спроведене друге мере у пословању Завода. Без обзира на успехе, Србија се и даље суочавала са изазовима у области интелектуалне својине. Влада Републике Србије донела је 11. октобра 2018. *Стратегију развоја интелектуалне својине за период 2018–2022. године*. Нова Стратегија је у извесној мери била наставак онога што није завршено у претходном периоду. Закључено је да се значај интелектуалне својине огледа „пре свега у чињеници да њеном доследном и одлучном заштитом стварамо боље услове за јачање економије Републике Србије”, а заштита интелектуалне својине је, у складу са европским стандардима, била услов за приступање Србије Европској унији. Указано је и на чињеницу да је укупно учешће свих креативних индустрија у стварању домаћег бруто производа Републике Србије 4.61%, што је више него рударство или услуге смештаја и исхране, и да учествује са 4% у укупној запослености у Републици. Закључено је и да у Србији „постоји много креативног потенцијала, а потребно је да се створе претпоставке да интелектуални рад буде заштићен и адекватно награђен”. Као главни циљеви Стратегије развоја интелектуалне својине 2018–2022. наведени су: хармонизација националног са европским законодавством у области интелектуалне својине; унапређење спровођења права интелектуалне својине; образовање и подизање капацитета за трансфер знања у функцији унапређења примене интелектуалне својине у привреди.²⁶²

²⁶¹ *Стратегија развоја интелектуалне својине у Републици Србији за период од 2011. до 2015. године*, Службени лист РС, бр. 49, 6. 7. 2011; Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2011, стр. 4; ЕИЦ Билтен, бр. 7, август 2011, 4.

²⁶² *Стратегија развоја интелектуалне својине за период 2018–2022. године*, Службени гласник РС, бр. 78/2018; <http://www.zis.gov.rs/> (приступљено 20. 6. 2020).

Слике 174–179. Ознаке географског порекла

Кључни циљ нове Стратегије развоја интелектуалне својине био је спровођење права интелектуалне својине, односно, њена заштита пред судовима, тужилаштвима, инспекцијским органима, полицијом и цариним. У том погледу нова Стратегија је преузела циљеве који нису у потпуности остварени у ранијем периоду, и у највећој мери се концентрисала на нове циљеве који се односе на спровођење права интелектуалне својине. Остварење циљева треба да омогући стварање друштвеног и економског окружења које ће погодovati креативном раду и стварању различитих дела, као и да омогући стварање погодније климе за бржи економски раст Републике

Слика 180. Састанак Координационог тела за ефикасну заштиту права интелектуалне својине у Заводу 2020

Србије и долазак страних инвестиција. Исто тако, остварење циљева је предуслов за затварање поглавља 7 у преговорима са Европском унијом (даље усаглашавање прописа са европским директивама, унапређење људских и техничких капацитета, интензивирање спровођења права интелектуалне својине, борба против кривотворења и пиратерије, подизање свести о значају интелектуалне својине, санкционисање повреда права интелектуалне својине итд.). Ради координације рада државних органа на обезбеђивању ефикасне заштите права интелектуалне својине формирано је Координационо тело са радним групама. Реализација главних циљева је детаљно утврђена на нивоу конкретних циљева и конкретних мера. Уз Стратегију (и прву и другу) донет је и Акциони план за њено спровођење, који је прецизно одређивао меру, орган, активност, рок и резултат – индикатор успеха, као и извор финансирања. Као орган за спровођење готово свих мера задужен је Завод за интелектуалну својину, који је задужен и да подноси годишње извештаје о реализацији Стратегије.²⁶³

На крају друге деценије 21. века, у време обележавања стогодишњице постојања, Завод за интелектуалну својину не гледа само у прошлост, пређени пут и постигнуте резултате, већ упире очи и у будућност. У плану је даља реализација циљева Стратегије, доношење нових закона, јачање стручног кадра и запошљавање нових стручних, поштених и способних људи. Као један од главних циљева које Завод пред себе поставља јесте и затварање

²⁶³ Службени гласник РС, бр. 78/2018; <http://www.zis.gov.rs/> (приступљено 20. 6. 2020).

Слика 181. Архива (Извештај)

поглавља 7 – Право интелектуалне својине, које је Република Србија отворила у јуну 2017. године. Носилац тих преговора је Завод за интелектуалну својину, чији је руководилац одлуком Владе Републике Србије постављен за председника преговарачке групе. У извештају о напретку за 2018. годину, Европска комисија је оценила да је Република Србија „достигла добар ниво припремљености по питању права интелектуалне својине”. Одвија се даља информатичка модернизација и успоставља сарадња са Владом Републике Србије на информатичкој безбедности, тј. на обезбеђивању чувања база

података патената, жигова и других права индустријске својине, који већ одавно имају карактер вредног националног ресурса.²⁶⁴ Тако Завод за интелектуалну својину Републике Србије, између осталог и штитећи стогодишњу баштину, спремно улази у нови век свог постојања, спреман за нове изазове које доноси даљи развој информатичке револуције и све бржи научно-технолошки напредак. Спреман је да у друштву и економији заснованим на знању, не само заштити и евидентира интелектуалну својину, већ и да је употреби и наметне као моћно средство економског раста.

Слика 182. Патентни списи (Извештај)

²⁶⁴ Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештај 2019, стр. 5–8.

SUMMARY

The Intellectual Property Office of the Republic of Serbia has been continually existing and working for a hundred years, although it has changed its title several times during its history, as well as the scope of activities and the territorial framework of competences. Besides, it can be said that the tradition of the Office is even longer, because there were times when the Office formally did not exist, but Serbia was engaged in the protection of intellectual property, in compliance with modest possibilities and great ambitions of a young state, at the end of the 19th century at the times when the concept of the international protection of intellectual property had been created and Serbia has just acquired independence and began to develop as a modern state. A year after it had been proclaimed a Kingdom, on March 20, 1883, in Paris, Serbia became one of the eleven signatory states of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property, the basic document for the protection of industrial property rights all through to the modern days.

The accession of Serbia to the Convention was the result of the well-constructed politics that had as its aim the affirmation of the national sovereignty and faster economic development. In the course of the following years, Serbia passed the first domestic laws for the protection of industrial property rights (patterns, models and trademarks) and protected those rights by bilateral contracts concluded with a serial of countries. However, the Kingdom of Serbia did not have enough strength to fully engage in the protection of industrial property, primarily patents, and till the end of its independent existence did not fully realize the obligation from the Paris Convention to establish a special service to engage in the protection of industrial property. The protection of industrial property rights was performed at courts and in a very modest degree.

At the end of the First World War, the Kingdom of Serbia included its sovereignty in the joint state of the Southern Slovenes, The Kingdom of Serbs, Croats and Slovenians (from 1929, the Kingdom of Yugoslavia). Promptly after the establishment of the state, by the decree of the heir to the throne, Aleksandar I Karađorđević, on November 15, 1920, a decision – Decree of the Protection of Industrial Prop-

erty was passed and thus established the Administration for the Protection of Industrial Property at the Ministry of Trade and Industry. On February 17, 1922, this Decree was transformed into the Law on the Protection of Industrial Property, describing in great detail the competences and organization of the Administration and regulating in a systematic way the issues of the protection of industrial property in the Kingdom of SCS. In the foundation of the legislation and organization and work of the Administration, the tradition of the Kingdom of Serbia was incorporated relating to the protection of industrial property rights, as well as the tradition existing in the areas previously belonging to the Austro-Hungarian monarchy.

Until the end of the Kingdom of SCS/Yugoslavia, all tasks relating to the granting, maintaining, forfeiture and revocation of patents, designs, models and trademarks were in the competence of the Administration for the Protection of Industrial Property and it performed them in compliance with the domestic legislation and international conventions about the industrial property rights ratified by the Kingdom. The Administration consisted of the Sector for Patent Applications, Sector for Applications for Designs, Models and Trademarks, Sector for Appeals, Board for Oppositions, Cassation Board and Book Keeping. Apart from the regular members, the Administration had temporary members appointed from the ranks of experts of various professions – apart from industrialists, craftsmen and tradesmen, including a great number of distinguished scientists and university professors of various technical disciplines (including among them Milutin Milanković). The head of the Administration was its founder, the President Janko Šuman, Ph.D, who stayed at that duty all the way to 1937. He was the organizer and creator of the first legal acts from the field of industrial property protection. Under his leadership, “one well-appointed and comparatively large state administration” was organized and it started to give good results very fast and “enjoyed great reputation” in the country and abroad. From 1937 to 1941, the position of the president belonged to Radmilo Cukavac, a lawyer with the long years of experience as the employee in the Administration.

During the initial years of the work of the Administration, the number of applications of industrial property rights was small, because of the consequences of the First World War and the general economic depression. Only in 1925 and 1926, the normal work was possible. Since 1925, the number of patent applications has been growing, and the trend of applying for the grant of intellectual property rights has been rising. Since the home economy was weakly developed, the applications for the protection of industrial property mostly came from abroad, and in the first several years, a large number of applications consisted of the pre-war rights transferred from Austria and Hungary. The Administration issued *The Gazette of the Administration for the Protection of Industrial Property* where it published the patent, pattern, model and trademark applications and granted rights, as well as legal and other texts and information about the protection of industrial property in the country and abroad. The Administration had intensive international coop-

eration, in particular with the International Bureau for the Protection of Intellectual Property in Berne. The representatives of the Administration participated at the international conferences about the industrial property issues and participated at the revisions of the international conventions and adjustment of the legal legislation with the international laws. Apart from the success and results, the Administration from the very beginning of its work, faced various difficulties that occasionally threatened to endanger its very existence. First, the Administration did not succeeded to provide enough employees, primarily expert technicians, nor enough premises for the work of employees as well for the storage of files and archives.

Strong blow against the work of the Administration for the Protection of Industrial Property was the Second World War 1941-1945. Although Yugoslavia was occupied and divided, and the war circumstances did not benefit the tasks that the Administration was in charge of, this body found its place in the Serbian administration under occupation. The Administration was transferred from the framework of the Ministry of Trade and Industry into the competences of the Ministry of Peoples Economy, the pre-war premises were kept and almost the entire personal was taken over from the pre-war Administration. The Acting President of the Administration during the occupation was inspector Andrija Bogdanović. In the conditions of War and occupation, the activities were narrowed, but not completely suspended. Decrees were passed extending the terms of priority for patents, patterns, models and trademarks, and on several occasions, applications and registrations of patents and trademarks were published in Official Gazette of Serbia, since the IPO Gazette has not been published since the beginning of the War.

The end of the War, since 1945, brought significant changes in the system of industrial property protection and in the work of the body competent for that protection. The Communist Party of Yugoslavia came into power by revolution and formed a new socialist government. One-party political system was established - and deeply rooted significant social and political changes were installed: capitalism was abolished; the state took over private property and introduced the management with planned economy in compliance with the communist ideology and the experiences of the Soviet Union. Under the new conditions, it was difficult to find a place for the industrial property rights and for the body engaging in its protection. In the first years after the War, the issue was in the "phase of temporary stagnation". The Administration for the Protection of Industrial Property, for a certain period, worked as part of the Ministry of Industry of Federal Peoples Republic of Yugoslavia (FPRY), and then the Ministry of Light Industry of the FPRY, without specific competences and legislation. At the beginning of 1948, it entered in the composition of the Federal Planning Commission. In that period, the Administration focus was on the register and implementation of inventions, technical improvements and innovations in the enterprises with the aim of general improvement of the economy and the entire community.

However, since the socialist Yugoslavia as the heir of the Kingdom of Yugoslavia was the member country of the Paris Union and the signatory of the Paris Convention, it was under obligation to have a body competent for the protection of industrial property and to take a serious stand on those issues. In November 1948, the Law on Inventions and Technical Improvements was passed, establishing new, socialist relation towards the industrial property rights. The right of patent protection for inventions was kept, as a form of bourgeois right, but inventor's certificates were introduced for new inventions and rationalizations, as forms of socialist's rights. Every inventor could choose whether he wishes his right to an invention to be protected by a patent or by an inventor's certificate. While patent enabled him to utilize his invention, the inventor's certificate gave such right to society, making the invention available to the state.

The Law established the Federal Administration for Inventiveness, as the central government body for independent management of protection of inventions in the framework of the Federal Plan Commission (later Federal Board FPRY). Federal Administration, in December 1948, took over the tasks of the former Administration for the Protection of Industrial Property, its archive and documentation regarding all granted and requested rights for the protection of industrial property – for inventions, models, patterns, trademarks and service marks. Apart from the examination, grant and registration of patents, the Federal Administration for Inventiveness together with the other bodies, took care of the certificates for inventors, innovators and rationalizations and determined their “social benefits” and the possibilities for implementation in economy. It was immediately clear that the Administration had no possibilities for such broad activities and the tendency appeared that it should be relieved of duties over the socialist industrial property rights and their implementation in economy. The need arose for the creation of the body, which would deal in full capacity with industrial property, in spite of the ideological framework posed by the other system.

The fluctuating social climate and the introduction of self-management at the beginning of the 1950s brought also the changes in the operation of the Federal Administration for Inventiveness and the attitude towards the industrial property rights. In the framework of the Federal Executive Council in 1953, the Federal Patent Office was established, as the federal government body for the tasks in the field of protection of inventions, trademarks and service marks, patterns and models - and its competences were determined. In 1956 the Office changed its name into the Patent Administration, and under that name, it worked until 1967. The engineer Milenko Jakovljević, professor at the Faculty of Civil Engineering and Faculty of Traffic in Belgrade, performed the function of the director until 1958 and afterwards, from 1959 to 1968, Vladimir Savić, a mechanical engineer, was the director.

After the halt in the 40-s, the improvement of the international position and the strong economic growth of the country in the 50s brought along the increase of

care for the industrial property. The international cooperation of the Administration was identified and contacts were maintained with the International Bureau for the Protection of Industrial Property in Berne, International Patent Institute in the Hague, and the institutions for the protection of industrial property rights of other countries. The IP Administration was consulted during the signing of the bilateral contracts and its representatives participated at the conferences and worked on the revision of the international conventions. The scope and versatility of tasks from the middle of the 50s were increased and there were more domestic and foreign applicants for the industrial property rights. Since 1951, the Official Gazette has been published under the title "Inventiveness" publishing all of the granted rights and various articles and information on industrial property subject matter. "Inventiveness" in 1958 changed its name into *Patent Gazette* and was published under that name until the end of 1994. The Patent Administration worked on the changes of the legislation. At the end of 1960, *The Law on Patents and Technical Improvements* was passed, placing technical improvements out of the competences of the Administration and the inventor's certificates were abolished. Thus, patent was again respected as the only way for the protection of inventions, and the Patent Administration became the only body competent for granting protection. In 1961, *The Law on Models and Patterns* and *The Law on Trademarks and Service Marks* were already passed and for the first time after the Second World War, they regulated these rights of industrial property and placed them in the competence of the Patent Administration.

In the course of the 1960s, the number of patents and granted industrial property rights mostly increased, in particular, there were many inventions in the field of chemistry and pharmaceutical industry. However, the problems increased as well. The administration did not have enough employees and the number of the pending patent rights was increased. The Administration was not satisfied with the structure of the applications, there were twice as much foreign applicants in comparison with the domestic ones and there were six time less domestic applications from the factories in comparison to the individuals. The prominent problem also referred to the accommodation of the patent and technical archives. It was considered that the domestic companies do not use the mentioned documentation sufficiently and do not pay enough attention to the protection of their inventions, trademarks, patterns and models. The tendency of the Administration to use foreign experience in the protection of industrial property for the greater implementation of inventions in the practice and faster development of economy in the country gave no results.

The Patent Administration, since May 18, 1967, continued its work under the name of the Federal Patent Office, and it acted under such name until the end of existence of socialist Yugoslavia. The Office was the federal body under the auspices of the Federal Executive Council, competent for the tasks of protection of inventions, trade and service marks, patterns and models and the protection of industrial property at the national and international arena. The competences in

the course of 1970s were not changed, except that the concept of the organization of the associated labor was introduced and other adjustments were made to the system of self-management associated labor. The Office was requested, apart from the implementation of the administrative procedure regarding the applications of patents, trademarks, patterns and models, to propagate and instigate the development of science, technology, inventiveness and innovations. However, in spite of the efforts of the Office in Yugoslavia, the inventiveness and technology stagnated.

After the death of Vladimir Savić in 1968, the Federal Patent Office, until the end of the year , was managed by the engineer Slavoljub Vitorović, and afterwards, from 1969 to 1972 by professor Stojan Pretnar, Ph.D., professor at the Faculty of Law on Ljubljana. From 1972 to 1983, the director was the mechanical engineer, Professor Dragutin Bošković, Ph.D., and since 1984, the lawyer Blagota Žarković, former assistant director, who remained, with the short break, at the head of the Federal Patent Office until 2003.

In the course of the 1970s, the international cooperation of the Federal Patent Office was becoming more intensified and it had a new form. At the Conference in Stockholm, in July 1967, instead of the International Bureau for the Protection of Intellectual Property, the World Intellectual Property Organization (WIPO) was established. The WIPO started with its activities in 1970, with the seat in Geneva and in 1974, it became specialized agency of the United Nations. Yugoslavia acceded to the WIPO on July 11, 1973, and since then regularly cooperated and participated in the work of this organization.

The Federal Patent Office had an important role in the passing of the new *Law on the Protection of Inventions, Technical Improvements and Distinctive Signs* in June 1981, which led to the abandonment of “old concepts” and “foreign solutions”. The Office accessed to the more complete expression of the “socialist self-management character” of the system of protection of inventions and distinctive signs. The Law introduced the terminology of the self-management associated labor in the subject matter of industrial property. For trademarks, patterns and models, the term “distinctive signs” was introduced, and the geographical indications – indications of origin of products were added, and their protection was placed under the competences of the Federal Patent Office. In the Office, the Council, as the advisory body, was established, the patent term of validity was reduced to seven years and the validity of patterns and models to five years. The Law resulted in the fall in the number of the patent applications, in particular from foreign countries, in the following years. The foreign applications were still domineering, and from the domestic patent applications, the dominant number came from the republics of Croatia and Slovenia. On the other hand, the number of the trademark applications was rising, while the geographical indications applications were very rare.

In the course of the 1980s, the Federal Patent Office faced the problems that were even more difficult. The number of pending applications was rising, the examination of patent application lasted for more than seven years, the number of expert employees was insufficient, and the problem of the space for the accommodation of archives was alarming. Since the establishment until 1991, the Office changed 10 addresses and they were all temporary accommodations in inappropriate premises. Technical and informatics equipment was drastically backward in comparison to the world. The problems were made more difficult in comparison to the deep political and economic crisis of the state and the socialist system. This system, in the sphere of industrial property, was ended by the amendments of the Law on the Protection of Inventions, Technical Improvements and Distinctive Signs, implemented in the beginning of 1990. The changes were essential and marked the end of the socialist treatment of the industrial property and the return of Yugoslavia to the standard solutions in the patent policy that existed in the countries of market economy. The concepts of associated labor and social property were abandoned, the chapter of self-management regulation of rights for the use of inventions was abolished, strong patent protection was introduced, the patent owner was granted the exclusive right for the utilization of the invention and the validity of patent was prolonged to 20 years. However, the efforts of increasing the efficiency of the Office with the aim of the economic and technological development of the country could no longer give results, because the state and the system were before collapse, and at the end of the 1990s, the abolishment was complete and the SFRY disappeared from the historic scene.

The Federal Patent Office, for some time, remained under its name in the framework of the new state, Federal Republic of Yugoslavia, established in 1992 from the Republics of Serbia and Montenegro. The international community did not recognize the new state and difficult years of isolation and crisis followed which hindered the work of the Federal Patent Office that tried to perform tasks from its competences. The number of industrial property right applications and requests for the search of patent documentation was significantly reduced, and in particular, the technical equipment and modernization of the information system was backward. The Office tried to develop cooperation with economy and to promote inventions through seminars, lectures, events dedicated to Nikola Tesla, etc. International cooperation was narrowed although the Office maintained communication with the WIPO, European Patent Organization (EPO) and some countries, it was in actual fact partial exclusion of Yugoslavia from the world community dealing with intellectual property that lasted for almost entirely a decade.

Since 1994, the Federal Patent Office changed its name and broadened its competences. The Office that used to deal exclusively with the protection of industrial property gained competences in the domain of copyright and related rights and thus became the central government body for the protection of entire intellectual property under the title the Federal Intellectual Property Office. Thus, the competences of the institution were completely comprehensive, including all branches

of intellectual property and harmonized in name and activities with the World Intellectual Property Organization. Since 1995, the name of the official gazette has been changed and it has been issued as The Intellectual Property Gazette.

In the course of the 1990s, a serial of laws and regulations was passed dealing with intellectual property rights, regulating all intellectual property rights and harmonizing them with the international treaties (in 1995, the *Patent Law*, *Trademark Law*, *Law on Models and Patterns*, *Law on Geographical Indications of Origin*, in 1998, the *Law on Topographies of Integrated Circuits* and the *Law on Copyright and Related Rights*, which included all related rights along with the copyright, right of performers, right of the producers of phonograms, right of the producers of data bases). Since 1999, the Office got the competences to keep the record of deposited copyright and related rights works. Yugoslavia, in this period, ratified a serial of international treaties and conventions.

The work of the Federal Intellectual Property Office was difficult in the 1999 during the airstrikes in Yugoslavia. The Office was moved from its premises, it was impossible to examine patent applications and to search the databases, and the cooperation with the WIPO and EPO was temporally suspended. In the course of the year 2000, for the first time, the FIPO did not pass a single decision on the patent protection of inventions. The number of employees was insufficient, and there were around 10,000 pending requests for the intellectual property rights protection. The Head of the Office was Ljubinka Radosavljević M.Sc from 1998 to 2001.

The changes, which happened in October 2000, reflected upon the Federal Intellectual Property Office. First, the basic activities were initiated and the connections with abroad were established. In September 2001, FR Yugoslavia was invited to participate at the sessions of the WIPO and thus it again became the full member. At the same year, the relations with the EPO were renewed. The representatives of the Office were also engaged in the process of accession of the World Trade Organization, participated at the international conferences, seminars, bilateral meetings, international projects. The Intellectual Property Office, on the World Day of Intellectual Property, April 26, 2002 moved into the present premises at Zmaj Jovina 21, where it finally had enough space to perform legal competences, but also to organize seminars and conferences. The Office got LAN, the number of employees was increased and the IT and other equipment was obtained. The Office kept turning towards the expert and public and used the panel discussions, seminars and lectures to work on the awareness rising of expert employees and the importance and role of the intellectual property in the modern world.

At the time of creation of the State Union of Serbia and Montenegro in 2003, the Office was in the framework of the Ministry for Internal Economic Affairs. After managing the Office for a long time, Blagota Žarković retired in 2003, and after short mandate of Jelena Popović, the function of the director, from 2003

to 2007, was performed by Professor Slobodan M. Marković, Ph.D. From 2004 to 2006, a serial of laws and regulations was passed in the field of intellectual property (dealing with patents, trademarks, designs, indications of geographical origin, copyright and related rights) performing further harmonization with the legislation of the European Union and international conventions. The number of applications and registered rights of intellectual property in Serbia and Montenegro was rising. The Federal Intellectual Property Office, on the 90th anniversary, was decorated with Medal of Work for the achieved results. On that occasion, it has been announced that the new vision of the Office lies ahead with the increase of competences from the traditional functions to education, cooperation with economy and universities and institutions and the raising of public awareness concerning the importance of intellectual property in the modern society.

However, the Office had to realize the new vision in the new state. In May 2006, the State Union of Serbia and Montenegro was abolished and Serbia became an independent state after 88 years. The Office changed again the state-legal and territorial framework of its activities, for the fourth time during its existence, and for the first time, it started working in the independent Serbian state under the name The Intellectual Property Office of the Republic of Serbia. Since 2006, the Office has been working as the administrative organization of the Republic of Serbia financed from the budget and its own income. At the beginning, the head of the Office was Slobodan M. Marković, Ph.D., and later Branka Totić performed the function of the director from 2007 to 2015. In the course of 2015, the acting director was Nevenka Novaković, and since 2016, the director has been Vladimir Marić, M.LL. In 2019, there were 75 employees in the Office.

The Republic of Serbia defined the accession to the European Union as the most important long-term strategic goal; in March 2012 it became candidate for membership, and since January 2014, it started negotiations for the accession to the Union. This determination is also the key for the development of the protection of intellectual property rights in Serbia and for the performance of the Intellectual Property Office. Since 2009 to 2020, a serial of new laws was passed concerning copyright and related rights, patents, trademarks, industrial designs, topographies of integrated circuits, indications of geographical origin, optical discs, etc., that strove towards complete harmonization with the legislation and the same level of protection and respect of intellectual property rights just like in the European Union.

The Republic of Serbia, as the successor of the State Union of Serbia and Montenegro, since 2006, has all rights and obligations at the international level. It realized the continuity of membership in all international organizations from the field of intellectual property and inherited membership in all international conventions. The initiated international projects have been continued, and the new forms of international cooperation have been started. Numerous foreign delegations and experts were guests at the Office, experts from the Office participated at the

conferences and seminars in the world and some events have been held in Belgrade. Bilateral cooperation with numerous countries has been developed, visits were exchanged and treaties were signed. From the international organizations, financial, technical and expert assistance has been received. The participation of experts from the Office in the activities of the WIPO has been increased, and in 2010 Serbia became full member of the European Patent Organization (EPO). Until 2010, Serbia became the signatory of all conventions from the field of intellectual property administered by the WIPO. (In total, 24 conventions). The Office played an important role in the performing of tasks in the domain of intellectual property in the framework of negotiations of the Government of Serbia with the World Trade Organization (WTO) and with regard to the CEFTA Agreement. In particular, with the negotiations with the European Union, Chapter 7 – Intellectual Property Rights was opened in June 2017. The participant in those negotiations is the Intellectual Property Office, whose head was appointed for the president of the negotiation group.

At the beginning of the new millennia in Serbia, along with the international assistance, the new vision of the role of the Intellectual Property Office in modern society and economy started to get realized. The aim is to broaden the mission of the Office out of the framework of the classical administrative body, to the field of education, rising awareness on intellectual property, implementation and promotion of intellectual property rights and building of the Office as the financially self-sustaining institution. The issue of great importance for the modernization of the Office is the result of the establishment of the Education and Information Centre (EIC) in 2010. The EIC has organized the efficient system of training for various users (companies, faculties, institutes, courts, etc.), participated in the creation of the technology transfer centers at the universities and developed various forms of intellectual property promotions and a broad range of services, including *Intellectual Property Pre-diagnosis*. From 2010 to 2020, 18,528 participants attended specialized trainings at the EIC, diagnosis was provided for 400 companies and 580 events were held intended for various users. One of the aims of the new vision of the Office was greater presence in the public that was realized by the participation at the fairs and exhibitions, celebration of April 26 – the World Intellectual Property Day, celebration of the jubilee of the Office, etc.

The Intellectual Property Office of the Republic of Serbia regularly performed its basic tasks on the administration and protection of industrial property and copyright and related rights. The number of applications and registered granted rights kept on increasing, with occasional fluctuation and downfall. With the international financial and expert assistance, the Office modernized and digitalized its work, improved its information system, obtained new software, computers and other equipment. The databases of patents, trademarks and industrial designs are available and searchable over the internet. In May 2016, electronic filing of applications and files was introduced and in the course of several years, the number of electronically filed patent, trademark and industrial design applications

overpassed the number of applications filed in paper form. Today, the Office is the government institution with the complete administrative procedure of industrial property rights protection processed in the electronic form. It all contributed to the higher quality of examination of industrial property rights and better information for the public and it all stays in the function of the mission of the Office to support innovations, competition and economic growth of Serbia. The Office grew into modern institution with the significant international reputation.

The results in the second decade of the 21st century, were achieved by the Office on the basis and in compliance with the intellectual property development strategies. The strategic goals of the Intellectual Property Development Strategy in Serbia for the period 2011-2015 were the following: the harmonization of the national legislation with the European; improvement of the intellectual property rights enforcement; economic utilization of the intellectual property rights and rising public awareness on intellectual property rights importance. The best results have been achieved in the harmonization of the national legislation with the European legislation, digitalization of documentation and the introduction of the electronic business. Realization of the pending and new goals has been regulated by the Intellectual Property Development Strategy for the period 2018-2022. The aims of this document are: harmonization of the national and the European legislation in the field of intellectual property; improvement of the intellectual property rights enforcement; education and capacities raising for the transfer of knowledge in the function of improvement of intellectual property rights implementation in economy. The final aim is to enable that the intellectual property protection should create better conditions for the strengthening of economy in Serbia and enable the accession to the European Union.

At the time of celebration of 100 years of existence, the Intellectual Property Office does not only look into the past and the achieved results, but also looks into the future. There are plans for further realization of aims stated in the Strategy, passing of new laws, strengthening expert capacities, and employment of new educated, honest and capable experts. The closing of the Chapter 7 – Intellectual Property Rights is one of the main aims that the Office accepted to achieve in the process of EU accession. In the report about the progress for 2018, the European Union estimated that the Republic of Serbia “achieved high level of capacities with regard to intellectual property rights”. Further information modernization is going on and cooperation is achieved with the Government of the Republic of Serbia on the security in informatics, i.e. on the security of databases of patents, trademarks and other industrial property rights that have had for a long time the character of the valuable national resource.

Thus, the Intellectual Property Office of the Republic of Serbia, taking care of the one hundred year old heritage among other things, is prepared to enter the new century of its existence, ready for new challenges brought by further development of information revolution and continually faster progress in science and

technology. It is set, in the knowledge-based society and economy, not only to protect and register the intellectual property rights, but also to use them and impose them as a powerful tool of economic growth.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Извори:

Библиотека Завода за интелектуалну својину Републике Србије

Архив Србије

- 5 – Министарство народне привреде 1941–1944.

Архив Југославије

- 65 – Министарство трговине и индустрије Краљевине Југославије 1920–1941.
- 468 – Савезни завод за патенте 1921–1988.
- 10 – Министарство лаке индустрије ФНРЈ 1945–1950.
- 17 – Министарство индустрије ФНРЈ 1944–1946.
- 40 – Привредни савет ФНРЈ 1944–1953.
- 41 – Савезна планска комисија 1945–1950.
- 363 – Савезна управа за унапређење производње 1948–1951.
- 130 – Савезно извршно веће 1953–1990.

Штампа:

- Српске новине 1883–1914.
- Бранич
- Народна скупштина
- Службене новине Краљевине СХС/Југославије 1920–1941.
- Службене новине 1941–1944.
- Службени лист ДФЈ, ФНРЈ, СФРЈ 1945–1992.
- Службени лист СРЈ, СЦГ 1992–2006.
- Службени гласник РС 2006–2020.
- Гласник Управе за заштиту индустријске својине 1920–1941.
- Проналазаштво 1951–1957.
- Патентни гласник 1958–1994. и подлистак
- Гласник интелектуалне својине 1995–2020. и подлистак

- Политика
- Време
- Правда
- Просветни гласник
- НИН
- Република Србија. Завод за интелектуалну својину. Годишњи извештаји, Београд 2007–2019.
- ЕИЦ Билтен 2010–2020.

Литература:

- Весна Бесаровић и Благота Жарковић, Интелектуална својина 2, Међународни уговори, Београд, 1999.
- А. Bogdanović, Vaspostavljanje patenata, prava uzoraka, modela, fabričkih i trgovačkih žigova, Pronalazaštvo, br. 2, 1951, 49–50.
- Милан Божић, Технологија и патенти, средство доминације, Београд, 2001.
- Arpad Bogš, Kratka istorija prvih 25 godina Svetske organizacije za zaštitu intelektualne svojine, Patentni glasnik, br. 1, 1993, str. 164–172.
- Arpad Bogsch, Brief History of the First 25 Years of the World Intellectual Property Organization, Geneva 1992;
- Водич Архива Србије, Београд, 1975.
- Грађевински факултет Универзитета у Београду 1846–1996, Београд, 1996.
- 95 година заштите интелектуалне својине у Србији, Београд, 2015.
- Љубодраг Димић, Историја српске државности. Србија у Југославији, књ. 3, Нови Сад, 2001.
- М. С. Димитријевић, Миланковић Милутин, Српски биографски речник, том. 6, Нови Сад 2014, 447–449.
- Милан Димитријевић, Благота Д. Жарковић, Теслино научно наслеђе, Подлистак, Патентног гласника, 5/93, 783–786.
- Enciklopedija Slovenije, knj. 9, Ljubljana, 1995.
- Blagota Žarković, Sedamdeseta godišnjica „Patentnog glasnika” 1921–1991, Podlistak Patentnog glasnika, 4/91, 1–9.
- Благота Жарковић, Преименовање Савезног завода за патенте у Савезни завод за интелектуалну својину, Патентни гласник, Београд, 1994/5, 773–774.
- Благота Жарковић, Гласник интелектуалне својине. Белешка уз први број, Гласник интелектуалне својине, Београд, 1995/1, 87.
- Благота Жарковић, Интелектуална својина, њен значај и утицај на технички, културни и економски развој, Подлистак ГИС, 1/2002, 125–129.
- Благота Жарковић, Колумбовање Николе Тесле, у: Никола Тесла, Дневник из Стразбура, Београд, 2002.
- Žigovi u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, 1921. i 1922, knj. 1, Beograd, 2012.
- Zakonski propisi i međunarodni ugovori o zaštiti industrijske svojine, Beo-

grad, 1970.

- Закон o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja, Beograd, 1990.
- Камил Идрис, Интелектуална својина. Моћно средство економског раста, Београд, 2003.
- Izbor objavljenih radova stručnjaka Zavoda: 1920–2000, knj. 1, ur. Ljubinka Radosavljević, Beograd, 2001.
- Интелектуална својина за све. План за успех, приредили др Александар Петровић, Бобан Крстић, Београд, 2005.
- Историја српског народа, VI-1, Београд 1983, 7-28.
- Светозар Јовићевић, „Др Јанко Шуман”, у: Др Јанко Шуман, Законски прописи из области индустријске својине, Београд, 1925, стр. 11 (ре-принт издање из 2010).
- Katalog Teslinih патената, ur. Milinko Rašić, Beograd, 1987.
- Ко је ко у Југославији, Zagreb, 1928.
- Конвенција о заштити индустријске својине између Србије, Белгије, Бразилије..., потписана у Паризу 8/20. марта 1883, Београд, 1884.
- Ljubiša Korać, Organizacija federacije u socijalističkoj Jugoslaviji 1943–1978, Zagreb, 1978.
- Миленко Манигодић, Слаба заштита највреднијег знања: незавидан положај Завода за интелектуалну својину, Политика, 9. новембар 2004, 9.
- Мр Владимир Марић, 96. година Завода за интелектуалну својину Републике Србије, ЕИЦ Билтен, бр. 23, децембар 2015, 1.
- Мр Владимир Марић, 96. година Завода за интелектуалну својину републике Србије, ЕИЦ Билтен, бр. 23, децембар 2015, 1.
- Лазар Марковић, Фабрички и трговачки жигови (марке), Бранич, 1. 5. 1906, 342–357.
- Мил. Марковић, Примена закона и текстови о жиговима и маркама, Правник, 1892.
- Slobodan Marković, Prava industrijske svojine čiji su titulari iz bivših jugoslovenskih republika, Podlistak PG, br. 4/92, str. 986–986.
- Milutin Milanković, Sećanja, Beograd, 2016.
- Nataša Milićević, Činovnici u okupiranoj Srbiji 1941–1944, Istorija 20. veka, br. 2, 2018, str. 69–86.
- Андреј Митровић, Србија у Првом светском рату, Београд, 2018.
- Коста Николић, Једна изгубљена историја – Србија у 20. веку, Београд, 2016.
- Branko Petranović, Istorija Jugoslavije 1918–1988, tom I-III, Beograd, 1988.
- Branko Petranović, Srbija u Drugom svetskom ratu 1939–1945, Beograd, 1992.
- Михаило Петровић Алас: живот, дело, време, поводом 150 година од рођења, Београд, 2019.
- R. Popovich Legislation Yougoslave sur laproprieteindustrielle, Etude de loi du 17. fevrier 1922. sur la protection de la proprieteindustrielle, Lyon, 1924.

- Pravilnik o organizaciji i radu Saveznog zavoda za patente, Beograd, 1968.
- Михајло Пупин, Са пашњака до научењака, Београд, 1996.
- Mira Radivojević, Pravo na žig – pravo na imovinu preduzeća, Podlistak Patentnog glasnika, br. 5/92, str. 1298–1302.
- Мира Радојевић, Љубодраг Димић, Србија у Великом рату 1914–1918: кратка историја, Београд, 2018.
- Мира Радојевић, Српски народ и југословенска краљевина 1918–1941, I, Београд, 2019.
- Мр Љубинка Радосављевић, Интелектуална својина на просторима Србије 1920–2005, Београд, 2005.
- Саветовање Уређење медијске слике Србије и Заштита ауторских права, Београд, 2005.
- Eugen Sladović, Patentno pravo, Zagreb, 1925.
- Slovenska biografija, Ljubljana, 2013.
- Slovenski biografski leksikon, zv. 11, Ljubljana, 1971.
- Никола Тесла, Дневник из Стразбура 1883–1884, Београд, 2002.
- Vladimir Todorović, prir., Intelktualna i druga dobra, Beograd 2000.
- Бранка Тотић, Приступање Србије Европској патентној организацији, ЕИЦ Билтен, бр. 4, новембар 2010, 1.
- Бранка Тотић, Стварање Центра за едукацију и информисање у Заводу за интелектуалну својину Републике Србије, ЕИЦ Билтен, бр. 1, јануар 2010, стр. 1.
- Бранка Тотић, Прве две године ЕИЦ, ЕИЦ Билтен, бр. 9, фебруар 2012, 1;
- Устав ФНРЈ, Београд, 1946.
- Драгомир Церовић, Сто година правне заштите индустријске својине и привредни развој Србије, Гласник Правног факултета у Крагујевцу, 1983/84, Крагујевац 1984, 119–125.
- Снежана Шарбох, Патенти Михаила Петровића Аласа, ЕИЦ Билтен, бр. 31, јул 2008, стр. 1.
- 60 godina rada Saveznog zavoda za patente, Patentni glasnik, br. 6, 1980, str. I-VIII
- Др Јанко Шуман, Законски прописи из области индустријске својине, Београд 1925, стр. 11 (репринт издање из 2010).
- WIPO Intellectual Property Handbook, 2004.

Интернет извори:

- <http://www.zis.gov.rs/>
- <https://www.wipo.int/portal/en/>
- <https://www.epo.org/index.html>
- <https://sr.wikipedia.org/sr>
- <http://www.sazu.si/clani/stojan-pretnar>.
- <https://izmedjusnajave.rs/2148-2/?script=lat>
- <https://www.srbija.gov.rs/>.
- <http://europa.rs/srbija-i-evropska-unija/>.

О АУТОРУ

Др Драгомир Бончић је рођен 1973. у Крушевцу. Основну школу и гимназију завршио је у Александровцу. Дипломирао је, магистрирао и докторирао на Катедри за историју Југославије Филозофског факултета Универзитета у Београду. Од 2000. ради у Институту за савремену историју у Београду где је 2019. стекао звање научни саветник. Бави се историјом Југославије и Србије у 20. веку, а посебно развојем науке, просвете и културе после 1945. године, историјом Београдског универзитета, односом државе и интелектуалне елите, међународним научним везама у хладном рату, школовањем страних студената у Југославији и нуклеарном политиком Југославије. Објавио је шест монографија

и преко сто чланака и прилога у научним часописима и зборницима радова (Београдски универзитет 1944–1952, Београд, 2004; Универзитет у социјализму: високо школство у Србији 1950–1960, Београд, 2010; Мисао без пасоша. Међународна сарадња Београдског универзитета 1945–1960, Београд, 2011; Између амбиција и илузија. Нуклеарна политика Југославије 1945–1990, Београд, 2016 итд.). Коаутор је уџбеника историје за 7. и 8. разред основне школе и 3. разред гимназије. Уредник је неколико зборника радова. Учествовао је у реализацији више научних пројеката и сарађује у Српском биографском речнику Матице српске. Учествовао је на преко шездесет националних и међународних научних скупова у земљи и иностранству (Хрватска, Алжир, Пољска, Македонија, Аустрија, Мађарска, Румунија). Одржао је неколико предавања по позиву и учествовао је на више десетина промоција и предавања на научним и стручним трибинама. Од 2015. је главни и одговорни уредник научног часописа „Историја 20. века”.

Аутор:
Др Драгомир Бонцић

Издавач:

Завод за
интелектуалну својину
Републике Србије

Завод за интелектуалну својину
Кнегиње Љубице 5
Београд, Србија
Тел: +381 11 2025835
www.zis.gov.rs
е-mail: zis@zis.gov.rs

За издавача:
Владимир Марић
Директор

Уредници:
Даниела Златић Шутић
Биљана Јовичић

Превод уводне речи и резимеа на енглески:
Мара Јовановић

Лектура:
Марија Дабетић

Фотографија директора:
Небојша Марковић

Дизајн и прелом текста:
Дејан Богдановић

ISBN-978-86-7811-053-5

Завод за
интелектуалну својину
Републике Србије

The Intellectual
Property Office of the
Republic of Serbia

